

แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน

นายทศพล ชื่นอุปการนันท์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-2172-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SUSTAINABLE MANAGEMENT GUIDELINES FOR HISTORICAL TOURISM
IN LOPBURI OLD TOWN

MR.TOSAPHOL CHUEN-UPAKARNUN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Urban Planning
Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-14-2172-9

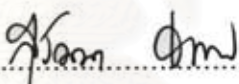
หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองท่าลพบุรี อย่างยั่งยืน
โดย นายทศพล ชื่นอุปการนันท์
สาขาวิชา การวางผังเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ ธาดานิติ

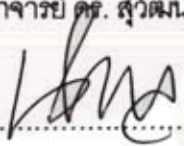
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มัธยมศึกษาฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

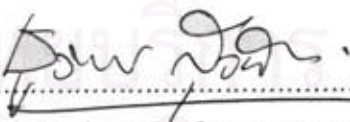

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ระพีตร โรจนประดิษฐ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ ธาดานิติ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. นิรมล เปี้ยแดง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รช. ทวีเกียรติ สุจฉายา ร.น.)

สถาบันวิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทศพล ชื่นอุปการนันท์ : แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองเก่าลพบุรี
อย่างยั่งยืน (SUSTAINABLE MANAGEMENT GUIDELINES FOR HISTORICAL
TOURISM IN LOPBURI OLD TOWN) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.สุวิธนา ธาดานิติ, 200 หน้า ISBN : 974-14-2172-9

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน เนื่องจากเมืองลพบุรีนั้นเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากเขมรราวศตวรรษที่ 10 - 13 ซึ่ง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ผ่านมามีหลายยุคหลายสมัยได้สะท้อนถึงการผสมผสานที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ คุณค่า และวัฒนธรรม และยังคงหลงเหลือหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานอย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด และจากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงสิ่งก่อสร้างทำให้เกิดผลกระทบในพื้นที่ทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้นการพัฒนาและป้องกันผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จึงสมควรพิจารณาการวางแผนและจัดการอย่างเร่งด่วน

มีวิธีศึกษาโดยอาศัยข้อมูลปฐมภูมิและทุติภูมิในการศึกษาด้านการณการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยการศึกษาสำรวจภาคสนาม การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ข้อมูลการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้นำเทคนิค SWOT Analysis มาใช้เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

ผลการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในระดับสูงเป็นกลุ่มที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมมากกว่า โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมรู้จักกันคืออยู่แล้ว เช่น พระปรางค์สามยอด พระนารายณ์ราชนิเวศน์ ศาลพระกาฬ ในด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ ด้านการบริการการท่องเที่ยวและเกิดผลกระทบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในด้านการบริหารจัดการของหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ การขาดการบริหารจัดการที่ดี การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน ปัญหาด้านงบประมาณ การขาดการประสานงานและปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังนั้น แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน สามารถแบ่งออกเป็น 4 แนวทาง คือ ได้แก่ 1) แนวทางการจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการ บูรณะ ปรับปรุงเพื่อคงรักษาสภาพไว้ให้ดีที่สุด 2) แนวทางการส่งเสริมทางการตลาดและบริการ โดยการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งในภาครัฐและเอกชน 4) แนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว จัดระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการแก่นักท่องเที่ยว พร้อมระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นๆ จากแนวทางการพัฒนาดังกล่าวจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยว เอกลักษณ์ และคุณค่าของเมืองเก่าลพบุรีไว้ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนัก ความหวงแหน ต่อทรัพยากรที่ตนมีอยู่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง... ลายมือชื่อนิสิต... ทศพล ชื่นอุปการนันท์
สาขาวิชา การวางแผนเมือง... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา... สุวิธนา ธาดานิติ
ปีการศึกษา 2549

4674128625 : MAJOR URBAN PLANNING

KEYWORD: SUSTAINABLE / MANAGEMENT / HISTORICAL TOURISM / LOPBURI / OLD TOWN

TOSAPHOL CHUEN-UPAKARNUN : SUSTAINABLE MANAGEMENT GUIDELINES FOR HISTORICAL TOURISM IN LOPBURI OLD TOWN. THESIS ADVISOR : ASSISTANT. PROF. DR SUWATTANA THADANITI, 200 pp. ISBN 974-14-2172-9

The objective of this research study is to give appropriately management guidelines for historical tourism in Lopburi old town. Maung Loburi was one of the important ancient towns of the Khmers from the 10th-13th century. Most of the architecture of several period reflects the mixture of identity, value, and cultural, which made the old town as one of tourism place attention in Lopburi Province. As the socio-economic and built environment change, it has been affected to area with positive and negative impacts. Thus, developing and protecting of tourism resources should be immediately planned and managed. Methods of research study were primary and secondary data to obtain tourism situations in area by surveying, interviewing, and questionnaire about tourism impact, tourism development and tourism management in study area. Finally the technique of Strength, Weakness (SWOT Analysis) technique was used to analyse of these data for providing sustainable management guidelines.

The result of research was found that most of tourists visited only popular and important tourism place such as Phra Prang Sam Yot, Neraï Ratchaniwet Palace, and San Phra Kan. The main problems in tourism sites were services and physical impact, while the ones of local management were lack of associated among organizations and governments, budget support, and public participation.

Therefore, the management guidelines for historical tourism in Lopburi old town can be divided into four dimensions as following; 1) tourism and environment management by focusing on tourism development with renovation and improvement that retained the same old characteristic style, 2) services and marketing by promoting tourism information, 3) public participation by encouraging people to participation in tourism development process with public-private sectors, 4) facilities and infrastructures management by focusing the accessibility of tourists and efficient transportation to be linkage with other tourism sites. These guidelines will preserve tourism sites and identity value of Lopburi and town to raise people awareness for their resources to be sustainable development.

Department... Urban and Regional Planning Student's signature... Tosaphol Chuenupakarnun

Field of study... Urban Planning Advisor's signature... Suwattana Thadaniti

Academic year... 2006

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืนนี้ ทางผู้วิจัยจัดทำโดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์และสัมภาษณ์เป็นต้น

และข้อมูลที่ได้มาเหล่านี้ ส่วนหนึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยงานและบุคคลหลายฝ่ายที่ให้ความกรุณาอนุเคราะห์ข้อมูล อาทิเช่น

สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดลพบุรี
เทศบาลเมืองลพบุรี
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางเขต 7
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ชมรมอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี
ผู้จัดการโรงแรมลพบุรีอินน์
ผู้จัดการโรงแรมพิมานไฮเต็ล
ผู้จัดการ ทัวร์บุรี
นักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นเมืองลพบุรี

รายนามหน่วยงานต่างๆ นี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดาและอาจารย์สุวิวัฒนา ธาดานิติ ตลอดจน
คณาจารย์ประจำภาควิชาวางแผนภาคและเมือง และคณะกรรมการทุกท่าน ที่ให้ความรู้และ
คำแนะนำต่างๆ เป็นอย่างดี ในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

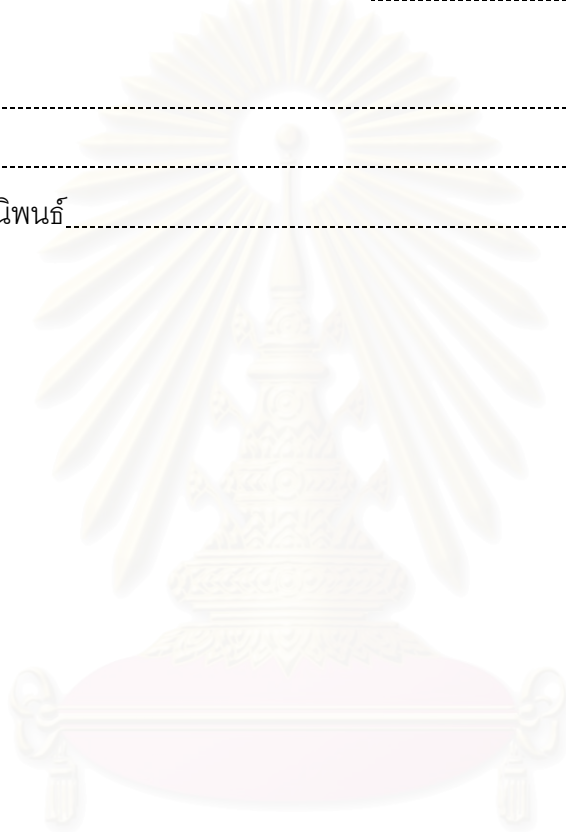
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญเรื่อง.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	7
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
บทที่ 2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 ปรัชญาและแนวความคิด.....	12
2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	12
2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์.....	17
2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	19
2.1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว.....	24
2.1.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว.....	27
2.2 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง.....	28
2.2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549).....	28
2.2.2 นโยบายการท่องเที่ยว (ททท.).....	29
2.2.3 นโยบายการท่องเที่ยวระดับจังหวัด.....	29

2.2.4	นโยบายการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์.....	30
2.2.5	นโยบายการพัฒนาแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยวลพบุรี.....	31
2.3	บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	32
2.3.1	บทบาทและหน้าที่ขององค์กรชุมชนหรือประชาคม.....	32
2.3.2	บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	33
2.3.3	บทบาทและหน้าที่หน่วยงานภาครัฐบาลหรือภาคราชการ.....	33
2.3.4	บทบาทและหน้าที่องค์กรภาคเอกชน.....	33
2.3.5	บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	34
2.3.6	บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO).....	35
2.3.7	บทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่น.....	35
2.4	เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
2.4.1	โครงการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์.....	35
2.4.2	การศึกษางานวิจัย: ย้อนรอยการศึกษาทางประวัติศาสตร์ภายใต้ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	36
2.5	สรุปแนวความคิดและนโยบายการท่องเที่ยว.....	37
2.6	กรอบแนวคิดของการศึกษา.....	37
บทที่ 3	สถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองลพบุรี.....	39
3.1	ประวัติความเป็นมาเมืองลพบุรี.....	39
3.2	สภาพโดยทั่วไปของเมืองลพบุรี.....	45
3.2.1	ลักษณะทางด้านกายภาพ.....	45
3.2.2	ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ.....	48
3.2.3	ลักษณะทางด้านสังคม.....	53
3.3	ปัญหาเบื้องต้นของเมืองลพบุรี.....	54
3.4	อุปทานและอุปสงค์การท่องเที่ยวเมืองลพบุรี.....	57
3.4.1	อุปทานการท่องเที่ยว.....	57
3.4.1.1	ปัจจัยพื้นฐาน.....	57
3.4.1.2	ทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	60

3.4.2.1	ลักษณะและรูปแบบของนักท่องเที่ยว.....	63
3.5	การจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน.....	70
3.6	การศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา.....	71
3.6.1	การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์.....	71
3.6.1.1	สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างประชาชน.....	71
3.6.1.2	สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว.....	76
3.6.1.3	สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการ.....	82
3.6.1.4	สรุปภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง.....	89
3.7	สรุปสถานการณ์ และแนวโน้มการท่องเที่ยว.....	89
3.7.1	สถานการณ์การท่องเที่ยว.....	89
3.7.2	แนวโน้มทางการท่องเที่ยว.....	90
บทที่ 4	ความสำคัญและคุณค่าของเมืองลพบุรี.....	93
4.1	การวิเคราะห์ความสำคัญและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองลพบุรี.....	93
4.1.1	ผลการวิเคราะห์ความสำคัญและคุณค่า.....	94
4.1.2	สรุปผลการวิเคราะห์.....	98
4.1.3	สรุปผลการศึกษา.....	102
บทที่ 5	ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี.....	104
5.1	สภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา.....	104
5.2	สภาพการบริหารจัดการองค์กรส่วนท้องถิ่น.....	108
5.3	ผลกระทบทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม.....	111
5.4	ศักยภาพและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวเมืองลพบุรี.....	121
5.4.1	การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด (SWOT Analysis).....	121
5.4.2	สรุปผลการวิเคราะห์.....	125
บทที่ 6	สรุปและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองลพบุรี.....	127
6.1	สรุปผลการศึกษา.....	127

6.2 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี.....	128
6.2.1 แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม.....	130
6.2.2 แนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว.....	139
6.2.3 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น.....	142
6.2.4 แนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว.....	146
6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป.....	151
รายการอ้างอิง.....	169
ภาคผนวก.....	171
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	200

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี.....	51
ตารางที่ 3.2 สถานศึกษาในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี.....	53
ตารางที่ 3.3 รายชื่อสถานที่พักในเขตเมืองลพบุรี.....	59
ตารางที่ 3.4 งานเทศกาลประเพณีในจังหวัดลพบุรี.....	61
ตารางที่ 3.5 แสดงลักษณะนักท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี.....	64
ตารางที่ 3.6 แสดงลักษณะรูปแบบของนักท่องเที่ยว.....	66
ตารางที่ 3.7 แสดงลักษณะโปรแกรมของนักท่องเที่ยว.....	67
ตารางที่ 3.8 แสดงการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว.....	69
ตารางที่ 3.9 แสดงค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวและรายได้ของนักท่องเที่ยว.....	70
ตารางที่ 3.10 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งโบราณสถานเมืองลพบุรี.....	72
ตารางที่ 3.11 ความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์.....	79
ตารางที่ 3.12 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี.....	80
ตารางที่ 3.13 แสดงการคาดการณ์จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนในจังหวัดลพบุรี ปีพ.ศ.2548-2558.....	91
ตารางที่ 4.1 ความสำคัญและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ใน ในระดับสูง.....	95
ตารางที่ 4.2 สรุปความสำคัญและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เมืองลพบุรี.....	99
ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของโบราณสถานในแต่ละแห่ง ในเขตเมืองเก่า จ.ลพบุรี.....	101
ตารางที่ 4.4 การจัดลำดับความสำคัญและคุณค่า.....	102
ตารางที่ 5.1 วัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์.....	108
ตารางที่ 5.2 แผนการดำเนินงาน/โครงการ ของเทศบาลเมืองลพบุรี (แผนพัฒนาสามปี) ยุทธศาสตร์เมืองแห่งการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานใน ปัจจุบัน.....	110
ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนชุมชนแออัดในเขตอนุรักษและรอบบริเวณเขตอนุรักษ.....	112
ตารางที่ 5.4 แสดงความเด่นชัดของโบราณและความเร่งด่วนในการอนุรักษ.....	113
ตารางที่ 5.5 สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี.....	119
ตารางที่ 5.6 การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษา.....	122

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 แสดงขั้นตอนการศึกษา.....	7
แผนภูมิที่ 3.1 ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวชาวไทย.....	76
แผนภูมิที่ 3.2 เหตุผลของนักท่องเที่ยวต่อการมาเที่ยวจังหวัดลพบุรี.....	77
แผนภูมิที่ 3.3 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวนิยม.....	78
แผนภูมิที่ 3.4 แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนในจังหวัดลพบุรีปี พ.ศ. 2538-2547.....	90
แผนภูมิที่ 3.5 แสดงการคาดการณ์จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนในจังหวัดลพบุรี ปีพ.ศ. 2548-2558.....	91
แผนภูมิที่ 4.1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญ.....	96
แผนภูมิที่ 4.2 แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและคุณค่า ในระดับปานกลาง.....	98

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	14
รูปที่ 2.2 มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	20
รูปที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดของการศึกษา.....	38
รูปที่ 3.1 หลักฐานที่แสดงถึงการตั้งชุมชนในสมัย 3,000-2,500ปีมาแล้ว.....	40
รูปที่ 3.2 จารึกบนหินอักษรปัลลวะ.....	41
รูปที่ 3.3 สถูปเจดีย์ พระพุทธรูปที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปกรรมอินเดียสมัยคุปตะ.....	42
และอมราวดี	
รูปที่ 3.4 แผนผังเมืองละโว้ เขียนโดยชาวฝรั่งเศส ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.....	43
รูปที่ 3.5 รูปแบบสถาปัตยกรรมยุคใหม่ ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม.....	45
รูปที่ 3.6 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี.....	47
รูปที่ 3.7 แสดงขอบเขตเศรษฐกิจในพื้นที่ศึกษา.....	50
รูปที่ 3.8 แสดงสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรี.....	52
รูปที่ 3.9 การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในเมืองลพบุรี.....	54
รูปที่ 3.10 ภูมิทัศน์โดยรอบเขตโบราณสถานในเมืองลพบุรี.....	55
รูปที่ 3.11 ความเสื่อมโทรมของโบราณสถานในเมืองลพบุรี.....	55
รูปที่ 3.12 การทำลายสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน.....	56
รูปที่ 3.13 ปัญหาสาธารณูปโภค-สาธารณูปการต่อโบราณสถาน.....	56
รูปที่ 3.14 แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่แบ่งตามประเภทในเขตพื้นที่ศึกษา.....	62
รูปที่ 4.1 พระนารายณ์ราชนิเวศน์.....	94
รูปที่ 4.2 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ.....	94
รูปที่ 4.3 พระปรางค์สามยอด.....	94
รูปที่ 4.4 ศาลพระกาฬ.....	94
รูปที่ 4.5 เทวสถานปรางค์แขก.....	94
รูปที่ 4.6 ป้อมชนะสงคราม.....	94
รูปที่ 4.7 วัดมณีชลขันธ์.....	97
รูปที่ 4.8 วัดนครโกษา.....	97
รูปที่ 4.9 วัดสันเปาโล.....	97
รูปที่ 4.10 บ้านวิชาเยนทร์.....	97

	หน้า
รูปที่ 4.11 วัดเสาชิงช้า.....	97
รูปที่ 4.12 ศาลหลักเมือง.....	97
รูปที่ 5.1 รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี.....	105
รูปที่ 5.2 เส้นทางท่องเที่ยวทั่ว 9 วัด.....	106
รูปที่ 5.3 ช่วงระยะเวลาของการมีกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา.....	107
รูปที่ 5.4 ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณปรางค์แขก.....	111
รูปที่ 5.5 ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณรอบกำแพงเมือง.....	111
รูปที่ 5.5 ลักษณะชุมชนแออัดบริเวณกำแพงเมือง.....	111
รูปที่ 5.6 สภาพจราจรที่หนาแน่นบริเวณหน้าบ้านวิชาเยนทร์.....	111
รูปที่ 5.7 สภาพชุมชนแออัดบริเวณป้อมปืนท่าโพธิ์และประตูท่า.....	113
รูปที่ 5.8 สภาพชุมชนแออัดบริเวณกำแพงเมืองด้านคลองสะพานเรือ.....	113
รูปที่ 5.9 ผังเมืองรวม เมืองลพบุรี ปี พ.ศ. 2545.....	114
รูปที่ 5.10 ประชาชนในพื้นที่หันมาประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น.....	116
รูปที่ 5.11 งานแสดงงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.....	117
รูปที่ 5.12 ปัญหาขยะในบริเวณชุมชน วัดสันเปาโล.....	119
รูปที่ 6.1 แสดงแนวความคิดในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี อย่างยั่งยืน.....	129
รูปที่ 6.2 แสดงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว.....	132
รูปที่ 6.3 แสดงแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	137
รูปที่ 6.4 งานประเพณีลอยกระทงย้อนยุคจอมพล ป.พิบูลสงคราม.....	138
รูปที่ 6.5 แสดงแนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว.....	149
รูปที่ 6.6 แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าลพบุรี.....	150
รูปที่ 6.7 การฝึกอบรมมัคคุเทศก์โดยใช้บรรยายภาสสถานที่ท่องเที่ยวจริง.....	151

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นต้นมานั้น เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศ โดยสร้างงานสร้างอาชีพให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างรวดเร็วนับจากปี พ.ศ.2525 เรื่อยมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจขึ้นเป็นลำดับ สร้างรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับหนึ่งมากกว่าสินค้าส่งออก ทั้งสินค้าสิ่งทอและสินค้าเกษตรกรรม

แม้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อาจเกิดคู่กัน โดยมีนโยบายหลักในข้อ 3 ว่า “อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด “ แต่ผู้ประกอบการหลายรายมิได้ปฏิบัติตามแผนฯ กลับมุ่งใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ขาดความรับผิดชอบ การเสียสละต่อส่วนรวม ละเลย และละเมิดต่อกฎระเบียบ กฎหมาย ในที่สุดประมาณปี พ.ศ. 2528 – 2529 เมืองหลักทางการท่องเที่ยวหลายแห่ง ได้รับผลกระทบจากมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาสาธารณสุขไม่เพียงพอเช่นเมืองพัทยาและเกาะเสม็ด ตามแผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อลดผลกระทบมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของโลก คือ แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ที่กำหนดถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการบริโภค ประชากร และ ความสามารถในการรองรับของโลกต่อการค้าสินค้าที่มีชีวิต (Earth's life Supporting Capacity) รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยี และเทคนิคต่าง ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ขณะเดียวกันนั้นได้มีการจัดการทรัพยากรอย่างระมัดระวัง การพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นใน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ สำหรับแผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้กำหนดให้การพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคงและสมดุลเสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม อันเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ สร้างงานสร้างรายได้แล้ว ยังให้

ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้ง นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาวและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป จากนโยบายหลักดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมุ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ได้มีคำขวัญรณรงค์ว่า มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อการท่องเที่ยวไทยยั่งยืนตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน พร้อมกันนั้นได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่โดยจัดการตามทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ระบบออนไลน์)

เมื่อพิจารณาถึงเมืองที่มีความสำคัญทางด้านการท่องเที่ยวและเอกลักษณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ พบว่าลพบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีการค้นพบหลักฐานของการสร้างเมืองซ้อนเมืองกันหลายครั้งตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ ลพบุรีจึงเป็นเมืองที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์มาตลอด เมืองลพบุรีนี้อาจจะเป็นเมืองเดียวในประเทศไทยที่มีการพัฒนาของการอยู่อาศัยสืบเนื่องต่อกันมายาวนานถึงสามพันปี ปัจจุบันร่องรอยโบราณสถานรวมทั้งส่วนประกอบอื่นๆ เช่น ป้อม ประตูเมืองและกำแพงเมือง เป็นหลักฐานทางโบราณคดี ศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าของประเทศ โดยเฉพาะป้อมและประตูเมืองดังนั้นก็กล่าวได้ว่ามีขนาดใหญ่ที่สุดที่เหลือให้เห็นเป็นหลักฐานอยู่ในประเทศ แต่มาตรการในการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ ได้มีการทำลายหลักฐานดังกล่าวทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยหน่วยงานราชการและประชาชนอยู่ตลอดเวลา เช่น ประชาชนใช้พื้นที่กำแพงเมืองบางส่วนเป็นที่อยู่อาศัยมีการขุดทำลายคันดินกำแพงเมือง การเจาะคันดินกำแพงเมืองให้เป็นช่องทางเดิน ทางราชการสร้างถนนทับลงบนคันดินกำแพงเมือง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้ประเทศสูญเสียมรดกทางโบราณคดีของชาติไปขึ้นสำคัญไป (ภูธร ภูมะธน, 2534)

การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาถึงการวางแผนทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีให้ดำเนินไปตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถานและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดความสมดุลในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรี โดยนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อให้เมืองลพบุรีคงเอกลักษณ์ของเมือง

ประวัติศาสตร์อันงดงาม รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวกลับมาทำลายเอกลักษณ์ และคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์ เพื่อคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยืนยาวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรี
2. ศึกษาความสำคัญและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
3. วิเคราะห์ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อเมืองลพบุรี
4. เสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนของเมืองลพบุรี

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลเมืองลพบุรี ได้แก่ พื้นที่ในเขตตำบลท่าหิน และบางส่วนของตำบลทะเลชุบศร ซึ่งมีพื้นที่รวม 6.85 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,836 ไร่ ซึ่งในเขตพื้นที่ศึกษากว่าร้อยละ 50 ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตหวงห้ามเพื่อใช้ในราชการทหาร ส่วนพื้นที่ที่เหลือนั้นเป็นที่ดินในเขตโบราณสถาน ที่ราชพัสดุ และที่ดินเอกชน

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความเป็นมาสภาพทั่วไปเมืองเก่าลพบุรี การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์เอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองเก่าลพบุรี ศึกษาสถานการณ์ การท่องเที่ยวและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนำมา กับวิเคราะห์หาผลกระทบของที่มีต่อเมืองลพบุรี และศึกษาแนวทางในการนำการท่องเที่ยว มาเป็นเครื่องมือในการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองลพบุรี

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังนี้

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนาม บันทึกข้อมูลต่างๆ จากการสังเกต การสัมภาษณ์สอบถามผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาพื้นที่ทางกายภาพ โดยการออกแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้

- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสาร รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม จากข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา รายงานข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ โดยมาจากแหล่งข้อมูลดังนี้

- สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- ห้องสมุดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดลพบุรี
- สำนักงานเทศบาลเมืองลพบุรี

1.4.2 วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

วิธีการศึกษาปัญหา ผลกระทบและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ศึกษาและสถานประกอบการ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากประชากรตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมาก โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นปลายปิดและปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติ มีจุดประสงค์หลักในการสอบถามคือ

- ก) ต้องการทราบทัศนคติที่มีต่อแหล่งประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรี
 - สอบถามประชาชนในพื้นที่ ว่าเห็นความสำคัญและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร
- ข) ต้องการทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานเมืองลพบุรี
 - สอบถามประชาชนในพื้นที่ ถึงปัญหาที่จะมีผลกระทบกับการท่องเที่ยว
 - สอบถามนักท่องเที่ยวในเขตเมืองลพบุรี ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว
 - สัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ถึงปัญหาที่จะมีผลกระทบกับการท่องเที่ยว
- ค) ต้องการทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
 - สอบถามนักท่องเที่ยว ประชาชนและสถานประกอบการในพื้นที่ ว่ามีความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร

ด้านกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษา แบ่งการจัดทำแบบสอบถามใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างประชาชน และสถานประกอบการในเขตพื้นที่ศึกษา โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้การคำนวณตามสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 เพื่อคำนวณหาดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร
 E = ขนาดของความคลาดเคลื่อน

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จากการศึกษารายชื่อจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีรวมชาวไทยและชาวต่างประเทศ พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 2,263,306 คน ต่อ ปี หรือโดยเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 6,200 คนต่อวัน (แผนพัฒนาเทศบาลเมืองลพบุรี, 2548)

$$n = \frac{2,263,306}{1 + 2,263,306 \times (0.1)^2} = 99.98$$

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเท่ากับ 100 คน โดยได้เพิ่มจำนวนเป็น 120 คน เพื่อลดความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์

กลุ่มตัวอย่างประชาชน ใช้จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี เท่ากับ 27,482 คน (แผนพัฒนาเทศบาลเมืองลพบุรี, 2548)

$$n = \frac{27,482}{1 + 27,482 \times (0.1)^2} = 99.63$$

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชาชนเท่ากับ 100 คน โดยได้เพิ่มจำนวนเป็น 120 คน เพื่อลดความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling) กล่าวคือ กำหนดการเก็บแบบสอบถามออกไปตามอาชีพของประชาชน เช่นนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานเอกชน ค้าขาย แม่บ้าน เกษตรกร รับจ้างทั่วไป ที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการ กลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาแบบเจาะจง (Possessively Methods) โดยกลุ่มบริษัทนำเที่ยว โรงแรม ร้านค้า และบริษัทขนส่งที่มีอยู่ในจังหวัดลพบุรีซึ่งเป็นกลุ่มหลักๆ ที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนทั้งที่เดินทางมาส่วนตัวและมาในรูปแบบของ Package Tourism ติดต่อกัน โดยพิจารณาบริษัทนำเที่ยวที่ขึ้นทะเบียนกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในจังหวัดลพบุรี โรงแรมที่มีอัตรานักท่องเที่ยวใช้บริการห้องพักค่อนข้างสูง และบริษัทขนส่งที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้บริการ ทั้งนี้วิธีการเก็บตัวอย่างจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนไม่มากนัก

1.4.3 การนำเสนอข้อมูล

ก) การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากข้อมูลทุติภูมิ (Secondary Data) เป็นการนำเสนอข้อมูล ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ซึ่งเป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยทำการศึกษาตามลำดับดังนี้

- ศึกษาปรัชญา แนวความคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์
- ศึกษาข้อมูลทั่วไปของเทศบาลเมืองลพบุรี ได้แก่ ข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรมประเพณี ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาและผลกระทบในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการศึกษา

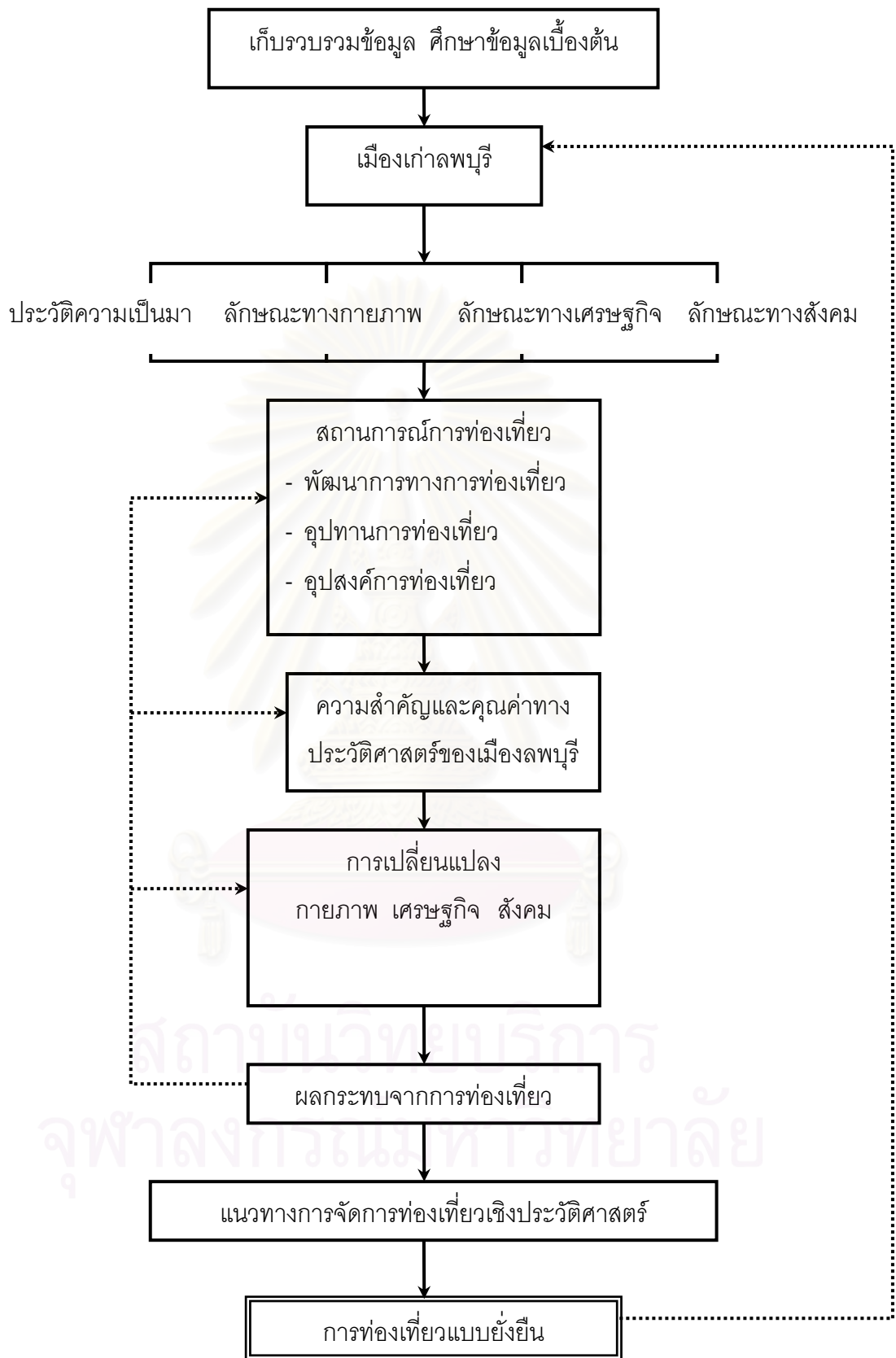
ข) การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Survey) การสัมภาษณ์ (Interview) และจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ในรูปแบบของสถิติและการวิเคราะห์ในรูปแบบ SWOT Analysis

1.4.4 การวิเคราะห์และการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ปัญหา เอกลักษณะและคุณค่าของพื้นที่ศึกษา รวมถึงสถานการณ์ทางการท่องเที่ยว และผลกระทบจากการเข้ามาของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น และมีต่อพื้นที่ศึกษา โดยแสดงผลการศึกษาออกมาในรูปแบบของการบรรยายสรุปผล ตาราง และแผนภูมิ

1.4.5 การสรุปผล, อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เป็นการนำผลจากการวิเคราะห์มาใช้เป็นหลักในการเสนอแนวทางในการนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการเข้ามาจัดการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่ศึกษาอย่างยั่งยืน และรายงานการวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังแผนภูมิ 1.1

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงขั้นตอนการศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบประวัติความเป็นมาและสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาที่เกิดขึ้นของเมืองลพบุรี
2. ทราบถึงความสำคัญและคุณค่าของเมืองลพบุรี
3. ทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวและ ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อเมืองลพบุรี และแนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคต
4. ทราบถึงแนวทางการนำท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองลพบุรี
5. เพื่อเป็นประโยชน์ และเป็นตัวอย่างในการนำการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาในพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว และพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การเก็บข้อมูลจากสถานประกอบและประชาชนโดยการสัมภาษณ์และทำแบบสอบถามยังให้ความร่วมมือไม่ดีเท่าที่ควร
2. มีระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ศึกษาค่อนข้างจำกัด

1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management) หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงเป็นการชี้แนะถึงวิธีการและมาตรการจัดพื้นที่และควบคุมนักท่องเที่ยว เพื่อรักษาหรือคงไว้ซึ่งประเภทของประสบการณ์ท่องเที่ยวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จล้มเหลว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและ

มีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อย่างเหมาะสมโดย มีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้มีความเข้าใจและซาบซึ้งในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของชุมชน และให้โบราณสถานมีบทบาทในการเพิ่มรายได้และกระจายรายได้กับท้องถิ่นรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ ห่วงแหนรักษาแหล่งโบราณสถานและประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ระบบออนไลน์)

แหล่งท่องเที่ยว หมายถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณเขตเทศบาลเมืองลพบุรี และพื้นที่ต่อเนื่อง ที่มีแหล่ง โบราณสถาน โบราณคดี บริเวณวัด โรงเรียน ที่จอดรถ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

นักท่องเที่ยว (Travelers) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยี่ยมเยือนต่างถิ่น ที่มีค่าใช้จ่ายตามปกติด้วยเหตุผลที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการค้าหรือธุรกิจ แต่เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ณ บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น โบราณสถาน วัด พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ ซึ่งนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและนักท่องเที่ยวชาวไทย

การมีส่วนร่วมของชุมชน (Public Participation) หมายถึงประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ในกระบวนการพัฒนา บทบาทในการกำกับ ดูแล ควบคุมการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้เกิดความรัก ความหวงแหน ดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว

และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ทั้งนี้รวมถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน” จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ในบทนี้จึงนำเสนอแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่สำคัญ รวมถึงกรอบแนวความคิดของการศึกษาในครั้งนี้ โดยแบ่งประเด็นเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- **ปรัชญาและแนวความคิด**
 - แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 - แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว
 - แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว
- **นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง**
 - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549)
 - นโยบายการท่องเที่ยว (ททท.)
 - นโยบายการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 - นโยบายการพัฒนาแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองลพบุรี
- **บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง**
 - บทบาทและหน้าที่ขององค์กรชุมชนหรือประชาคม
 - บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล)
 - บทบาทและหน้าที่หน่วยงานภาครัฐบาลหรือภาคราชการ
 - บทบาทและหน้าที่องค์กรภาคเอกชน
 - บทบาทของสถาบันการศึกษา นักวิชาการ สถาบันศาสนา
 - บทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่น
- **เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**
 - การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 - รายงานการวิจัยอื่นๆ ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
- **กรอบแนวความคิดของการศึกษา**

2.1 ปรัชญาและแนวความคิด

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว “การท่องเที่ยว” หมายถึงกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543: 44) คือ

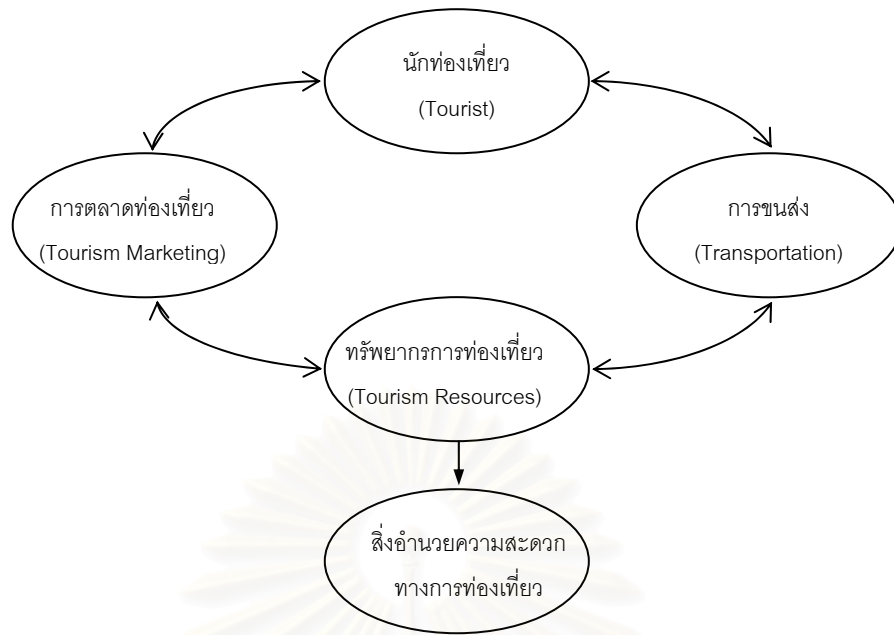
- 1) เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) การเดินทางต้องไปด้วยความสมัครใจ
- 3) เป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ได้ ที่มีไม่เป็นการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่างต่อไปนี้ เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์ และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

ความสำคัญของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับประเทศที่ไม่มีอุตสาหกรรมหนักเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวนั้นประกอบด้วยธุรกิจโดยตรงและธุรกิจทางอ้อม หรือการสนับสนุนการบริการนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะแก่ชาวต่างชาติถือได้ว่าเป็นสินค้าออกที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้ (Invisible export) เป็นการซื้อเงินตราต่างประเทศ โดยการขายสินค้า คือบริการต่างๆ ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศ เพราะก่อให้เกิดอาชีพหลายแขนง นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียด และได้รับความรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมและยังเป็นการนำทรัพยากรของ ประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยความสำคัญของการท่องเที่ยว (เสวี วังสีไพจิตร, 2534) มีดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ โดยนำเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศชาติ เช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ ได้แก่ ประสพการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวและเข้ามาซื้อสินค้าไทยและนำกลับออกไป โดยรายได้จากนักท่องเที่ยวสามารถคำนวณจาก จำนวนนักท่องเที่ยวxวันพักเฉลี่ยxค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/วัน/คน
- 2) การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา และประสบปัญหาสภาวะการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงิน เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้ว ในการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถผลิตได้ ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่า นับแสนล้านบาทต่อปี จึงช่วยลดดุลการค้าได้อย่างมาก

- 3) การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล คือนักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่างๆ เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และจะต้องจ่ายภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการ และภาษีทางอ้อมที่จะต้องจ่ายอีก เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากร เป็นต้น
- 4) การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ออกไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศเนื่องจากการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั้งระบบเศรษฐกิจ
- 5) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งแรงงานทั่วไป (Unskilled) และแรงงานที่มีความชำนาญ (Skill) เพราะเป็นอุตสาหกรรมสัดส่วนของแรงงานสูงกว่าเครื่องจักร (Labor Intensive Industry)
- 6) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวาง และกระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูง ด้วยค่าทวีทางเศรษฐกิจ (Economic Multipliers) เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เพราะนอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่พักรักษาธุรกิจต่างๆ รวมทั้งสร้างอาชีพอีกมากมายแล้ว ผลทางอ้อมจากค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวยังทำให้รายได้ของแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ หมุนเวียนรับ-จ่าย ต่อไปอีกหลายรอบจนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดของตัวเอง ยิ่งหมุนเวียนได้มากรอบเพียงใดก็ยิ่งทำให้มูลค่าของมันเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น
- 7) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (Limitless Boundary Industry) ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือการผลิตไม่ขึ้นกับสภาพดิน ฟ้า อากาศ หรือ เครื่องมือโดยเฉพาะเจาะจงเหมือนเช่นการผลิตในสาขาอื่นๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แล้วแต่ความเหมาะสมแต่ละประเทศแต่ละภูมิภาคของประเทศ ละขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละประเทศที่จะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตนเองประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน

เป็นวงจร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543) ดังแสดงในรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว

- ก. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ
- นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน หมายถึงนักท่องเที่ยวที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ครั้งละอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน
 - นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน หมายถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทย แต่ครั้งโดยไม่ได้ค้างคืน
- ข. นักท่องเที่ยวภายในประเทศไทยหมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พำนักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานหนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา นักท่องเที่ยวภายในประเทศแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่
- นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน คือนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปพำนักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน ครั้งละอย่างน้อย 1 คืน
 - นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน คือนักท่องเที่ยวที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน
- 2) การตลาดการท่องเที่ยวหมายถึง การพยายามดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยทำได้ 2 วิธี คือ
- ก. การให้บริการข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว

ข. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารไปยังนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย ฯลฯ

3) การคมนาคมขนส่ง ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวใดก็ตามที่แม้ว่าจะมีสิ่งดึงดูดความสนใจมากสักเพียงใด แต่ถ้าขาดการคมนาคมที่สะดวก การท่องเที่ยวย่อมไม่เกิด การคมนาคมขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึงธุรกิจในการเดินทางที่มีบริการใช้ยานพาหนะหรืออุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง (อลงกรณ์ อินทรักษา, 2543) การขนส่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ การขนส่งทางรถยนต์ ทางรถไฟ ทางเรือ และทางเครื่องบิน

4) ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึงสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่นและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือแข่งเรือ (วรรณ วลัยวานิช, 2539) สำหรับในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

ก. ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน

ข. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ บ้านเรือนที่พำนักอาศัยซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำขึ้นในอดีต หรือแม้แต่จะสร้างเสริมในปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ ฯลฯ

ค. ประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี เป็นกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วิถีชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรมการแสดงสินค้าพื้นบ้าน ฯลฯ

5) สิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว มีทั้งทางตรงและทางอ้อม

ก. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรง ได้แก่

- การอำนวยความสะดวกในการเข้าออกประเทศ เช่น การขนถ่ายกระเป๋า การตรวจตราหนังสือเดินทาง

- การให้บริการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย

ข. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยทางอ้อม ได้แก่

- ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการยังชีพของคนชุมชนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การคมนาคม

- ด้านความปลอดภัย เป็นการป้องกัน ปรามปรามอาชญากรรม และการก่อความไม่สงบ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

- ด้านอื่นๆ เช่นสถานที่แลกเปลี่ยนเงินตรา บริการเสริมความงาม บริการรักษาพยาบาล ไปรษณีย์ เป็นต้น

อุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยว อุปสงค์ของการท่องเที่ยว หมายถึงปริมาณนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สามารถซื้อบริการนั้นได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ณ ระดับอัตราบริการต่างๆ กัน โดยถ้าอัตราบริการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวลดลง ปริมาณนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการจะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าอัตราบริการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการจะลดลง ดังนั้น อุปสงค์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงผันแปรเป็นปฏิภาคส่วนกลับ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2537) อุปทานของการท่องเที่ยว หมายถึงบริการสิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่หรือกิจกรรมที่ท้องถิ่นนำเสนอ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541) ได้แก่

- สถานที่ และสิ่งของ ตลอดจนกิจกรรมที่มีอยู่แล้วและเป็นเอกลักษณ์ไปตามท้องถิ่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม ส่วนนี้อาจเรียกว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- บริการที่ภาคเอกชน จัดทำขึ้นเป็นธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
- สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่รัฐบาลจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ส่วนรวมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมใช้ประโยชน์ได้

การเพิ่มอุปสงค์ คือ การชักจูงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นเพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่วนการเพิ่มอุปทาน คือการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้สามารถรองรับและให้บริการตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงแรม ร้านอาหาร ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ หรือแม้แต่การสร้างท่อระบายน้ำ การบำบัดน้ำเสีย ก็ถือว่าการสร้างอุปทานด้านการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่เช่นกัน (ประภาวี เผ่าทองจีน, 2538) ดังนั้นการเพิ่มอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวด้วยการเพิ่มอุปทานนั้นจึงไม่ประสบปัญหามากมายนัก ที่จะขยายขอบเขตของอุปสงค์ในการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยหากมองในเชิงเศรษฐกิจจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน (เสรี วังไพจิตร, 2534) คือ

- อุปสงค์ (Tourism Demand) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของความโน้มเอียงที่จะเดินทางกับความต้านทานของการเดินทาง โดยที่ความโน้มเอียงที่จะเดินทางขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ คือ ลักษณะทางจิตวิทยา ลักษณะประชากรศาสตร์ (สถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจ) และประสิทธิภาพทางการตลาด ส่วนความ

ด้านทานของการเดินทาง ได้แก่ ระยะเวลาทางด้านเศรษฐกิจ ระยะเวลาด้านวัฒนธรรม และต้นทุนบริการการท่องเที่ยว คุณภาพของการบริการ และฤดูกาล การวัดอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวได้จากการคำนวณ จำนวนผู้มาเยือนหาร จำนวนวันพัก รวมถึงจำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวใช้จ่าย

- อุปทาน (Tourism Supply) ได้แก่ *ทรัพยากรธรรมชาติ* เป็นอุปทานหลักในการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านความเพลิดเพลิน เช่น ชายหาด *โครงสร้างพื้นฐาน* เช่น ระบบน้ำประปา ถนน *โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก* เช่น รีสอร์ท โรงแรม ภัตตาคาร *การขนส่ง* เช่น รถไฟ รถโดยสารประจำทาง เครื่องบิน *อัยาศัยไม้ตรีและทรัพยากรทางวัฒนธรรม* ได้แก่สมบัติวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งทำให้ต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น เช่น ทัศนคติของคนในท้องถิ่นที่เต็มใจบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรม ศิลปะ เช่น ดนตรี การละคร ฟ้อนรำ เป็นต้น

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์คือ รูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความนิยมสูงในปัจจุบันนอกจากเมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนี้ จะได้รับการวางแผนด้านการอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น เช่น การจัดนิทรรศการ เทศกาล การจัดแสดงแสงสี เพื่อเพิ่มความสนใจแก่นักท่องเที่ยว สิ่งนี้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้แก่ (วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, 2547)

1. รูปแบบทางวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ (Distinctive Cultural Patterns) รวมไปถึงธรรมเนียม ประเพณี การแต่งกาย ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิต ศาสนา การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของท้องถิ่นเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจอย่างมาก อย่างไรก็ตามก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับเป็นพิเศษ
2. ความสนใจในศิลปท้องถิ่น (Arts and Handicrafts) เช่น ดนตรี การละเล่น การฟ้อนรำ และศิลปหัตถกรรมที่ผลิตขึ้น เช่น ภาพวาด ประติมากรรม เครื่องใช้ เมืองที่ได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางทางศิลปมีจุดมุ่งหมายลำดับแรกคือ ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวและผลตอบแทนทางรายได้ต่อศิลปินในท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วรูปแบบทางสถาปัตยกรรมก็เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ
3. ความสนใจต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activities) จากการศึกษาของวิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง ด้านการท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ มีผลกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ

ตัวอย่างเช่น การแสดงข้างในป่าเขตร้อนชื้น เทศกาล งานแสดงสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับเทคนิคในการจัดการของแหล่งท่องเที่ยววนั้นๆ การเที่ยวชม อุทยานธรรมชาติท้องถิ่น ตลาดชุมชน ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากและเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ถูกจัดอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวทั่วไป

4. ความสนใจต่อเมืองชุมชน (Urban and Community Area) ความแตกต่างของเมืองและชนบท อาคาร บ้านเรือน ความเป็นอยู่ของผู้คนในเมือง ย่านศูนย์กลางเมือง ร้านค้า ร้านอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวก สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ อาคารสาธารณะ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการเรียนรู้ ศึกษาและสัมผัสความรู้สึกที่มีต่อเมืองท่องเที่ยว นั้นการนั่งรถไฟไปตามถนนสายสำคัญภายในเมือง ผ่านสถานที่สำคัญ หรือเลือกเดินชมเมืองโดยใช้เส้นทางเดินเท้าสาธารณะที่สามารถหยุดชมสถานที่ต่างๆ ได้เอง เมืองท่องเที่ยวบางแห่งยังได้จัดกิจกรรมกลางแจ้งขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งการแสดงเหล่านี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวอย่างมาก
5. สถานที่จัดรูปแบบทางวัฒนธรรม (Museums and Other Cultural) ความน่าสนใจของพิพิธภัณฑ์คือ สามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม ชาติพันธุ์วิทยา งานศิลปะท้องถิ่น แม้กระทั่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วัตถุประสงค์หลักของพิพิธภัณฑ์นั้นเพื่อให้บริการความรู้แก่ประชาชนในเมืองและดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นอกจากนี้จะแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แล้ว บางแห่งยังจัดงานแสดงงานศิลปะร่วมสมัย นำเสนอเรื่องราวโดยวิธีการต่างๆ จัดกิจกรรมในวาระพิเศษ ศูนย์วัฒนธรรม หอศิลป์ ร้านขายของที่ระลึก ร้านค้าศิลปะโบราณ ก็ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากเช่นกัน
6. ประเพณีเทศกาลท้องถิ่น (Cultural Festivals) ความเชื่อ ค่านิยมในท้องถิ่น หรืออิทธิพลทางศาสนาเช่น งาน Carnival in Rio de Janeiro, Mardi Gras in New Orleans, Pera Hera in Kandy, ประเพณีและเทศกาลเหล่านี้ทำให้เกิดฤดูกาลท่องเที่ยวจากความนิยมของนักท่องเที่ยว
7. ความเป็นมิตรของผู้คนในท้องถิ่น (Friendliness of Residents) อาจไม่ใช่สิ่งดึงดูดใจหลักของการท่องเที่ยวแต่ความเป็นมิตร ความซื่อสัตย์ ของคนในท้องถิ่น ช่วยสร้างบรรยากาศและความประทับใจที่ดีแก่นักท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยววนั้น

โดยองค์ประกอบของการให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อนุรักษ์และวิชาการ ประกอบด้วย 3 As ได้แก่ (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2547)

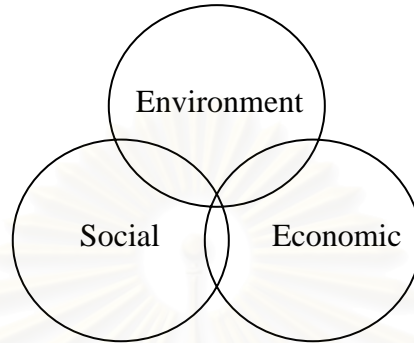
1. สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) เกิดจากสถานที่ (Sites) เช่น พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หมู่บ้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมหรือสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น และเหตุการณ์ (Events) ที่น่าประทับใจ การประกวด การแข่งขันกีฬา เทศกาล การแสดง เป็นต้น
2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวไปถึงสถานที่ ได้รวดเร็วและปลอดภัยโดยมีโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เช่นระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ทางเดินเท้า ห้องน้ำ ห้องอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงพยาบาล ระบบกำจัดของเสีย โทรศัพท์ มัคคุเทศก์ เป็นต้น
3. การเข้าถึง (Accessibility) ระบบการขนส่งประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ สถานี ผู้ประกอบการ การขนส่งมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทางโดยผ่านเส้นทาง

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศต่างเริ่มตระหนัก และตื่นตัวถึงผลร้าย จากการพัฒนาประเทศที่ไม่ยั่งยืนในอดีต ส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤตทางด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งได้สะสมกันมาจนกลายเป็นปัญหาที่สำคัญในระดับโลกที่ยากต่อการเยียวยาแก้ไขจึงมีการรวมตัวกันระหว่างประเทศ เพื่อหามาตรการ วิธีการ และแนวทาง ที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้จัดให้มีการประชุมระดับโลก ด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ผ่านองค์การสหประชาชาติ ภายใต้การประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ที่กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ.1972 อย่างไรก็ดี การประชุมในครั้งนี้นี้ยังไม่อาจประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อหยุดยั้งการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนลงไปได้ ดังนั้น องค์การสหประชาชาติจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการโลก ว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) ขึ้น ในปี ค.ศ.1983 โดยมีเอกสารสำคัญที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน นั่นคือ “อนาคตร่วมกันของพวกเรา” (Our Common Future) ซึ่งเป็นเอกสารที่เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตที่ฟุ่มเฟือย และเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาใหม่ให้เป็นแนวทางที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติมากขึ้นโดยย้ำว่า “มนุษย์สามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้” ทั้งนี้ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า “การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในยุคปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นอนาคต ต้องประนีประนอม เพื่อลดขีดความสามารถที่จะสนองความต้องการของเขาต่อไปได้” (สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล, 2545: 26-27)

นอกจากแนวความคิดข้างต้นแล้ว ยังมีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ว่าหมายถึง “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สามารถตอบสนอง

ความต้องการของประชาชนในปัจจุบันซึ่งทำให้ไม่เกิดผลเสียต่อโอกาสของการพัฒนาของคนรุ่นหลัง โดยให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิมอย่างชาญฉลาด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดขณะเดียวกันคุณภาพสิ่งแวดล้อมต้องดีขึ้น แม้ว่าจะมีประชาชนเพิ่มขึ้นก็ตาม” (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, ม.ป.ป.) และองค์ประกอบหรือมิติของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์ แบ่งได้เป็น 3 มิติที่จะนำไปสู่ความเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังรูปที่ 2.2

รูปที่ 2.2 มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในส่วนของความหมาย การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยว โดยมีการคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้โดยนโยบายและแผนการดำเนินการต่าง ๆ ต้องมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้มีการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของท้องถิ่น และผลตอบแทนที่ยั่งยืนยาวของชุมชน และโดยสรุปแล้ว การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2545)

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development) หรือการประชุม EARTH SUMMIT ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใดจะเป็นกลุ่มใหญ่ (Mass tourism) หรือกลุ่มขนาดเล็กทั้งในเมืองชนบท

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของคนไทยปัจจุบันให้ยืนยาวไปจนถึงคนรุ่นลูกหลานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งนี้ต้องไม่เป็นการไปเพิ่ม

ภาวะหรือสร้างเงื่อนไขที่ยากลำบากให้แก่คนในยุคต่อไปต้องขบคิดหาทางแก้ไข(ภูสวัสต์ สุขเลี้ยง, 2545 :20)

หลักสำคัญ 3 ประการ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability)

- 1.1 การเติบโตต้องอยู่ในอัตราที่บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพหากโตเร็วไป อาจทำให้สิ่งรองรับนักท่องเที่ยวด้านต่างๆ ไม่พร้อมไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพของแรงงาน และการให้บริการอาจมีผลทำให้ นักท่องเที่ยวหยุดหดไม่พอใจขาดความนิยมไม่เดินทางมาท่องเที่ยว ทำให้ เศรษฐกิจตกต่ำในระยะยาว
- 1.2 การเติบโตของการท่องเที่ยวอาจทำให้คนหันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหมด เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่นๆ เช่น การเกษตร การบริการ การอุตสาหกรรม
- 1.3 การเติบโตที่ต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เป็นผลทำให้เงินตราต่างประเทศรั่วไหลออกไปนอกประเทศ

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability)

- 2.1 การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากเกินไปและรวดเร็วเกินไปมีผลกระทบต่อชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น
- 2.2 การใช้จ่ายเงินอย่างง่ายดายของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังซื้อสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหรา หรืออย่างอิสระเสรี อาจกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้คนหนุ่มสาวในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อเงินทองหรือความสำราญที่หาได้ง่าย ทำให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมามากมาย

3. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

- 3.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุมอาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่ล้นหลาม ความสกปรกรุงรัง และอื่นๆ
- 3.2 การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดการพังทลายอย่างรวดเร็วของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์ เป็นต้น
- 3.3 การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรทางธรรมชาติเกิดความแปรปรวน

- 3.4 การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ อาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่งไป
- 3.5 กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ของเสีย อาหารเหลือ ขยะ เป็นต้น ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย (เนตรชนก นันท์, 2544:35-36)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการ ดังนี้

- 1.เป็นการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน (Using Resource Sustainable) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
- 2.ลดการบริโภคที่มากเกินไปและความจำเป็นและลดของเสีย (Reducing Over-Consumption and Waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
- 3.การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (Maintaining Diversity) สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 4.มีการบูรณาการการท่องเที่ยวในการวางแผน (Integrating Tourism into Planning) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติการพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
- 5.มีการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ไม่เพียงแต่
- 6.การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย
- 7.มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Consulting Stakeholders and the Public) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกันรวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน
- 8.มีการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. ทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Marketing Tourism Responsibly)

การตลาดที่จัดเตรียมข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. มีการดำเนินการวิจัย (Undertaking Research) การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2537:2-10 - 2-11)

นอกจากนี้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(2537: 2-10) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) คือการท่องเที่ยวรวมทั้งการจัดสิ่งบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่นในการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวและให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องขึ้นาภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

ศรีพร สมบุญธรรม (2536: 30) กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(Sustainable Tourism Development) เป็นทางออกที่ดีที่สุดทางหนึ่งของการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ โบราณวัตถุสถาน วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น แต่อุปสรรคที่สำคัญในการนำเอาความคิดมาลงมือปฏิบัติอยู่ที่ความสามารถในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ คนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนนักท่องเที่ยวในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและรอบคอบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งสำหรับปัจจุบันและอนาคต โดยสำคัญ 6 ประการที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค ควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจัง ก่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพื่อเป็นหลักประกันถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่
2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่

3. ควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ

4. ควรสนับสนุนให้มีการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่างๆ ของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

6. ควรมุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้กับคนในท้องถิ่น

จากแนวคิดและหลักการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผน และมีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน โดยจำเป็นจะต้องเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาการสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีรายได้เข้าสู่ชุมชนแต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้ มีการศึกษาและวางแผนเพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด

2.1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว

การพัฒนาและความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพ ระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็ว รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ แล้ว การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งผลกระทบด้านกายภาพ เช่น ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหาด้านมลภาวะ ฯลฯ ผลกระทบด้านสังคม เช่น ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาการเปลี่ยนแปลง คตินิยม และที่สำคัญคือผลกระทบทางด้านศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียด เพื่อกำหนดแนวทางการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบเหล่านั้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลยได้ก็จะเป็นการดี เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็น “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” สามารถยังประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ตลอดไป ในการรวบรวมผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ *ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม* (วิวัฒน์ บุญภักดี, 2536: 43-47) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

- ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและปัญหามลภาวะ ลักษณะปัญหาคือ สภาพแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สกปรก มีขยะและสิ่งปฏิกูล ตามบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย มีกลิ่นเหม็นรบกวน พืชและสัตว์ป่าถูกรบกวน
- ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ รวมถึงการเข้าครอบครองและใช้ที่สาธารณะในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว การรื้อถอนที่สาธารณะที่ติดกับที่ของตนเอง การตั้งแผงลอยขายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นธรรมชาติและโบราณสถานต่างๆ
- ปัญหาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ มีการก่อสร้างที่ไม่ได้ควบคุมความสูง ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสม การก่อสร้างบางอย่างไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เป็นการทำลายภูมิทัศน์อันเป็นความงามและเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความแออัดของสิ่งก่อสร้าง ความแออัดของสิ่งก่อสร้างดังกล่าวจะเป็นรูปแบบของแผงลอย เฝิงขายอาหาร เครื่องดื่ม ก่อสร้างอย่างไม่มีระเบียบ ก่อให้เกิดทัศนอุจาด
- ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น การถมที่ การถมทะเล การก่อสร้างถนนที่ประชิดชายฝั่งมากเกินไป การตัดถนนผ่านพื้นที่ป่าชายเลน การสร้างเขื่อนในบางแห่ง เป็นการทำลายสภาพภูมิศาสตร์

ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ทำให้สภาพแวดล้อมขาดความสวยงาม มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้เสียภาวะความสมดุลไป ยิ่งรัฐบาลส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ มากเท่าใดๆ ธุรกิจการท่องเที่ยวก็จะขยายเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เป็นผลให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรมลงไปอย่างรวดเร็ว

ข. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะการติดต่อสัมพันธ์กันที่สามารถกระทำได้อย่างกว้างไกลและรวดเร็วในปัจจุบัน ทั้งในสังคมและวัฒนธรรมเอง ผู้สืบต่อย่อมจะมีความต้องการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยด้วย เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะกลายเป็นตัวเร่งให้เกิดผลกระทบในเชิงลบ ซึ่งสรุปประเด็นที่สำคัญๆ ได้ดังนี้

- ปัญหาเพศพาณิชย์ เป็นปัญหาพื้นฐานมาจากเศรษฐกิจ และมีมานานแล้วในสังคมไทย แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ธุรกิจด้านนี้จึงได้พัฒนาขึ้นมา

อย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ซึ่งปัญหาที่ตามมาของการมีธุรกิจทางเพศนั้นมีมากมาย เช่น กามโรค โรคเอดส์ การล่อลวงผู้หญิงเพื่อมาค้าประเวณี การล่อลวงเด็ก ปัญหายาเสพติด สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

- **ปัญหาอาชญากรรม** เป็นปัญหาที่เรื้อรังของสังคม ซึ่งมักเกิดขึ้นในสังคมเมืองที่เติบโตอย่างไม่ค่อยมีระบบระเบียบ เมื่อพิจารณาในแง่ของการท่องเที่ยวพบว่า มีปัญหาเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวถูกหลอกลวง นักการข่มขืนท่องเที่ยว การจี้ปล้นนักท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีแก่ชาวต่างชาติ
- **ปัญหาค่าครองชีพ** ในพื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมักจะประสบปัญหาค่าครองชีพที่สูงมากกว่าเมืองที่นักท่องเที่ยวไม่นิยม ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคจะมีราคาแพงเนื่องจากประชาชนในพื้นที่คิดว่านักท่องเที่ยวทุกคนมีเงิน เมื่อราคาของสินค้าต่างๆ แพงขึ้นย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งต่างก็ต้องซื้อสินค้าเหล่านั้นด้วยเช่นกัน ผู้มีรายได้น้อยย่อมมีความเดือดร้อนมากขึ้น
- **ปัญหาการหลอกลวงเอาใจเอาเปรียบนักท่องเที่ยว** เกิดจากความคิดของผู้ประกอบการค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว บางรายที่ต้องการกอบโกยมุ่งเอาใจเอาเปรียบนักท่องเที่ยวถึงเห็นผลประโยชน์ส่วนตนและคิดค้ากำไรเกินควร
- **ปัญหาความไม่เสมอภาคที่เกิดจากการมุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะพื้นที่** ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มักจะดำเนินการในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ในทางตรงกันข้ามในพื้นที่ซึ่งไม่ได้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลับมีการพัฒนาน้อยกว่า จึงเกิดความรู้สึกเปรียบเทียบของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งไม่มีการพัฒนาว่าถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร
- **ปัญหาค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง** เป็นปรากฏการณ์ที่เลียนแบบมาจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มุ่งแต่ให้ความสำคัญเรื่องเศรษฐกิจและเงินตราจนละทิ้งค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมดั้งเดิม
- **ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณี** ที่ผ่านมามีการหยิบยกเอาเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมาเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น แต่วิธีการนำเสนอที่มุ่งเน้นทางด้านการค้ามากเกินไปทำให้ลดทอนรายละเอียด เนื้อหาสาระที่แท้จริงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

- ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว การมีพฤติกรรมหรือการแสดงพฤติกรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยว เช่นการเปลือยกาย อาบแดดการแต่งกายที่ไม่สุภาพเข้าสถานที่สำคัญทางศาสนา การกอดจูบในที่สาธารณะการกระทำที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ มักก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของคนท้องถิ่นจากความแตกต่างกันของขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นไม่พอใจ จนบางครั้งอาจต่อต้านไม่รับนักท่องเที่ยวอีกต่อไปได้
- ปัญหาการลดคุณค่าของงานศิลปะหัตถกรรม เกิดจากการเห็นแก่ได้ของผู้ผลิตและจำหน่าย โดยลดมาตรฐานลงเพื่อให้ได้กำไรมากที่สุด มีการลอกเลียนแบบศิลปะหัตถกรรม ไม่คำนึงถึงความปราณีตและคุณภาพของสินค้า เน้นแต่เรื่องของการค้า ทำให้ความมีคุณค่าของศิลปะหมดลงไปและเสียชื่อเสียงจนหมดความนิยมไปในที่สุด

2.1.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว

การลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน การสร้างโอกาสและการสร้างประโยชน์ที่แท้จริงให้แก่ชุมชนในการปรับตัวต่อการพัฒนาที่เข้ามาสู่ท้องถิ่น จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่สร้างโอกาสนี้ได้เหมาะสมที่สุด อีกทั้งยังสามารถลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นจึงเป็นเป้าหมายสำคัญ ที่จะต้องเน้นในกระบวนการพัฒนาท่องเที่ยวแนวใหม่ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยประชาชนท้องถิ่นมีบทบาทในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มาก ทั้งนี้ชุมชนต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยง ระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย 1) ระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน ชุมชนอยู่ในฐานะเป็นผู้รับทราบนโยบายฯ ในเบื้องต้นและมีผลผลักดันในระยะยาว ชุมชนเป็นผู้ใช้และดำเนินงานตามแผนงานและแผนปฏิบัติ 2) ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานเอกชน ชุมชนอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้นโดยเอกชนหรือบริษัทท่องเที่ยว เช่นจุดขายต่างๆ ได้แก่ที่พักอาศัย ภัตตาคาร การนำเสนอลูกค้าด้านวัฒนธรรม ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.),2542: 3-50-3-51)

เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีดังนี้

- ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดแก่คนในชุมชนส่วนใหญ่ ให้มีงานและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ผลประโยชน์ทางสังคม คือ มีสวัสดิการที่ดี สังคมมีความมั่นคงและสามารถดำรงเอกลักษณ์ทางสังคมของตนไว้
- ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจที่อนุรักษ์และร่วมมือพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
- ความภูมิใจ มีความสุขในความเป็นอยู่ มีความร่วมมือในชุมชน เกิดความรักและห่วงแหนพร้อมที่จะอนุรักษ์หรือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

ดังนั้นการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่น จึงต้องเป็นการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) ซึ่งหมายถึงการกระจายรายได้ที่เหมาะสม การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาทำนุบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และทำให้อุตสาหกรรมสามารถควบคุมการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน และสังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการให้ชุมชนมีส่วนร่วมสิ่งสำคัญที่จำเป็นคือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการดูแลรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับภายนอก

2.2 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549)

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน รัฐบาลมีนโยบายให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การเสริมสมรรถนะและขีดความสามารถของประเทศ โดยจะพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่มาตรฐานสากล (World Class Destination) เพื่อเกิดการจ้างงาน การกระจายสู่ชุมชน ซึ่งเป็นการนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) นอกจากนี้แผนพัฒนาฉบับนี้ถือเป็นฉบับแรกที่ได้ระบุเน้นการพัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ (Quality Destination) แทนการพัฒนาที่มุ่งเน้นเฉพาะปริมาณ อย่างไรก็ตามรัฐบาลยังคงมีเป้าหมายที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลจึงได้ตั้งเป้าหมายให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปี อย่างไรก็ตาม อัตราการเติบโตตลอดช่วงแผนฯ 9 นี้ยังคงต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และ 8

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ยังคงยึดหลักการร่วมกันของประชาชนทุกภาคส่วน ในสังคมไทยที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยยึดหลัก ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ ในลักษณะเป็นเครือข่ายการพัฒนาเพื่อการพัฒนาพื้นที่ฟู และรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญต่อสมรรถนะในการรองรับของระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว และการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดและควบคุมการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยเน้นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อเพิ่มการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชน (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย,2544)

2.2.2 นโยบายการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

จากนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยมีนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2547) เพื่อวางรากฐานประเทศไทยสู่การเป็นเมืองหลวงแห่งการท่องเที่ยวของเอเชีย (Tourism Capital of Asia) ภายใน 3 ปี เน้นใน 3 กรอบใหญ่ คือ การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการตลาด การดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว การดำเนินงานด้านการปรับองค์กรในการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด “Amazing Thailand Experience Variety” นำเสนอความหลากหลายของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เช่นการบริการมาตรฐานแบบไทย วิถีชีวิตแบบไทย อาหารไทย เป็นต้น

จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับชาติที่กล่าวมาข้างต้น มีการเปลี่ยนแปลงจากการที่มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาในปริมาณสูงสุด เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมาเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการคำนึงถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แทนการพัฒนาที่มุ่งเน้นเฉพาะการเพิ่มปริมาณ

2.2.3 นโยบายการท่องเที่ยวระดับจังหวัด

จังหวัดลพบุรี (Vision) ได้กำหนดบทบาทของตนของการไปสู่ “แหล่งผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ ศูนย์การศึกษาและเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน” โดยได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี 4 ด้าน ดังนี้

1. แหล่งผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษของประเทศและตลาดโลก
2. ศูนย์การศึกษาและเรียนรู้
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม
4. เมืองน่าอยู่

ทั้งนี้ได้กำหนดเป้าประสงค์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี เป็น 3 เป้าประสงค์ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเพิ่มรายได้และมูลค่าเพิ่มจากผลผลิต การเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เกษตรอินทรีย์ การแปรรูป ผลผลิต และอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร
2. เสริมสร้างศักยภาพด้านการศึกษาและเรียนรู้ของคน ให้มีทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพและทันต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลง
3. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพและขยายโอกาสด้านการตลาด

สำหรับเป้าประสงค์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมได้วางแผนปฏิบัติราชการ 4 ปีจังหวัดลพบุรีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 – 2551 โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบหลักคือ ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัด ดังนี้

- พัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- พัฒนาและยกระดับมาตรฐานการให้บริการและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือองค์กรด้านการท่องเที่ยว
- ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก

2.2.4 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

จากการทบทวนแผนบูรณาการการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรีที่จัดทำขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และสำนักงานททท.ภาคกลาง เขต 7 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเมืองลพบุรี และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่าในเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี จังหวัดลพบุรีจะมีการจัดงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งกิจกรรมหลักทั้งหมดจะอยู่ใน พระนารายณ์ราชนิเวศน์ แต่ในขณะเดียวกัน บริเวณรอบพระนารายณ์ราชนิเวศน์ มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่งที่น่าเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมเยือน ดังนั้นจึงพิจารณาจัดทำกิจกรรมท่องเที่ยวเสริม เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยได้จัดทำเส้นทางท่องเที่ยว ทัวร์ 9 วัด วัง เวียง ละโว้ ซึ่งเน้นจุดขายอยู่ที่ความหลากหลายของเมืองลพบุรี ที่มีความเก่าแก่ ไม่ว่าจะ เป็น วัด วัง หรือ ตัวเมืองเก่าที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

- ใช้การเดินทางโดยรถรางในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นจุด ขาย นำนักท่องเที่ยวเดินทางเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ 9 แห่ง ได้แก่ วัดกวิศรารามราชวิหาร, วัดเชิงท่า, วัดเสาธงทอง, ศาลลูกศร, วัดมณีชลขันธ์, วัดตองปุ

- , ศาลพระกาฬ – พระปรางค์สามยอดและพระนารายณ์ราชินีโดยมีอุทยาน
สมเด็จพระนารายณ์จากโรงเรียนพิบูลวิทยาลัยเป็นผู้บรรยายและนำชมแหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมกับการรถไฟแห่งประเทศไทยและกลุ่มบริษัทนำเที่ยว Happiness Group จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวทางรถไฟ ภายใต้โครงการ “นั่งรถไฟเที่ยวเมืองไทย ไกลกรุงเทพฯ” โดยเปิดตัวโครงการเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2548 ขยายรายการนำเที่ยวเส้นทาง ทวีร์ 9 วัด วัง เวียงละโว้ (นั่งรถไฟ กลับรถยนต์) ไป - กลับ ภายใน 1 วัน มีบริการนำเที่ยวทุกวันพฤหัสบดีที่ 2 และอาทิตย์ที่ 2 และ 4 ของเดือน วันธรรมดาราคาคนละ 690 บาท วันหยุดราคาคนละ 790 บาท เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน ถึง 31 ธันวาคม 2548

ทั้งนี้ มีหน่วยงานร่วม ได้แก่ เทศบาลเมืองลพบุรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ สำนักงานศิลปากรที่ 4 จังหวัดลพบุรี การรถไฟแห่งประเทศไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี วัดทุกวัดที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยว โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการจังหวัดลพบุรี โดยมี ททท. เป็นแกนกลางในการประสานงาน บริหารจัดการและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในระยะเริ่มต้น ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากแต่ทั้งนี้ มีข้อจำกัดและอุปสรรค ดังนี้

- รถรางไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวปัจจุบันมีเพียง 2 คัน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละ 50 คน เท่านั้น
- ขาดแคลนอุทยานสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ปัจจุบันที่มีอยู่ไม่เพียงพอ
- ไม่มีจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก / OTOP ในเส้นทางทวีร์ 9 วัด วัง เวียงละโว้ เนื่องจากศูนย์ OTOP จังหวัดลพบุรีตั้งอยู่ไกลเกินไป (บริเวณศาลากลาง) รถรางเดินทางไปไม่ถึง

2.2.5 นโยบายการพัฒนาแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองลพบุรี

จากการศึกษาแผนพัฒนาการพัฒนาเมืองลพบุรีด้านการท่องเที่ยวและบริการตามแผนงานอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานเมืองลพบุรีและบริเวณโดยรอบของกรมศิลปากร พบว่าเมืองลพบุรีนั้นเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงมาก เพราะนอกจากจะมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่น่าสนใจแล้วยังมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองที่สำคัญจำนวนมาก ที่สามารถอนุรักษ์และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ทางสังคมและเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นจึงควรใช้โบราณสถานในเมืองลพบุรีให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรมดังเช่นต่างประเทศที่ดำเนินการอยู่ โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาท่องเที่ยวและศึกษา
- เพื่อให้ผู้มาท่องเที่ยวและผู้มาศึกษามีความเข้าใจพร้อมทั้งมีความเพลิดเพลิน และซาบซึ้งในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของชาติโดยมีการท่องเที่ยวเป็นสื่อ
- เพื่อให้โบราณสถานเข้ามามีบทบาทในการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น
- เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ของประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
- เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นรักษา หวงแหนและภูมิใจในจังหวัดลพบุรีมากขึ้น ทั้งนี้ได้จัดแผนการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนตามนโยบาย ด้วยการจัดทำอุปกรณ์สื่อ

ความหมายและนำชมโบราณสถานเมืองลพบุรี จัดทำเอกสาร แผ่นพับเพื่อการบริหาร จัดกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น สำนักงานบริการข้อมูล เป็นต้น

2.3 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการบริหาร จัดการ การท่องเที่ยว

2.3.1 บทบาทและหน้าที่ขององค์กรชุมชนหรือประชาคม

องค์กรชุมชนหรือประชาคม (Community) หรือกลุ่มประชาชน นับเป็นองค์กรเล็กที่สุดและมีบทบาทเป็นเจ้าของท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกันตามรัฐธรรมนูญกำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกฎหมายดังนี้

รัฐธรรมนูญไทยฉบับ พ.ศ.2540 ระบุไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 46 ระบุว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ มาตรา 46 ระบุว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ บทบาทขององค์กรชุมชนหรือประชาคมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยร่วมคิด ระดมความคิดเห็นในการศึกษาสถานภาพของแหล่งท่องเที่ยว จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และปัญหา จากนั้นจึงวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน ทั้งแผนเฉพาะกิจ แผนระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว ร่วมมือกันทำงานตามแผนที่วางไว้ให้เป็นผลสำเร็จร่วมกันประเมินผลงานเพื่อให้ประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยกัน

2.3.2 บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต./เทศบาล)

คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คณะนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี นับเป็นองค์กรอันดับที่สอง เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการวางแผนพัฒนาการท้องถิ่น ในท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญระบุน มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น มาตรา 290 เพื่อส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจ หน้าที่ตามกฎหมาย บัญญัติมีสาระสำคัญดังนี้

- (1) การจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
- (2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่นอกพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของ ประชาชนในพื้นที่ของตน สำหรับเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนครนั้น ย่อมมีหน้าที่ตามเทศบัญญัติ ในการ ดูแลบำรุง รักษา และพัฒนาการท้องถิ่น คล้ายกับ อบต. แต่เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่กว่า

2.3.3 บทบาทและหน้าที่หน่วยงานภาครัฐบาลหรือภาคราชการ

หน่วยงานราชการที่อยู่ในกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ และตามคำสั่ง ตามมติของคณะรัฐมนตรีนั้น มีหน้าที่ปกป้อง บำรุงรักษา พื้นฟูและ พัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ปัจจุบันกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและประสานงาน กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็น รัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของประเทศด้วยนโยบายต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังมี หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น ต่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวของประเทศ

2.3.4 บทบาทและหน้าที่องค์กรภาคเอกชน

องค์กรภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทุกประเภท เช่น สมาคม ผู้ประกอบการรถนำเที่ยว สมาคมผู้ประกอบการท่องเที่ยว สมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารและ ภัตตาคาร สมาคมมัคคุเทศก์ เป็นต้น ผู้มีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากร เพื่อบริการการ ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจ ความพึงพอใจสูงสุดนั้น ย่อมต้องมีส่วนร่วม กับ หน่วยงานภาครัฐบาล หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตาม พ.ร.บ. การท่องเที่ยว พ.ศ. 2535 แล้ว ยัง

ต้องจัดการให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ด้วย เพื่อร่วมกันจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งนี้ภาคเอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะต้องดำเนินการดังนี้

- จัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับแผนส่งเสริมการขายของบริษัท โดยประสานแผนงานกับภาครัฐบาล และ อบต./เทศบาล
- ให้ความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและองค์กรบริหารงานส่วนท้องถิ่น บำรุงรักษา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีคุณภาพอย่างยั่งยืน
- ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว ให้ความรู้ การฝึกอบรม การฝึกงานเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และให้ความร่วมมือด้านการวิจัย
- ให้คำปรึกษาต่อการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีและอย่างยั่งยืน
- มีส่วนร่วมในการประเมินผลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการช่วยกันแก้ไขปัญหาและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.5 บทบาทของสถาบันการศึกษา นักวิชาการ สถาบันศาสนาต่อพัฒนาการท่องเที่ยว

สถาบันการศึกษา หมายถึง การศึกษาในสังกัดภาครัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยและการศึกษานอกโรงเรียน สถาบันฝึกอบรมต่าง ๆ นักวิชาการสาขาต่าง ๆ มีบทบาทร่วมเป็นพหุภาคีสาขาหนึ่ง ดังนี้

- ให้คำปรึกษาต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีและอย่างยั่งยืน
- มีส่วนร่วมประเมินผลและแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริการในธุรกิจท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ธรรมชาติและวัฒนธรรม) การตลาด การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ที่เกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสุขอนามัย
- ให้ความร่วมมือกับองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ ในการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวทุกสาขาดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

- ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบุคลากรที่ให้บริการในภาคอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยวทุกสาขา ให้ความรู้ด้านการฝึกอบรม และร่วมทำการศึกษาผลกระทบ
ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

2.3.6 บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO)

นับเป็นหน่วยงานหนึ่งในพหุภาคีที่มีส่วนร่วมเป็นพันธมิตร มีพันธกิจและ
บทบาทต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้

- ให้ความร่วมมือต่อการให้ความรู้ คำแนะนำ ในการวางแผนส่งเสริมและ
พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและถูกวิธี
- ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้สามารถจัดการและบริการ
ตามมาตรฐานสากล
- ให้คำแนะนำ ความรู้ ต่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และ
การบริการอย่างถูกวิธีตามมาตรฐานสากล
- มีส่วนร่วมในการประเมินผลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น
เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทอย่างยั่งยืนได้อย่าง
ถูกวิธี

2.3.7 บทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่น

นับเป็นกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะต่อผู้รับผิดชอบใน
การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ ยังมีส่วนช่วยเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนา
ออกสู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวาง

2.4 เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 โครงการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง(2547) ได้ทำการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิง
ประวัติศาสตร์ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าทาง
ประวัติศาสตร์และมีอยู่หลายแห่งที่นักท่องเที่ยวยังไม่ทราบเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์และการ
จัดการเส้นทางเที่ยวแบบใหม่ๆ โดยประเด็นหลักของการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้นได้
พิจารณาการจำลองรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยว ที่มีการทดสอบเส้นทางของการท่องเที่ยวโดย

นักท่องเที่ยวกุุ่มต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อก่อประโยชน์แก่ทุกฝ่ายทางต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

ซึ่งผลของการวิจัยพบว่ามีเส้นทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำนวน 16 เส้นทางจากเกณฑ์การแบ่งตามเนื้อหาของเรื่องราวประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ทั้งนี้เส้นทางที่ได้ทำการศึกษาดังกล่าวจะนำไปใช้ร่วมกับโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวเดิมให้มีความสมบูรณ์โดยจัดทำเป็นเส้นทางแผนที่และรายละเอียดของสถานที่ตลอดเส้นทางเพื่อนำไปแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยตัวเอง โดยมีสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเป็นแกนนำ ทั้งนี้ต้องส่งเสริมเผยแพร่ความรู้แก่ภาคีและผู้ประกอบการสถาบันการศึกษา และเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงเส้นทางที่เข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ และปัจจัยพื้นฐานการท่องเที่ยว ให้เหมาะสม เพื่อสร้างความประทับใจและความสะดวกสบายเพื่อจะทำให้แหล่งเที่ยวเป็นที่รู้จัก ดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้แก่ชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

2.4.2 การศึกษางานวิจัย: ย้อนรอยการศึกษาทางประวัติศาสตร์ภายใต้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Auvo Kostainen(1997) ได้ทำการศึกษาวิจัย “ย้อนรอยการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ภายใต้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” กล่าวว่าการท่องเที่ยวในแต่เมื่อนั้นมีหลากหลายตามสภาพของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสภาพธรรมชาติ ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะเจาะจงไปยังการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ ที่ได้ถูกกำหนดหรือสิ่งโบราณสถานที่ยังคงมีมาอย่างช้านาน โดยมีวัตถุประสงค์จะพัฒนาและอนุรักษ์ให้เป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อไป ผลการศึกษาพบว่าปัจจุบันในหลายประเทศได้ใช้การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวขั้นต้นในการท่องเที่ยวของประเทศนั้นๆ ซึ่งในการใช้มรดกโบราณสถานจะมีความอ่อนไหวอย่างมากสำหรับนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการท่องเที่ยวถ้ามีการจัดการที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการจัดการโบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์คือการให้สถานที่นั้นคงสภาพเดิมมากที่สุดเพื่อให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวและเกิดการสร้างจินตภาพที่ย้อนรอยหรือร่องรอยอดีตของสถานที่นั้นๆ ให้มากที่สุด นอกจากนี้ยังต้องสร้างองค์กรขึ้นมากำกับดูแลการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ภายใต้ระเบียบข้อบังคับที่เห็นชอบในการจัดการการท่องเที่ยวหรือตามข้อเสนอแนะและหลักการของ UN เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.5 สรุปแนวความคิดและนโยบายการท่องเที่ยว

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม (แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) ซึ่งประกอบด้วย ปรากฏการณ์ แนวความคิด เอกสารงานวิจัย ซึ่งให้เห็นว่าการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ โดยสร้างอาชีพ หลายแขนง แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่มีการจัดการที่ดีพอก็จะก่อให้เกิดผลกระทบในทางด้านลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกันได้ ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ในขณะที่เดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

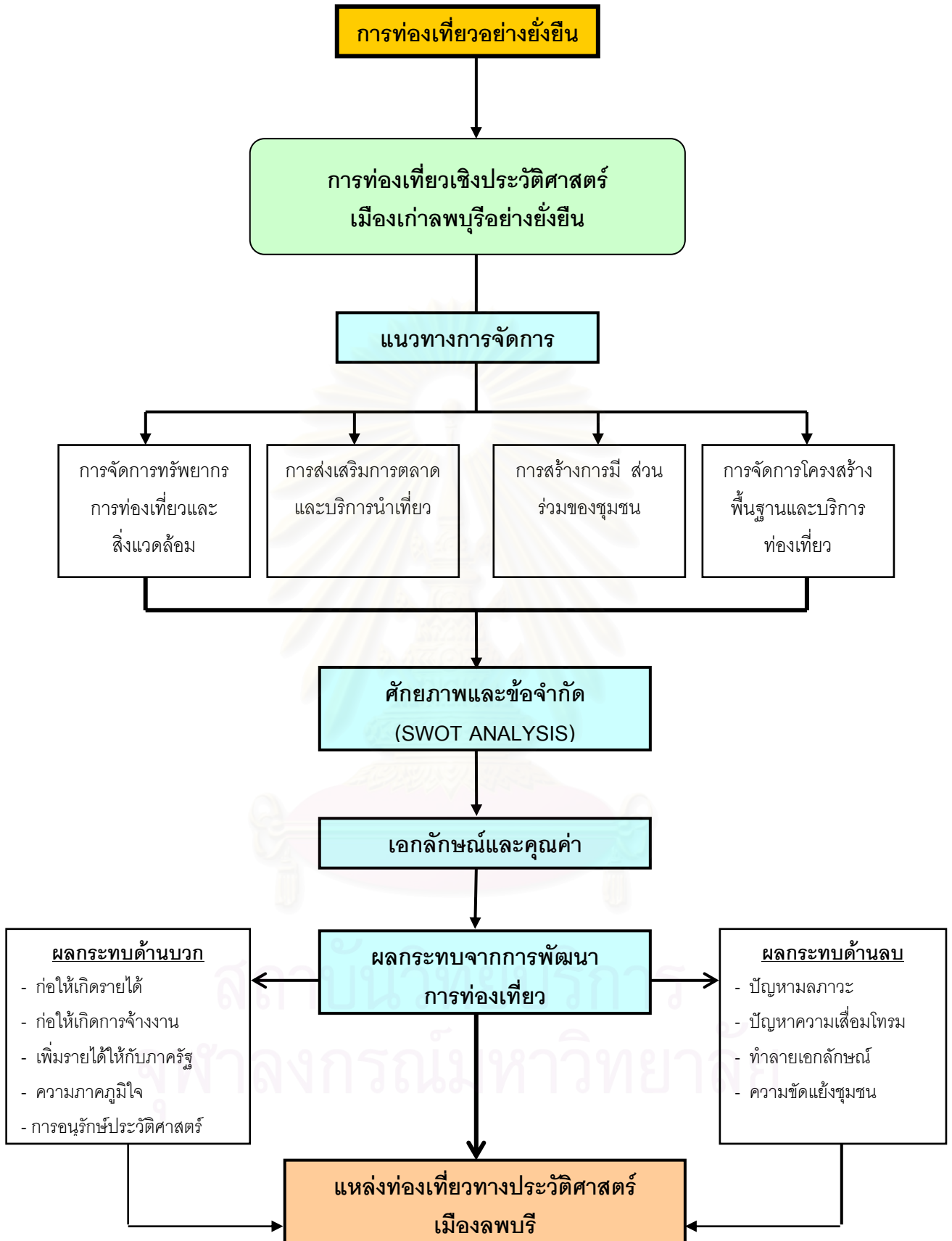
จากการศึกษานโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งให้เห็นว่าหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภายใต้นโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และเทศบาลเมืองลพบุรีดูแลจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.6 กรอบแนวความคิดของการศึกษา

การส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นที่จังหวัดลพบุรีนั้น ทำให้สิ่งที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของเมืองลพบุรี ได้รับการนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือน ทั้งความเป็นเมืองเก่า มีแหล่งโบราณสถานหลายแห่งที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ รวมถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรี ดังนั้นจากการรวบรวมแนวความคิด รายงานเอกสารต่างๆ ดังที่กล่าวมาทั้งหมดแล้วในข้างต้น ทั้งในเรื่องของปรากฏการณ์ แนวความคิด นโยบายแผนพัฒนา บทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นที่มาของกรอบแนวความคิดในการศึกษาหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนของเมืองลพบุรี ซึ่งสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถปกป้องและสงวนรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมืองสำหรับอนุชนคนรุ่นหลัง ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้โดยมีการจัดการทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และทำให้ทราบว่าการที่จะทำให้เมืองลพบุรีมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนนั้น จะต้องประกอบด้วย

- การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
- การส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว
- การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน
- การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว

ดังนั้นจากแนวคิดองค์ประกอบข้างต้น สามารถสรุปกรอบแนวความคิดการวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ดังแสดงในรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดของการศึกษา

บทที่ 3

สถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองลพบุรี

จังหวัดลพบุรีเป็นเมืองหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาด้านศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของโบราณสถานที่ก่อสร้างขึ้น โดยเฉพาะแหล่งโบราณสถานในเขตเมืองลพบุรีที่เห็นได้อย่างเด่นชัดถึงความมีเอกลักษณ์ในรูปแบบการผสมผสานระหว่างศิลปะละโว้และขอม ซึ่งปัจจุบันแหล่งโบราณสถานเหล่านี้ถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหนึ่งของจังหวัดลพบุรีซึ่งสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดอย่างมาก ดังนั้นในการทำวิจัย “ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรี ” จำเป็นต้องทำการศึกษาระดับประวัติศาสตร์ภาพรวมของจังหวัดและแต่ละแห่งของโบราณสถานว่ามีความเป็นมาอย่างไรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อการวิเคราะห์วางแผนพัฒนาบทบาทของแหล่งท่องเที่ยววันนั้นๆ ต่อความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกันเชิงพื้นที่ นอกจากนี้การศึกษาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นประเด็นหนึ่งที่ต้องทำการศึกษา เพื่อให้ทราบรายละเอียดถึงสถานการณ์ต่างๆ เช่นความสามารถในการรองรับของโครงสร้างสิ่งพื้นฐาน รายได้ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่นำมาวิเคราะห์รวมกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) เพื่อนำไปสู่การวางแผนจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป โดยประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้นมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประวัติความเป็นมาเมืองลพบุรี

เมืองลพบุรีเป็นเมืองโบราณที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดเมืองหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทยที่ตั้งของตัวจังหวัดในปัจจุบันตั้งซ้อนทับตัวเมืองโบราณเดิม จากหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีแสดงให้เห็นว่าเมืองลพบุรีเป็นเมืองโบราณที่พัฒนาขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม และกลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และศาสนาโดยตลอด นอกจากนี้ยังพบหลักฐานของชุมชนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่งซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานกันอย่างต่อเนื่องในสมัยประวัติศาสตร์จนถึงยุคปัจจุบัน (สำนักงานนโยบายและแผนฯ สิ่งแวดล้อม, 2538)

ยุคสมัยของเมืองลพบุรีแบ่งออกเป็น 3 ช่วงได้แก่ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคสมัยประวัติศาสตร์ และยุคสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

• ยุคก่อนประวัติศาสตร์

ในบริเวณจังหวัดลพบุรีได้มีการศึกษาสำรวจและขุดค้นทางด้านโบราณคดีโดยกรมศิลปากร จากการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์พบว่า มีแหล่งก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายแห่งได้แก่ *ถ้ำกระดำหรือถ้ำกระดาน* เขาสนามแจง อ.บ้านหมี่ พบเครื่องมือหินที่เป็นแบบเดียวกับที่ ฮัวบิ่นห์ ประเทศเวียดนาม มีอายุระหว่าง 4,000-12,000 ปีมาแล้ว *บ้านโคกเจริญ* ตำบลบัวชุม อ. ชัยบาดาล พบหลักฐานของกลุ่มคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุประมาณ 2,500-3,000 ปีมาแล้ว โบราณวัตถุประกอบด้วยขวานหินขัด กำไลหิน ลูกปัดเปลือกหอย เศษภาชนะดินเผาลายเชือกทาบลายขีด และหลุมฝังศพประมาณ 50 หลุม บริเวณศูนย์การทหารปืนใหญ่ลพบุรี พบหลักฐานที่แสดงถึงชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีการใช้เครื่องมือสำริด เครื่องประดับสำริด แก้ว หิน และเปลือกหอยทะเล นอกจากนี้ ยังพบหลักโครงกระดูกคน โดยมากฝังอยู่ในท่านอนหงายและหันศีรษะไปทางทิศเหนือ สิ่งที่มีฝังกลบลงไปกับศพมีเครื่องปั้นดินเผา อาวุธประเภทหอกและขวาน เบียดดินเผา ลูกกระสุนดินเผา และแหวนดินเผา โดยมีอายุประมาณ 2425 ปี ถึง 2503 ปี บ้านตี่ลัง ตำบลช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม พบเศษภาชนะดินเผาแบบลายเชือกทาบลายขูดรีด บางชิ้นมีการขัดมัน และพบขี้แร่ (ตะกรัน) บนผิวดินอีกด้วย แต่ไม่พบเครื่องมือสำริดที่ชัดเจน

จากการศึกษาแหล่งโบราณคดีที่มีการใช้โลหะในเขตจังหวัดลพบุรี พบว่ามีแหล่งโบราณคดีแสดงให้เห็นว่าเป็นชุมชนที่มีการใช้สำริด และได้มีการขุดตรวจชั้นดินแล้วคือ ที่แหล่งโบราณคดีบ้านท่าแค อ.เมืองลพบุรี กรมศิลปากรได้แบ่งชั้นวัฒนธรรมออกได้เป็น 3 สมัย ดังนี้

รูปที่ 3.1 หลักฐานที่แสดงถึงการตั้งชุมชนในสมัย 3,000-2,500ปีมาแล้ว
ที่มา: แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี ,2548

- สมัยที่ 1 เป็นคนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในแหล่งท่าแค มีการเพาะปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์แต่ยังมีการล่าสัตว์เป็นอาหารอยู่ หลักฐานทางโบราณคดีที่พบได้แก่ เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด กำไลหิน ลูกปัดหิน ลูกกระสุนดินเผา เศษกำไลสำริด และกระดูกสัตว์ชนิดต่างๆ
- สมัยที่ 2 เป็นชุมชนที่การแบ่งระบบงานในกิจกรรมของชุมชนรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนผลผลิตกับชุมชนอื่น หลักฐานโบราณคดีที่พบได้แก่ เศษภาชนะดินเผาที่มีรูปแบบเพิ่มขึ้น มีเครื่องมือเหล็กกระจายอยู่ทั่วไปและหลักฐานการผลิตทองแดง
- สมัยที่ 3 เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่กว่าเดิมมาก และขยายครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของเนินดิน หลักฐานทางโบราณคดีที่พบได้แก่ ลูกปัดทองคำ (ลักษณะเหมือนที่อุทอง) ชิ้นส่วนของตุ๊กตาดินเผา ตะกั่วแผ่นแบบม้วนเป็นแท่ง ลูกปัดหินและแก้วสีต่างๆ และเหรียญโลหะเงิน

• ยุคสมัยประวัติศาสตร์

ลวะประสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11-16) จากการสำรวจได้พบหลักฐานของชุมชนที่มีช่วงอายุในช่วงสมัยทวารวดีจำนวน 18 แห่ง กระจายอยู่ตาม อำเภอต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในเขต อ. เมืองลพบุรี อ.บ้านหมี่ และ อ.โคกสำโรง ชุมชนสมัยทวารวดีนี้ พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าได้พัฒนาจากชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เพราะสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมมีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งเพาะปลูกมากพอที่จะรับรองจำนวนประชากรที่เพิ่ม การได้รับวัฒนธรรมอินเดียในช่วงนี้ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชนแบบดั้งเดิมเป็นชุมชนที่มีมีระบบสังคมซับซ้อนหรือสังคมระดับเมือง ชุมชนสมัยทวารวดีที่พบได้แก่ เมืองลพบุรี เมืองดงมะรุ้ม เมืองใหม่ไพศาลี และเมืองชัยจำปา

รูปที่ 3.2 จารึกบนหินอักษรปัลลวะ

ที่มา: แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี ,2548

โบราณวัตถุที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการพบจารึกที่ใช้ตัวอักษรปัลลวะ ภาษาบาลี กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 นับเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นชัดว่าเมืองลพบุรีเป็นเมืองรุ่งเก่าที่อยู่ในช่วงสมัยทวารวดี หลักฐานที่สำคัญประการหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าชื่อเดิมของเมืองลพบุรี คือ ละโว้ นั้นพบในพงศาวดารเหนือซึ่งเป็นเอกสารและตำนานที่เก่าแก่ที่สุด และศิลาจารึกหลักที่ 21 พบที่เมืองลพบุรีเป็นภาษาเขมร ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ข้อความตอนหนึ่งในศิลาจารึกได้ออกชื่อเมือง “โลวะ” คือเมืองละโว้ หลักฐานที่กล่าวถึงระบบปกครองและระบบกษัตริย์พบน้อยมาก ไม่สามารถระบุชื่อพระมหากษัตริย์และศักราชที่ครองราชย์ของแต่ละองค์ได้ นักวิชาการหลายท่านลงความเห็นว่าชาวละโว้ใช้ภาษามอญเป็นภาษาทางการ เพราะพบจารึกภาษามอญบนเสาแปดเหลี่ยมที่ศาลสูงเมืองลพบุรี (จารึกหลักที่ 18) สำหรับความเป็นอยู่ของประชาชนในช่วงสมัยทวารวดีนั้น มีลักษณะสังคมเกษตรกรรมมีการเพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก มีการเลี้ยงสัตว์และทอผ้าโดยพบหลักฐานแหวนดินเผาซึ่งเป็นชิ้นส่วนของเครื่องปั้นดินเผา มีการทำภาชนะดินเผาและอาชีพที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ โลหะกรรม ซึ่งพบว่ามีการทำมาแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และคงจะเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องลงมาถึงสมัยทวารวดีด้วย

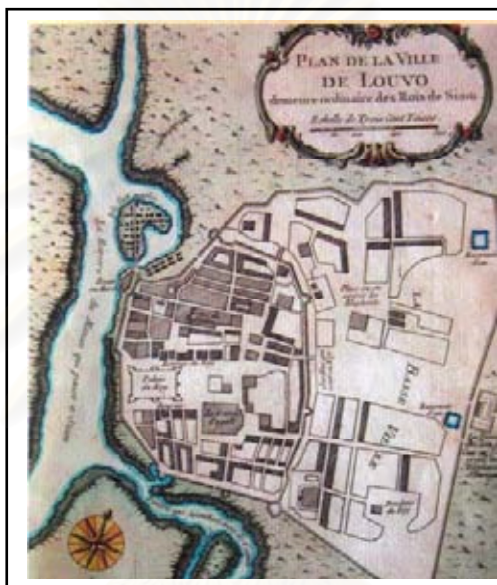
ละโว้ปุระ: นครรัฐแห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางศิลปวัฒนธรรมและสังคมขึ้นที่เมืองลพบุรีซึ่งแตกต่างไปจากศิลปะสมัยทวารวดีอย่างเห็นได้ชัด เพราะมีลักษณะคล้ายหรือมีอิทธิพลของศิลปะขอม (เขมร) ปนอยู่ รวมทั้งเป็นลักษณะวัฒนธรรมแบบใหม่ซึ่งส่วนใหญ่พบที่เมืองลพบุรี จึงเรียกรูปแบบศิลปะในระบายนี้อีกว่า “ศิลปะลพบุรี” ศิลปะลพบุรีเจริญรุ่งเรืองจนถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 18 หรือจนถึงสิ้นสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ต่อจากนั้นได้เสื่อมลงอันเนื่องมาจากมาจากการแพร่หลายของพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์

รูปที่ 3.3 สถูปเจดีย์ พระพุทธรูปที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปกรรมอินเดียสมัยคุปตะ และอมราวดี ที่มา: แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี ,2548

ละโว้-อโยธยา: ศูนย์การค้าของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ในช่วงสมัยที่พระพุทธศาสนานิกาย หินยานลัทธิกวางศัจริญรุ่งเรืองที่เมืองลพบุรีและบริเวณภาคกลางของประเทศไทยในพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นระยะเวลาเดียวกับสุโขทัยตอนต้น ซึ่งในช่วงนี้เองศูนย์กลางอำนาจในบริเวณภาคกลางของ ประเทศไทยได้ย้ายไปที่เมืองอโยธยาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เมืองลพบุรีได้ลดฐานะลงมาเป็นเมือง ลูกหลวงของ อโยธยาในระยะนี้เมืองลพบุรี ยังคงเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและศิลปวิทยาการ

ดังหลักฐานที่ปรากฏในตำนานและพงศาวดารว่าพระยาจำเมืองแห่งเมืองพระยาและพ่อ ขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัยได้เสด็จมาศึกษาเล่าเรียนศิลปศาสตร์ต่างๆ กับพระสุกกทันตฤาษีที่เขาสมอคอนเมืองลพบุรี

รูปที่ 3.4 แผนที่เมืองละโว้ เขียนโดยชาวฝรั่งเศส ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ที่มา: แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี, 2548

ลพบุรี: นครแห่งพระยุพราชในสมัยอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์โปรดให้สร้างเมืองลพบุรี ขึ้นเป็นราชธานีแห่งที่สองเมื่อ พ.ศ.2208 โดยช่างชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ออกแบบและสร้างป้อมปราการ พระราชวังด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมทางยุโรป แนวกำแพงเมืองจะขยายออกไปทางทิศตะวันออก มีการสร้างป้อมขึ้นใหม่ตามมุมเมือง และสร้างประตูเมืองขึ้นใหม่ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น บ้านหลวงรับราชทูต พระที่นั่งเย็น ณ ทะเลชุบศร วัดกวีศราราม วัดสันเปาโล และโปรดให้บูรณะ ปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และแปลง ศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้เป็นวัดนิกายใน หินยาน เช่นพระปรางค์สามยอด เป็นต้น ภายหลังพระนารายณ์เสด็จสวรรคต พระเพทราชาได้ย้าย นครหลวงกลับไปทีกรุงศรีอยุธยา เมืองลพบุรีจึงขาดการทะนุบำรุงรักษาจึงเสื่อมโทรมลง

• ยุคสมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถานแห่งนี้ จึงโปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์แหล่งอารยธรรมต่างๆ ในอดีต โดยให้พระยาศรีสุริยวงศ์ที่สมุหกลาโหมเป็นแม่กอง ในการซ่อมแซมพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน กำแพงและประตูวังโดยรอบ และพระราชทานนามพระราชวังขึ้นใหม่ว่า “พระนารายณ์ราชนิเวศน์” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงริเริ่มให้สร้างเส้นทางรถไฟผ่านตัวเมืองลพบุรี และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศใหม่ พระองค์ทรงพระราชทานหมู่พระที่นั่งพิमानมังกฎและตำหนักต่างๆ เป็นศาลาว่าการมณฑลจนถึงสมัย จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นทางด้านตะวันออกของเมืองเดิม จึงได้ทำการย้ายจากที่ทำการในหมู่พระที่นั่ง มายังบริเวณเมืองใหม่ ซึ่งจัดเป็นศูนย์ราชการมาจนทุกวันนี้ (แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี ,2548 : 8)

จากภาพรวมประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เห็นถึงพัฒนาการของชุมชนที่มาอาศัยรวมกันอยู่ในดินแดนแห่งนี้ได้เป็นอย่างดี จากชุมชนก่อนประวัติศาสตร์พัฒนาขึ้นมาเป็นเมืองคูน้ำ คันดิน รอบล้อม มีลักษณะผังเมืองที่แตกต่างกันโดยอาศัยเทคนิควิทยาการอันล้ำลึก การเลือกทำเลที่ตั้งเมืองโบราณแต่ละเมืองได้มีการใช้พิจารณาญาณที่ชาญฉลาด เหมาะสมในการติดต่อและสัมพันธ์กันระหว่างชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองลพบุรีนั้นมีความเหมาะสมในการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในแถบภาคกลางของประเทศไทย ประการแรกคือเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ สามารถติดต่อกับเพื่อนบ้านเมืองอื่นหรือแคว้นอื่นได้สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ โดยเฉพาะทางน้ำนั้นสามารถใช้แม่น้ำลพบุรีติดต่อกับหัวเมืองทางใต้ ตะวันออก และเหนือได้สะดวก เรือสำเภาที่เข้ามาทางแม่น้ำเจ้าพระยา ก็สามารถเข้าถึงเมืองลพบุรีได้ นอกจากนี้ยังปรากฏร่องรอยถนนโบราณจากเมืองลพบุรีติดต่อระหว่างชุมชนต่างๆ ให้เห็นได้

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของเมืองลพบุรี ทั้ง 3 ช่วง ได้แก่ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคสมัยประวัติศาสตร์ และยุคสมัยรัตนโกสินทร์ สามารถสรุปได้ว่าบทบาทของเมืองลพบุรีในสมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็นเพียงตลาดเล็กๆ ที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและมีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไป สำหรับบทบาทยุคสมัยประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยทวารวดีลพบุรีมีบทบาทในฐานะเมืองโบราณที่มีระบบสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น เป็นสังคมเกษตรกรรมและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางวัฒนธรรม ในช่วงสมัยอยุธยาเมืองลพบุรีมีบทบาทเป็นราชธานีแห่งที่สองรองจากกรุงศรีอยุธยาซึ่งพบเห็นการก่อสร้างอาคารต่างๆ มากขึ้น มีการพัฒนาทางกายภาพอย่างชัดเจน สำหรับยุคสมัยรัตนโกสินทร์ ลพบุรียังมีบทบาทในการเป็นเป็นราชธานีแห่งที่สองรองจากกรุงรัตนโกสินทร์ มีการบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งก่อสร้าง และสำคัญยิ่ง

รูปที่ 3.5 รูปแบบสถาปัตยกรรมยุคใหม่ ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม
ที่มา: แผนที่ชุมชนเมืองเก่า ,2548

ในการเป็นเมืองทางการทหารด้วยความเหมาะสมทางยุทธศาสตร์ สำหรับในปัจจุบัน บทบาทของเมืองลพบุรีอาจกล่าวได้ว่ามีบทบาทมากขึ้นของการเป็นเมืองราชการโดยเฉพาะทางราชการทหาร รวมทั้งเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงเป็นรองจากจังหวัดอยุธยาในเขตพื้นที่ภาคกลางเท่านั้น

จากบทบาทเมือง ความเจริญทางด้านเทคนิควิทยาการที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดจากสภาพ และร่องรอยหลักฐานสิ่งก่อสร้างที่ปรากฏอยู่แล้ว ลพบุรียังเป็นศูนย์รวมด้านเศรษฐกิจ สังคมและศิลปวัฒนธรรมหลายยุคหลายสมัยที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ไว้สำหรับชนรุ่นหลังต่อไป

3.2 สภาพโดยทั่วไปของเมืองลพบุรี

3.2.1 ลักษณะทางด้านกายภาพ

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

เทศบาลเมืองลพบุรีตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำลพบุรี มีพื้นที่ในความรับผิดชอบประกอบด้วยพื้นที่ ตำบลท่าหิน และบางส่วนของตำบลทะเลชุบศร มีพื้นที่ 6.85 ตร.กม. หรือ 3,836 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ เขตหวงห้ามเพื่อใช้ในราชการทหาร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ด้านทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลเขาสามยอด ด้านทิศใต้ติดต่อกับตำบลป่าตาล ตำบลโพธิ์เก้าต้น ด้านทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลทะเลชุบศร และด้านทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลพรหมมาสเตอร์ ดังแสดงในรูปที่ 3.6

2) สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของเทศบาลเมืองลพบุรีตัวเมืองจะเป็นแนวยาวไปตามทิศตะวันตกโดยพื้นที่ทางทิศตะวันออกจะเป็นเนินสูง และลาดมาทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นบริเวณที่ลุ่ม มีแม่น้ำลพบุรี และลำคลองอีกหลายสายไหลผ่านมีพื้นที่รอบตัวเมืองเป็นพื้นที่ทำการเกษตร

3) สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของเทศบาลเมืองลพบุรี เป็นลักษณะฝนเมืองร้อนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึง กลางเดือนพฤษภาคม โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ย 29-32 องศาเซลเซียส ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน มีปริมาณน้ำฝนมากในระยะปลายเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน โดยเฉลี่ยในเดือนที่หนาวที่สุดจะสูงกว่า 18 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคมและมกราคมอุณหภูมิประมาณ 23 องศาเซลเซียส

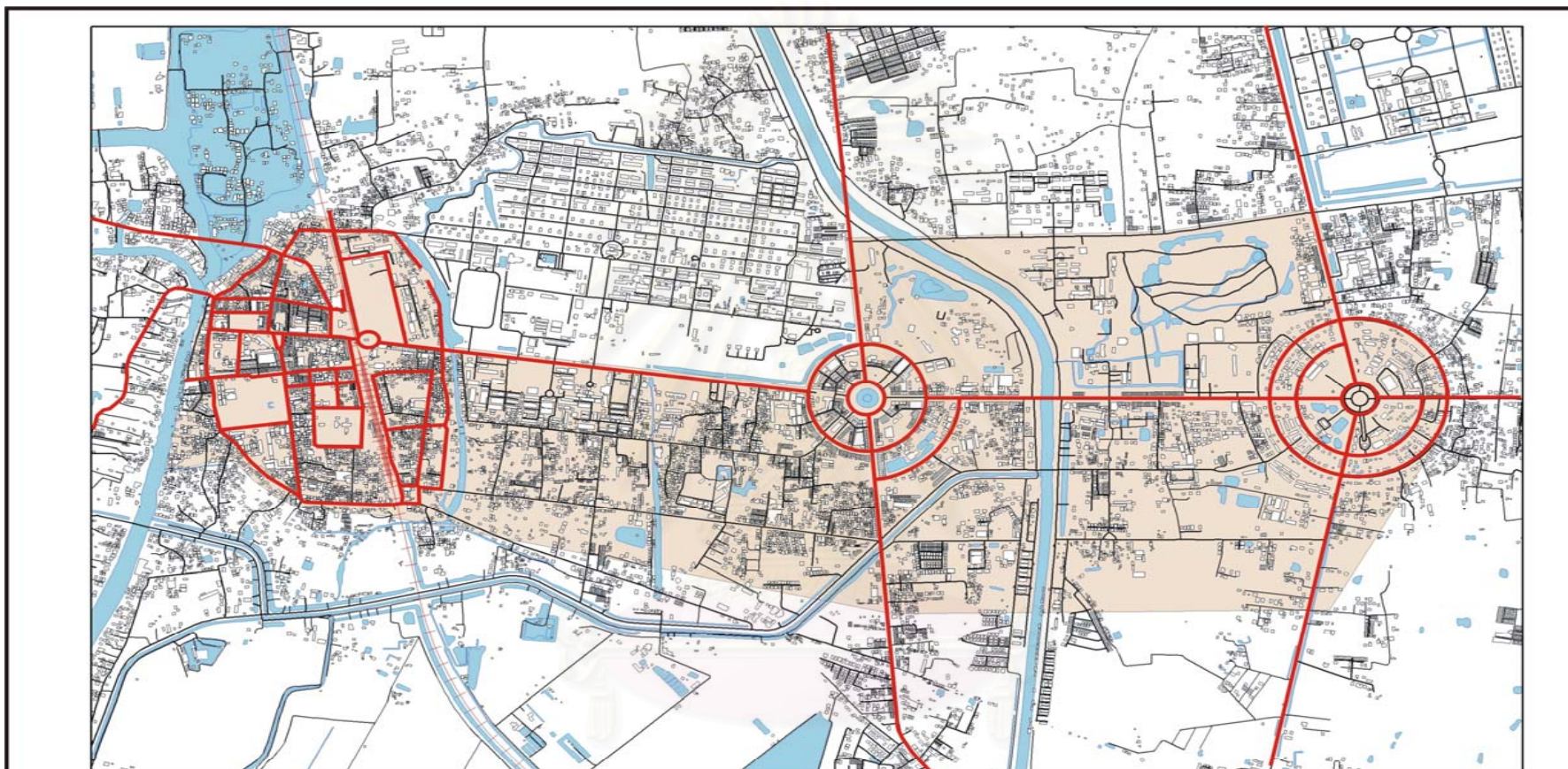
2) สภาพโครงสร้างพื้นฐาน (รูปที่ 3.7)

ด้านการคมนาคมขนส่ง

การติดต่อภายในจังหวัดรวมถึงเขตพื้นที่เทศบาลเมืองลพบุรี สามารถเดินทางได้โดยทางรถยนต์และทางรถไฟ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทางรถยนต์ ระยะทางจากกรุงเทพฯ เข้าสู่จังหวัดลพบุรี ระยะทาง 135 กิโลเมตร การเดินทางสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถยนต์โดยสารประจำทางและรถยนต์โดยสารปรับอากาศ บริการทุกระยะคือ รถปรับอากาศวันละ 47 เที่ยว รถธรรมดาวันละ 58 เที่ยว มีสถานีรถยนต์โดยสาร 1 แห่ง

ทางรถไฟ มีเส้นทางรถไฟผ่าน 2 สาย คือ สายเหนือผ่าน อ.เมืองลพบุรี และ อ.บ้านหมี่ ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือผ่าน อ.พัฒนานิคม ชัยบาดาล และ อ.ลำสนธิ สำหรับรถไฟที่ผ่านสถานีลพบุรี วันหนึ่งจำนวน 37 เที่ยว เป็นเที่ยวขึ้น 19 เที่ยว เที่ยวลง 18 เที่ยว และรถดีเซลรางวิ่ง ระหว่าง กรุงเทพฯ-ลพบุรี และ กรุงเทพฯ-บ้านหมี่ เป็นประจำทุกวัน

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน

รูปที่ 3.6 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี

สัญลักษณ์

- เส้นทางรถไฟ
- แม่น้ำ
- เขื่อน
- เส้นแบ่งเขตเทศบาลเมืองลพบุรี
- ถนนสายหลัก
- เส้นเขตพื้นที่ศึกษา

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : ผังเมืองจังหวัดลพบุรี ปี พ.ศ.2543

0 125 25 5 kilometers

ด้านสาธารณูปโภค

ถนน ในเขตเทศบาลมีถนนจำนวน 62 สาย รวมความยาวทั้งสิ้น 31,722 เมตร ประกอบด้วย ถนน ค.ส.ล. จำนวน 15 สาย ความยาว 6,253 และถนนลาดยางแอสฟัลท์ จำนวน 47 สาย ความยาว 25,469 เมตร ถนนเป็นเส้นทางที่เทศบาลตัดและขยายให้บริการแก่ประชาชนในเขตเทศบาลให้เพียงพอและมีมาตรฐาน

การไฟฟ้า มี 2 หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลพบุรี และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อ.โคกสำโรง การให้บริการประชาชนด้านการไฟฟ้าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เทศบาลเมืองลพบุรีมีหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านการติดตั้งซ่อมแซม ละคร่าใช้จ่ายในอุปกรณ์เฉพาะไฟฟ้าสาธารณะเพื่อให้ความสว่างตามถนน ตรอก ซอย ปัจจุบัน มีจำนวนครัวเรือนผู้ใช้ไฟฟ้าที่ขอติดตั้งมิเตอร์และมีไฟฟ้าใช้แล้ว เฉพาะในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี จำนวนทั้งสิ้น 7,068 ครัวเรือน

การประปา แบ่งเขตการจำหน่ายเป็น 2 เขต คือ การประปาเทศบาลเมืองลพบุรี ใช้น้ำดิบจากคลองชลประทานอนุศาสนนันท์ สายชัยนาท – ป่าสัก และจากแม่น้ำลพบุรี โดยให้บริการในเขตเทศบาลในตำบลท่าหิน นอกเขตเทศบาลบางส่วน โดยมีกำลังการผลิต 650 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และสามารถผลิตน้ำได้ 450 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ส่วนปริมาณการใช้น้ำของประชาชน ประมาณ 170 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดลพบุรีโดยใช้น้ำดิบจากคลองชลประทานอนุศาสนนันท์ สายชัยนาท – ป่าสัก และจากแม่น้ำลพบุรี โดยมีอัตราการผลิต 2,740 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง (สถานีผลิตมี 3 แห่ง) ปริมาณการใช้น้ำ 970 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ปริมาณการใช้น้ำประปาเฉลี่ย 920 ลิตร/คน/วัน

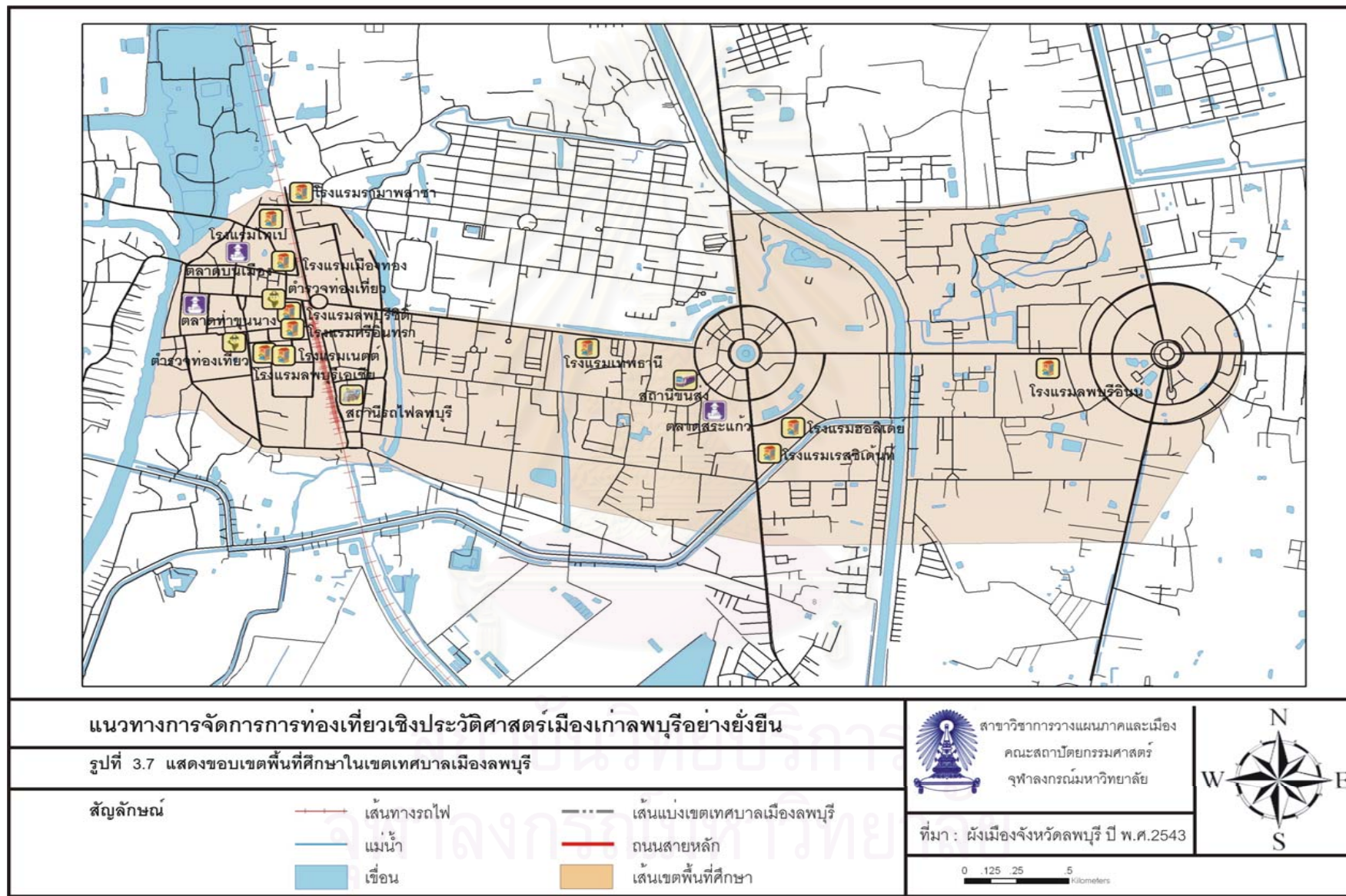
การสื่อสาร ไปรษณีย์โทรเลขมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทย 16 แห่ง อยู่ในเขตเทศบาล 3 แห่ง คือที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขลพบุรี ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขท่าหิน และที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขพระนารายณ์ นอกจากนี้มีระบบโทรศัพท์รองรับ 12 ชุมสาย ในเขตเทศบาลมี 1 ชุมสาย และมีสถานีวิทยุ 3 แห่ง

3.2.2 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี ส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพพาณิชย์กรรมเป็นตัวแทนค้าส่ง การบริการและอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีตลาดสด 4 แห่ง เป็นของเทศบาล 1 แห่ง เอกชน 3 แห่ง สถานธนาบาล 1 แห่ง ธนาคาร 18 แห่ง ห้องอาหาร/ภัตตาคาร/ไนท์คลับ 30 แห่ง โรงแรม 17 แห่ง โรงภาพยนตร์ 3 แห่ง ร้านค้าทั่วไป 405 แห่ง อุตสาหกรรมขนาดเล็ก 8 แห่ง สถานีจำหน่ายเชื้อเพลิง 3 แห่ง นอกจากนี้เศรษฐกิจทางด้านพาณิชย์กรรมที่สร้างรายได้หลักให้จังหวัดลพบุรีแล้ว รายได้รองลงมาได้แก่ รายได้จากการท่องเที่ยวซึ่ง ในปี พ.ศ.2548 มีรายได้

เฉลี่ย 305.36 ล้านบาท เนื่องจากลพบุรีมีแหล่งเที่ยวที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติ ทั้งนี้จังหวัดลพบุรีได้รับการกำหนดเป็นจังหวัดท่องเที่ยวตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2531 โดยจำแนกเป็นรายประเภทดังนี้ (ตารางที่ 3.1 และ ตารางที่ 3.2)

- 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 9 แห่ง
- 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือศาสนา ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 22 แห่ง
- 3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ในลักษณะของพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต (เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตที่เป็นชนบท) ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่/สวน พืช ผัก ผลไม้และเหมืองแร่ โดยในพื้นที่จังหวัดลพบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 10 แห่ง

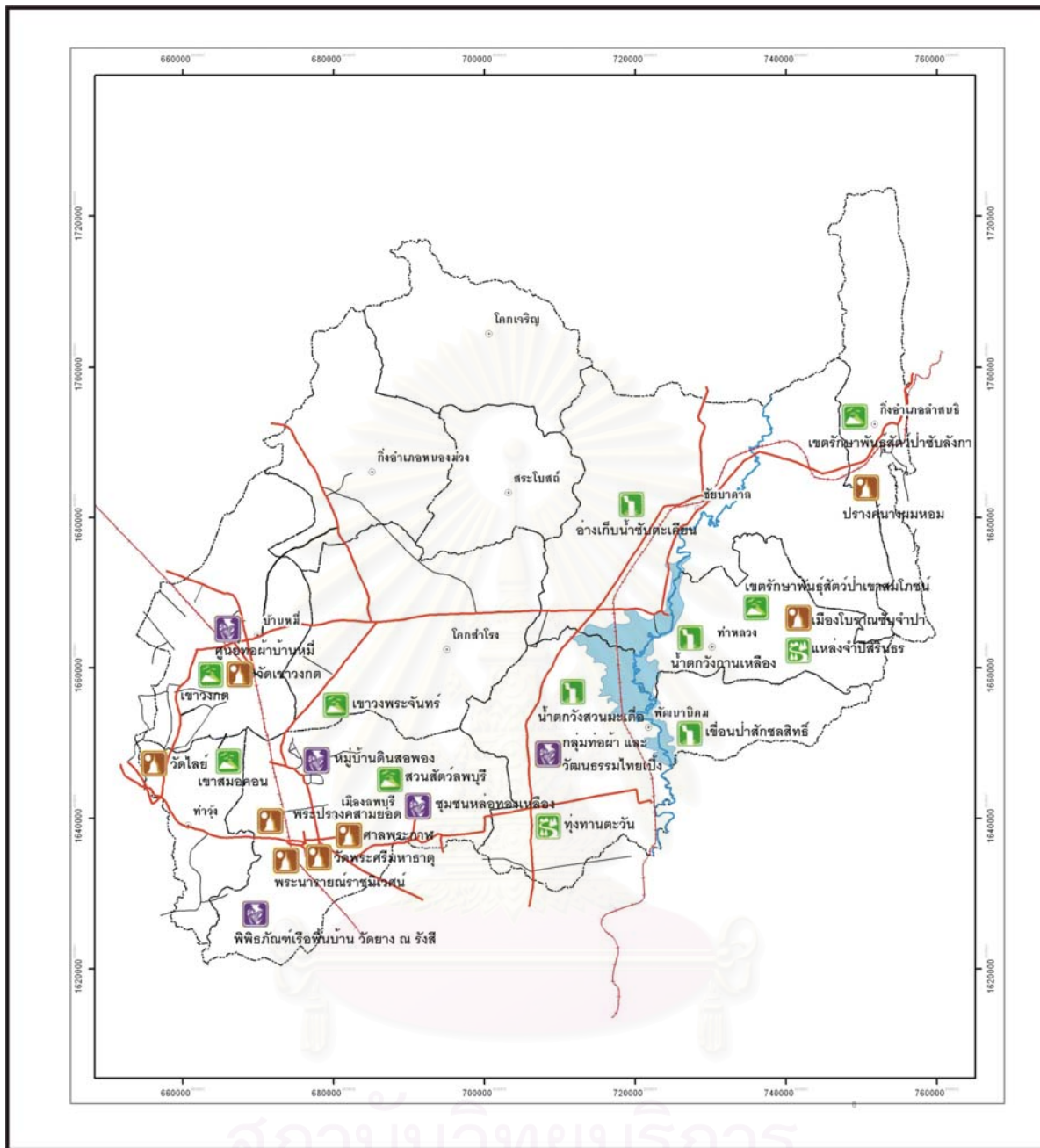
ตารางที่ 3.1 แสดงทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น
1. สวนสัตว์สระแก้วลพบุรี 2. อ่างเก็บน้ำซับเหล็ก 3. น้ำตกสวนมะเดื่อ 4. ฟุ้งทานตะวัน 5. เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ 6. สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง 7. น้ำตกไร่พรพรรณ 8. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา 9. เขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่าเขาสมโภชน์	1. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ* 2. พระปรางค์สามยอด* 3. ศาลพระกาฬ* 4. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ* 5. บ้านหลวงรับราชทูต หรือบ้านวิชาเยนทร์* 6. ศาลหลักเมืองหรือศาลลูกศร* 7. เทวสถานปรางค์แขก* 8. พระที่นั่งไกรสรสีหราช* 9. วัดยาง ณ รังสี และพิพิธภัณฑวัตถุเรือนบ้าน* 10. วัดสันเปาโล* 10. วัดมณีชลขันธ์* 12. วัดตอขลุ* 13. วัดไผ่ 14. วัดเขาพระงาม* 15. วัดเขาสมโภชน์ 16. วัดกัลยาณาราม 17. วัดธรรมมิการาม หรือวัดค้างคาว 18. เขาสมอคอน 19. เขาวงพระจันทร์ (รอยพระพุทธรูปบาท) 20. พระบรมราชานุสาวรีย์* สมเด็จพระนารายณ์มหาราช 21. แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว 22. ปรางค์นางผมหมอม 23. วัดเสาธงทอง* 24. วัดเชิงท่า*	1. หมู่บ้านดินสอพอง 2. บ้านท่ากระยาง (หล่อทองเหลือง) 3. หมู่บ้านทอผ้ามัดหมี่ 4. ศูนย์ศิลปะอาชีพ ประชาสุขสันต์ 5. หมู่บ้านแกะสลักหินทราย 6. กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ทหาร 7. ฟาร์ม 8. โอเอซิส ฟาร์ม 9. สวนอุนเพ็ญธวัช 10. ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง 11. สวนเหรียญทองเห็ดขจรวิทย์

ที่มา: แผนพัฒนาเทศบาลเมืองลพบุรี, 2548

หมายเหตุ * แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวพบว่าจังหวัดลพบุรีมีความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานที่สำคัญได้แก่ พระปรางค์สามยอด ศาลพระกาฬ และพระนารายณ์ราชินีเวศน์ ซึ่งทั้งหมดเป็นโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองลพบุรีมีจำนวน 16 แห่ง และกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ อีก 8 แห่ง

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน

รูปที่ 3.8 แสดงสถานที่ท่องเที่ยวไฮตจังหวัดลพบุรี		 สาขาวิชาวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
สัญลักษณ์ ○ ตำแหน่งอำเภอ เส้นทางรถไฟ แม่น้ำ เขื่อน	แหล่งท่องเที่ยว ประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ ประเภทศิลปวัฒนธรรม ถนนสายหลัก		
			

3.2.3 ลักษณะทางด้านสังคม

1) ประชากร

ในปี 2548 เทศบาลเมืองลพบุรีมีประชากร รวมทั้งสิ้น 27,482 คน แยกเป็น ชาย 13,418 คน หญิง 14,064 คน จำนวนครัวเรือน 10,894 ครัวเรือน จำนวนครอบครัว 8,750 ครอบครัว

2) การศึกษา

มีวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตเทศบาล 18 แห่ง เป็นระดับวิทยาลัย 3 แห่ง โรงเรียน (รัฐบาล) 7 แห่ง โรงเรียนเอกชน 8 แห่ง ดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 สถานศึกษาในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี

สถานศึกษา		
มหาวิทยาลัย	โรงเรียน (รัฐบาล)	โรงเรียน (เอกชน)
วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี	โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย	โรงเรียนปอติเทคนิคลพบุรี
วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี	โรงเรียนอนุบาลลพบุรี	โรงเรียนวินิตศึกษา
มหาวิทยาลัยสถาบันราชภัฏ เทพสตรี	โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านท่าหิน	โรงเรียนบัณฑิตศึกษา
	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดกวีศราราม	โรงเรียนบวรจรัลรัตน์
	โรงเรียนเทศบาล 3 วัดคลองสายบัว	โรงเรียนกำจรวิทย์
	โรงเรียนเทศบาล 4 วัดเมืองใหม่	โรงเรียนอภาภวิทยา
	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน	โรงเรียนอนุบาลสระแก้ว
		โรงเรียนโกษานุสรณ์

ที่มา: แผนพัฒนาเทศบาลเมืองลพบุรี, 2548

2) ศาสนา

การนับถือศาสนาของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ละอื่น ๆ ภายในเขตเทศบาลมีศาสนสถาน 6 แห่ง ได้แก่ วัดเชิงท่า, วัดกวีศราราม, วัดเสาธงทอง, วัดชีป่าสิตาราม, วัดคลองสายบัว, และวัดป่าธรรมโสภณ นอกจากนี้มีสมาคม ชมรม เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม ได้แก่ สภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองลพบุรี และศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏเทพสตรีและศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมพิบูลวิทยาลัย

3) การสาธารณสุข

ในเขตเทศบาลมีศูนย์บริการสาธารณสุข 1 แห่ง คลินิกเอกชน 48 แห่ง ร้านขายยา 52 แห่ง คลินิก 30 แห่ง ส้วมสาธารณะ 7 แห่ง โรงฆ่าสัตว์ 1 แห่ง โดยมีอัตราส่วนบุคลากรทางการแพทย์ในพื้นที่ 1 คน ต่อประชากร 1,269 คน

3.3 ปัญหาเบื้องต้นเมืองลพบุรี

ลพบุรีเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีการค้นพบหลักฐานของการสร้างเมืองซ้อนเมืองกันหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ลพบุรีจึงเป็นเมืองที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์มาตลอด และจากการพัฒนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เมืองลพบุรีเกิดความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของการเพิ่มขึ้นอาคารสิ่งก่อสร้าง (Built-up areas) นอกจากนี้ยังเกิดสภาวะเสื่อมโทรมของเมืองทางทัศนียภาพหรือปัญหาทัศนอุจาด (Visual Pollution) ที่บั่นทอนความงดงามของเมืองลพบุรีในอดีตที่มีคุณค่าของโบราณสถานอันเป็นเกียรติประวัติของชาติให้ด้อยลงไปพร้อมๆ กัน และโดยภาพรวมแล้วปัญหาที่เกิดขึ้นของเมืองลพบุรี (ผังเมืองรวม จังหวัดลพบุรี ปรับปรุงครั้งที่ 1, 10-18) มีดังต่อไปนี้

- การวางผังเมืองไม่สอดคล้องกับภาวะการเจริญเติบโต ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบระหว่างแนวแกนเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเมืองใหม่และเมืองเก่าที่มีจุดสังเกตของเมืองในสภาพสองวงเวียนที่แบ่งแยกกิจกรรมของศูนย์ราชการและย่านการค้าพาณิชย์ และในปัจจุบันการขยายตัวของเมืองใหม่โดยเฉพาะการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยมีแนวโน้มเข้าไปยังบริเวณจุดวงเวียนสระแก้วมากขึ้น ซึ่งใกล้โบราณสถาน หรือเขตเมืองเก่า ทำให้เกิดการกระจายของที่พักอาศัยหรือชุมชนแออัด อันแสดงถึงการขาดการวางแผนและแนวทางการพัฒนาเมืองที่ดี

รูปที่ 3.9 การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในเมืองลพบุรี

ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

- สภาพภูมิทัศน์ในบริเวณโดยรอบเขตโบราณสถาน จากลักษณะภูมิทัศน์โดยรอบเขตโบราณสถานในตัวเมืองเก่าลพบุรี มีลักษณะแบบ ย่านชุมชนเมือง (Urban Landscape) คือโบราณสถานตั้งอยู่ท่ามกลางตัวเมืองที่เจริญซ้อนขึ้นมาภายหลัง ภาพที่มองเห็นโดยทั่วไปมีลักษณะของซากโบราณสถานตั้งอยู่ในบริเวณสนามหญ้าล้อมรอบด้วยตัวอาคาร บ้านเรือน สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ป้ายโฆษณา รวมถึงการรुकล้ำขอบเขตของสิ่งก่อสร้างเข้าไปยังเขตโบราณสถาน ทำให้ไม่สามารถกำหนดขอบเขตที่แน่นอนของโบราณสถานได้แน่ชัด และมุมมองทัศนียภาพ ความงาม

ความเรียบร้อย ความกลมกลืน ที่จะส่งเสริมคุณค่าแก่โบราณสถาน ยังขาดการควบคุมดูแลในสภาพที่เหมาะสม และเนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ความรัก และห่วงแหนในตัวโบราณสถานของเมืองลพบุรี ทำให้ประชาชนไม่มีความสนใจอันที่จะช่วยกันดูแลรักษา ดังนั้นการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุและการรुकล้ำเข้าอยู่อาศัยครอบครองและทำลายโบราณสถานจึงพบเห็นอยู่ในเมืองลพบุรี

รูปที่ 3.10 ภูมิทัศน์โดยรอบเขตโบราณสถานในเมืองลพบุรี

ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

- ความเสื่อมโทรมของโบราณสถาน การเสื่อมสลายของโบราณสถานนอกจากการพัฒนาและการเจริญเติบโตของเมืองแล้ว ยังมีสาเหตุมาจากสภาพสภาวะแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศ เนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ มีสภาพที่ร้อนชื้นนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อตัวโบราณสถานเนื่องจากวัสดุส่วนใหญ่ทำมาจากอิฐเผา ไม้ หรือวัสดุที่ไม่คงทน ทำให้ผุเปื่อยไปอย่างรวดเร็วตามกาลเวลา

รูปที่ 3.11 ความเสื่อมโทรมของโบราณสถานในเมืองลพบุรี

ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

- การทำลายสภาพแวดล้อมของโบราณสถานโดยภาวะจำยอมของทางราชการ เนื่องจากทางราชการเองนั้นขาดแนวทางที่ชัดเจนในการวางแผนและการพัฒนาเมืองทำให้มีสิ่งก่อสร้างเข้ามาเบียดบังโบราณสถาน โดยที่ทางราชการยินยอมให้เอกชนเช่าที่ดิน เช่นการเช่าที่ดิน

เพื่อสร้างอาคารพาณิชย์ การประกอบการค้าขนาดใหญ่ ที่ทำสวนเป็นต้น การให้เอกชนออกโฉนด
 ซ้ำซ้อนกับหนังสือสำคัญที่หลวงเช่นบริเวณที่ดินส่วนกำแพงเมือง ที่ดินวัดบันไดหิน ที่ดินบริเวณชูป
 ศร จึงจำเป็นต้องแก้ไขโฉนดโฉนด หรือเอกสารสิทธิ์เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินของรัฐเพื่อดำเนินการ
 พัฒนาปรับปรุงอนุรักษ์ต่อไป

รูปที่ 3.12 การทำลายสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน

ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

- ปัญหาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่มีผลกระทบต่อโบราณสถาน เมืองลพบุรี
 เป็นเมืองที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนไม่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน การสร้างถนนสายสระบุรี-
 สิงห์บุรี และการสร้างทางรถไฟสายเหนือระหว่างกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ผ่านกลางเมืองลพบุรีโดยมิได้
 ศึกษาผลกระทบมาก่อน มีผลทำให้โบราณสถานสิ้นสละเทือนและชำรุดทรุดโทรมดังเช่นพระปรางค์
 สามยอด และโบราณสถานอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นทางนี้ นอกจากนี้การทำถนนใหม่ การปรับปรุงถนน
 การวางท่อประปา การวางเสาไฟฟ้าแรงสูง ก็มีผลทำให้โบราณสถานสิ้นสละเทือนและชำรุดทรุดโทรมลง
 ได้เช่นกัน

รูปที่ 3.13 ปัญหาสาธารณูปโภค-สาธารณูปการต่อโบราณสถาน

ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

3.4 อุปทานและอุปสงค์การท่องเที่ยวเมืองลพบุรี

สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองลพบุรีได้ทำการศึกษา 2 ประเด็น คือ อุปทานและอุปสงค์ของการท่องเที่ยวซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยพื้นฐาน จำนวนนักท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว แนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวในอนาคตและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 อุปทานของการท่องเที่ยว

อุปทานของการท่องเที่ยว หมายถึงบริการสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่หรือกิจกรรมที่นำเสนอ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรีมีอุปทานการท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้

3.4.1.1 ปัจจัยพื้นฐาน

ปัจจัยพื้นฐานเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยการคมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

ก) การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองลพบุรีนั้นมีความสะดวกและใช้เวลาในการเดินทางไม่นานนักโดยเฉพาะการท่องเที่ยวตามแหล่งโบราณสถานในเขตเมืองลพบุรีเพราะส่วนใหญ่แหล่งโบราณสถานเหล่านี้ตั้งอยู่ใจกลางเมืองของจังหวัด การเดินทางนั้นสามารถใช้เส้นทางคมนาคมทางบกซึ่งเป็นถนนทางหลวงลาดยาง โดยใช้รถยนต์ส่วนตัว หรือใช้รถเมล์สาธารณะ รถสองแถว และรถรับจ้างสามล้อ (ตุ๊ก ตุ๊ก) ที่มีไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวซึ่งค่าบริการประมาณ 15-25 บาท นอกจากนี้การเดินทางของนักท่องเที่ยวโดยการเช่าจักรยานปั่นท่องเที่ยวก็เป็นที่ยอมรับเช่นกัน

ข) สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

พื้นที่ใดมีความเจริญของสาธารณูปโภคและสาธารณูปการมากจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญและมาตรฐานของการครองชีพของพื้นที่นั้น ในขณะเดียวกันก็เป็นตัวบ่งชี้ถึงความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอีกด้วย

- การไฟฟ้า

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลพบุรีเป็นผู้จ่ายกระแสไฟฟ้า ให้แก่หน่วยงานราชการ บ้านพักอาศัยโดย ฯลฯ มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งหมดประมาณ 10,533 หลังคาเรือน ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่มากกว่าพื้นที่อื่นๆ รวมถึงการให้บริการใน

แหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวโดยรอบ ซึ่งสร้างความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างมาก

- การประปา

การใช้น้ำประปาในเขตพื้นที่เมืองลพบุรีได้มาจาก การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดจ่าไปยังพื้นที่ต่างๆ ในเขตของจังหวัดซึ่งครอบคลุมทั้งหมดในพื้นที่ของอำเภอเมือง ส่วนการใช้น้ำประปาของนักท่องเที่ยวจะมีปริมาณมากในช่วงวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ โดยมากใช้เพื่อทำธุระส่วนตัว ส่วนการใช้น้ำเพื่อบริโภคนั้นนักท่องเที่ยวที่นำที่บรรจุขวดจากร้านค้าปลีกย่อยต่างๆ ที่ให้บริการตามแหล่งท่องเที่ยว

- การบริการโทรศัพท์สาธารณะ

การให้บริการโทรศัพท์ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในเขตแหล่งท่องเที่ยวของเมืองลพบุรี และมีการเพิ่มจำนวนโทรศัพท์มากขึ้นในบริเวณที่มีนักท่องเที่ยว และประชาชนผ่านไปผ่านมา เป็นพิเศษ เช่น บริเวณ พระปรางค์สามยอด เป็นต้น ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสะดวกสบายมากขึ้นในการติดต่อสื่อสาร

- การกำจัดขยะ

ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังเมืองลพบุรี โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ทำให้มีปัญหาในเรื่องของการทิ้งขยะไม่เป็นที่ ปริมาณขยะที่มากเกินกว่าจำนวนถังขยะที่รองรับ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ การกำจัดขยะเหล่านี้จึงเป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองลพบุรี ที่ต้องรับภาระอย่างหนักในการกำจัดขยะที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าปกติ

- การรักษาความปลอดภัย

โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมืองลพบุรี มีจุดอำนวยความสะดวกทางด้านรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 จุด ต่อ 1 สถานที่ตั้ง เนื่องจากจุดที่ตั้งโบราณสถานอยู่ในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการให้บริการทางด้านรักษาความปลอดภัยและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงสามารถทำได้อย่างทั่วถึง โดยมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเวรรักษาความปลอดภัยและให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวทุกวัน

ค) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว เป็นสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยว พร้อมกับตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ่งบริการที่รองรับก่อนและหลังการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการทางการท่องเที่ยวของเมืองลพบุรี มีดังนี้

- ที่พักแรม

จากข้อมูลที่พักในจังหวัดลพบุรีในส่วนของเขตอำเภอเมือง ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่าที่พักประมาณ 16 แห่ง โดยมากกระจายตัวตามถนนหน้าพระกาฬ และถนนนารายณ์มหาราช ค่าเช่าที่พักอยู่ในระหว่าง 100 – 500 บาท ต่อคืน

ตารางที่ 3.3 รายชื่อสถานที่พักในเขตเมืองลพบุรี

ชื่อ	สถานที่ตั้ง	จำนวน	ราคา
ค่ายลูกเสือพระนารายณ์	ถ.ลพบุรี-โคกตูม	90 ห้อง	200-650 บาท
ไทเป	ถ.สุรสงคราม ต.ท่าหิน	30 ห้อง	ราคา 110-350 บาท
เทพธานี	ภายในสถาบันราชภัฏเทพสตรี ถ.นารายณ์มหาราช	40 ห้อง	ราคา 400 บาท
เนตตี้	ถ.ราชดำเนิน (ใกล้สวนราชานุสรณ์)	29 ห้อง	ราคา 160-400 บาท
บ้านวิมลรัตน์ (บ้านพัก เยาวชนลพบุรี)	ถ.นเรศวร	25 ห้อง	ราคา 350 บาท/วัน รายเดือน 2,000-3,000 บาท/เดือน
พิมาน	ถ.พระโหราธิบดี	44 ห้อง	120 – 450 บาท
รามาวลาซ่า 4	ถ.บ้านป้อม (ใกล้ตลาดท่าโพธิ์)	38 ห้อง	ราคา 200-300 บาท
ลพบุรี อินน์	ถ.นารายณ์มหาราช	126 ห้อง	ราคา 600-750 บาท
ลพบุรี เรสซิเดนซ์	ถ.คลองชลประทาน 33	122 ห้อง	ราคา 600 บาท
ลพบุรีอินน์ รีสอร์ท	ถ.พหลโยธิน (ตรงข้ามลพบุรีอินน์ พลาซ่า)	76 ห้อง	ราคา 800-1,200 บาท
ลพบุรี ซิตี้		27 ห้อง	ราคา 250 บาท
ศรีอินทรา	ถ.หน้าพระกาฬ	23 ห้อง	ราคา 200-250 บาท
สุพรพงษ์	ถ.หน้าพระกาฬ	13 ห้อง	ราคา 100-120 บาท
อ่างซันเฮลิก รีสอร์ท	ตรงข้ามค่ายลูกเสือพระนารายณ์	39 ห้อง	ราคา 250-1,500 บาท
เอเชีย	ถ.สุรศักดิ์	100 ห้อง	ราคา 140-350 บาท
ฮอติเคย์ 3/9	ถ.นารายณ์มหาราช	130 ห้อง	ราคา 350-900 บาท

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547

- ร้านอาหาร

ผู้มาท่องเที่ยวในเขตตัวเมืองลพบุรี นับว่ามีความสะดวกอย่างมากในการเลือกแหล่งรับประทานอาหารเนื่องจากมีร้านอาหารจำนวนมากตั้งเรียงรายอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งร้านอาหารขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ถ.นารายณ์มหาราช อาหารที่บริการแก่นักท่องเที่ยวมีหลักๆ คือ อาหารไทย

อาหารยุโรป อาหารจีน อาหารเวียดนาม อาหารไทยอีสาน อาหารไทยภาคใต้ และอาหารไทยพื้นเมือง (อาหารพวน)

- บริการนำเที่ยว

เป็นธุรกิจเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว โดยให้บริการเกี่ยวกับการขนส่ง ที่พัก อาหาร ทัศนอาจร และมัคคุเทศก์ สำหรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังจังหวัดลพบุรีของชาวต่างชาตินั้นจะมีระยะเวลาการท่องเที่ยว 1 – 2 วัน โดยอาศัยบริษัทนำเที่ยวเป็นกลุ่มที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ประมาณ 10 - 20 คน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยนั้นเป็นการท่องเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับ และมาในรูปแบบส่วนตัวหรือครอบครัว ซึ่งไม่ต้องอาศัยบริษัทนำเที่ยวมากนัก อีกลักษณะหนึ่งคือ การนำนักเรียน นักศึกษา หรือพนักงานจากส่วนราชการต่างๆ ที่เป็นหมู่คณะที่เรียกว่า “ทัศนศึกษา” ซึ่งบริการนำเที่ยวในลักษณะนี้ จะมีการจัดมัคคุเทศก์ให้บริการเป็นกรณีพิเศษ

- ร้านค้า/ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

ในเมืองลพบุรีมีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ ได้แก่ ร้านจำหน่ายเครื่องถ้วยชามโบราณ เครื่องประดับ ผ้าทอมือ (ผ้ามัดหมี่) เป็นต้น ส่วนใหญ่ร้านค้าสินค้าที่ระลึกเหล่านี้จะอยู่ในรูปของแผงลอยทั้งสองฝั่งถนน และการเปิดพื้นที่ในส่วนหน้าบ้านของตนเองเพื่อจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว โดยเปิดให้บริการทุกวัน

3.4.1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ลพบุรีเป็นเมืองเก่าแก่โบราณ มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และได้มีการตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัย แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานต่างๆ จึงมีอยู่เป็นจำนวนมากและยังคงปรากฏอยู่จนถึงทุกวันนี้ โบราณสถานที่สำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเขตพื้นที่ที่ศึกษาซึ่งอยู่ในเขตอนุรักษ์เมืองเก่าลพบุรี พบว่ามีทั้งหมด 16 แห่ง ที่ขึ้นทะเบียน และอีก 3 แห่งที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนต่อกรมศิลปากรดังแสดง **รูปที่ 3.14** (ประวัติความเป็นมา โบราณสถานในเขตพื้นที่ศึกษาแสดงรายละเอียดในภาคผนวก) นอกจากทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งโบราณสถานที่มีอยู่หลากหลายในพื้นที่แล้วงานเทศกาลประเพณีเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ **ตารางที่ 3.4**

ตารางที่ 3.4 งานเทศกาลประเพณีในจังหวัดลพบุรี

งานเทศกาลประเพณี	ระยะเวลา	สถานที่จัดงาน	รายละเอียด
งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	ประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์	ภายในพระนารายณ์ราชนิเวศน์และมีการปิดถนนพระยาภิรมย์ ถนนราชดำเนิน ถนนเทพราชา และถนนสรศักดิ์ เพื่อจัดงานโดยรอบ	เป็นงานที่ชาวเมืองลพบุรีจะพร้อมใจกันแต่งชุดไทย มีขบวนแห่ผ่านสถานที่สำคัญต่างๆ และมีการแสดงแสง สี เสียง ในพระราชวัง จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง
งานเลี้ยงโต๊ะจีนลิง	จัดขึ้นวันอาทิตย์ สัปดาห์สุดท้ายของเดือนพฤศจิกายน	บริเวณศาลพระกาฬและพระปรางค์สามยอด	การนำอาหาร ผลไม้จำนวนมากมาเลี้ยงลิง การแสดงพื้นบ้าน
งานทุ่งทานตะวันบานที่ลพบุรี	ประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี	พื้นที่อำเภอเมือง อำเภอพัฒนานิคม อำเภอชัยบาดาล ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกกันมาก	การชมทุ่งทานตะวัน การประกวดรถบุปผชาติ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากทานตะวัน การแข่งขันแรลลี่
ประเพณีกำฟ้า	ช่วงเทศกาลออกพรรษา	อำเภอบ้านหมี่	การทำบุญของชาวไทยพวน การทำบุญเทศน์มหาชาติ
ประเพณีชักพระศรีอารีย์	วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี	วัดไผ่	การแห่พระที่ยึดถือกันมาช้านาน การสงฆ์และมนัสการ การตั้งโรงทานฟรีแก่ผู้เข้าร่วมขบวน

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547

ในขณะที่สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกบางอย่างสามารถใช้เป็นสัญลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่นไปยังผู้เยี่ยมชมอีกด้วย ซึ่งสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่เมืองลพบุรี มีดังนี้

- ดินสอพองนำไปเป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ
- ไข่เค็มดินสอพอง (ชมรมแม่บ้านพัน ปจว.)
- โลหะทองเหลือง (บ้านท่ากระยาง)
- เพชรเขาพระงาม (บริเวณตำบลเขาพระงาม)
- ฟาร์มเห็ดขจรวิทย์ (นิคมสร้างตนเอง)

3.4.2 อุปสงค์ของการท่องเที่ยว

อุปสงค์ของการท่องเที่ยว หมายถึงปริมาณนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการของการท่องเที่ยว สามารถซื้อบริการนั้นได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ณ ระดับอัตราบริการต่างๆ กัน ในที่นี้จะพิจารณาถึงรูปแบบตลาดของการท่องเที่ยว ซึ่งก็คือ ความต้องการ (Demand) ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการต่างๆ โดยความต้องการจะสะท้อนมาจากรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวเมืองลพบุรี

3.4.2.1 ลักษณะและรูปแบบของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวคือ บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักของตนเองไปยังสถานที่แห่งอื่นโดยมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่ในการไปทำงานประจำหรือการศึกษา ซึ่งคำนิยามที่ใช้อยู่ในประเทศไทยให้เรียกทั้งหมดนี้ว่า “ผู้มาเยือน” แต่เรียกเฉพาะผู้ที่มาพักผ่อนอย่างน้อย 1 คืน ว่า “นักท่องเที่ยว” ส่วนผู้ไม่พักค้างแรมเรียกว่า “นักท่องเที่ยวจร” อย่างไรก็ตาม การกล่าวถึงนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปยังคงหมายรวมถึงทั้ง 2 กลุ่ม หรือผู้มาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543)

จากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางเขต 7 จังหวัดลพบุรี สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยว ลักษณะและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดลพบุรี สัดส่วนการเพิ่มหรือลดของนักท่องเที่ยวได้ในแต่ละปีรวมถึงแนวโน้มของนักท่องเที่ยวในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก. ลักษณะนักท่องเที่ยว

- นักท่องเที่ยวชาวไทย

จากข้อมูลพบว่า นักท่องเที่ยวตามแหล่งโบราณสถานในจังหวัดลพบุรี พบว่าเป็นเพศชายมากกว่าหญิงแต่สัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเป็นเพศชายร้อยละ 50.33 และเพศหญิงร้อยละ 49.67 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวอยู่ในวัยกลางคน คือ ช่วงอายุ ปี 35 - 44 ปี รองลงมาเป็นวัยทำงาน อายุ 25 - 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.77 และร้อยละ 37.67 ตามลำดับ และเดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 26.40 และ 22.21 ของนักท่องเที่ยวที่มาจากภาคกลาง สาเหตุที่มีนักท่องเที่ยวจากภาคกลางเดินทางมาท่องเที่ยวมากกว่าภาคอื่น เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทาง สำหรับการประกอบอาชีพของนักท่องเที่ยว คือ นักเรียนนักศึกษา ราชการ ตัวแทนขายสินค้า ประกอบธุรกิจส่วนตัว และพนักงานรับจ้างตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 3.5

- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีพบว่า เป็นนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่าหญิง คือร้อยละ 64.52 ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก

หรือเกือบหนึ่งเท่าตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานและวัยกลางคนที่นิยมมาท่องเที่ยวเช่นเดียวกันกับนักท่องเที่ยวชาวไทยคือ 41.07 และ 29.37 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่หลักๆมาจาก ยุโรป (54.51) และ แถบประเทศเอเชีย (28.67) และการประกอบอาชีพของนักท่องเที่ยว คือ ตัวแทนขายสินค้า พนักงานลูกจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัว นักเรียนนักศึกษา แม่บ้าน และ ข้าราชการ ตามลำดับ ดังแสดงตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 แสดงลักษณะนักท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี

ลักษณะนักท่องเที่ยว		นักท่องเที่ยวชาวไทย (100%)	นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (100%)	
เพศ	ชาย	50.33	64.52	
	หญิง	49.67	35.48	
อายุ	15 - 24 ปี	14.74	16.19	
	25 - 34 ปี	37.67	41.07	
	35 - 44 ปี	38.77	29.37	
	45 - 54 ปี	7.09	7.67	
	55 - 64 ปี	1.67	5.66	
	มากกว่า 64 ปี	0.06	0.04	
แหล่งที่มา	กรุงเทพฯ	อเมริกา	26.40	10.39
	ภาคกลาง	ยุโรป	22.21	54.51
	ภาคตะวันตก	เอเชียเนี่ย	17.00	3.56
	ภาคตะวันออก	เอเชีย	5.57	28.67
	ภาคเหนือ	ตะวันออกกลาง	13.12	1.99
	ภาคใต้	แอฟริกา	11.23	0.88
	ภาคตะวันออก/เหนือ	-	4.47	-

อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	20.87	9.30
	นักศึกษา	21.42	11.98
	ประกอบกิจการส่วนตัว	13.78	12.76
	ตัวแทนขายสินค้า	17.64	21.79
	แม่บ้าน	6.58	9.97
	พนักงาน/ลูกจ้าง	12.64	18.44
	เกษตรกร	3.81	6.11
	อื่นๆ	3.26	9.65

ที่มา: สำนักสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547

ข. รูปแบบการท่องเที่ยว

- ลักษณะการเดินทาง

จากรูปแบบของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดลพบุรี พบว่ามีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันคือในรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนแต่สัดส่วนนักท่องเที่ยวของชาวต่างชาติสูงกว่ามาก คือ ร้อยละ 98.33 ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนคือ 64.78 นอกจากนี้ วัตถุประสงค์อื่นๆของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดลพบุรี ส่วนหนึ่งได้เข้ามาประกอบธุรกิจ เช่นการติดต่อธุรกิจระหว่างภาคเอกชน รวมถึงมีบางส่วนที่ได้เข้ามาดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีอีกด้วย สำหรับจำนวนครั้งของการเดินทางมาท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยมากเคยท่องเที่ยวที่จังหวัดลพบุรี มาแล้ว 1 ครั้ง แต่สัดส่วนของคนไทยที่มาเที่ยวมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป จะมีมากกว่าเนื่องจากเดินทางมาได้บ่อยตามที่ต้องการเพราะสะดวกและระยะทางไม่ไกลมากจนเกินไปนักทำให้สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้บ่อยครั้งรวมถึงมีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายโดยเฉลี่ยจำนวนครั้งของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวจังหวัดลพบุรีต่อปีคือ 2.73 และ 1.28 ตามลำดับ

สำหรับพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยพบว่าส่วนใหญ่มาทางรถไฟ คือร้อยละ 39.98 เนื่องจากเส้นทางรถไฟนั้นมีการเชื่อมต่อไปยังภูมิภาคต่างๆ ทำให้ สะดวกในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่อยู่ตามภาคต่างๆ รวมถึงการเดินทางโดยรถไฟนั้นมีราคาที่เหมาะสมและยังได้ชมทัศนียภาพสองข้างทางที่ช่วยเพิ่มบรรยากาศในการเดินทางมาท่องเที่ยวได้มากขึ้นอีกด้วย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นพบว่ามียัตราการใช้รถไฟที่ไม่มากนัก เนื่องจากต้องใช้เวลาที่ยาวนานกว่าปกติจากการใช้รถส่วนตัวหรือรถโดยสาร ดังนั้นรูปแบบลักษณะของการ

เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือการมาทัวร์แบบหมู่คณะโดยใช้รถโดยสารจึงเป็นที่นิยม ในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 61.74 และ 28.08 ตามลำดับ ส่วนจำนวนผู้มาท่องเที่ยวที่พบว่าส่วนใหญ่จะมีผู้ร่วมเดินทาง 2 คน (ร้อยละ 34.19) ซึ่งมักจะพบเห็นบ่อยครั้งที่นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในลักษณะกลุ่มที่เล็กมากขึ้น อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวแบบหมู่คณะที่มากกว่า 5 คนขึ้นไป (ร้อยละ 20.95) พบว่าก็ยังคงเป็นที่นิยมอยู่เช่นกัน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

สำหรับที่พักนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมพักบ้านญาติหรือบ้านเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 67.97 ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติคิดเป็นร้อยละ 100.00 นิยมพักตามโรงแรมในจังหวัด เนื่องจากมีความสะดวกสบาย และมีราคาให้เลือกตามระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 3.6 แสดงลักษณะรูปแบบของนักท่องเที่ยว

ลักษณะรูปแบบของนักท่องเที่ยว		นักท่องเที่ยวชาวไทย (100%)	นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (100%)
วัตถุประสงค์ หลัก ของการ เดินทาง	ท่องเที่ยว/พักผ่อน	64.78	98.33
	ธุรกิจ	11.14	0.78
	ปฏิบัติราชการ	5.01	0.26
	ประชุม/สัมมนา	1.18	0.02
	ทัศนศึกษา	3.59	0.28
	อื่น ๆ	14.30	0.33
จำนวนครั้ง ของการ เดินทาง	1 ครั้ง	40.76	83.16
	2 ครั้ง	16.92	9.69
	3 ครั้ง	13.58	4.11
	4 ครั้ง	4.18	2.34
	5 ครั้ง	5.99	0.26
	มากกว่า 5 ครั้ง	18.57	0.44
พาหนะ เดินทาง	เครื่องบิน	-	-
	รถไฟ	39.98	10.18
	รถโดยสาร	35.11	28.08
	รถส่วนตัว	24.91	61.74
	อื่น ๆ	-	-

จำนวนผู้ ร่วมเดินทาง	1 คน	23.43	21.11
	2 คน	25.10	34.19
	3 คน	12.99	9.74
	4 คน	12.26	8.76
	5 คน	7.56	5.25
	มากกว่า 5 คน	18.66	20.95
สถานที่พัก	โรงแรม	29.91	100
	เกสต์เฮาส์	-	-
	บังกาโล/รีสอร์ท	-	-
	บ้านญาติ/บ้านเพื่อน	67.97	-
	ที่พักในอุทยานแห่งชาติ	-	-
	บ้านพักรับรองของทางราชการ	2.12	-
	อื่นๆ	-	-

ที่มา: สำนักสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547

- กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

1) การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยพิจารณาถึงโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ทาง ททท. ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนจังหวัดลพบุรี พบว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถอ้างอิงการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ ภายในจังหวัดได้ เนื่องจากการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้มานั้นได้ผ่านการรวบรวมข้อมูลทางสถิติจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่นิยมมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัด รวมถึงความความสะดวกสบายเส้นทางในการเดินทาง และความเหมาะสมทางด้านแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถสรุปโปรแกรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเป็น 6 โปรแกรมดังแสดงใน **ตารางที่ 3.7**

ตารางที่ 3.7 แสดงลักษณะโปรแกรมของนักท่องเที่ยว

โปรแกรม	เช้า	บ่าย
รายการที่ 1 ทัวร์เมือง ลพบุรี	แวะสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช / นมัสการเจ้าพ่อพระกาฬ พร้อมกับชม ชีวิตความเป็นอยู่ของลิงบริเวณศาล พระกาฬ / พระปรางค์สามยอด / ชม พระนารายณ์ราชนิเวศน์ ราชธานีแห่งที่	ชมการทำดินสอพอง หมู่บ้านดินสอ พอง / พระที่นั่งเย็น สถานที่สำรวจ จันทรูปราคา และสุริยุปราคา ร่วมกับ คณะชุดและบาทหลวงจากประเทศ ฝรั่งเศสสมัยสมเด็จพระนารายณ์ / วัด เขาพระงาม นมัสการพระพุทธรูปนั่ง

	สองในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (อาหารกลางวัน)	ขนาดใหญ่อยู่บนเชิงเขา เส้นพระศกทำจากไทรกระเทียม / เลือกชื่อของฝากเพชรเขาพระงาม / ชื่อของฝากที่ศูนย์จำหน่ายผ้ามัดหมี่ และผลิตภัณฑ์พื้นเมืองลพบุรี / เดินทางกลับลพบุรี
รายการที่ 2 ทัวร์เมืองลพบุรี-อำเภอท่าม่วง-อำเภอบ้านหมี่	นมัสการพระศรีอาริย์ และชมลวดลายปูนปั้นที่วิหารวัดไผ่ ประติมากรรมฝาผนังขนาดใหญ่ และมีความสำคัญขึ้นหนึ่งของประเทศ / ชมวัดต่างๆบนเทือกเขาสมอคอน เทือกเขาแห่งประวัติศาสตร์ของลพบุรี / ชมอุโบสถรูปเรือสำเภาลอยน้ำและศาลาธรรมสังเวชรูปรถโดยสารประจำทางที่วัดท้องคุ้ง (อาหารกลางวัน)	ชมการทอผ้าบ้านหมี่และผ้าขาวม้าลายได้ปลาไหลของชาวไทยพวนที่บ้านกล้วย บ้านหินปัก / เลือกชื่อของฝากปลาส้มปัก / วัดเขาวงกต รอชมค้างคาวนับล้านตัวออกหาอาหารยามเย็น เป็นบรรยากาศที่น่าประทับใจมาก / เดินทางกลับ
รายการที่ 3 ทัวร์ลพบุรี-อำเภอโคกสำโรง	ออกเดินทางไป เขาวงพระจันทร์ ทดสอบความแข็งแรงของร่างกายโดยการเดินขึ้นบันไดไปเพื่อนมัสการรอยพระพุทธรูปบนยอดเขาวงพระจันทร์ (อาหารเที่ยง-อาหารกล่อง)	แวะชมเขาพระงามเลือกชื่อของฝากเพชรเขาพระงาม / เดินทางกลับลพบุรี
รายการที่ 4 ทัวร์ลพบุรี-อำเภอชัยบาดาล-อำเภอพัฒนานิคม	เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมนกและพรรณไม้ที่น่าสนใจ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ / ทานอาหารกลางวันที่น้ำตกวังก้านเหลือง พักผ่อนตามอัธยาศัย	ชมการทอเสื่อกกหมู่บ้านท่าดินดำ/ เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ / ชมพระอาทิตย์ตกที่อ่างซับเหล็ก / เดินทางกลับลพบุรี
รายการที่ 5 ทัวร์ลพบุรี-ป่าซับลังกา (2 วัน 1 คืน)	เดินทางไปเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา / ฟังบรรยายสรุป / เลือกเส้นทางเดินป่า (พักค้างคืน)	สัมผัสบรรยากาศยามเช้าท่ามกลางความบริสุทธิ์ของธรรมชาติในป่าซับลังกา เริ่มการเดินทางสัมผัสธรรมชาติอีกเส้นทาง / เดินทางกลับลพบุรี
รายการที่ 6 ทัวร์กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ทหาร	ออกเดินทางไปโรงเรียนศูนย์สงครามพิเศษ ชมการสาธิตการดำรงชีพในป่า/ ทดสอบกำลังใจด้วยการกระโดดหอสูง 34 ฟุต / อาหารกลางวัน	ทดสอบความแม่นยำด้วยการยิงปืนระยะต่างๆ / ไต่หน้าผา / ชมวิวัฒนาการของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ณ พิพิธภัณฑสถานทหารบกพิเศษ (ค่ายป่าหวาย)

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547

และจากศึกษาโปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งหมด พบว่ามีการจัดโปรแกรมที่หลากหลายไปตาม ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติวิทยา และการท่องเที่ยวทาง นันทนาการด้านกีฬา แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงการโปรแกรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้นพบว่ามียุอยู่ในสถานที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับในจังหวัดเท่านั้น เช่น พระนารายณ์มหาราชศาลเจ้าพ่อพระกาฬ พระปรางค์สามยอด ซึ่งการจัดโปรแกรมไปยังแหล่ง โบราณสถานอื่นๆ ยังน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนโบราณสถานที่มีอยู่ในจังหวัดทั้งนี้ส่วนหนึ่งมา จากการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงแหล่งโบราณสถานเหล่านั้นไม่เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และทำรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นจึงถูกละเลยขาดการดูแลการพัฒนา และการ ประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวตามแหล่งโบราณสถานที่น่าสนใจของไทยและชาวต่างประเทศนิยมไปคือ วัง นารายณ์ (พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์) และศาลพระกาฬ เช่นกัน โดยมีอัตราร้อยละ 29.78 และ 27.48 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.8 แสดงการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยว	ร้อยละของผู้เยี่ยมชม		
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศ	รวม
วังนารายณ์	28.82	33.25	29.78
ศาลพระกาฬ	27.89	26.01	27.48
สวนสัตว์พระแก้ว	20.36	6.81	17.43
เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์	10.21	12.68	10.74
น้ำตกวังก้านเหลือง	2.60	2.87	2.66
อื่นๆ	10.11	18.37	11.90

ที่มา: สำนักสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547

ค. ค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยว

จากตารางที่ 3.9 ในส่วนของรายได้ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความ แตกต่างทางรายได้ซึ่งเห็นอย่างชัดเจนคือ ร้อยละ 31.35 ของนักท่องเที่ยวชาวไทยมี รายได้อยู่ที่ 10,001-20,000 บาท ต่อเดือน ในขณะที่รายได้ของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติมีสูงกว่ามาก คือ 30,001-40,000 บาท หรือ ร้อยละ 49.05 ทั้งนี้ส่วนหนึ่ง เนื่องจากอัตราค่าครองชีพที่ดีกว่าและอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เป็นต้น รายจ่ายของ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้จ่ายกับการเสียค่าบริการด้านที่พัก อาหารเครื่องดื่ม และของ ที่ระลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติกับค่าอาหารและ เครื่องดื่มโดยคิดเป็นร้อยละ 38.3

ตารางที่ 3.9 แสดงค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวและรายได้ของนักท่องเที่ยว

ลักษณะค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยว		นักท่องเที่ยวชาวไทย (100%)	นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (100%)
รายได้	1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	24.37	-
	2. 10,001-20,000 บาท	31.35	-
	3. 20,001-30,000 บาท	13.08	5.63
	4. 30,001-40,000 บาท	18.95	49.05
	5. 40,001-50,000 บาท	8.75	31.86
	6. มากกว่า 50,000 บาท	3.50	13.46
หมวด ค่าใช้จ่าย	1. ค่าที่พัก	23.41	2.72
	2. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	30.18	38.38
	3. ค่าบริการท่องเที่ยว	6.87	12.33
	4. ค่าพาหนะเดินทาง	15.14	16.35
	5. ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	15.26	21.39
	6. ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	6.16	6.61
	7. อื่น ๆ	2.98	21.22

ที่มา: สำนักสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547

3.5 การจัดการสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน

การจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากผู้ก่อผลกระทบสองกลุ่มคือ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มบริการการท่องเที่ยว บริเวณที่ได้รับผลกระทบทางลบ ทั้งทางตรงและอ้อม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวสถานที่บริการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น เช่น พระปฐมเจดีย์ สามยอด และศาลพระกาฬ ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีลักษณะความรุนแรงมากน้อยแตกต่างกันไป ตามสภาพและขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying capacity) สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในเมืองลพบุรี พบว่าปัญหาเรื่องขยะและความสะอาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ต้องการการจัดการอย่างเร่งด่วน

มาตรการที่ดำเนินการอยู่ปัจจุบันที่นำมาใช้เพื่อลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยมาตรการข้อบังคับ กฎหมาย รวมถึงการดำเนินงานของเทศบาลเมืองลพบุรีมีดังต่อไปนี้

- การกำหนดเขตควบคุมอาคาร บริเวณห้ามก่อสร้าง หรือ ดัดแปลง/เปลี่ยนแปลง การใช้อาคารบางชนิดและบางประเภท ในบริเวณแหล่งโบราณสถาน
- การกำหนดพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และควบคุมมลพิษ เป็นเขตที่มีมาตรการคุ้มครอง โดยควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อก่อสร้างอาคารประเภทต่างๆ

- เขตผังเมืองรวมเป็นข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้สามารถรองรับผลกระทบคลั่งกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคตเพื่อส่งเสริมพัฒนาด้านเศรษฐกิจและโครงข่ายบริการสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ซึ่งมาตรการเหล่านี้สามารถติดตามตรวจสอบได้อย่างทันท่วงที อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาตรการมาใช้ในระดับท้องถิ่นพบว่าปัญหาของมาตรการที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ คือ องค์กรขาดแคลนบุคลากร ความรู้ ความสามารถ ขาดคู่มือและแนวทางในการติดตามตรวจสอบ และช่องว่างทางกฎหมาย จึงทำให้การทำงานด้านนี้ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะความตระหนักของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบกิจการ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สามารถลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

3.6 การศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

3.6.1 การวิเคราะห์จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองลพบุรี และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามโอกาสหรือความน่าจะเป็นทางสถิติ แล้วนำมาสรุปเป็นผลการวิเคราะห์ ซึ่งเทคนิคการสุ่มตัวอย่างได้แก่ ขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Questionnaires) ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 1

ผลสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่เมืองลพบุรีแบ่งเป็นแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำนวน 100 ชุด (ภาคผนวก ก) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 120 ชุด (ภาคผนวก ข) และกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์สถานประกอบการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.6.1.1 สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่

1) ข้อมูลทั่วไป

ผลจากแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ ต่ำกว่า 20 ปี ช่วงอายุ 41-50 ปี และ ช่วงอายุ 31-40 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 24.0 ร้อยละ 19.0 และ ร้อยละ 15.0 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือในช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 3.0 เท่านั้น ด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วน

ใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 44.0 รองลงมาคือมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 26.0 สำหรับรายได้จากการประกอบอาชีพต่อเดือนพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท โดยมากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเกษตรกร รับจ้างทั่วไป และนักเรียน-นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 62.0 ทั้งนี้ผู้ที่มีรายได้ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พนักงานราชการ และรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 29.0 สำหรับอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพลูกจ้างทั่วไป ค้าขาย และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 18.0 ร้อยละ 17.0 และ ร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

2) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งโบราณสถานเมืองลพบุรี

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งโบราณสถานในเมืองลพบุรีจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 3.10 แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาในแต่ละประเด็นพบว่าระดับความรุนแรงของปัญหาของน้ำประปาที่ไม่สะอาดหรือมีกลิ่นและไม่เพียงพอต่อความต้องการ ปัญหาการดูแลรักษาและการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานของภาครัฐ และปัญหาความปลอดภัย เนื่องจากตำรวจเข้าไปไม่ถึง เป็นระดับปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลางที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด คือ ร้อยละ 60 ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมากนัก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบถึงประเด็นระดับความรุนแรงของปัญหาในระดับมากต่อแหล่งโบราณสถานพบว่าปัญหาทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมของชุมชนโดยรอบที่เป็นอยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาได้แก่ ปัญหาแหล่งโบราณสถานที่ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์ ถนนที่ไม่สะดวกและไม่เพียงพอต่อความต้องการ และปัญหาพื้นที่อยู่อาศัย เช่น สลัม หรือชุมชนแออัด คิดเป็นร้อยละ 39.0 ร้อยละ 35.0 และ ร้อยละ 33.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.10 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งโบราณสถานเมืองลพบุรี

ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อโบราณสถาน	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การมีถนนที่ไม่สะดวกและไม่เพียงพอต่อความต้องการ	35	56	9
2. ปัญหาน้ำประปาที่ไม่สะอาด หรือมีกลิ่นและไม่เพียงพอต่อความต้องการ	17	60	23
3. ปัญหาคุณภาพของอากาศมี ฝุ่น/ควัน/เสียง/กลิ่น ที่ก่อให้เกิดเป็นมลพิษ	25	57	18
4. ปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูล ที่มีกำจัดได้ไม่ดีพอ	23	57	20
5. ปัญหาแหล่งโบราณสถานที่เสื่อมโดยธรรมชาติ / ภัยธรรมชาติ	14	56	30
6. ปัญหาแหล่งโบราณสถานที่ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์	39	44	17
7. ปัญหาการค้าและบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เป็นระเบียบ	20	53	27
8. ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัย เช่น สลัม หรือ ชุมชนแออัด	33	54	13
9. วัฒนธรรมและประเพณีในปัจจุบันเปลี่ยนไป	45	50	5
10. ปัญหาการดูแลรักษาและการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานของภาครัฐ	23	60	17
11. ปัญหาความปลอดภัย เนื่องจากตำรวจเข้าไปไม่ถึง	14	61	25
12. ปริมาณของนักท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือในฤดูท่องเที่ยว	42	50	8

ที่มา : จากแบบสอบถาม

3) ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อเมืองลพบุรี

จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในเมืองลพบุรีพบว่าส่วนใหญ่ได้ให้ความคิดเห็นว่าจะทำให้เกิดการกระตุ้นการผลิต เช่นของที่ระลึก อาหาร ของฝาก, ทำให้ค่าครองชีพและราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น, เกิดการสร้างอาชีพและจ้างงานของประชาชนในพื้นที่ โดยคิดเป็นร้อยละ 61.0 ร้อยละ 54.0 และ 53.0 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ในพื้นที่นั้นยังส่งผลกระทบต่อการแข่งขันของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวด้วย โดยคิดเป็นร้อยละ 45.0 รวมถึงการกระจายรายได้ยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวซึ่งยังมีได้กระจายไปสู่ชุมชนต่างๆ เท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 32.0

สำหรับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านสังคม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่โดยหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น เกิดการสร้างสรรคความเจริญแก่ประชาชนในพื้นที่ เกิดการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่ดียิ่งขึ้น วิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นอยู่ เกิดการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชน โดยคิดเป็นร้อยละ 51.0 ร้อยละ 50.0 ร้อยละ 47.0 และ 45.0 ตามลำดับ สำหรับประเด็นผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจะมีผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงน้อย ได้แก่ การป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่ออกสู่นอกเมือง และปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การพนัน ขึ้นในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 21.0 และ ร้อยละ 17.0 นอกจากนี้ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ผลกระทบทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเช่นกัน ทั้งนี้จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 65.0 พบว่าการพัฒนานั้นจะทำให้มีการพัฒนาทางด้านกายภาพเพิ่มมากขึ้น เช่นสาธารณูปโภค รวมถึงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเมืองดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในจังหวัด อย่างไรก็ตามผลของการพัฒนาก็อาจส่งผลกระทบของการเพิ่มขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเมืองและบริเวณโบราณสถาน โดยคิดเป็นร้อยละ 53.0 เนื่องจากขาดการจัดการกำจัดมูลฝอยและความตระหนักของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม

4) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าควรมีดำเนินการการดังที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรี โดยคิดเป็นร้อยละ 98.0 ได้แก่

- 1) การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ทั้งหมดในเทศบาลเมืองลพบุรีเพื่อหาแนวทางในการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยว
- 2) พื้นฟู เผยแผ่ และจัดงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นให้คงสืบต่อไป
- 3) กำหนดบทบาทและแบ่งหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้ชัดเจนในการเข้ามา พัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาล
- 4) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เมืองลพบุรีด้วยสื่อต่างๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลต่างถิ่น

สำหรับประเด็นการให้เช่ารถจักรยานเพื่อให้นักท่องเที่ยวขึ้นชมทัศนียภาพโบราณสถานรอบเมืองลพบุรีนั้นกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยร้อยละ 77.0 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 23.0 ซึ่งเปรียบเทียบกับข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยเสนอไว้ดังกล่าวข้างต้นพบว่ามีส่วนของผู้ที่ไม่เห็นด้วยมากที่สุด ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การให้เช่าจักรยานหรือมีจักรยานบริการให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดี แต่ปัจจุบันเส้นทางถนนในตัวเมืองค่อนข้างแคบและไม่ได้จัดทางจักรยานไว้อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องจราจรและความไม่ปลอดภัยต่อผู้ใช้จักรยานได้

นอกจากนี้ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในเขตเมืองลพบุรีว่าควรดำเนินการปรับปรุงหรือไม่ พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการปรับปรุง ร้อยละ 47.00 และไม่ต้องการให้ปรับปรุง ร้อยละ 53.00 ทั้งนี้ผู้ที่ตอบว่าควรมีการปรับปรุงให้ข้อเสนอแนะสามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

- 1) ควรอนุรักษ์โบราณสถานให้คงเดิมมากที่สุดหรือฟื้นฟูให้แหล่งโบราณสถานเหล่านั้นมีสภาพใกล้เคียงของเดิมมากที่สุด ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวทรุดโทรมลงไปมาก
- 2) การประชาสัมพันธ์ควรมีให้บ่อยครั้งและมากกว่าเดิมเนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่ค่อยรู้จักกิจกรรมที่จัดให้แก่นักท่องเที่ยวหรือไม่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ทราบว่ามีอะไรบ้าง ทำให้นักท่องเที่ยวไปเที่ยวยังแหล่งที่เป็นที่รู้จักและนิยมมากกว่าซึ่งไม่เป็นการกระจายตลาดของการท่องเที่ยวในพื้นที่เท่าที่ควร นอกจากนี้ควรมีภาคีในพื้นที่ให้บริการหรือคำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นหรือนักเรียนนักศึกษาในพื้นที่ซึ่งพบว่าปัจจุบันไม่มีอยู่เลย
- 3) ควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากขึ้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ ปัจจุบันพบอยู่ที่พระราชวังนารายณ์ฯ เท่านั้น ซึ่งกิจกรรมควรจัดเป็นงานอนุรักษ์เดือนละครั้ง

และส่งเสริมอาชีพที่เป็นงานฝีมือของชาวบ้านไปด้วยเพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้ให้แก่ประชาชน

- 4) สภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ของเมืองลพบุรีควรมีการปรับปรุงให้มีความสวยงามมากขึ้นและรื้อร่นเหมาะกับการเดินชมแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีระยะไม่ไกลกันมากนัก อาคารและสิ่งก่อสร้างในเขตบริเวณโบราณสถานควรเป็นรูปแบบที่สะท้อนถึงความเก่าแก่และมีเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและไม่ขัดแย้งกับบริบทของสภาพเมืองเดิมที่มีความเก่าแก่ และมีความสำคัญทางด้านจิตใจ นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ควรมีการจัดให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอเช่นที่จอดรถ ห้องน้ำที่สะอาดซึ่งจำเป็นมากต่อนักท่องเที่ยว บ้ายบอกทางของสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
- 5) ควรมีการจัดระเบียบของสิ่งบริเวณศาลพระกาฬและพระปรางค์สามยอดเนื่องจากนักท่องเที่ยวจะมีความรู้สึกกลัวว่าจะถูกแย่งของและทำร้าย เช่นควรมีที่ให้อยู่โดยเฉพาะเป็นสัดส่วน แต่ควรอยู่ในสถานที่ใกล้เคียง แต่ยังคงจะทำให้ภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวที่มีสิ่งอยู่คู่กันมานานเปลี่ยนไป

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ต้องการให้ปรับปรุงได้ให้เหตุผลว่า การปรับปรุงจะทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมควรให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมของธรรมชาติมากกว่า

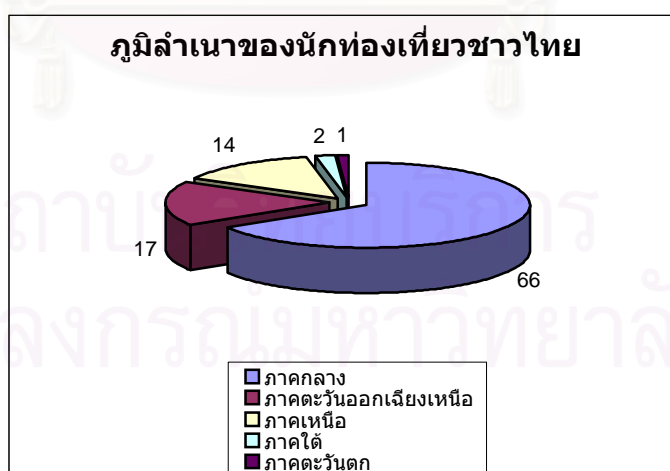
5) สรุปผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่

ผลจากศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและคาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวมากนัก ทั้งนี้ในส่วนของผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดรายได้ในพื้นที่แต่ยังมีการกระจุกตัวภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่กระจายไปยังแหล่งพื้นที่อื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น เกิดพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ดี แต่ทั้งนี้การพัฒนาดังกล่าวก็ส่งผลกระทบต่อทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมเมืองด้วยเช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย นอกจากนี้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว พื้นฟูและจัดงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่นให้มากขึ้น กำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นกว่าเดิม

3.6.1.2 สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

1) ข้อมูลทั่วไป

ผลจากแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.33 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ช่วงอายุ ต่ำกว่า 20 ปี และ ช่วงอายุ 31-40 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 20.83 ร้อยละ 20.00 และ ร้อยละ 15.83 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือในช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 2.50 ด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมาคือมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 30.00 และการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.00 สำหรับรายได้จากการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวพบว่าส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ทั้งนี้เมื่อแยกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่ามีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน และนักท่องเที่ยวต่างชาติมีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท/เดือน อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 30.83 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพพนักงานลูกจ้างทั่วไป พนักงานรัฐวิสาหกิจค้าขาย/ทำธุรกิจ และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 30.83 ร้อยละ 16.67 ร้อยละ 15.83 ร้อยละ 11.67 และ ร้อยละ 10.00 ตามลำดับ สำหรับภูมิลำเนานักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 66.00 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 17.00 ร้อยละ 14.00 ร้อยละ 2.00 และ ร้อยละ 1.00 ตามลำดับ

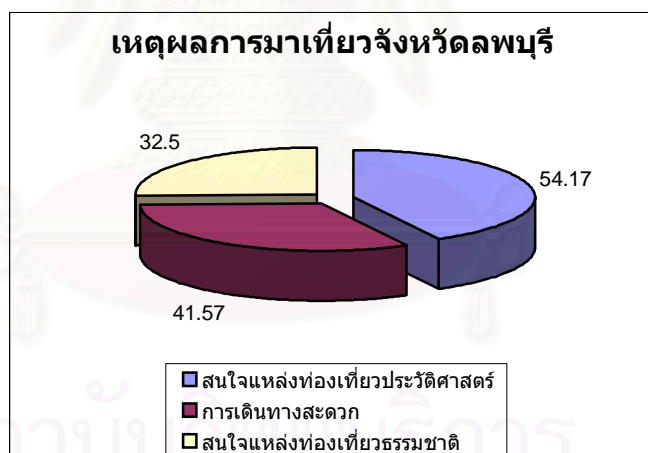

แผนภูมิที่ 3.1 ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวชาวไทย

2) ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว

จุดประสงค์ในการเดินทางของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 54.17 รองลงมาได้แก่ การพักผ่อน ร้อยละ 22.50 และ เยี่ยมญาติ ร้อยละ 8.33 โดยส่วน

ใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการเดินทางมาแบบครอบครัวและกลุ่มเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 41.67 และ 33.33 ตามลำดับ ในขณะที่การเดินทางมาโดยลำพังหรือเอกเทศ และทัวร์นั้นมีเพียงร้อยละ 11.67 และ 4.17 ตามลำดับ ทั้งนี้การเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรีกลุ่มตัวอย่างนิยมมาด้วยตนเองหรือบริการด้วยตนเองไม่นิยมใช้บริการของบริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพหรือภูมิภาคอื่น โดยคิดเป็นร้อยละ 73.33 สำหรับการพักค้างคืนที่จังหวัดลพบุรีมีกลุ่มตัวอย่างพักค้างคืนร้อยละ 43.33 และ ไม่ค้างคืนร้อยละ 56.67 ซึ่งผู้ที่ค้างคืนพบว่าจะค้างคืนประมาณ 2 คืน มากที่สุด คือร้อยละ 44.23 ทั้งนี้เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวต่างชาติพบว่าส่วนใหญ่นิยมพักค้างคืนเพียง 1 คืน คือจำนวน 8 คน จากจำนวนผู้ที่ค้างคืน 13 คน โดยลักษณะที่พักที่กลุ่มตัวอย่างค้างคืนเป็นโรงแรม และบ้านญาติ คิดเป็นร้อยละ 51.92 และ 17.31 ตามลำดับ ซึ่งก่อนหน้าที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรีได้ไปท่องเที่ยวที่อื่นมาบ้างแล้วคิดเป็นร้อยละ 36.67 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ไปไหนก่อนหน้านี้นี้มีถึงร้อยละ 63.33 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ไปเที่ยวก่อนหน้านี้นี้ส่วนใหญ่เดินทางไปเที่ยว จังหวัด เชียงใหม่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเลย จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดอยุธยา และกรุงเทพมหานคร สำหรับเหตุผลหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรีเพราะว่าสนใจแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 54.17 รองลงมาคือการเดินทางสะดวก และสนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 41.57 และ 32.50 ตามลำดับ (**แผนภูมิ ที่ 3.2**)

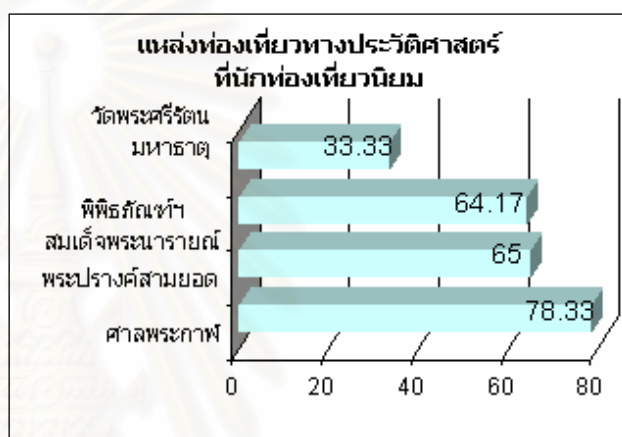

แผนภูมิที่ 3.2 เหตุผลของนักท่องเที่ยวต่อการมาเที่ยวจังหวัดลพบุรี

ทางด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวโดยประมาณ พบว่าค่าใช้จ่ายสำหรับที่พักอยู่ที่ระหว่าง 101-500 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.33 ค่าใช้จ่ายสำหรับที่อาหารอยู่ที่ 151 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.67 ค่าใช้จ่ายสำหรับค่าบริการท่องเที่ยว เช่น อัตราค่าธรรมเนียม อยู่ที่ต่ำกว่า 50 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.67 ค่าใช้จ่ายสำหรับที่พาหนะอยู่ที่ต่ำกว่า 50 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.50 รองลงมาอยู่ที่ 151 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.67 ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อสินค้าและของที่ระลึกอยู่ที่ 151 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.00 และค่าใช้จ่ายสำหรับใช้จ่ายเพื่อบันเทิงอยู่ที่ 151 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.83 เมื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างแล้วสรุปได้ว่าค่าใช้จ่ายอยู่ที่ประมาณ 151 บาท

ขึ้นไป แหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาเที่ยวในจังหวัดลพบุรีนั้นผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เดินทางไปเที่ยวในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินิยมไปเที่ยวที่สวนสัตว์สระแก้วลพบุรี คิดเป็นร้อยละ 52.50 รองลงมาได้แก่ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และทุ่งทานตะวัน คิดเป็นร้อยละ 44.17 และ ร้อยละ 25.50 ตามลำดับ ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์พบว่ากลุ่มตัวอย่างนิยมเดินทางมาเที่ยวศาลพระกาฬเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 78.33 รองลงมาได้แก่ พระปรางค์สามยอด พิพิธภัณฑฯ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ คิดเป็นร้อยละ 65.00 ร้อยละ 64.17 และร้อยละ 33.33 ตามลำดับ (**แผนภูมิที่ 3.3**)

แผนภูมิที่ 3.3 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวนิยม

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานอื่นๆ พบว่ามีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมน้อยมาก ประมาณร้อยละ 5 เนื่องจากสาเหตุว่ายังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีและการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมพบว่ากลุ่มตัวอย่างนิยมไปเที่ยวบ้านดินสอพองและหมู่บ้านทอผ้ามัดมี คิดเป็นร้อยละ 16.67 และ 11.67 ตามลำดับ โดยกิจกรรมที่ด้านการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าจะทำในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ส่วนใหญ่พบว่ามาไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง คิดเป็นร้อยละ 67.50 รองลงมาได้แก่ ชมโบราณสถาน หรือพิพิธภัณฑฯ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่นน้ำตก ภูเขา เดินป่า ตั้งแคมป์ คิดเป็นร้อยละ 45.83 และ 16.67 ตามลำดับ ในขณะที่กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อชมวิถีชีวิต การช้อปปิ้ง และการทานอาหารพื้นบ้านมีน้อยมากเพียงร้อยละ 0.83 เท่านั้น

หลังจากท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีแล้วกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าจะเดินทางไปเที่ยวที่อื่นอีกคิดเป็นร้อยละ 31.67 ทั้งนี้สถานที่ที่จะเดินทางไปคือทางภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ และภาคกลางได้แก่ นครนายก สิงห์บุรี กรุงเทพฯ สำหรับกลุ่มที่ไม่ประสงค์เดินทางท่องเที่ยวต่อ ร้อยละ 68.33 ให้เหตุผลว่า ต้องเดินทางกลับบ้านมาทำงาน และเนื่องจากมีระยะทางไกล นอกจากนี้เมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างว่าจะกลับมาเที่ยวที่จังหวัดลพบุรีอีกหรือไม่ ร้อยละ 97.50 ตอบว่ากลับโดยให้เหตุผลว่ามีความประทับใจแหล่งท่องเที่ยวที่มีความ

หลากหลาย และอยู่ไม่ไกลมากนัก รวมถึงเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวก ผู้คนเป็นกันเอง เป็นต้น

3) แนวคิดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พบว่าส่วนใหญ่มีความสนใจคิดเป็นร้อยละ 91.67 โดยให้เหตุผลว่าชอบศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 59.17 การเดินทางสะดวกและรวดเร็ว คิดเป็นร้อยละ 46.67 และมีความคล้ายคลึงกับแหล่งท่องเที่ยวอยุธยาและสุโขทัย คิดเป็นร้อยละ 30.83 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สนใจพบว่าไม่ชอบศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 3.33 เมื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานในเมืองลพบุรีว่าอยากให้มีการท่องเที่ยวในรูปแบบใด ร้อยละ 71.67 ของกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าอยากให้คงสภาพแบบเดิมเอาไว้มากที่สุด ไม่ต้องสร้างอะไรใหม่ เนื่องจากเกรงว่าสภาพแวดล้อมเดิมของโบราณสถานจะเปลี่ยนแปลงไปและไม่มั่นใจสิ่งที่สร้างหรือทำขึ้นมาใหม่จะเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เดิมอย่างสมบูรณ์ และร้อยละ 36.67 ของกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าอยากให้มีการกิจกรรมเดินชมทัศนียภาพและประวัติศาสตร์ต่างๆ ในพื้นที่โดยมีมัคคุเทศก์คอยนำทาง และอธิบายเพิ่มเติม นอกจากนี้เมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวโบราณของจังหวัดลพบุรีว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกับจังหวัดอยุธยา และจังหวัดสุโขทัยอย่างไร ร้อยละ 43.33 โดยให้เหตุผลหลักว่ามีเมืองโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่ด้วย คิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมาคือมีพื้นที่ต่อเนื่องกันย่อมมีประวัติศาสตร์ที่เป็นเรื่องราวเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ทั้งนี้มีผู้ตอบว่าไม่แน่ใจหรือไม่มีความคล้ายคลึงกันเลย ร้อยละ 35.00

ตารางที่ 3.11 ความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

ความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์	กลุ่มนักท่องเที่ยว		
	ชาวไทย	ต่างชาติ	
ให้จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ ซึ่งรวบรวมทุกอย่าง เอาไว้ที่เดียว	22	2	20.00
อยากให้คงสภาพแบบเดิมเอาไว้มากที่สุด ไม่ต้องสร้างอะไรใหม่	75	11	71.67
เดินชมทัศนียภาพ และประวัติศาสตร์ต่างๆ ในพื้นที่ โดยมีมัคคุเทศก์คอยนำทาง และ อธิบาย	38	6	36.67
สนุก ตื่นเต้น มีกิจกรรม การแสดงแสงสีเสียงตระการตา	15	5	16.67
อื่นๆ (ระบุ) ไม่มีความคิดเห็น	3	-	2.50

ที่มา : จากแบบสอบถาม

4) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เมืองลพบุรี

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีเมื่อพิจารณาถึงระดับความรุนแรงของปัญหาในภาพรวมพบว่า การดูแลรักษาความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว การโฆษณาและสื่อความหมายภายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ถังขยะ แหล่งโบราณสถานถูกบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งปลูกสร้าง สภาพการใช้สอยพื้นที่บริเวณรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว มีพื้นที่อุตสาหกรรม/พาณิชยกรรม/เกษตร กรรมข้างเคียง การค้า / การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับประเด็นความสะอาดของการเข้าถึงภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคม สภาพผิวถนน พบว่าอยู่ในระดับดีมากหรือมีความรุนแรงของปัญหาน้อย ร้อยละ 0.83 นอกจากนี้ประเด็นทางด้านขยะและสิ่งปฏิกูลที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีค่าความรุนแรงของปัญหาน้อยเช่นกันคือร้อยละ 47.50 (ตารางที่ 3.12) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความรุนแรงของปัญหาในแต่ละประเด็นพบว่าระดับความรุนแรงของปัญหาทางด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยมีมากที่สุดคือร้อยละ 40.83 รองลงมาได้แก่การโฆษณาและสื่อความหมายภายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง การใช้สอยพื้นที่บริเวณรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว และแหล่งโบราณสถานถูกบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งปลูกสร้าง คิดเป็นร้อยละ 36.67 ร้อยละ 30.83 และ ร้อยละ 27.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.12 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี	ดีมาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความสะอาดการเข้าถึงภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคมขนส่ง ลักษณะถนน	52.50	46.67	0.83
2. การดูแลรักษาความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว	40.83	58.33	0.83
3. การโฆษณา และสื่อความหมายภายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง	36.67	52.50	10.83
4. ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ถังขยะ	24.17	61.67	14.17
5. แหล่งโบราณสถานถูกบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งปลูกสร้าง	27.50	51.67	20.83
6. ปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูลที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว	15.00	37.50	47.50
7. สภาพการใช้สอยพื้นที่บริเวณรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว มีพื้นที่อุตสาหกรรม/พาณิชยกรรม/เกษตร กรรมข้างเคียง	30.83	49.17	20.00
8. การค้า / การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว	9.17	55.83	35.00

ที่มา : จากแบบสอบถาม

5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เมืองลพบุรี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ให้ความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ เรื่องความสะดวกของบริเวณสถานที่ความเป็นระเบียบเรียบร้อย คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาได้แก่ ถนน/ทางเท้า/ทางจักรยาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 36.67 เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 33.33 ที่พัก คิดเป็นร้อยละ 26.67 และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คิดเป็นร้อยละ 20.00 นอกจากนี้เมื่อสอบถามความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่ในการเดินชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แล้วมีทัศนคติคอยอธิบายพบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 71.67 ทั้งนี้ได้ให้เหตุผลว่าจะได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง และอาจได้รับความรู้เพิ่มเติมจากเดิม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 28.33 ให้เหตุผลว่าต้องการท่องเที่ยวอย่างสงบอยากมีความเป็นส่วนตัวและขอศึกษาด้วยตนเอง ด้านการทำกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขี่จักรยานเพื่อเที่ยวชมโบราณสถานพบว่าร้อยละ 53.33 เห็นด้วยแต่ยังเป็นสัดส่วนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยให้เหตุผลที่ว่านักท่องเที่ยวจะมีความสะดวกสบายมากขึ้น เบาแรงไม่ต้องเดินชมสามารถแวะไปตามยังแหล่งต่างๆ ได้สะดวก รวมถึงได้ความสนุกสนานและออกกำลังกายไปด้วย อย่างไรก็ตามกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยร้อยละ 46.67 เห็นว่าจะกีดขวางจราจรบนท้องถนนเนื่องจากปัจจุบันถนนมีสภาพที่แคบและจราจรคับคั่งอยู่แล้ว หากที่จอดรถลำบาก และไม่มีความปลอดภัยเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว สำหรับข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งรวบรวมทุกๆ อย่างให้ได้ศึกษาหาความรู้ และควรให้มีการแสดงแสง สี เสียง ตระการตา ในช่วงประเพณีต่างๆ ร้อยละ 92.50 และ ร้อยละ 81.57 เห็นด้วยตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

- 1) อากาศร้อน ควรมีต้นไม้ปลูกตามถนนหรือทางเดินให้ความร่มรื่นแก่นักท่องเที่ยวเยอะๆ และมีที่นั่งพักผ่อนใต้ต้นไม้เพราะเวลาเดินดูโบราณสถานแล้วเมื่อย รวมถึงสวนหย่อมตามถนนหรือทางเท้าที่ทางเทศบาลเมืองลพบุรีได้จัดไว้ควรมีการดูแลและรดน้ำให้เขียวชอุ่มอยู่เสมอ
- 2) มีการจัดการดูแลเรื่องความสะดวกเพิ่มเติมบริเวณโดยรอบของสถานที่ท่องเที่ยว
- 3) ควรการจัดตั้งป้ายแสดงแหล่งท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ทราบเป็นระยะๆ เพราะปัจจุบันการประชาสัมพันธ์มีน้อยมาก
- 4) ควรจัดให้มีห้องน้ำบริการแก่นักท่องเที่ยวเพราะห้องน้ำให้บริการน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและไม่ค่อยสะอาด รวมถึงเพิ่มจำนวนร้านค้าบริการขนาดเล็ก
- 5) ไม่ควรนำรถยนต์มาจอดในเขตโบราณสถานควรเคาะพลาทอนที่ ควรจัดให้ที่จอดรถที่เหมาะสมหรือมีรถบริการนำเที่ยวแยกต่างหากเพื่อมิให้บริเวณโดยรอบโบราณสถานเกิดจราจรติดขัด
- 6) ควรมีมาตรการหรือควบคุมถึงบริเวณศาลพระกาฬและพระปรางค์สามยอดเพราะสร้างปัญหาการแย่งชิงของของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวบางคนกลัวไม่กล้าเข้าไปท่องเที่ยว

ยังสถานที่นั้น แต่อย่างไรก็ตามควรดำเนินการศึกษาหรือวางแผนอย่างเหมาะสมเนื่องถึง เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับลพบุรีมานานและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวลพบุรีได้ส่วนหนึ่ง

- 7) ควรมีการปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบของโบราณสถาน ตึก อาคารต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเป็น รูปแบบเดียวกัน เช่นการทาสี รูปแบบการติดป้ายโฆษณาต้องไม่บดบังทัศนียภาพของ โบราณสถานโดยใช้วิธีการจูงใจให้ประชาชนหรือเจ้าของอาคารเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการ ลดหย่อนภาษีโรงเรือนเฉพาะพื้นที่ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นหลักได้แก่เทศบาลเมือง ลพบุรี

6) สรุปผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ผลจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวพบว่าจุดประสงค์ในการเดินทางมาลพบุรีมา เพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก รูปแบบของกลุ่มครอบครัวและเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่พักแรม สถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวได้แก่ ศาลพระกาฬ พระปรางค์สามยอด พิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระนารายณ์ ซึ่งกิจกรรมประกอบในการท่องเที่ยวคือไหว้พระ และสิ่งศักดิ์ สิทธิคู่บ้าน คู่เมือง สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานอื่นๆ มีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมน้อย เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์และการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ทางด้านปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ ขาดการดูแลรักษาความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวเช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้าที่บริการในแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และแหล่งโบราณสถานถูกบดบังด้วยสิ่งก่อสร้าง ทั้งนี้ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้แก่ ควรมีการพัฒนาปรับปรุงในเรื่องของความสะอาด การจัดภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม จัดให้เจ้าหน้าที่แนะนำ จัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ขี่จักรยานชมเมือง จัดการแสดงในช่วงประเพณีต่างๆ และ จัดตั้งพิพิธภัณฑสถานเพื่อรวบรวมทุกอย่าง เพื่อเป็นแหล่งความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว

3.6.1.3 สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการ

ก) สถานประกอบการทางด้านที่พัก

1) ข้อมูลทั่วไป

จากการสัมภาษณ์สถานประกอบการในจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะโรงแรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวพบว่า ส่วนใหญ่เปิดให้บริการมานานแล้วในพื้นที่คือ 11-15 ปี และมากกว่า 25 ปี ตามลำดับ โดยเป็นโรงแรมขนาด 100 ห้อง ขึ้นไป ทั้งนี้พบว่าไม่มีโปรแกรมการจัดกิจกรรมให้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาพักแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามจากข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่จะรองรับผู้มาใช้บริการโรงแรมนั้น ทางโรงแรมลพบุรีอินน์ (เป็นโรงแรมขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดลพบุรี)

คาดว่าจะเป็นในกิจกรรมนี้เช่นกันแต่ต้องอาศัยระยะเวลาและความพร้อมทางด้านบุคลากรที่มากกว่านี้ ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์หรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดจะต้องมีความพร้อมควบคู่กันไปด้วย

2) ลักษณะและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้ธุรกิจทางด้านที่พักพบว่าส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเข้าพักจะเป็นชาวไทยมากกว่าชาวต่างชาติ โดยมาในรูปแบบของครอบครัวประมาณ 4-6 คน และส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากทางภาคใต้และภาคอีสาน โดยคิดเป็นสัดส่วนของชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาพักร้อยละ 80 และ 20 ตามลำดับ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นจะเข้ามาใช้บริการในรูปแบบของทัวร์ที่ทำการติดต่อหรือจองไว้ล่วงหน้าแล้วซึ่งจะเป็นเพียงแวะเข้ามารับประทานอาหารเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของที่เข้าพักแบบค้างคืนจะมีน้อยมากเนื่องจากเสียเวลาเดินทางและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จากข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีที่นักท่องเที่ยวจะชมนั้นไม่จำเป็นต้องเสียเวลาอยู่ค้างคืนเนื่องจากเที่ยววันเดียวก็ครบถ้วนนอกเหนือจากว่าจะมีงานเทศกาล หรืองานประจำปี จึงจะมีนักท่องเที่ยวเข้าพักที่โรงแรมในปริมาณสูง และโดยเฉลี่ยแล้วนักท่องเที่ยวจะเสียค่าใช้จ่ายทางด้านที่พักประมาณ 500 ถึง 1000 บาท

3) ผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อสถานประกอบการ

ภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการด้านโรงแรมพบว่าจะมีปริมาณจองห้องพักสูงมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาวเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อน ซึ่งตรงกับเทศกาลชมทุ่งทานตะวันของทางจังหวัดลพบุรี จากการเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวนี้เองทำให้เกิดผลดีแก่สถานประกอบการ คือเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ในจังหวัด การจ้างงาน การปรับปรุงรูปแบบลักษณะการให้บริการให้ตรงกับปริมาณนักท่องเที่ยวและตรงกับความต้องการของผู้เข้าพักสูงสุด ในขณะเดียวกันยังส่งผลกระทบทางด้านลบด้วยคือ เกิดการแข่งขันทางด้านกิจการแต่ไม่มากนัก หลังจากช่วงนี้ไปแล้วปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดลพบุรีจะน้อยลง ซึ่งจะอยู่ในช่วงเดือนมีนาคม ถึง เดือนกันยายน เป็นช่วงฤดูร้อน กิจกรรมการท่องเที่ยวมีน้อยลง (Low Season) อย่างไรก็ตามหน่วยงานในท้องถิ่นและทางจังหวัดได้มีการส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่คือการจัดงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี ซึ่งจากการสอบถามสถานประกอบการต่อผลกระทบของนักท่องเที่ยวที่ลดลงในช่วงนี้ที่เข้ามาพักในโรงแรมพบว่าส่วนใหญ่จะคิดว่าไม่ส่งผลกระทบมากนัก เนื่องจากพื้นที่จังหวัดลพบุรีไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่แต่อย่างใด เป็นเมืองข้าราชการ และเป็นเมืองที่เงียบ และเป็นจังหวัดทางผ่านที่ผู้เดินทางจะมุ่งไปสู่ภาคเหนือมากกว่า และจากการ

สอบถามระดับการมีส่วนร่วมขององค์กรในท้องถิ่นและหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีพบว่ายังอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากการทำงานยังอยู่ในรูปของเชิงนโยบายของแต่ละหน่วยงาน ยังไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ รวมถึงภาคประชาชน ภาคธุรกิจเท่าที่ควร รวมทั้งขาดแคลนเงินงบประมาณสนับสนุน ทั้งนี้ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าส่วนใหญ่การจัดการขึ้นอยู่กับอำนาจของผู้รับผิดชอบในพื้นที่เป็นหลักที่จะชี้นำการพัฒนาของจังหวัดไปในรูปแบบใด สำหรับทางด้านกาการท่องเที่ยวแล้วผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าควรพิจารณาแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของแผนงานทั้งปีว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างและควรประชาสัมพันธ์ให้สถานประกอบการได้รับทราบเพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักในโรงแรมให้ได้ทราบต่อไป อย่างไรก็ตามก็ต่อข้อคิดเห็นกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวพบว่าสถานประกอบการไม่อยากจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการมากเท่าที่ควรเนื่องจากให้เหตุผลว่าบางครั้งเสนอแนวความคิดไปแล้วทำไม่ได้ เนื่องจากข้อจำกัดของหน่วยงานเอง และขั้นตอนในการดำเนินการของทางราชการค่อนข้างช้า สำหรับการปรับปรุงฟื้นฟูหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในเขตพื้นที่เมืองเก่าในจังหวัดลพบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่าควรทำการปรับปรุงในเรื่องของภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่นสามารถให้นักท่องเที่ยวเดินชมได้ และมีที่นั่งพักและป้ายประชาสัมพันธ์เป็นระยะๆ เนื่องจากแหล่งโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองเก่ามีความได้เปรียบในเชิงกายภาพ กล่าวคือมีบริเวณที่ตั้งใกล้เคียงกันและการเดินทางเข้าถึงทำได้สะดวก ดังนั้นการพัฒนาโดยการจัดตกแต่งต้นไม้ให้ร่มเงาในพื้นที่ที่จะเป็นการเสริมให้นักท่องเที่ยวชมแหล่งโบราณสถานได้นานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จากการสอบถามความคิดเห็นว่าจังหวัดลพบุรีควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเชิงรูปแบบใดมากที่สุดพบว่าอยากให้เน้นรูปแบบของเชิงประวัติศาสตร์และเชิงธรรมชาติซึ่งควรเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันโดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมควมควบคู่กันไปทั้งนี้ยังได้เพิ่มเติมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเข้ามาด้วยเนื่องจากเห็นว่าจังหวัดลพบุรีมีพื้นที่ค่ายทหารเหมาะสมในการจัดงานแข่งกีฬาหรือจัด ทัวร์นาเมนต์ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

ข) สถานประกอบการทางด้านบริษัทนำเที่ยวในท้องถิ่น

1) ข้อมูลทั่วไป

ทัวร์บุรีเป็นกิจการลักษณะของห้างหุ้นส่วนจำกัดเปิดดำเนินการมาแล้วประมาณ 3 เดือน ซึ่งมีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแบบครบวงจร โดย จัดรถจักรยานยนต์ รถยนต์ และรถตู้ให้เช่า ที่พักแบบค้างคืน ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ การนำเที่ยวในจังหวัดลพบุรีและนำเที่ยวเชิงผจญภัยทั่วประเทศไทยทั้งหมด 10 เส้นทาง

2) ลักษณะและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการของบริษัททัวร์ส่วนใหญ่จะเข้ามาเป็นกลุ่มละประมาณ 2-3 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ และชาวไทยประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ สำหรับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยอยู่ที่ 100- 500 บาท แต่ค่าใช้จ่ายนั้นจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับรายการทัวร์ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ

3) ผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อสถานประกอบการ

ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมากที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม จนถึงเดือนธันวาคม และนักท่องเที่ยวจะลดลงในช่วง เดือนมีนาคมเป็นต้นไป เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจะมีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับ ทัวร์บุรี โดยแบ่งเป็นทางบวกดังนี้ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวมีความต้องการใช้บริการมากขึ้น มีการจ้างงาน และขยายกิจการตามมา แต่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ สถานที่และบุคลากรยังไม่สามารถรองรับได้ ซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ และปัจจุบันปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานที่เสื่อมโทรมลงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการทัวร์บุรีนั้นลดลงตามไปด้วย โดยสาเหตุที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากหน่วยงานที่ดูแลอยู่นั้นไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับเทศบาลไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาแผนการท่องเที่ยวกับแหล่งโบราณสถานอย่างจริงจัง แต่ทั้งนี้ทางทัวร์บุรีมีแผนดำเนินการฟื้นฟู เผยแพร่ และจัดงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นให้สืบไป และได้เสนอแผนแก่เทศบาลเมืองลพบุรี โดยเปิดเส้นทางถนนในเขตเมืองเก่า เพื่อใช้เป็นเส้นทางจักรยาน ทางเดินเท้าแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงห้องน้ำ เพื่อรองรับต่อนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้น ซึ่งทางเทศบาลเมืองลพบุรียังไม่มีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแต่อย่างใด

ค) สถานประกอบการทางด้านร้านค้า-บริการ

1) ข้อมูลทั่วไป

ร้านโอท็อป (OTOP) เป็นกิจการลักษณะของร่วมทุนของกลุ่มแม่บ้านในแต่ละอำเภอ ที่มีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวประเภทขายสินค้าที่ระลึกประจำจังหวัดลพบุรี ทั้งผ้าไหมมัดหมี่ เครื่องจักสาน ไวน์มังคุด ไวน์ฝรั่ง คุณก็เมื่อดอกทานตะวัน และผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับอาหารต่างๆ ซึ่งเปิดดำเนินการมาแล้วประมาณ 3 ปี

2) ลักษณะและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการของ ร้านโอท็อปนั้นจะเข้ามาเป็นกลุ่มละประมาณ 2-3 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ และชาวไทย

ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ โดยค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในการซื้อสินค้าเฉลี่ยอยู่ที่ 100- 500 บาท และทางร้านค้ามีรายได้เฉลี่ย 10,000-20,000 บาท/วัน

3) ผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อสถานประกอบการ

ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมากที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม จนถึงเดือนธันวาคม จากนั้นนักท่องเที่ยวจะลดลงในช่วง เดือนมีนาคมเป็นต้นไป จากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นในช่วงดังกล่าวจะส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับร้านโอบอปโดยคือ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวมีความต้องการซื้อสินค้ามากขึ้น มีการจ้างงาน และขยายกิจการตามมา แต่ปัญหาที่ตามมาคือ ห้องน้ำสาธารณะ และที่จอดรถยังไม่เพียงพอ แต่ปัจจุบันปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานนั้นเริ่มเสื่อมโทรมลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่ซื้อสินค้าโอบอปนั้นลดลงตามไปด้วยเช่นกัน โดยทางร้านโอบอปให้ความเห็นว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวหันเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจะเป็นผลดีทั้งสองฝ่ายโดยภาคประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และภาครัฐจะมีรายได้จากการเก็บภาษีอากรมากขึ้นแล้วนำมาพัฒนาเมืองต่อไป

ง) หน่วยงานราชการ-รัฐวิสาหกิจ ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง เขต 7 (ลพบุรี)

1) ข้อมูลทั่วไป

ททท.เป็นกิจการลักษณะของรัฐวิสาหกิจ ที่มีการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยจัดเอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ยังแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณรอบในจังหวัดใกล้เคียง และบริการจัดรถรางวิ่งรอบเมืองเพื่อชมโบราณสถาน สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดย ททท. ได้ดำเนินการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมาแล้วประมาณ 20 ปี

2) ลักษณะและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการของ ททท. นั้นจะเข้ามาใช้บริการในแต่ละวันไม่น้อยกว่า 20 คน โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ และชาวไทยประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งจะมีค่าบริการที่นักท่องเที่ยวใช้จ่ายกับ ททท. จะเฉลี่ยอยู่ที่ 500- 1000 บาท แต่ค่าบริการนี้จะมีเฉพาะจัดทัวร์วิ่งรถรางเท่านั้น แต่การขอเอกสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่พักนั้นไม่มีค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

3) ผลกระทบของนักท่องเที่ยวที่มีผลกับสถานประกอบการ

ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมากที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม จนถึงเดือนธันวาคม (ช่วงนี้จะมียานแผ่นดินพระนารายณ์) และนักท่องเที่ยวจะลดลงในช่วง เดือนมีนาคม เป็นต้นไป เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจึงไม่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับ ททท. มากนักแต่ผลทางบวกที่เกิดขึ้นกับภาคเอกชนซึ่งจะ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวมีความต้องการใช้บริการมากขึ้น มีการจ้างงาน แต่ทั้งนี้จะมีปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว นั้นยังไม่มีผู้รับผิดชอบ และบุคลากรยังไม่สามารถตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ ปัจจุบันภาครัฐบาลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยส่งเสริมด้านสาธารณูปโภค-สาธารณูปการพื้นฐาน จากนั้นจึงมอบให้ท้องถิ่นดูแล ส่วนการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานที่มีอยู่ทาง ททท.มีความเห็นว่าสมควรปรับปรุงแต่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อโบราณสถานได้เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรีในทิศทางที่เหมาะสมที่สุดคือ การส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโบราณสถานที่เกิดคือ การรุกรานของคนในชุมชนต่างๆ ที่อยู่ในเขตใกล้โบราณสถาน ดังนั้นแนวทางแก้ไขควรมีการจัดการโดยการอธิบายถึงความรู้ความเข้าใจอันดีแก่คนในชุมชนให้เกิดความหวงแหน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

1) ข้อมูลทั่วไป

หน่วยงานเป็นลักษณะของราชการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยจัดบุคลากรแนะนำประวัติ ความเป็นมาของโบราณสถานและโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ ทั้งนี้ในส่วนด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ ยังเปิดให้ภาคเอกชนจัดบริการอาหาร เครื่องดื่ม และร้านค้าขายของที่ระลึก ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์ เปิดดำเนินกิจการมายาวนานกว่า 20 ปี

2) ลักษณะและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการของ พิพิธภัณฑ์ฯ นั้น เป็นกลุ่มละประมาณ 6 ขึ้นไป โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประมาณ 75 เปอร์เซนต์ และชาวไทยประมาณ 25 เปอร์เซนต์ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท และโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์เป็นพิเศษ เนื่องจากความสมบูรณ์ของโบราณสถาน ความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งจะมีค่าบริการเข้าชมอยู่ที่ 10 บาทสำหรับนักเรียน-นักศึกษา และ 30 บาทสำหรับชาวต่างชาติ

3) ผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อสถานที่ท่องเที่ยว

ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมากที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม ถึง เดือน ธันวาคม และปลายเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งเป็นช่วงเทศกาลวันวาเลนไทน์ และนักท่องเที่ยวจะลดลงในช่วงเดือนมีนาคมเป็นต้นไป จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่เพิ่มนั้นจะส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพิพิธภัณฑสถานฯ กล่าวคือ ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ และหลายกลุ่มพร้อมๆ กัน จะทำให้ทางพิพิธภัณฑสถานฯ ไม่สามารถจัดวิทยากรให้คำบรรยายเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ และปัญหาอื่นๆ คือ เรื่องความสะดวกภายในห้องจัดแสดง เพราะจะต้องใช้เจ้าหน้าที่ประจำห้องดูแล ซึ่งปัจจุบันอัตรากำลังบุคลากรมีน้อย สำหรับความคิดเห็นต่อปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานที่เกี่ยวข้องจะส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพิพิธภัณฑสถานฯ หรือไม่นั้นพบว่าไม่มีผลกระทบเท่าที่ควรเนื่องจากการดูแลรักษาสม่ำเสมอ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาครัฐได้มีส่วนในการสนับสนุนโดยให้เงินงบประมาณเพื่อช่วยพัฒนาในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรมต่างๆ สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ทางพิพิธภัณฑสถานฯ มีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ดังนี้คือ

- 1) ปรับปรุงทิวทัศน์ต่างๆที่อยู่รอบโบราณสถาน ให้มีความสะอาดมากขึ้น
- 2) ควรมีป้ายบอกทางไปสถานที่ต่างๆอย่างชัดเจน
- 3) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โบราณสถานของชุมชนตนเองและภาครัฐ ควบคู่ พัฒนาให้ลพบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

4) สรุปผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการ

สำหรับสถานประกอบการเอกชนที่ดำเนินการธุรกิจในจังหวัดลพบุรีพบว่าทางด้านโรงแรมที่พักพบว่าส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมากกว่าชาวต่างชาติที่มาใช้บริการ แต่การเข้าพักแบบค้างคืนจะมีน้อย นอกเหนือจากว่าจะมีงานเทศกาล หรืองานประจำปี จึงจะมีนักท่องเที่ยวเข้าพักในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น แต่เป็นช่วงสั้นๆ เท่านั้น ในขณะที่บริษัททัวร์พบว่ายังมีสถานที่และบุคลากรไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ ทั้งนี้จากการที่นักท่องเที่ยวลดลงในบางช่วงพบว่าจะไม่ส่งผลกระทบมากนักโดยมองว่าจังหวัดลพบุรีไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ เป็นเมืองข้าราชการ และเงียบ และเป็นจังหวัดทางผ่านไปภาคเหนือมากกว่า ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรในท้องถิ่นและหน่วยงานทางราชการนั้นยังอยู่ในระดับน้อยยังไม่มีการประสานงานเท่าที่ควร และข้อเสนอแนะคือพิจารณาแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของแผนงานทั้งปีว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างและควรประชาสัมพันธ์ให้สถานประกอบการได้รับทราบเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวต่อไป รวมถึงมีการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาแผนการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานอย่างจริงจัง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้สืบไป

ทางด้านสถานประกอบการที่เป็นหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจพบว่าทาง ททท. ภาคกลางเขต 7 มีการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว และแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดลพบุรีเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ การบริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีผู้รับผิดชอบ ขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณการประชาสัมพันธ์หรือสนับสนุนอื่นๆ เช่นเดียวกันกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์คือ ไม่สามารถจัดวิทยากรให้คำบรรยายเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และหลายกลุ่มได้พร้อมๆ กัน เนื่องจากอัตรากำลังบุคลากรมีน้อย สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบโบราณสถาน มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โบราณสถานของชุมชนตนเองและภาครัฐควร พัฒนาให้ลพบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

3.6.1.4 สรุปภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง

ภาพรวมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีจากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชน นักท่องเที่ยวและสถานประกอบการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ในพื้นที่ศึกษา ทำให้ทราบว่าต้องการให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยมีการประสานที่ดีระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

3.7 สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวและแนวโน้มการท่องเที่ยว

3.7.1 สถานการณ์การท่องเที่ยว

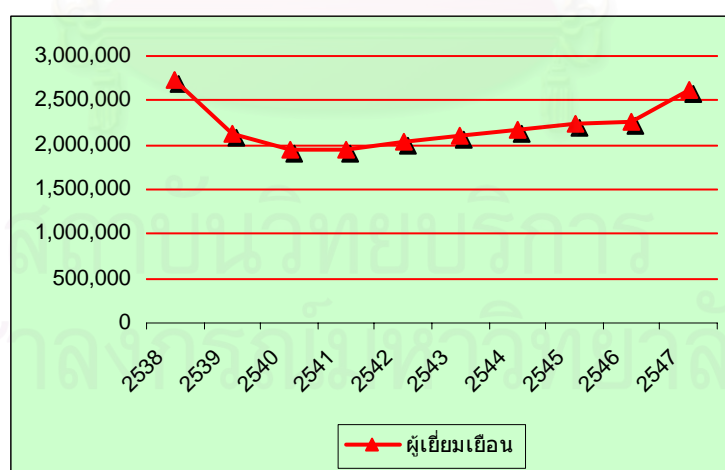
จังหวัดลพบุรีเป็นเมืองที่มีอดีตเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาช้านานมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมถึงแหล่งโบราณสถานที่สวยงามและสำคัญๆ หลายแห่ง เช่น พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ พระปรางค์สามยอด วัดตองปุ ฯลฯ ในปัจจุบันนโยบายด้านการกระตุ้นนักท่องเที่ยว หรือการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดลพบุรีมีบทบาทอย่างมากในการขยายตัวของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างอาชีพ งาน รายได้ให้กับประชาชนจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรี และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมานั้นก็มากขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตามการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงของประวัติศาสตร์นั้น ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของการท่องเที่ยวของจังหวัด กลับไม่ได้รับการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการในการวางแผนงานด้านการท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัยและการสนับสนุนของประชาชนในท้องถิ่นที่ดีพอ ขาดการจัดการที่ดีพอของแหล่งทรัพยากรทางท่องเที่ยว เช่นการอพยพของประชากรที่เข้ามาอยู่ในเขตเมืองเก่า เพื่อหารายได้ และพักอาศัยใกล้แหล่ง

โบราณสถาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาการบุกรุกสถานที่โบราณสถาน ชุมชนแออัด และประชาชนส่วนใหญ่มักจะไปปลูกสิ่งก่อสร้างรุกล้ำเข้าไปในเขตโบราณสถานเสมอ จนเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบตามมาภายหลัง เช่นทัศนียภาพของแหล่งโบราณสถานไม่สวยงาม ขยะ ก่อให้เกิดเป็นมลพิษทางสายตา หรือ Visual Pollution จึงทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวนั้นไม่ดีเท่าที่ควร (สำนักเทศบาลเมืองลพบุรี, 2547)

3.7.2 แนวโน้มทางการท่องเที่ยว

จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดลพบุรีของสำนักงานสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเก็บรวบรวมไว้ 10 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538-2547 พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2547 มีทั้งสิ้นประมาณ 638,478 คน ดังแสดงใน**แผนภูมิที่ 3.4** โดยในปี พ.ศ. 2538-2547 พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวมีอัตราการเพิ่มที่สูงขึ้นซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตถึงขีดสุด โดยมีอัตราการร้อยละ 22.65 และ 5.22 ตามลำดับ หลังจากปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีพบว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด และมีอัตราการเพิ่มติดลบเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา (ในช่วงปี พ.ศ.2540 – 2545) ซึ่งเฉลี่ยแล้วมีอัตราการเพิ่มเพียงร้อยละ 0.23 และจากปี พ.ศ. 2545 ถึงปี พ.ศ. 2546 จำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นโดยมีอัตราการร้อยละ 4.39 จากจำนวนนักท่องเที่ยวเดิม หรือคิดเป็นนักท่องเที่ยว 1,459 คนต่อวัน

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมในจังหวัดลพบุรีปี พ.ศ. 2538-2547

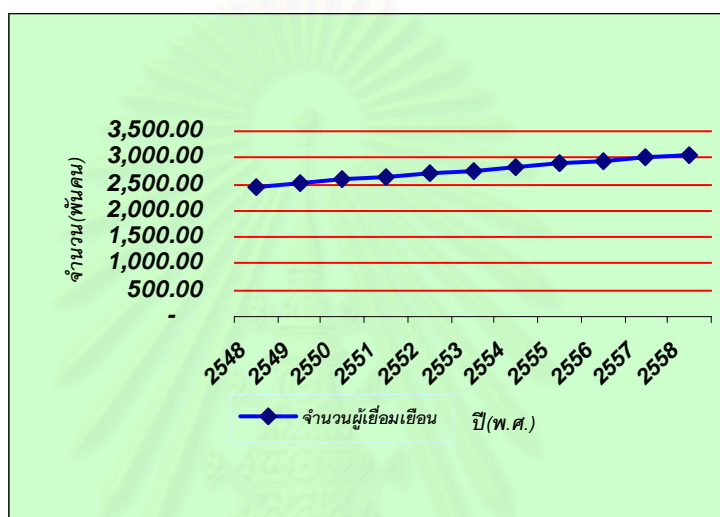
ที่มา: กอง

สถิติและวิจัย ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548

ในการประมาณการได้ใช้ข้อมูลพื้นฐานช่วงปี พ.ศ. 2538-2547 (10ปี) ของกองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยใช้วิธี Linear Regression และมีข้อสมมุติฐานว่า

อัตราการเจริญเติบโตของผู้เยี่ยมเยือน ค่าใช้จ่ายต่อวัน และระยะเวลาพำนักเฉลี่ยคงเดิม สภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เหล่านี้มีสภาพคงที่ ดังแสดงใน **ตารางที่ 3.13** การประมาณการโดยใช้วิธีและข้อสมมุติฐานดังกล่าวสรุปได้ว่า จำนวนผู้เยี่ยมเยือนในจังหวัดลพบุรีจะเพิ่มจาก 2.45 ล้านคนในปี พ.ศ.2548 เป็น 3.06 ล้านคนในปี พ.ศ.2558 หรือคิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.92 ต่อปีแสดงใน **แผนภูมิที่ 3.5**

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงการคาดการณ์จำนวนผู้เยี่ยมเยือนในจังหวัดลพบุรี ปีพ.ศ. 2548-2558

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ตารางที่ 3.13 แสดงการคาดการณ์จำนวนผู้เยี่ยมเยือนในจังหวัดลพบุรี ปีพ.ศ. 2548-2558

ปี (พ.ศ.)	จำนวนประชากร (พันคน)	อัตราการเปลี่ยนแปลง(%)
2547	2,339.27	-
2548	2,459.73	- 4.90
2549	2,519.96	- 2.39
2550	2,580.19	- 2.33
2551	2,640.42	- 2.28
2552	2,700.65	- 2.23
2553	2,760.88	- 2.18
2554	2,821.11	- 2.13
2555	2,881.34	- 2.09
2556	2,941.57	- 2.05
2557	3,001.80	- 2.01
2558	3,062.03	- 1.97
อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี (%)		- 2.92

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ศึกษาสถิติดังกล่าวประกอบกับข้อมูล ททท. ภาคกลางเขต 7 ทำให้ทราบว่า แนวโน้มการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี ถึงแม้จะไม่มากนัก ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความสนใจในเรื่องการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการตื่นตัวของผู้ประกอบการ มีการลงทุนกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร และ เครื่องดื่ม ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้สภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีมีแนวโน้มที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การสนับสนุนจากทางภาครัฐที่ส่งเสริมนโยบายด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรี ดังเช่น ด้านนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในจังหวัดด้วยการเพิ่มศักยภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การปรับปรุงศาลา บ้าย สัญลักษณ์ กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวก็ทำได้อย่างต่อเนื่องและชัดเจน ดังนั้นแนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีจึงเป็นที่คาดการณ์ว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่อาจมีสัดส่วนที่ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเนื่องจากสภาวะปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตามก็ดีการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวและรองรับกิจกรรมจากนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีมาตรการเข้ามารองรับ โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรีที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งมีปัญหาหลายด้านที่ยังคงรอการแก้ไข เพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินไปตามหลักการ “การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ความสำคัญและคุณค่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี

4.1 การวิเคราะห์ความสำคัญและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี

การศึกษาความสำคัญและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่เพื่อชี้วัดความสำคัญและคุณค่าที่ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ด้านการท่องเที่ยว ด้านความงาม และด้านการอนุรักษ์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในเมืองลพบุรีจะมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่และรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามจำนวน 100 ชุด พบว่าผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคือ คิดเป็นร้อยละ 58 และร้อยละ 42 ตามลำดับ โดยภูมิภานาอยู่ในจังหวัดลพบุรี คิดเป็นร้อยละ 94 และด้านการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา / ปวช. ร้อยละ 44

ทั้งนี้การประเมินความสำคัญและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจแบบสอบถามนี้ได้ถูกนำมาศึกษาพร้อมกับแบบประเมินความสำคัญและคุณค่าโบราณสถานในเมืองลพบุรีของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และกรมศิลปากร ที่ได้ทำการศึกษาไว้เมื่อปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเมื่อพิจารณาความสำคัญและคุณค่าของหน่วยงานข้างต้นแล้วพบว่าเป็นการประเมินใน 4 ด้าน คือ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านอายุ ด้านสุนทรียศาสตร์ และด้านองค์ประกอบเมือง ซึ่งการประเมินลักษณะแบบนี้จะใช้ตัวชี้วัดในแต่ละประเด็นค่อนข้างมากและผู้ทำการประเมินต้องมีความเข้าใจในแต่ละประเด็นอย่างชัดเจนถ้านำมาใช้กับประชาชนในพื้นที่อาจไม่สะดวกและทำให้แบบสอบถามเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแบบประเมินมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างโดยยังคงใช้ด้านความงามหรือสุนทรียภาพเช่นเดิมเนื่องจากเป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างสามารถมองเห็นและรับรู้ได้ง่าย โดยเพิ่มประเด็นด้านการท่องเที่ยวและด้านการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่ากลุ่มคนในพื้นที่มีความคิดเห็นต่อความสำคัญและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อย่างไร สำหรับด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหลักฐาน อายุ ความเก่าแก่ ใช้ผลการศึกษาของกรมศิลปากรเช่นเดิมเนื่องจากหลักฐานประวัติศาสตร์ในระยะเวลาที่ศึกษานั้น ในปี พ.ศ.2526 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2549 (23 ปี) ยังคงเหมือนเดิมมิได้มีการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์เดิม หรือพบหลักฐานใหม่เพิ่มเติมแต่ประการอย่างใด โดยการประเมินในแต่ละด้านจะไม่ตัวชี้วัด ทั้งนี้มีค่าคะแนนโดยให้กลุ่มตัวอย่างพิจารณาให้ในแต่ละด้านดังนี้

ค่าคะแนน	3	มีความสำคัญและคุณค่าสูง
	2	มีความสำคัญและคุณค่าปานกลาง
	1	มีความสำคัญและคุณค่าน้อย

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ความสำคัญและคุณค่า

ผลการประเมินแบบสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ต่อความสำคัญและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พระนารายณ์ราชินีเวศน์ พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท พระปรางค์สามยอด ศาลพระกาฬ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ เทวสถานปรางค์แขก วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ คูเมือง, กำแพงเมือง, ป้อม, ประตูเมือง และสระมนิราห์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางด้านการท่องเที่ยว ด้านความงาม และด้านการอนุรักษ์ในระดับสูง ดังแสดงในตารางที่ 4.1 และ ภาพที่ 4.1-4.6 ตามลำดับ

รูปที่ 4.1 พระนารายณ์ราชินีเวศน์

รูปที่ 4.2 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

รูปที่ 4.3 พระปรางค์สามยอด

รูปที่ 4.4 ศาลพระกาฬ

รูปที่ 4.5 เทวสถานปรางค์แขก

รูปที่ 4.6 ป้อมชนะสงคราม

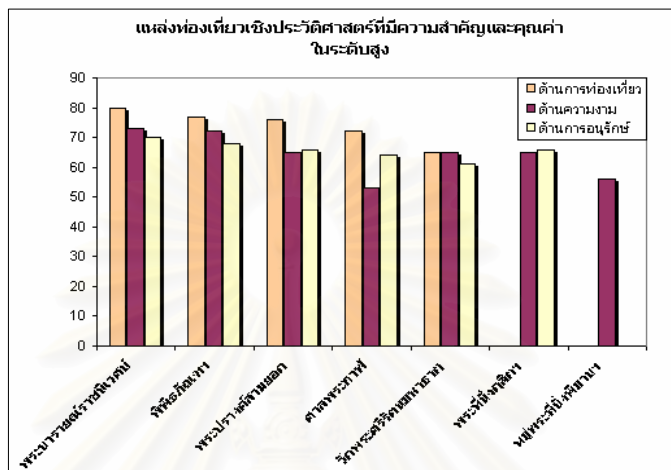
ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

ตารางที่ 4.1 ความสำคัญและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในระดับสูง

แหล่งท่องเที่ยว	ความสำคัญและคุณค่า		
	ด้านการท่องเที่ยว	ด้านความงาม	ด้านการอนุรักษ์
พระนารายณ์ราชนิเวศน์			
สูง	80%	73%	70%
ปานกลาง	18%	24%	27%
ต่ำ	2%	3%	3%
พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท			
สูง	63%	65%	66%
ปานกลาง	34%	30%	26%
ต่ำ	3%	5%	8%
พระปรางค์สามยอด			
สูง	76%	65%	66%
ปานกลาง	21%	30%	26%
ต่ำ	3%	5%	8%
ศาลพระกาฬ			
สูง	72%	53%	64%
ปานกลาง	25%	41%	34%
ต่ำ	3%	6%	2%
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์			
สูง	77%	72%	68%
ปานกลาง	19%	25%	27%
ต่ำ	4%	3%	5%
เทวสถานปรางค์แขก			
สูง	47%	50%	48%
ปานกลาง	46%	42%	43%
ต่ำ	7%	8%	9%
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ			
สูง	65%	65%	61%
ปานกลาง	33%	27%	37%
ต่ำ	2%	8%	2%
คูเมือง, กำแพงเมือง, บ่อ, ประตูเมือง			
สูง	45%	46%	56%
ปานกลาง	43%	40%	31%
ต่ำ	12%	14%	13%
สระมนิราห์			
สูง	36%	36%	40%
ปานกลาง	34%	32%	24%
ต่ำ	30%	32%	36%

ที่มา: แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง (ประชาชน), 2548

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแยกความสำคัญและคุณค่าในแต่ละประเด็นพบว่า ความสำคัญและคุณค่าในด้านการท่องเที่ยว 5 อันดับแรก ได้แก่ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาได้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ พระปรางค์สามยอด ศาลพระกาฬ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ คิดเป็นร้อยละ 77.00 ร้อยละ 76.00 ร้อยละ 72.00 และ ร้อยละ 65.00 ตามลำดับ ดังแสดงใน**แผนภูมิที่ 4.1**

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญ

สำหรับความสำคัญและคุณค่าในด้านความงาม 5 อันดับแรก พบว่า พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 73.00 อันดับสองได้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ คิดเป็นร้อยละ 72.00 อันดับสาม พระปรางค์สามยอด พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ คิดเป็นร้อยละ 65.00 อันดับสี่ หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฏ คิดเป็นร้อยละ 56.00 อันดับห้า ศาลพระกาฬ คิดเป็นร้อยละ 53.00 ตามลำดับ ดังแสดงใน**แผนภูมิที่ 4.1** ในด้านความสำคัญและคุณค่าในประเด็นการอนุรักษ์ 5 อันดับแรก พบว่า พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 68.00 อันดับสองได้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ คิดเป็นร้อยละ 72.00 อันดับสาม พระปรางค์สามยอด พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท คิดเป็นร้อยละ 66.00 อันดับสี่ ศาลพระกาฬ คิดเป็นร้อยละ 64.00 อันดับห้า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ คิดเป็นร้อยละ 61.00 ตามลำดับดังแสดงใน**แผนภูมิที่ 4.1**

สำหรับกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าด้านการท่องเที่ยวใน**ระดับปานกลาง**พบว่า เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่กลุ่มนักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางไปเยี่ยมชม หรือศึกษาเท่าใดนัก เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์และปรับปรุงให้มีความน่าสนใจ โดยเรียงลำดับสัดส่วนร้อยละสูงสุดโดยอันดับแรกคือ วัดนครโกษา คิดเป็นร้อยละ 58.00 อันดับสองศาลหลักเมือง คิดเป็นร้อยละ 56.00 อันดับสาม มี 2 แห่ง คือวัดมณีชลขันธ์และบ้านหลวงรับราชทูตหรือคิดเป็นร้อยละ 55 อันดับสี่วัดตองปุ คิดเป็นร้อยละ 51.00 อันดับห้า วัดเสาชิงช้า คิดเป็นร้อยละ 50.00 อันดับหก วัดสันเปาโล

คิดเป็นร้อยละ 47.00 และอันดับเจ็ด คือเพนียดคล้องช้าง คิดเป็นร้อยละ 45.00 ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4.2

ความสำคัญและคุณค่าด้านความงามที่อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า อันดับแรกคือ วัดทองปู่ คิดเป็นร้อยละ 61.00 อันดับสอง บ้านหลวงรับราชทูตหรือบ้านหลวงวิชาเอนทร์ คิดเป็นร้อยละ 58.00 อันดับสาม วัดนครโกษา คิดเป็นร้อยละ 56.00 อันดับสี่ พระตำหนักทะเลชุบศร คิดเป็นร้อยละ 55.00 อันดับหก วัดเสารงทอง คิดเป็นร้อยละ 53.00 อันดับเจ็ด วัดสันเปาโล คิดเป็นร้อยละ 50.00 อันดับแปด คือเพนียดคล้องช้าง คิดเป็นร้อยละ 42.00 และด้านการอนุรักษ์ที่อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า อันดับแรกคือ วัดทองปู่ คิดเป็นร้อยละ 53.00 อันดับสอง วัดมณีชลขันธ์ คิดเป็นร้อยละ 51.00 อันดับสาม วัดนครโกษา คิดเป็นร้อยละ 48.00 และอันดับสี่ วัดสันเปาโลคิดเป็นร้อยละ 42.00 ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4.2 และ รูปที่ 4.7-4.12 ตามลำดับ

รูปที่ 4.7 วัดมณีชลขันธ์

รูปที่ 4.8 วัดนครโกษา

รูปที่ 4.9 วัดสันเปาโล

รูปที่ 4.10 บ้านวิชาเอนทร์

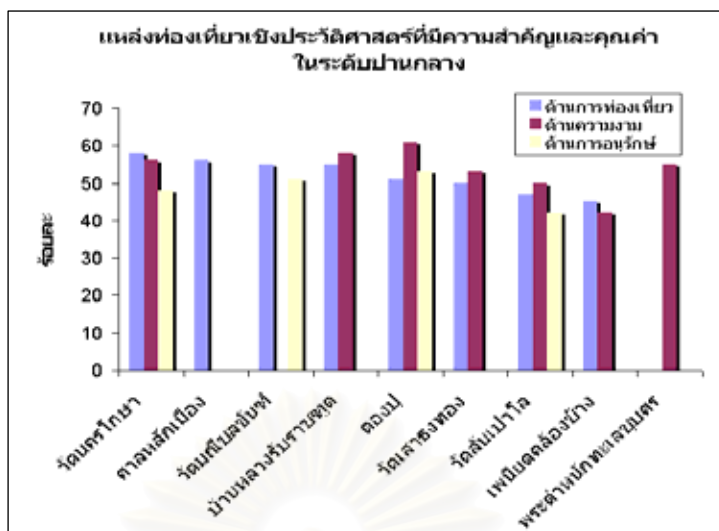

รูปที่ 4.11 วัดเสารงทอง

รูปที่ 4.12 ศาลหลักเมือง

ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับปานกลาง

4.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์

สรุปผลจากการประเมินความสำคัญและคุณค่าโบราณสถานในเขตเมืองลพบุรีจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ สามารถแบ่งความสำคัญและคุณค่าในประเด็น ด้านการท่องเที่ยว ด้านความงาม ด้านการอนุรักษ์ ได้ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับสูง และกลุ่มที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 4.2 ซึ่งกลุ่มที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับสูงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันอย่างดีของคนในพื้นที่และเป็นที่นิยมแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินความสำคัญและคุณค่าดังกล่าวข้างต้นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยโครงการฝึกอบรมและจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญจังหวัดลพบุรี (คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549) ที่เสนอศูนย์กลางการท่องเที่ยวของโครงข่ายอยู่ที่พระนารายณ์ราชนิเวศน์โดยให้เหตุผลของความสำคัญและคุณค่าดังนี้

- 1) มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป
- 2) มีความโดดเด่นในรูปแบบสถาปัตยกรรม
- 3) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเนื้อที่มากที่สุดในเขตโบราณสถานในเมืองลพบุรี
- 4) เป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
- 5) สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ง่าย

ส่วนกลุ่มที่มีความสำคัญและคุณค่าในระดับปานกลางส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่การประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่หลายให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบเท่าที่ควร รวมถึงขาดการวางแผนและพัฒนาอย่างจริงจังในการปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ยังมีสภาพเสื่อมโทรม

ตารางที่ 4.2 สรุปความสำคัญและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี

ความสำคัญและคุณค่าในระดับสูง		
ด้านการท่องเที่ยว	ด้านความงาม	ด้านการอนุรักษ์
1.พระนารายณ์ราชนิเวศน์ 2.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ 3.พระปรางค์สามยอด 4.ศาลพระกาฬ 5.วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ 6.พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท 7.เทวสถานปรางค์แขก 8.พระตำหนักทะเลชุบศร 9.คูเมือง,กำแพงเมือง,ป้อม,ประตูเมือง 10.สระมนิราห์	1.พระนารายณ์ราชนิเวศน์ 2.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ 3.พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท พระปรางค์สามยอด วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ 4.หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฎ 5.ศาลพระกาฬ 6.เทวสถานปรางค์แขก 7.พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ 8.คูเมือง,กำแพงเมือง,ป้อม,ประตูเมือง 9.สระมนิราห์	1.พระนารายณ์ราชนิเวศน์ 2.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ 3.พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท พระปรางค์สามยอด 4.ศาลพระกาฬ 5.วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ 6.บ้านหลวงรับราชทูต 7.คูเมือง,กำแพงเมือง,ป้อม,ประตูเมือง 8.ศาลหลักเมือง หรือศาลลูกศร 9.พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ 10.วัดเสาชิงช้า 11.เทวสถานปรางค์แขก พระตำหนักทะเลชุบศร 12.เพนียดคล้องช้างและประตูเพนียด 13.สระมนิราห์
ความสำคัญและคุณค่าในระดับปานกลาง		
ด้านการท่องเที่ยว	ด้านความงาม	ด้านการอนุรักษ์
1.วัดนครโกษา 2.ศาลหลักเมือง หรือศาลลูกศร 3.วัดมณีชลขันธ์ 4.บ้านหลวงรับราชทูต 5.วัดตอป่า 6.วัดเสาชิงช้า 7.วัดสันเปาโล 8.เพนียดคล้องช้างและประตูเพนียด	1.วัดตอป่า 2.บ้านหลวงรับราชทูต 3.วัดนครโกษา 4.พระตำหนักทะเลชุบศร 5.วัดเสาชิงช้า 6.วัดสันเปาโล 7.เพนียดคล้องช้างและประตูเพนียด	1.วัดตอป่า 2.วัดมณีชลขันธ์ 3.วัดนครโกษา 4.วัดสันเปาโล

ที่มา: จากการศึกษา

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษากับสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมที่ได้มีการกำหนดค่าคะแนนประเมินความสำคัญ (Value Evaluation) ของอาคารโบราณสถานแต่ละแห่งในเขตเมืองเก่าลพบุรี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของโบราณสถานในแต่ละแห่งในเขตเมืองเก่า จ.ลพบุรี **ตารางที่ 4.3** และรายงานเบื้องต้นการศึกษาและสำรวจโบราณสถานเมืองลพบุรี ของกรมศิลปากร (อัจฉรา, 2526) ตามโครงการอนุรักษ์โบราณสถานลพบุรี กองโบราณคดี กรมศิลปากร เอกสารวิชาการ 1/2526 **ตารางที่ 4.4** พบว่าไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือโบราณสถานส่วนใหญ่ที่มีความสำคัญในระดับสูงเป็นแหล่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ มีอายุเก่าแก่ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่งดงาม และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว เช่น พระนารายณ์ราชนิเวศน์ พระปรางค์สามยอด วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ สำหรับโบราณสถานที่มีความสำคัญในระดับปานกลางส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่หลงเหลือหลักฐานหรือสิ่งก่อสร้างน้อย มีความนิยมของนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย และมีสภาพเสื่อมโทรม เช่น วัดนครโกษา วัดสันเปาโล วัดตองปุ สระมโนราห์ เป็นต้น ซึ่งโบราณสถานกลุ่มนี้ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นแหล่งเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์รอง เพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หลักที่มีความสำคัญและคุณค่าระดับสูงทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวกระจายตลาดการท่องเที่ยวให้มากขึ้นซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนที่ปัจจุบันเกิดปัญหากระจุกตัวอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ เท่านั้น รวมถึงก่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้นเนื่องจากมีช่วงระยะเวลาการเยี่ยมชมที่นานขึ้นกว่าเดิม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของโบราณสถานในแต่ละแห่งในเขตเมืองเก่า จ.ลพบุรี

ที่	โบราณสถาน	คุณค่าทางด้านต่างๆ								คะแนนรวม	การจัดกลุ่ม
		1.ด้านประวัติศาสตร์		2.ด้านอายุ		3.ด้านสุนทรีย์-ศาสตร์		4. ด้านองค์ประกอบเมือง			
		3	1	4	2						
	ค่านำหนักตัวคุณ										
1	พระนารายณ์ราชนิเวศน์	4	12	3	3	4	16	3	6	37	1
2	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	4	12	4	4	4	16	3	6	38	1
3	วัดเสาธงทอง	4	12	3	3	3	12	2	4	31	1
4	วัดนครโกษา	3	9	4	4	4	16	2	4	33	1
5	พระปรางค์สามยอด	4	12	4	4	4	16	4	8	40	1
6	เทวสถานปรางค์แขก	3	9	4	4	3	12	3	6	31	1
7	บ้านหลวงรับราชทูต	4	12	3	3	3	12	2	4	31	1
8	ศาลหลักเมือง	1	3	1	1	1	4	1	2	10	2
9	ศาลพระกาฬ	4	12	3	3	2	8	4	8	31	1
10	ประตูชัยและกำแพงเมืองทิศใต้	4	12	3	3	2	8	2	4	27	1
11	บ่อมชัยชนะสงคราม	4	12	3	3	2	8	2	4	27	1
12	บ่อมท่าโพธิ์	4	12	3	3	2	8	2	4	27	1
13	บ่อมและกำแพงเมืองคลองเรือ	4	12	3	3	2	8	2	4	27	1
14	วัดบันไดหิน	1	3	3	3	1	4	1	2	12	2
15	วัดราชา	4	12	3	3	1	4	1	2	21	2
16	วัดอินทรา	1	3	3	3	1	4	1	2	12	2
17	วัดปิ่น	1	3	3	3	2	8	1	2	16	2
18	สระมนโอราห์	2	6	4	4	1	4	1	2	16	2
19	วัดมเหศวร	2	6	3	3	2	8	1	2	19	2
20	วัดกวิศราราม	2	6	3	3	2	8	2	4	21	2
21	วัดเชิงท่า	1	3	3	3	2	8	2	4	18	2
22	วัดมณีชลขันธ์	2	6	2	2	3	12	4	8	28	1
23	วัดสันเปาโล	4	12	3	3	3	12	1	2	29	1
24	วัดตองปุ	2	6	3	3	3	12	2	4	23	2
25	วัดป่าธรรมโศภณ	1	3	3	3	2	8	1	2	16	2

ที่มา: แผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าลพบุรี, 2537

ตารางที่ 4.4 การจัดลำดับความสำคัญและคุณค่า

1. โบราณสถานที่สำคัญมากที่สุด	1.พระบรมราชโอรสยออด* 2.พระนารายณ์ราชนิเวศน์* 3.เทวสถานปราสาทแขก* 4.บ้านหลวงรับราชทูต* 5.ศาลพระกาฬ* 6.เพนียดคล้องช้าง*	7.พระที่นั่งไกรศรีสิทธราช* 8.บ่อมและกำแพงเมือง* 9.วัดไผ่ 10.ปราสาทนางผมหมอม 11.เขาสมอคอน 12.วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ*
2. โบราณสถานที่สำคัญปานกลาง	1.วัดนครโกษา* 2.วัดสันเปาโล* 3.วัดปากจั่น	
3. โบราณสถานที่สำคัญน้อย	1.ศาลหลักเมือง* 2.วัดราชา 3.วัดอินทรา 4.วัดปิ่น 5.วัดตองปุ* 6.วัดเสาชิงช้า* 7.วัดปทุมวิไล 8.วัดวิเศษาราม 9.วัดมเหศวร 10.วัดไก่ 11.วัดนิโครธ 12.วัดบันไดหิน 13.วัดมณีชลขันธ์* 14.วัดเชิงท่า 15.วัดพรหมมาส	16.วัดชีป่าสิตาราม 17.พลับพลาที่ประทับหน้าร้อนสมเด็จพระนารายณ์ 18.วัดศรีสุทธาราม 19.วัดเขาวงกต 20.วัดเขียงงา 21.วัดบ้านกล้วย 22.วัดค้างคาว 23.วัดหนองรัตนาราม 24.วัดเขาวงพระจันทร์ 25.สระมนโหระพา* 26.สระแก้ว 27.สระสวย 28.ทะเลสาบชูปศร 29.ทุ่งพรหมมาส

ที่มา: รายงานเบื้องต้นการศึกษาและสำรวจโบราณสถานเมืองลพบุรี, 2526

4.1.3 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาความสำคัญของคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดลพบุรี พบว่ามีหน่วยงานสองแห่งได้ทำการประเมินไว้แล้วซึ่งวิธีการประเมินนั้นจะทำการศึกษาโดยมีตัวชี้วัด หรือ Indicators ใน ด้านประวัติศาสตร์ ด้านอายุ ด้านสุนทรียศาสตร์ และด้านองค์ประกอบเมืองว่ามีสถานที่แห่งไหนบ้างที่มีความสำคัญในระดับสูง ปานกลาง หรือ ต่ำ ซึ่งการประเมินดังกล่าว เป็นการให้ค่าประเมินแบบ Weighting Score ของค่าคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดนั้นๆ โดยผู้ประเมินต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้การพิจารณาประเมิน ส่วนของการศึกษานี้ได้นำการรับรู้ของประชาชน หรือ Attitude Evaluation เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี ซึ่งจะเป็นตัวเสริมให้การประเมินดังกล่าวข้างต้นมีความสมบูรณ์มากขึ้น

กล่าวคือการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวนั้นจะต้องพิจารณาความสำคัญทางประวัติศาสตร์และการรับรู้หรือทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ควบคู่กันไป เพื่อให้ทราบว่าประชาชนในพื้นที่ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรีในด้านการท่องเที่ยว ด้านสุนทรียศาสตร์ (ความงาม) และด้านการอนุรักษ์ ซึ่งการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามนั้นจึงเป็นกระบวนการหนึ่งของการให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วม (People's Participation) และผลที่ได้จากประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี ทั้ง สามด้านจะนำไปวิเคราะห์ถึงสาเหตุต่อไป ว่าสถานที่ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในระดับสูง แล้วในแง่การรับรู้ของประชาชนนั้นด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำเนื่องมาอะไร เช่น แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพเสื่อมโทรม ขาดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือเส้นทางการเดินทางไกลลำบาก มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวน้อย หรือบางที่อาจมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ในระดับต่ำหรือปานกลางแต่ในแง่การรับรู้ของประชาชนอาจอยู่ในระดับสูงเนื่องมาจากเป็นสถานที่อยู่ในแหล่งชุมชน มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมบ่อยครั้ง ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งจะต้องพิจารณาหาแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง หรือจัดการให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้นมีความเหมาะสมต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าจังหวัดลพบุรีนั้นมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งโบราณสถานที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลพบุรีเองนั้นทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีเป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็วและมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงมีเทศกาลและงานประเพณี ทำให้มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาในหลายๆ ด้านตามมา ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและลบ

ในการศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในที่นี่จะทำการศึกษาผลกระทบทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบใดๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการศึกษาผลกระทบด้านต่างๆ ที่ชุมชนได้รับ เพื่อจะได้ทำเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน ที่จะก่อให้เกิดการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเมืองลพบุรีมากที่สุด โดยไม่ทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของแหล่งโบราณสถาน หากชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านลบหรือผลเสียจากการท่องเที่ยว ก็จะได้หาแนวทางป้องกันหรือแก้ปัญหาไว้ก่อนที่ปัญหานั้นจะลุกลามต่อไป

5.1 สภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาข้อมูล และผลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว สถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งประเด็นทางด้านสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองลพบุรี ออกเป็น 3 ประเด็น คือ

ก. รูปแบบการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ถึงเส้นทางการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้มีอยู่จำนวน 6 เส้นทาง (Alternative Routes) โดยเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เพียง 2 เส้นทางซึ่งเป็นเส้นทางไปชมแหล่งโบราณสถานที่สำคัญๆ ของเมืองลพบุรี นอกจากนั้นเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ซึ่งเส้นทางส่วนใหญ่ล้วนต้องใช้รถยนต์ในการเดินทาง เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวของแต่ละเส้นทางอยู่ค่อนข้างไกลยกเว้นสถานที่ท่องเที่ยวทางโบราณสถานและประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในเมืองทำให้มีข้อได้เปรียบในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกรวดเร็วโดยสามารถเดินทางด้วยถนนสายหลักที่อยู่ภายในตัวเมือง นอกจากนี้สำนักงาน

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางจังหวัดลพบุรี ได้เส้นทางทัวร์ 9 วัด (รูปที่ 5.1) เพื่อเป็นอีก รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวที่ นักท่องเที่ยวนิยมเที่ยวชมที่นั่นส่วนใหญ่เป็นสถานที่ที่รู้จักของคนทั่วไป เพียง 4 แห่ง ได้แก่ ศาลพระกาฬ พระปรางค์สามยอด พระราชวังสมเด็จพระนารายณ์ และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อยู่ไม่ไกลกันมาก นักสามารถเดินเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ได้ แต่เนื่องจากขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น ป้าย ม้านั่ง (Street Furniture) ความร่มรื่นของต้นไม้ อากาศร้อน ความปลอดภัย ฯลฯ นอกจากนี้การท่องเที่ยว แบบสามล้อและจักรยานเยียมชมสามารถถูกพัฒนาให้เป็นรูปแบบใหม่ของการเดินทางหรือผสมผสานซึ่ง ปัจจุบันไม่มีให้เห็นมากนักและทำให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งโบราณสถานอื่นๆ ได้นอกเหนือจาก 4 แห่งที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

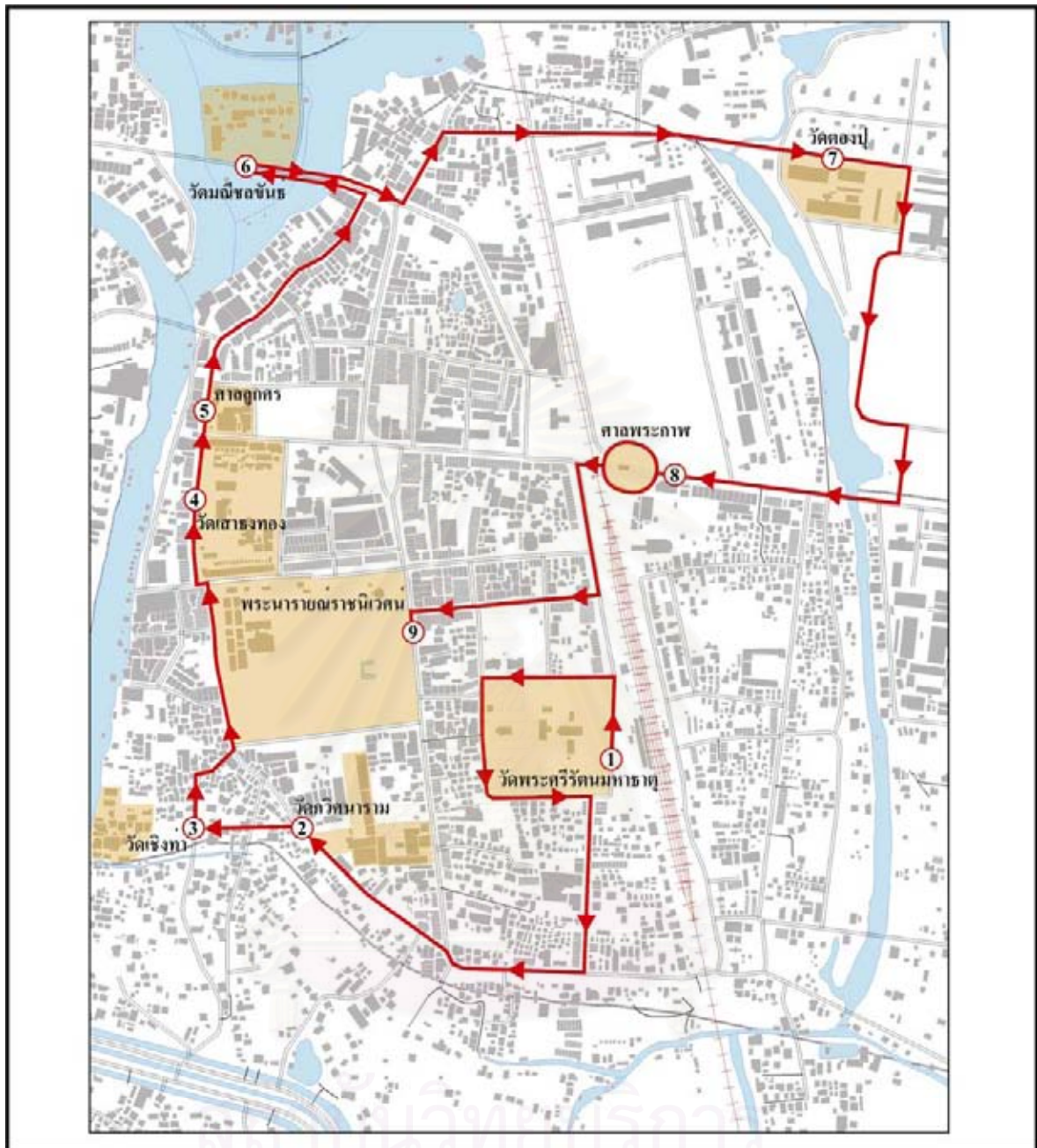

รูปที่ 5.1 รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี

ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

ทั้งนี้ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเชิงรูปแบบประวัติศาสตร์และเชิงธรรมชาติซึ่งควรเป็นกิจกรรมที่ เชื่อมโยงกันโดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และตระหนักถึง สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป รวมถึงการจัดงานแข่งกีฬาซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อีกทาง หนึ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน

รูปที่ 5.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรี 9 วัด

สัญลักษณ์

- เส้นทางรถไฟ
- แม่น้ำ
- เขื่อน
- เส้นทางเดินรถราง
- ถนนสายหลัก
- สถานที่ท่องเที่ยว

สาขาวิชาวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

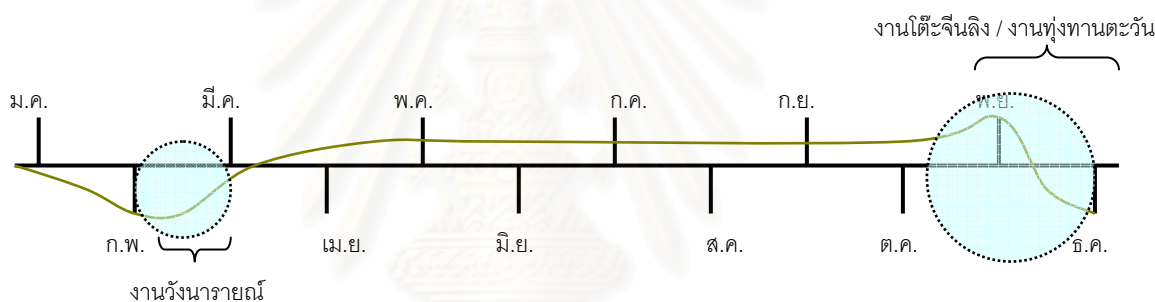
ที่มา : ททท. ภาคกลางเขต 7

0 0.5 1.0 2.0 Kilometers

ข. กิจกรรมเสริม ประเพณีและวัฒนธรรม

กิจกรรมเสริมทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามายังจังหวัดลพบุรีเนื่องจากงานที่จัดในแต่ละครั้งเป็นงานใหญ่ระดับจังหวัด โดยงานที่เห็นหน่วยงานในท้องถิ่นและทางจังหวัดได้มีการส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่คือการจัดงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี งานโตะเงินลิงที่จัดในช่วงวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือนพฤศจิกายน และงานทุ่งทานตะวันเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและทำรายได้ให้แก่ประชาชน เกิดการกระจายรายได้ แต่เมื่อพิจารณาช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการของแต่ละกิจกรรมพบว่าช่วงของงานจะเริ่มปลายเดือน ตุลาคมยาวจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ หลังจากนั้นเป็นช่วงที่ไม่มีกิจกรรมในพื้นที่ทำให้สภาพของการมาเยี่ยมเยือนของนักท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควรและทำให้บรรยากาศของการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรีดูเงียบเหงา ดังนั้นจึงควรวางแผนให้จังหวัดลพบุรีมีกิจกรรมเสริมในพื้นที่ให้มากขึ้นซึ่งอาจจัดทำเป็นแผนระยะสั้นและระยะยาว

ภาพที่ 5.3 ช่วงระยะเวลาของการมีกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา

ค. การประชาสัมพันธ์

หน่วยงานหลักในการดูแลประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดลพบุรี และจังหวัดใกล้เคียง คือสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางเขต 7 มีหน้าที่ในการให้บริการงานด้านการตลาด ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ การให้บริการข่าวสาร แนะนำและอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว รวมไปถึงรวบรวมข้อมูลข่าวสารสถิติที่สำคัญ และรายงานสถานการณ์ทางการตลาดที่เป็นประโยชน์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ แต่ทั้งนี้พบว่าปัญหาหลักของการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ศึกษามีการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง ส่วนใหญ่เป็นการรับรู้เฉพาะคนในพื้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวได้รับทราบข้อมูลไม่มากเท่าที่ควร นอกจากนี้จากการขาดงบประมาณในด้านการประชาสัมพันธ์ที่มีหน่วยงานหลักคือ ททท. ภาคกลาง เขต 7 ทำให้การดำเนินงานนั้นทำไม่เต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงอยู่ในจุดใหญ่ๆ ของเมืองและที่สำนักงาน ททท. เท่านั้น ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวควรมีการ

ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น เทศบาลเมืองลพบุรีที่เป็นเจ้าของพื้นที่เข้ามาร่วมดำเนินการในรูปแบบที่เหมาะสมโดยให้ ททท. เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร เป็นต้น

ทั้งนี้ควรมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปของแผนงานทั้งปีว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างและควรประชาสัมพันธ์ให้สถานประกอบการได้รับทราบเพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักในโรงแรมให้ได้ทราบต่อไป

5.2 สภาพการบริหารจัดการองค์กรส่วนท้องถิ่น

ก. แนวทางในการบริหารและจัดการ

สำหรับด้านการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวประวัติศาสตร์องค์กรที่มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและจัดการคือเทศบาลเมืองลพบุรีซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการวางแผนพัฒนา โดยมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัด คือ “เมืองแห่งการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน สังคมแห่งเมืองน่าอยู่ ประชาชนมีความรู้คู่คุณธรรม” ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ด้านเมืองแห่งการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน มีวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาดังนี้ (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 วัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์	แนวทางการพัฒนา
1. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานอย่างยั่งยืน	1. ส่งเสริมการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานในเขตเทศบาลให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีรัฐ องค์กรเอกชน ประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว	2. สร้างความปลอดภัย อำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวครบวงจร และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
3. เพื่อให้การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานเป็นฐานรากในการเสริมสร้างอาชีพของประชาชน	3. สนับสนุนให้ภาคีรัฐ องค์กรเอกชน ประชาชน ร่วมกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน
	4. พัฒนาและจัดระบบข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อเป็นฐานในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

ที่มา: แผนพัฒนาสามปี เทศบาลเมืองลพบุรี, 2548

โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ดังแสดงใน **ตารางที่ 5.2** เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาและนำไปสู่การพัฒนากองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในส่วนการส่งเสริมการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานในเขตเทศบาลให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนไม่มีโครงการเสนออยู่เลย ซึ่งปัจจุบันปัญหาเรื่องแหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรมโดยการบุกรุกของประชาชน การเปลี่ยนแปลงทางทัศนียภาพ ควรเสนอให้มีการปรับปรุงหรือมีมาตรการดูแลอย่างทั่วถึง นอกจากนี้จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานประกอบการพบว่า การดำเนินงานบริหารของเทศบาลนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพหรือการจัดการที่ดีเท่าที่ควรเนื่องจากแผนงานที่ทางเทศบาลจัดทำหรือเสนอนั้นส่วนใหญ่เป็นแผนงานที่เน้นในกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักๆ ของจังหวัดหรือมีชื่อเสียงโดยไม่มีแผนการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในระหว่างปี ทำให้เกิดภาวะของรายได้ไม่สม่ำเสมอ พร้อมกันนี้ยังขาดแคลนงบประมาณส่วนกลางที่จะนำมาสนับสนุนต่อแผนงานเมื่อเทียบสัดส่วนงบประมาณบริหารพบว่าโครงการภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาโดยเฉพาะถนนหนทางที่จะทำให้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ สะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาสัดส่วนงบประมาณอย่างเหมาะสมและความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา นอกจากนี้ข้างต้นแล้วปัญหาด้านบุคลากรที่มีความชำนาญในการทำหน้าที่หลายๆ อย่างทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานก็ยังคงอยู่ในระดับน้อย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.2 แผนการดำเนินงาน/โครงการ ของเทศบาลเมืองลพบุรี (แผนพัฒนาสามปี) ยุทธศาสตร์เมืองแห่งการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานในปัจจุบัน

ที่	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย (ผลผลิตของโครงการ)	งบประมาณ และที่มา	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
3.1 แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถานในเขตเทศบาลให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน							
	-	-	-	-	-	-	-
3.2 แนวทางการพัฒนา สร้างความปลอดภัย อำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวครบวงจรและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและระดับกลุ่มจังหวัด							
1	โครงการสนับสนุนงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	- เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี - เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชน	สนับสนุนงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ประจำปี 2549	300,000 งบเทศบาล	ก.พ. 2549	- ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานจังหวัดลพบุรีมากยิ่งขึ้น - เป็นการเผยแพร่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	สำนัก ปลัดเทศบาล สำนักการศึกษา งานส่งเสริม ประเพณีและ วัฒนธรรม
2	โครงการสนับสนุนงานทุ่งทานตะวัน	- เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี - เพื่อส่งเสริมการมีรายได้ของเกษตรกรและประชาชน	สนับสนุนการจัดงานทุ่งทานตะวัน ประจำปี 2549	20,000 งบเทศบาล	พ.ย.-ธ.ค. 49	- จำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมเพิ่มมากขึ้น - เกษตรกรและประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	สำนัก ปลัดเทศบาล
3	โครงการสนับสนุนงานกาชาดจังหวัด	- ส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัด - เพื่อส่งเสริมการมีรายได้ของเกษตรกรและประชาชน	สนับสนุนการจัดงานกาชาดประจำปี 2549	20,000 งบเทศบาล	2549	- เกษตรกรและประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น - ส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดลพบุรี	สำนัก ปลัดเทศบาล
3.3 แนวทางการพัฒนา พัฒนาและจัดระบบข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อเป็นฐานรากในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว							
4	โครงการจัดทำป้ายแผนที่ท่องเที่ยวและเอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	- เพื่อประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดให้กับนักท่องเที่ยว	จัดทำป้ายแผนที่ท่องเที่ยวจำนวน 8 ป้ายและเอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	200,000 งบเทศบาล	2549	- ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวตามแผนที่ และรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรี	กองวิชาการ

ที่มา: แผนพัฒนาสามปีเทศบาลเมืองลพบุรี, 2548

5.3 ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของเมืองลพบุรี

ก. ผลกระทบทางกายภาพ

- การใช้ที่ดินและสภาพบริเวณโดยรอบเขตโบราณสถาน จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวในเมืองลพบุรีคือการเจริญเติบโตของเมืองตามแนวเส้นทางสายหลักทางด้านทิศเหนือและด้านทิศใต้ และบริเวณโดยรอบของเขตโบราณสถาน สิ่งปลูกสร้างที่มีการสร้างขึ้นมามีขนาดใหญ่เป็นกิจการที่เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่และขนาดเล็ก โดยเป็นย่านพักอาศัยจำนวน 5,823 ไร่ หรือร้อยละ 12.57 ในพื้นที่ผังเมืองรวมลพบุรี (พื้นที่รวม 74 ตารางกิโลเมตร) **รูปที่ 5.4** โดยเฉพาะการใช้ที่ดินพักอาศัยในแปลงขนาดเล็กๆ ซึ่งมีถนนภายในเมืองขนาดคับแคบเกิดการจราจรติดขัดและก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมของชุมชนไม่เหมาะสม

และจากการศึกษาปัญหาชุมชนแออัดที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยในเขตโบราณสถานที่จะต้องย้ายออกเมื่อเขตแต่งบูรณะโบราณสถานและพัฒนาภูมิสถาปัตยกรรมในเขตอนุรักษ์ และบริเวณโดยรอบปัจจุบันจำแนกได้ดัง**ตารางที่ 5.3**

รูปที่ 5.4 ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณปรางค์แขก

รูปที่ 5.5 ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณรอบ

รูปที่ 5.5 ลักษณะชุมชนแออัดบริเวณกำแพงเมือง
ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

รูปที่ 5.6 สภาพจราจรที่หนาแน่นบริเวณหน้าบ้าน
วิชาเยนทร์

ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนชุมชนแออัดในเขตอนุรักษ์และรอบบริเวณเขตอนุรักษ์

สถานที่	จำนวน (ไร่)	ประเภทของกิจกรรม						สัญญา
		อาคาร	การค้า ใหญ่	การค้า ย่อย	ปลูก บ้าน	ทำ สวน	อื่นๆ	
<u>เขตอนุรักษ์</u>								
ชุมชนในเขตโบราณสถานระ มโนราห์	-	-	-	-	125	-	-	-
ชุมชนตลาดบนเมืองช้างบ้าน วิชาเยนทร์	1.2	-	1	1	36	-	-	36
ชุมชนป้อมปืนท่าโพธิ์และประตูท่า อ	5.3	-	-	22	40	-	-	40
ชุมชนวัดป่าช้าแขก	3.3	-	-	-	12	-	-	12
ชุมชนวัดราชา (ร้าง)	-	-	-	-	35	-	-	-
ชุมชนวัดนครโกษา	-	-	-	-	11	-	-	-
ชุมชนวัดปิ่น (ร้าง)	-	-	-	-	21	-	-	-
ชุมชนบ้านวิชาเยนทร์	-	-	-	-	31	-	-	31
ชุมชนบนกำแพงเมือง คูเมือง ป้อม และประตูเมือง								
- กำแพงเมืองด้านประตูชัย	-	-	-	-	34	-	-	34
- กำแพงเมืองด้านคลองสะพาน เรือ	8.2	-	-	15	54	-	-	54
- กำแพงเมืองด้านประตูช่องกุด	6.3	-	-	1	43	-	-	43
- กำแพงเมืองด้านหลังโรงเรียน พิบูลวิทยาลัย	4.2	-	-	4	49	-	-	49
- กำแพงเมืองหลังวัดกวีศราราม	4.3	-	-	5	32	-	-	36
<u>รอบเขตอนุรักษ์</u>								
ชุมชนบริเวณพระที่นั่งเย็น	-	-	-	-	5	-	-	-
ชุมชนในวิทยาลัยนาฏศิลป์	-	-	-	-	20	-	-	-
ชุมชนเดิมที่ย้ายกลุ่มชุมชนระ มโนราห์ไปรวม	-	-	-	-	25	-	-	-
ชุมชนวัดสันเปาโล	1.45	-	-	-	6	-	-	6
ชุมชนวัดนิโครธ	10.3	-	-	1	41	3	-	41
ชุมชนบนกำแพงคูเมือง								
- กำแพงเมืองป่าตาล	5.26	-	-	-	41	1	-	41
- กำแพงเมืองด้านคลองสายบัว	13.72	-	-	-	23	-	-	23

ที่มา: แผนงานอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานเมืองลพบุรีและบริเวณโดยรอบ, 2535

และปัญหาเร่งด่วนในการโยกย้ายชุมชนได้พิจารณาปัญหาความเร่งด่วนที่จะต้องทำการแก้ไข พัฒนา หรือจัดการแกไขโบราณสถานในเขตอนุรักษ์และบริเวณโดยรอบเขตอนุรักษ์เป็น 3 ระดับได้แก่ งานระดับเร่งด่วน งานเร่งด่วนมาก งานเร่งด่วนมากที่สุด ดัง**ตารางที่ 5.4**

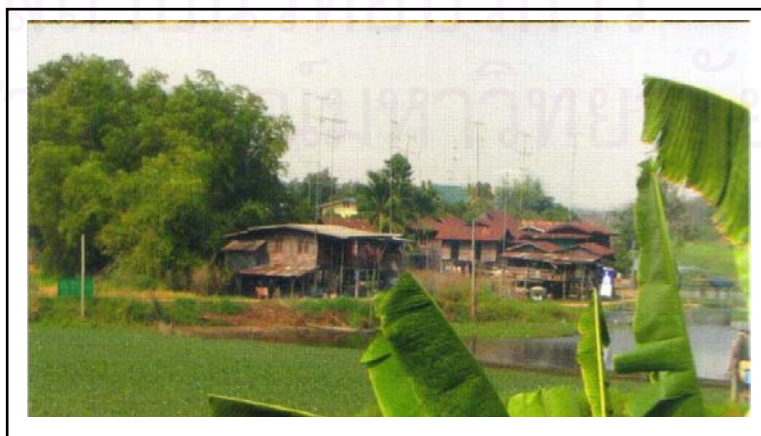
ตารางที่ 5.4 แสดงความเด่นชัดของโบราณและความเร่งด่วนในการอนุรักษ์

ระดับงาน	แหล่งโบราณสถาน
งานระดับเร่งด่วน	สระมโนราห์, ชุมชนเดิมที่จะย้ายกลุ่มสระมโนราห์ไปรวม
งานระดับเร่งด่วนมาก	วัดราชา (ร้าง), วัดปิ่น (ร้าง), วัดนครโกษา, วัดสันเปาโล, วิทยาลัยนาฏศิลป์, กำแพงเมืองด้านคลองสายบัว, พระที่นั่งเย็น
งานระดับเร่งด่วนมากที่สุด	ตลาดบนเมืองข้างบ้านวิชาเยนทร์, ป้อมปืนท่าโพธิ์และประตูทอ, วัดป่าช้าแขก, บ้านวิชาเยนทร์, กำแพงเมืองด้านประตูชัย, กำแพงเมืองด้านคลองสะพานเรือ, กำแพงเมืองด้านประตูของกูด, กำแพงเมืองด้านหลังโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย, กำแพงเมืองหลังวัดกวิศราราม, วัดนิโครธ, ชุมชนที่ร่วมอยู่อาศัยและต่อเติมอยู่กับชุมชนแออัดในเขตอนุรักษ์และบริเวณโดยรอบ

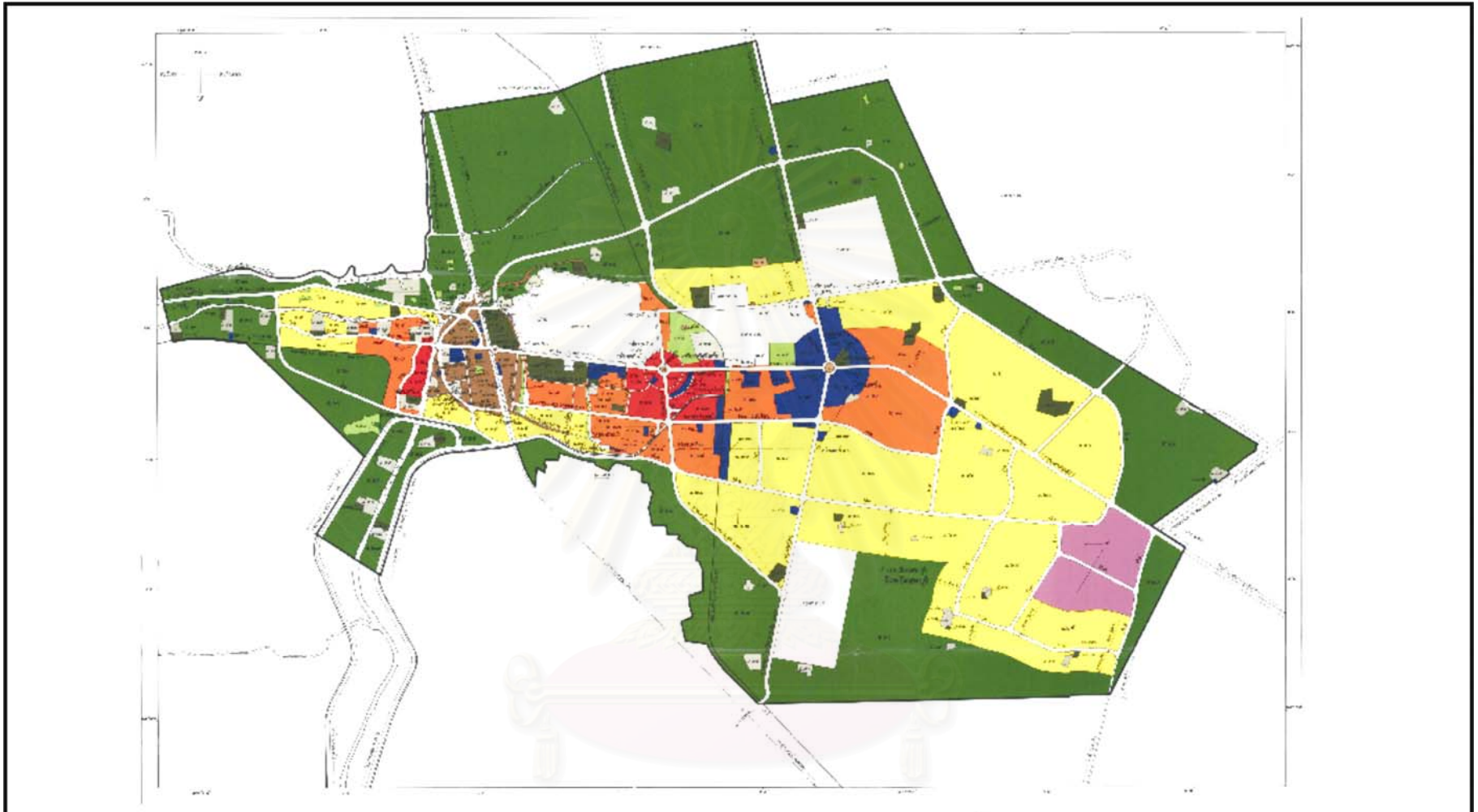
ที่มา: แผนงานอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานเมืองลพบุรีและบริเวณโดยรอบ, 2535

รูปที่ 5.7 สภาพชุมชนแออัดบริเวณป้อมปืนท่าโพธิ์และประตูทอ

รูปที่ 5.8 สภาพชุมชนแออัดบริเวณกำแพงเมืองด้านคลองสะพานเรือ
ที่มา : แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี , 2548

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน

รูปที่ 5.9 ผังเมืองรวมเมืองลพบุรี ปี พ.ศ. 2545

๑. เขตเมือง	สีเหลือง	ใช้ประกอบกิจกรรมพาณิชย์	๑๒. เขตสีเขียว	สีเขียวอ่อน	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ
๒. เขตเมืองเก่า	สีส้ม	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ	๑๓. เขตสีเขียวเข้ม	สีเขียวเข้ม	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ
๓. เขตเมืองใหม่	สีแดง	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ	๑๔. เขตสีน้ำเงิน	สีน้ำเงิน	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ
๔. เขตเมืองเก่า	สีม่วง	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ	๑๕. เขตสีน้ำเงินเข้ม	สีน้ำเงินเข้ม	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ
๕. เขตเมืองใหม่	สีเขียว	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ	๑๖. เขตสีน้ำเงินเข้ม	สีน้ำเงินเข้ม	ใช้ประกอบกิจกรรมราชการ

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : ผังเมืองจังหวัดลพบุรี

- การสร้างความเจริญแก่พื้นที่ชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ต่อชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ในลักษณะของสิ่งก่อสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ทำให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับนักท่องเที่ยวต้องทำการพัฒนาควบคู่ไปด้วยกัน เช่นระบบไฟฟ้า ประปา ถนน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยวและดำรงชีวิต จากสภาพถนนหนทางในเขตพื้นที่เมืองลพบุรีหรืออยู่สภาพที่ดีส่วนใหญ่ลาดยางและเทคอนกรีตทำให้การเดินทางโดยใช้ยานพาหนะเป็นไปอย่างสะดวกสบาย มีการขยายช่องทางการจราจรเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้ถนน อย่างไรก็ตามปัญหาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานในเขตเทศบาลเมืองลพบุรีที่ประสบอยู่และเป็นปัญหาที่เร่งด่วนที่ต้องดำเนินการแก้ไข คือ ถนน-ท่อระบายน้ำ มีสภาพไม่เรียบและคับแคบ และบางพื้นที่ขอยในชุมชนผิวจราจรเป็นหินคลุกหรือลูกรังซึ่งทำให้เกิดฝุ่นละอองเวลารถวิ่ง เอะอะเวลาฝนตก ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังและจราจรติดขัด นอกจากนี้ควรหามาตรการในการแก้ไข ปรับปรุงระบบการขนส่ง มิให้โบราณสถานเกิดความเสียหายจากความสั่นสะเทือนจากการคมนาคมในพื้นที่และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางด้านคุณภาพอากาศที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ในส่วนของไฟฟ้าพบว่าถนนหลายสายยังไม่มีติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะทำให้นักท่องเที่ยวเสี่ยงทางด้านความปลอดภัยและทรัพย์สิน และการให้บริการน้ำประปานั้นครอบคลุมพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองลพบุรีแต่ยังประสบปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำอยู่บ้าง เช่น ชุ่นและมีตะกอน น้ำไหลไม่แรง ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ทางเทศบาลเมืองลพบุรีได้จัดทำโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นขึ้นในปีงบประมาณ 2545-2549 (แผน 5 ปี) เช่น โครงการปรับปรุงวงเวียนศรีสุริโยทัย โครงการปรับปรุงทางเท้าถนนสายต่างๆ ในเขตเมืองกรุงเก่า โครงการก่อสร้างสะพานข้ามคลอง โครงการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะ ถนน ซอย ในเขตเทศบาล โครงการวางท่อประปา ฯลฯ เป็นต้น เพื่อทำให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานสามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต

ข. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนใดที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นนั้น เมืองลพบุรีเองก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมก่อให้เกิดผลกระทบตามมาดังนี้

- การสร้างงาน/อาชีพ ในระยะแรกของการประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวนั้นไม่พบเห็นกันมากนักในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากแต่เดิมนั้นการทำงาน หรืออาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองนั้น ประกอบอาชีพทางภาคการเกษตรและค้าขายสินค้า ปลีก ส่ง เป็นหลัก ถือเป็นแหล่งย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญของจังหวัดแต่ยังมิได้ครอบคลุมไปถึงธุรกิจทางการท่องเที่ยวเท่าใดนัก หลังจากที่รัฐบาลสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศในช่วงปี

2535 ซึ่งได้ริเริ่มวางแผนนโยบายการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อเพิ่มขีดการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในจังหวัดปรับเปลี่ยนไปในรูปแบบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิดอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่นการค้าขายสินค้าต่างๆ เป็นที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว การเปิดร้านอาหาร การให้บริการด้านโรงแรมที่พัก ทำให้ภาพรวมของรายได้การประกอบอาชีพประชาชนดีขึ้นจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังเมืองลพบุรี และจากข้อมูลสำนักสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า จังหวัดลพบุรี มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,856.96 ล้านบาท โดยที่ ร้อยละ 46.20 หรือ 857.91 ล้านบาท เป็นรายได้ที่เกิดจากการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจำนวน 532,547 คน (สำนักสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546)

รูปที่ 5.10 ประชาชนในพื้นที่หันมาประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น
ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

ในขณะเดียวกันการขยายตัวทางธุรกิจด้านการท่องเที่ยวยังได้เปิดโอกาสในการสร้างรายได้สร้างอาชีพหรือการจ้างงานของประชาชนจำนวนมาก เนื่องการประกอบธุรกิจประเภทนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยแรงงานมาสนับสนุนทำให้ ประชาชนที่มีความชำนาญและทักษะในระดับล่างถึงปานกลางมีโอกาสทำงานในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น เช่นพนักงานขายตัว ผู้จำหน่ายสินค้าและเครื่องดื่ม เป็นต้น อย่างไรก็ตามการสร้างงานและการกระจายรายได้ไปยังประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดนั้นยังมีข้อจำกัด เนื่องจากการกระจายรายได้มักกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ที่มีแหล่งศักยภาพของการท่องเที่ยวที่ดี มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนจำนวนมากในแหล่งพื้นที่นั้นๆ มิได้ตกไปสู่ประชาชนที่อยู่พื้นที่อื่นๆ ซึ่งผลกระทบทางด้านนี้นับว่าเป็นผลกระทบที่สำคัญด้านหนึ่งที่ทุกๆ ฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนต้องมีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน

ค. ผลกระทบทางสังคม

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่กล่าวไปแล้วนั้น เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความต่อเนื่องสัมพันธ์กันโดยตรงต่อการสร้างแหล่งงานใหม่ๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิตและกายภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- *วิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมของประชาชน* จากการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้สภาพการใช้ชีวิตของประชาชนมีการดำรงชีวิตแบบสังคมคนเมืองที่มีความรีบเร่งมากขึ้น เน้นความสะดวกสบายเป็นหลัก รวมถึงการแต่งกายที่ได้ค่านิยมและการลอกเลียนมาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ การใช้จ่ายพาหนะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ที่รับส่งนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้การที่ประชาชนใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้นจะทำให้เกิดปัญหาในระยะยาวให้แก่สังคมได้ ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาทางสังคมเมืองต่อไป เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคนเร่รอน ปัญหาชุมชนแออัด เป็นต้น

ง. ผลกระทบทางวัฒนธรรม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองลพบุรีดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นผลกระทบในลักษณะที่เป็นรูปธรรม หรือทางกายภาพ แต่ผลกระทบการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง คือทางด้านนามธรรม เช่น ความคิด คติ ความเชื่อ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนดังนี้

รูปที่ 5.11 งานแสดงงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ที่มา : www.lopburimun.net

- เกิดการช่วยฟื้นฟูสภาพประเพณีและวัฒนธรรม เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้ามาของนวัตกรรมใหม่ๆ ทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา บางอย่างถูกละเลยและสูญหายไปด้วยสาเหตุแห่งความไม่จำเป็น หรือความไม่สอดคล้องกับชีวิตสมัยใหม่ แต่การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกลับเป็นตัวเร่งในการชักจูงประชาชนในพื้นที่ให้ฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาดูงานประเพณีและวัฒนธรรม เพราะการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังพื้นที่ใดก็ตาม ย่อมต้องมีแหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่การท่องเที่ยวในรูปแบบประเพณี การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีลอยกระทง สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม หรืองานเทศกาลเลี้ยงโต๊ะจิ้นลิง ก็สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทำให้มีการสานต่อและรณรงค์เพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องโดยสำนักงานการท่องเที่ยวภาคกลาง สำนักงานจังหวัดลพบุรี และเทศบาลเมืองลพบุรี อย่างไรก็ตามประเพณีและวัฒนธรรมบางส่วนนั้นมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสังคมแต่ยังอยู่ในขอบเขต และไม่บิดเบือนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

จ. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

การที่พื้นที่ใดจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ จำเป็นต้องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอันเป็นสินค้าที่จะขายให้แก่นักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวคือ สิ่งแวดล้อมชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ถ้าหากการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่น่าท่องเที่ยว ก็จะทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเจริญก้าวหน้าแต่ถ้าการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง นั่นคือสาเหตุที่ทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่นั้น เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของเมืองลพบุรี มีดังต่อไปนี้

- ปัญหาขยะ เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งและพบในทุกๆ ที่ ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น แม้ว่าจะมีระบบการจัดการ การรณรงค์ ที่ดีเพียงไรก็มักจะหลีกเลี่ยงปัญหาไม่พ้น ดังเช่นปัญหาขยะโดยรอบพระปรางค์สามร้อยยอด และแนวกำแพงคูเมืองเดิม ซึ่งพบว่ามีขยะทิ้งอยู่เกลื่อนกลาด รวมถึงกิจการร้านค้าที่ให้บริการตามถนนหรือริมทางเท้าก็ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ทำให้สภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานไม่น่ามองและส่งกลิ่นเหม็นรบกวนนักท่องเที่ยว และจากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองลพบุรีมากขึ้นก็ส่งให้ขยะเกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลให้มีการจัดเก็บที่ลำบากมากขึ้นและขาดแหล่งทิ้งขยะ อีกทั้งยังเพิ่มภาระหน้าที่ของพนักงานที่ดูแลรักษาความสะอาดในการจัดเก็บมากขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ทางเทศบาลเมืองลพบุรีเองได้จัดทำโครงการเพื่อก่อสร้างบ่อฝังกลบขยะขึ้นตามหลักสุขาภิบาล เพื่อรองรับปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละ

ปี หรือคิดเป็นวันละ 60-70 ตันต่อวันซึ่งเป็นการกำจัดโดยวิธีกองบนพื้นและฝังกลบ (แผนพัฒนาสามปี เทศบาลเมืองลพบุรี, 2548) อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชน นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ กิจกรรม ด้วยความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องวางแผนและดำเนินการควบคู่ไปด้วยเพื่อประสิทธิผลในการกำจัดขยะในพื้นที่

รูปที่ 5.12 ปัญหาขยะในบริเวณชุมชน วัดสันเปาโล
ที่มา : โดยผู้ศึกษา กรกฎาคม 2548

จากการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในเมืองลพบุรี ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ และด้านผลลบหรือสิ่งที่สร้างปัญหาต่อพื้นที่ของเมืองลพบุรี ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ แต่การกระจายรายได้ต่อไปสู่ประชาชนในพื้นที่อื่นๆ นั้นยังประสบปัญหาอยู่นอกจากนี้ทำให้เกิดปัญหาการอพยพของประชาชนเข้ามาประกอบอาชีพซึ่งส่งผลให้เกิดชุมชนแออัด และกลุ่มคน เร่รอน สำหรับด้านวิถีชีวิตถูกปรับเปลี่ยนไปในรูปแบบสังคมเมืองมากขึ้นและมีทิศทางที่ต่างแตกต่างจากเดิม รวมถึงปัญหาสภาพแวดล้อม (ปัญหาขยะ) จากนักท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดสภาพที่ไม่น่าดู ของแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถสรุปดัง**ตารางที่ 5.5** ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.5 สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี ด้านกายภาพ	
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางบวก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. สาธารณูปโภคและสาธารณูปการของชุมชนได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว 2. การเจริญเติบโตของพื้นที่ โอกาสในการลงทุน พัฒนา 3. เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์โบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาความเสื่อมโทรมของโบราณสถาน 2. ขาดความเชื่อมโยงของแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวของโบราณสถาน 3. ปัญหาชุมชนแออัด อาคารบ้านเรือน บริเวณพื้นที่โบราณสถาน 4. ปัญหารบกวนพื้นที่โบราณสถาน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี ด้านเศรษฐกิจ	
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางบวก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการกระจายรายได้สู่ชุมชน 2. เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชน 3. เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการผลิตของชุมชน 4. เกิดการสร้างงาน อาชีพและการจ้างงานในชุมชน 5. เกิดระบบตลาดในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาการกระจายรายได้กระจุกตัวอยู่ในตัวเมืองและใกล้แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก 2. ปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันภายในชุมชน 3. ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี ด้านสังคม	
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางบวก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน 2. เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีแก่ชุมชน 3. ชุมชนโดยรอบมีการติดต่อทางสังคมกับบุคคลภายนอกอย่างเป็นรูปแบบมากขึ้น 4. เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว 5. เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดปัญหาอาชญากรรม การปล้น ชกชิงวิ่งราว ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว 2. ปัญหาความไม่เสมอภาคในสังคม (Social Equality) เนื่องจากความแตกต่างเรื่อง รายได้และความเป็นอยู่
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี ด้านวัฒนธรรม	
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางบวก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของสถานที่แหล่งท่องเที่ยว 2. เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในพื้นที่ 3. เกิดประโยชน์ในการร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน 4. เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมงานอาชีพ งานหัตถกรรมในท้องถิ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน อาจได้รับผลกระทบจากอิทธิพลวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมแบบอย่างตะวันตก
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี ด้านสิ่งแวดล้อม	
ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางบวก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟู ส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 2. ก่อให้เกิดโครงการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ การปลูกต้นไม้ ในบริเวณที่มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนโดยรอบและขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว 2. ปัญหาสภาพภูมิทัศน์ อากาศร้อนในพื้นที่ 3. คุณภาพอากาศบริเวณในเขตเมืองเก่าที่จราจระหนาแน่น 4. น้ำเสียในคู คลอง ไม่มีระบบการกำจัดน้ำเสียแบบรวม

ที่มา: จากการวิเคราะห์

5.4 ศักยภาพและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวเมืองลพบุรี

5.4.1 การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด (SWOT Analysis)

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ศึกษาโดยรวม ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง หรือ ข้อดีเด่น จุดอ่อน หรือ ข้อด้อย ข้อเสีย/ปัญหา ที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ โอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ ตลอดจนแรงกดดัน หรือ อุปสรรคที่บั่นทอนความเจริญของพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน :

S = Strength จุดแข็ง หรือ ข้อดีเด่น ความสามารถและสถานการณ์ภายในเมืองลพบุรีที่เป็นบวก ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

W = Weakness จุดอ่อน หรือ ข้อด้อย ข้อเสีย/ปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศึกษาไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก :

O = Opportunity ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานด้านตลาดเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

T = Threat ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการดำเนินงานด้านการตลาดไม่ให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

และจากหลักการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นพบว่า มีจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี ดังนี้ (ตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6 การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษา

SWOT ด้านทรัพยากรและกิจกรรม			
จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1.1 จุดเด่นของพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยว			
S1-มีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี	W1-มีทัศนอุจาดเนื่องจากบุกรุกพื้นที่ของประชาชน	O1-แหล่งท่องเที่ยวอยู่ไม่ไกลจากจากกรุงเทพทำให้เดินทางได้สะดวก	T1-ไม่มีหน่วยงานดูแลโบราณสถานได้อย่างทั่วถึง
-	W2-ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวมีจำกัด	-	T2-ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน
1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยว			
S1-การคมนาคมสะดวกเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากอยู่ในเขตเมือง	W1-มุมมองถ่ายภาพของแหล่งท่องเที่ยวบางจุดมีทัศนอุจาด	O1-กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นได้รับความสนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	T1-งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
S2-เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวพิเศษที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	W2-กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นไม่มีความต่อเนื่อง ตลอดทั้งปี	-	T2-กิจกรรมที่จัดขึ้นบางกิจกรรมไม่มีการประชาสัมพันธ์
S3-เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้หลากหลาย	-	-	-
1.3 นักท่องเที่ยว			
S1-นักท่องเที่ยวมีความสนใจแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	W1-ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	-	T1-นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พักค้างคืน
1.4 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ			
S1-การเดินทางสะดวกเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่าย	W1-จุดบริการข้อมูลประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อความต้องการ	O1-ภาคเอกชนมีความสนใจลงทุนธุรกิจด้านการท่องเที่ยว	T1-ขาดงบประมาณที่จะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่
S2-แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในศูนย์กลางคมนาคม การศึกษาและธุรกิจการบริการ	W2-สถานประกอบการประเภทนำเที่ยว รถเช่า ภายในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ	-	-

SWOT ด้านกายภาพ			
จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
2.1 การเข้าถึง			
S1-เข้าถึงได้ง่าย อยู่บนถนนสายหลักซึ่งเชื่อมโยงไปยังสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ	W1-ไม่มีสถานที่แวะพักระหว่างแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นชุมชนเมือง	O1-นักท่องเที่ยวที่เข้ามามีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	-
S2-การเดินทางสามารถมาได้ทั้งทางรถยนต์และรถไฟ	W2-ไม่มีพื้นที่รองรับสำหรับจอดรถในแหล่งท่องเที่ยว	-	-
2.2 โครงข่ายการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ข้างเคียง			
S1-เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย	W1-แหล่งท่องเที่ยวอยู่ติดกันเกินไป นักท่องเที่ยวไม่มีการจับจ่ายใช้สอย	-	T1-หากนักท่องเที่ยวมาในช่วงเทศกาล จะต้องมีการจัดการจราจรอย่างเป็นระบบ เพราะจะมีทั้งรถนำเที่ยวขนาดใหญ่และรถยนต์ส่วนบุคคลมาในพื้นที่
2.3 การสัญจรภายในโครงการ			
S1-ระยะทางในการเชื่อมโยงในโครงข่ายเป็นระยะสั้น	W1-การเปิด-ปิดเป็นเวลาของแหล่งท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้	O1-เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวระหว่างจุด	T1-การขยายตัวของเมืองทำให้การจราจรหนาแน่นและเกิดมลภาวะต่างๆ
S2-สามารถควบคุมการเข้าออกแหล่งท่องเที่ยว	-	-	-
2.4 ระบบสาธารณูปโภค			
S1-เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมืองจึงมีระบบสาธารณูปโภคครบครัน	W1-ขาดพื้นที่บริการ เช่น ห้องน้ำ ถังขยะ ป้ายประชาสัมพันธ์	-	T1-นักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดปัญหาขยะและน้ำเสียที่เพิ่มขึ้น
-	W2-ขาดระบบบำบัดน้ำเสีย	-	-
2.5 การใช้ที่ดิน			
S1-เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี	W1-เกิดการบุกรุกของชุมชนในเขตโบราณสถาน	O1-กรมผังเมืองกำลังวางแผนการใช้ที่ดินใหม่	T1-ความหนาแน่นของประชาชน
S2-ลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวทางสถาปัตยกรรม	W2-สิ่งปลูกสร้างรอบๆ โบราณสถานขัดแย้งกับโบราณสถาน	-	T1-การควบคุมผังเมืองไม่ดีพอจึงไม่สามารถควบคุมการใช้ที่ดินได้

SWOT ด้านการตลาด			
จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
3.1 ด้านการตลาด			
S1-เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม	W1-ขาดผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวขาดการลงทุนด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร บริการรถเช่า	O1-มี ททท.ภาคกลางเขต 7 อยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นจุดประชาสัมพันธ์และบริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่	T1-แหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกล ลี้ กรุงเทพฯ นักท่องเที่ยวจึงไม่มีการพักค้างในพื้นที่และไม่มีการลงทุนของธุรกิจบ้านพัก
S2-เป็นแหล่งความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	W2-ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	O2-มีหน่วยงานพร้อมด้านการฝึกอบรมการให้บริการ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ	T2-ขาดการร่วมมือของภาคเอกชนและภาครัฐบาล ในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว
SWOT ด้านการบริหารการจัดการ			
จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
4.1 ด้านการบริหาร			
S1-มีกรมศิลปากรรับผิดชอบดูแลโบราณสถาน	W1-ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวไม่มีการส่งเสริมด้านประวัติศาสตร์	O1-มีหน่วยงาน NGO ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนในการพัฒนา	T1-ขาดนโยบายด้านการท่องเที่ยวจากส่วนกลาง
S2-มีชมรมอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมเมืองลพบุรีดูแลศึกษางานวิจัยต่างๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด	W2-ขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว	-	T2-นโยบายส่วนกลางไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น
S3-มี ททท. ภาคกลางเขต 7 รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว	W3-ไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ	-	-
-	W4-ขาดความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่น	-	-
-	W5-ท้องถิ่นไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว	-	-
-	W6-ชุมชนเมืองขาดความเป็นระเบียบทำให้สภาพภูมิทัศน์โดยรวมไม่สวยงาม	-	-

ที่มา: จากการวิเคราะห์

5.4.2 สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองลพบุรี

จากการศึกษาศักยภาพซึ่งพบว่าเมืองลพบุรีมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีการคมนาคมสะดวกเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากอยู่ในเขตเมือง และสรุปได้ว่าสำหรับปัญหาและอุปสรรคอันเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางเขต 7 เทศบาลเมืองลพบุรี ในการจัดการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การบุกรุกของชุมชนในเขตโบราณสถาน องค์กรท้องถิ่นขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นต้น

สรุปสิ่งที่ควรจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรี อย่างยั่งยืน มีดังนี้ :

- 1) การวางแผนพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกลุ่ม จัดให้มีกิจกรรมเสริมเพิ่มเติมจากกิจกรรมหลักที่ได้มีการดำเนินการก่อนหน้านั้นแล้วเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และดึงดูดนักท่องเที่ยว
- 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองลพบุรี เช่น ชยะที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ทัศนียภาพของแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และเมืองลพบุรีให้มีความสอดคล้องกัน การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค-สาธารณูปการ เช่น ถนน ทางเดินเท้า-จักรยาน สุขา จุดให้บริการ-รักษาความปลอดภัย รถรางให้บริการ ป้ายแสดงแผนที่การเดินทาง เป็นต้น
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายในเทศบาลเมืองลพบุรีเป็นไปอย่างยากลำบาก เนื่องจากการสื่อสารรวมถึงการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมบางครั้งไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงควรมีองค์กรที่เข้ามาบริหาร และจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- 4) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการโฆษณา-ประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการจัดทำแผ่นพับที่มีรายละเอียดที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี รวมทั้งมีแผนที่ และรูปประกอบด้วย การจัดทำแผนที่แสดงเส้นทาง พร้อมทั้งป้ายแสดงเส้นทางการเดินทางเข้ามาเมืองลพบุรี

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

ลพบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านการท่องเที่ยวและเอกลักษณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ ลพบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีการค้นพบหลักฐานของการสร้างเมืองซ้อนเมืองกันหลายครั้งตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ และหลักฐานทางโบราณคดีสามารถยืนยันได้ว่ามีผู้คนกลุ่มแรกที่อาศัยอยู่ ณ เมืองลพบุรีอย่างน้อยเมื่อราวสามพันปีมาแล้ว และอยู่ติดต่อกันมานานโดยไม่ขาดตอนจนถึงปัจจุบัน เมืองลพบุรีนี้โอกาสจะเป็นเมืองเดียวในประเทศไทยที่มีการพัฒนาของการอยู่อาศัยสืบเนื่องต่อกันมายาวนานถึงสามพันปี

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าจังหวัดลพบุรีนั้นมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งโบราณสถานที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลพบุรีเองนั้น ทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีเป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็วและมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยื่อนอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงมีเทศกาลและงานประเพณี ทำให้มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาในหลายๆ ด้านตามมา ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและลบ

เมื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในเมืองลพบุรี ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวก และด้านผลลบพื้นที่ของเมืองลพบุรี ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ แต่การกระจายรายได้ต่อไปสู่ประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ นั้นยังประสบปัญหาอยู่นอกจากนี้ทำให้เกิดปัญหาการอพยพของประชาชนเข้ามาประกอบอาชีพซึ่งส่งผลให้เกิดชุมชนแออัด และกลุ่มคนเร่ร่อน สำหรับด้านวิถีชีวิตถูกปรับเปลี่ยนไปในรูปแบบสังคมเมืองมากขึ้นและมีทิศทางที่ต่างแตกต่างไปจากเดิม

นอกจากผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แล้วผลกระทบทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ได้รับผลกระทบ จากการเพิ่มมากขึ้น เช่น สาธารณูปโภค รวมถึงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเมืองดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในจังหวัด อย่างไรก็ตามผลของการพัฒนาก็อาจส่งผลกระทบของการเพิ่มขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเมืองและบริเวณโบราณสถาน เนื่องจากขาดการจัดการการกำจัดมูลฝอยและความตระหนักของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม

จากการศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่พบว่าได้ส่งผลกระทบต่อทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ต่อคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ของประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ดังนั้นจำเป็นต้องเสนอแนวทางการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีอย่างยั่งยืน ที่จะก่อให้เกิดการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเมืองลพบุรีมากที่สุด โดยไม่ทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของแหล่งโบราณสถาน หากชุมชนได้รับผลกระทบต่อด้านลบหรือผลเสียจากการท่องเที่ยว ก็จะได้หาแนวทางป้องกันหรือแก้ปัญหาไว้ก่อนที่ปัญหานั้นจะลุกลามต่อไป

จากผลการศึกษาทั้งหมดที่ผ่านมาของ การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองลพบุรีทำให้สรุป ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในเมืองลพบุรี ทั้งทางโบราณคดีและวัฒนธรรมในปัจจุบันใช้อย่างไม่เต็มที่และพอดี กล่าวคือถูกสนับสนุนให้เป็นที่รู้จักเพียงบางส่วนของเมืองลพบุรีเท่านั้น เช่น ศาลพระกาฬ พระปรางค์สามยอด พิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระนารายณ์ ทำให้ปัจจุบันการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณนี้เท่านั้น แต่ยังมีแหล่งท่องเที่ยว หรือสิ่งที่ยังคงสามารถนำออกมาเป็นจุดขายได้อีกด้วย เช่น บ้านหลวงวิชาเยนทร์ วัดสันเปาโล พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ เป็นต้น

2. จากการศึกษผลกระทบต่อของการท่องเที่ยวพบว่าสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้น และเป็นปัญหาในปัจจุบันคือ ในเรื่องของกระจายรายได้ ทั้งนี้จากที่กล่าวมาแล้วว่าการท่องเที่ยวของเมืองลพบุรีมีการสนับสนุนให้เกิดขึ้นในพื้นที่โบราณสถานเพียงบางแห่งของเมืองลพบุรีเท่านั้น ซึ่งทำให้ประชาชนส่วนที่เหลือในพื้นที่มีความรู้สึกว่ารวยได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. จากการศึกษาหน่วยงานราชการยังขาดการส่งเสริมคุณค่าแก่โบราณสถาน ยังขาดการควบคุมดูแลในสภาพที่เหมาะสม และเนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจ ความรัก และหวงแหนในตัวโบราณสถานของเมืองลพบุรี ทำให้ประชาชนไม่มีความสนใจอันที่จะช่วยกันดูแลรักษา ดังนั้นการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุและการรुकล้ำเข้าอยู่อาศัยครอบครองและทำลายโบราณสถานเช่น การบุกรุกของชุมชนวัดสันเปาโล ชุมชนป้อมปืนท่าโพธิ์และประตูพ่อ ชุมชนธรรมโนราห์ เป็นต้น

4. แหล่งท่องเที่ยวที่มีการนำมาเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจซึ่งก่อให้เกิดรายได้แล้ว แต่ขาดการร่วมกันดูแลรักษาสถานที่เหล่านั้นก็ย่อมเสื่อมโทรมไป จากการศึกษพบว่าปัญหาขยะโดยรอบพระปรางค์สามร้อยยอด และแนวกำแพงคูเมืองเดิม ซึ่งพบว่ามีขยะทิ้งอยู่เกลื่อนกลาด รวมถึงกิจการร้านค้าที่ให้บริการตามถนนหรือริมทางเท้าก็ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ทำให้สภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานไม่น่ามองและส่งกลิ่นเหม็นรบกวนนักท่องเที่ยว

5. ปัจจุบันชุมชนและสถานประกอบการต่างๆ ในเขตเทศบาลเมืองลพบุรีมีปัญหาในด้านการพัฒนาคนในรูปของ การมีส่วนร่วม การรวมตัวเพื่อประชุมของกลุ่ม หรือชมรมต่างๆ เนื่องจากขาดองค์กรที่จะเข้ามาบริหาร และจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพโดยตรง ซึ่งเป็นเหตุผลทำให้การสื่อสาร ที่แจ่มชัดวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมบางครั้งไม่ชัดเจน

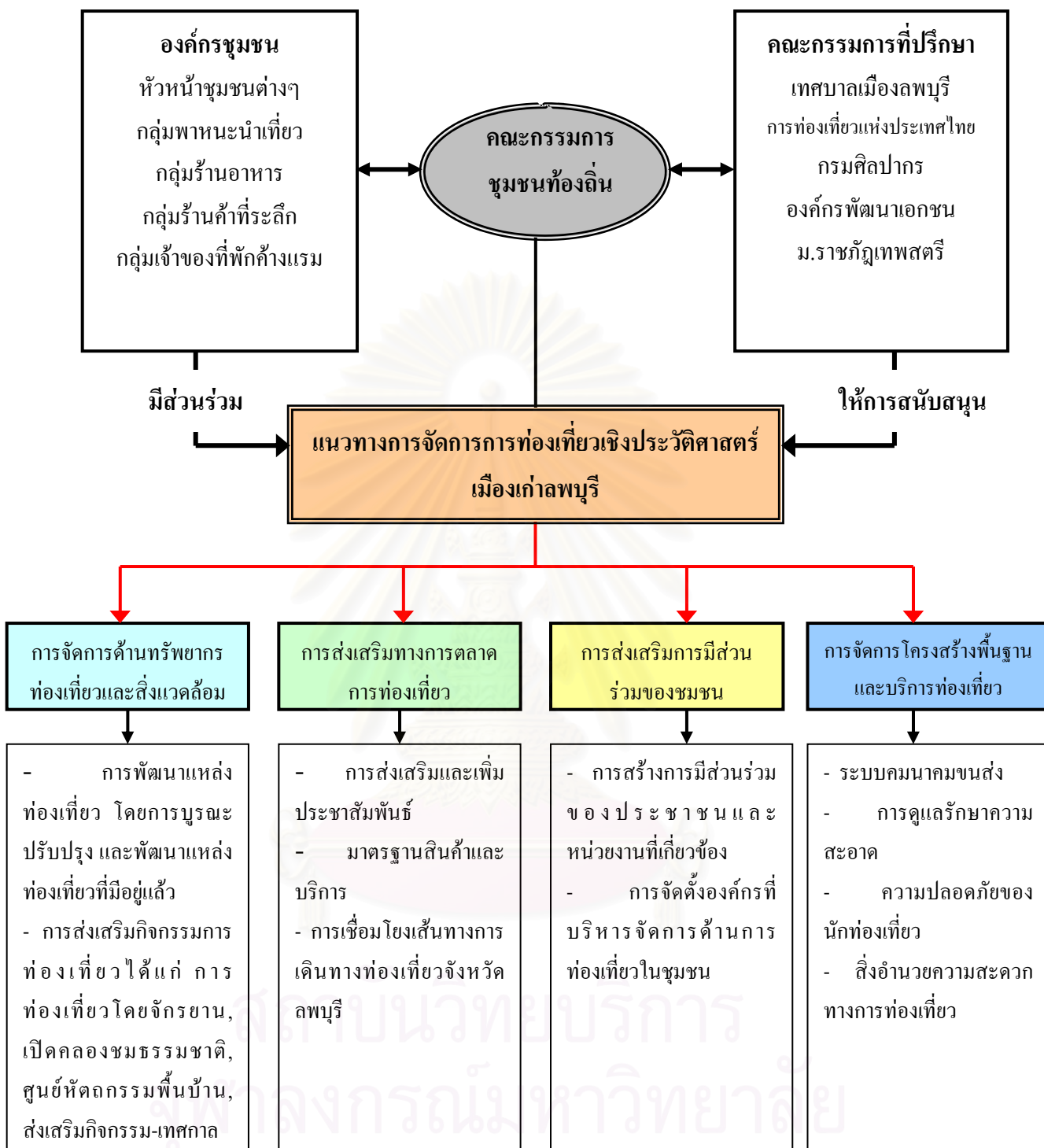
6.2 แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี

“แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีเก่าอย่างยั่งยืน” ได้นำความคิดขององค์ประกอบหลักการจัดการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 2) การส่งเสริมทางการตลาดและบริการนำเที่ยว 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 4) การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ภายใต้แนวความคิด Sustainable Development ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดความสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) โดยนำข้อมูลจากบทที่ 2 (แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) บทที่ 3 (สถานการณ์การท่องเที่ยว) บทที่ 4 (คุณค่าและความสำคัญ) และบทที่ 5 (ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว) เป็นพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นโดยมีหน่วยงานในท้องถิ่นและสถานประกอบการและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในรูปแบบพหุภาคี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี ทั้งนี้การจัดการที่นำเสนอจึงคำนึงถึงศักยภาพ และข้อจำกัดของการท่องเที่ยวเมืองลพบุรี (จากการวิเคราะห์ SWOT) โดยจะส่งเสริมจุดแข็ง(Strength) ร่วมกับโอกาสการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น โดยแก้ไขจุดอ่อนและภาวะคุกคามในด้านการท่องเที่ยวของเมืองลพบุรี โดยแนวความคิดในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีอย่างยั่งยืน แสดงในรูปที่ 6.1

จากการกำหนดแนวความคิดของการศึกษาในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังกล่าวข้างต้นและจากแนวความคิดในบทที่ 2 มีองค์ประกอบหลักอยู่ 4 แนวทาง คือ

1. แนวทางการจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. แนวทางการส่งเสริมทางการตลาดการท่องเที่ยว
3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. แนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาเป็นแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปที่ 6.1 แสดงแนวความคิดในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีอย่างยั่งยืน
ที่มา: จากการวิเคราะห์ข้อมูล

6.2.1 แนวทางการจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่เป็นการนำทรัพยากรที่มีความสำคัญมาเสนอต่อนักท่องเที่ยวเท่านั้น หากยังรวมถึงการสงวนรักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแล ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพไว้ให้ดีที่สุด เป็นการเสริมมาตรการการรักษาแหล่งท่องเที่ยว และสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม มีเจ้าของพื้นที่หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เทศบาล หัวหน้าชุมชน และประชาชนท้องถิ่น ต้องร่วมมือในการอนุรักษ์ รักษาสภาพ ไม่ทำลาย หรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

ก. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการบูรณะ ปรับปรุง

จากผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า เมืองลพบุรีมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางโบราณสถานและโบราณคดี มีการคมนาคมที่สะดวกเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากอยู่ในเขตเมือง แต่ปัญหาที่พบตามแหล่งท่องเที่ยวก็คือ ทัศนยะจุดที่เกิดขึ้นจากการบุกรุกพื้นที่ของประชาชน (สรุปจากบทที่ 5 ตารางที่ 5.6 หน้า 122-124)

ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการบูรณะ และปรับปรุง จึงเป็นแนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพของเมืองเก่าลพบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ยั่งยืนได้ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

(1) การปรับปรุงพื้นที่ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ หน้าวัดเสาชิงช้า บ้านหลวงรับราชทูต และปรางค์แขก

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยพื้นที่ทั่วไปแออัดขาดระเบียบ หลายแห่งใช้ทางเท้าเพื่อประโยชน์ส่วนตัว กล่าวคือ เจ้าของร้านค้านำต้นไม้ ม้าหิน และทรัพย์สินอื่นๆ มาตั้งบนทางเท้า ทำให้ทางเท้าซึ่งแคบอยู่แล้วใช้เดินไม่สะดวกซึ่งบริเวณนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งของชาวเมืองและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมโบราณสถานและสถานสถานบริเวณนี้ด้วย

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่พระนารายณ์ราชนิเวศน์ หน้าวัดเสาชิงช้า บ้านหลวงรับราชทูต และปรางค์แขก

- ทำการปรับปรุงผิวจราจร ทางเท้าและจัดระเบียบควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินบนทางเท้าสองฟากถนน ราชดำเนิน ถนนวัดเสาชิงช้า ถนนวิชาเยนทร์ ถนนสุรศักดิ์ และถนน สุรสงคราม

(2) การปรับปรุงพื้นที่ ศาลพระกาฬ วัดนครโกษา พระปรางค์สามยอด

สภาพพื้นที่ปัจจุบัน มีกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมสำหรับสภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองในปัจจุบันโดยบริเวณนี้เป็นที่ว่างโล่งของเมือง จึงทำให้เกิดปัญหาบริเวณที่จอดรถ และร้านค้าตั้งวางสินค้าขาดระเบียบ

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ศาลพระกาฬ วัดนครโกษา พระปรางค์สามยอด

- จัดทำลานจอดรถแยกจากถนนสาธารณะ และปลูกต้นไม้เพื่อให้ร่มเงา
- ก่อสร้างร้านค้าขึ้นมาใหม่ โดยให้ลักษณะสถาปัตยกรรมกลมกลืนกับวัดนครโกษา
- จัดภูมิทัศน์รอบโบราณสถาน ได้แก่ พระปรางค์สามยอด และวัดนครโกษา ทำรั้วเตี้ยและปลูกต้นไม้โปร่ง เพื่อกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน

(3) การปรับปรุงพื้นที่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุและสถานีรถไฟ

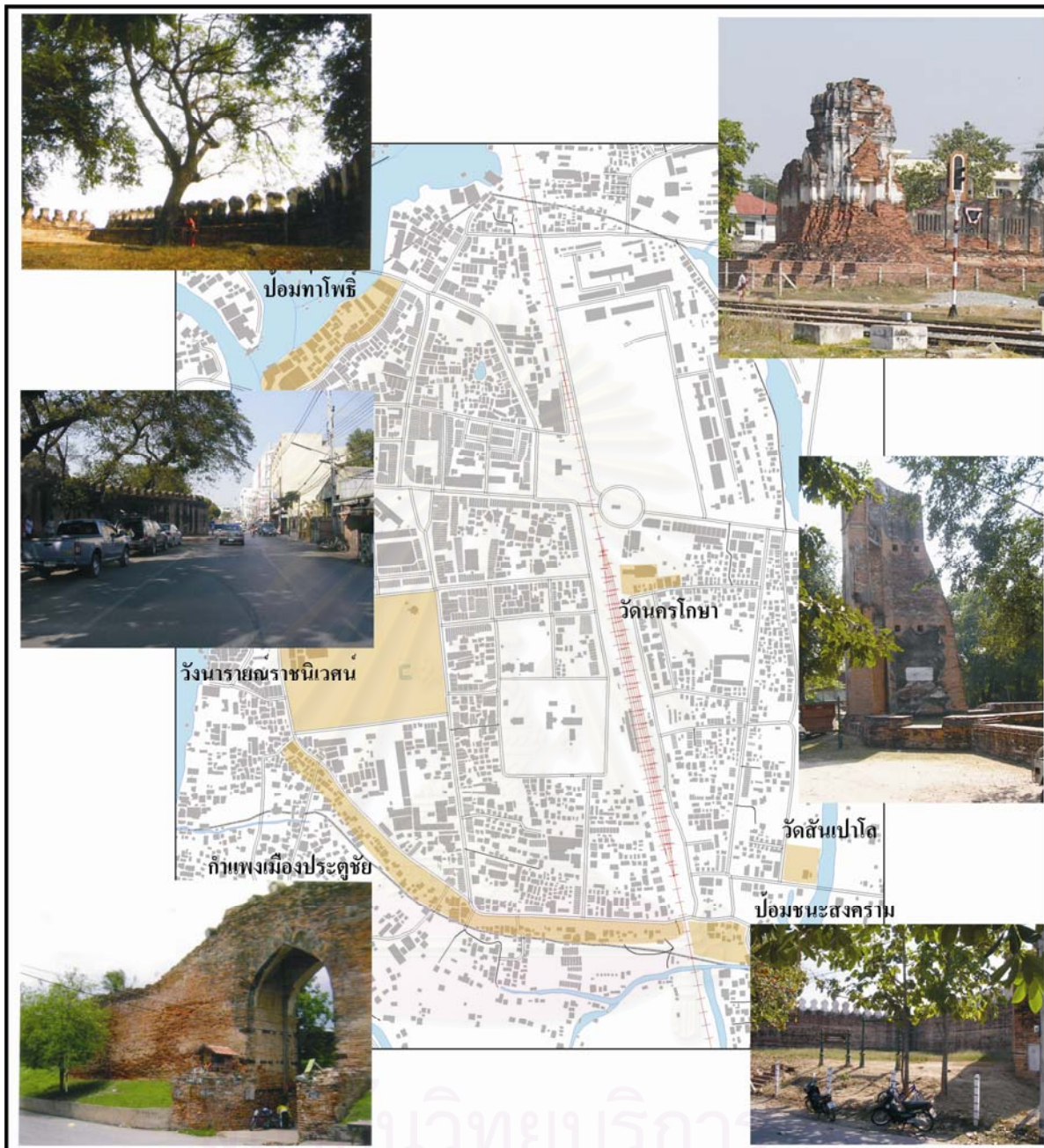
ถนนข้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เป็นถนนเชื่อมต่อสถานีรถไฟกับพื้นที่ภายในเมืองเก่าสามารถเดินเที่ยวชมโบราณได้ ซึ่งปัจจุบันมีสภาพพื้นที่ ที่อยู่อาศัยโดยรอบมีลักษณะขัดแย้งกับเมืองประวัติศาสตร์

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุและสถานีรถไฟ

- ปรับปรุงทางเดินเท้าโดยการปลูกต้นไม้ เพื่อปกปิดทัศนียภาพอาคารที่ไม่เหมาะสม
- ปรับปรุงพื้นที่จอดรถบริการ สถานีจอดรถประจำทางและจัดทำป้ายแสดงข้อมูล

(4) การปรับปรุงพื้นที่ พระที่นั่งไกรสรศรีหราช

สภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของพระตำหนักได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากทะเลชุบศรซึ่งเคยเป็นทะเลน้ำจืดกลายเป็นเนินดินที่สูงกว่าระดับพื้นราบ โดยรอบพื้นที่แปรสภาพเป็นสวนและบ้านพักอาศัยประปราย ซึ่งสภาพปัจจุบันขาดจากดูแลรักษาโดยปล่อยให้วัชพืชขึ้นไม่เหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกความสะอาดกับนักท่องเที่ยว และไม่มีขอบเขตของพื้นที่โบราณสถานที่ชัดเจน

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่พระที่นั่งไกรสรศรีหราช

- ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ด้วยการจัดทำรั้วต้นไม้ ลานที่จอดรถยนต์ และศาลาที่จำหน่ายของที่ระลึก

(5) การปรับปรุงพื้นที่ คูเมือง (คลองเรือ)

สภาพปัจจุบันคลองเรือได้รับการฟื้นฟูไปแล้วระดับหนึ่ง โดยได้รับการขุดลอกลดความตื้นเขินลง และการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างบ้านอยู่อาศัยที่รุกล้ำคูเมือง แต่ส่วนที่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัยระหว่างคูเมือง และกำแพงเมืองยังปรากฏอยู่มาก และบดบังกำแพงเมือง

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ คูเมือง (คลองเรือ)

- บูรณะชุดแต่งคันดินที่เป็นกำแพงเมือง ตลอดแนวคลองเรือ พร้อมกับปลูกหญ้า-พุ่มไม้เตี้ยสองฝากตลิ่งของคลองเรือที่เป็นคูเมือง
- จัดทำทางเดินที่สามารถให้ชมและสัญจรติดต่อในเมือง โดยเริ่มจากบริเวณป้อมชัยชนะสงครามเลียบบตลิ่งของคูเมืองไปตามถนนที่ขนานกับกำแพงเมืองไปจนถึงถนนราชมนู

(6) การปรับปรุงป้อมท่าโพธิ์ และพื้นที่โดยรอบ

สภาพปัจจุบันบริเวณดังกล่าว อยู่ในสภาพที่ค่อนข้างเสื่อมโทรมและแออัด โดยเฉพาะด้านรอบนอกป้อมใกล้กับแม่น้ำลพบุรี เป็นชุมชนล้อมด้วยรอบบดบังทัศนียภาพที่มองเข้ามายังบริเวณ และยังใช้งานหลายลักษณะที่ไม่ค่อยเหมาะสม เช่น ใช้เป็นที่จอดรถและที่เก็บของ เป็นต้น

แนวทางการปรับปรุงป้อมท่าโพธิ์ และพื้นที่โดยรอบ

- ดำเนินการชุดแต่งบูรณะกำแพงเมือง ป้อมท่าโพธิ์ และประตูทอให้มีสภาพชัดเจน ตัดแต่งรื้อถอนไม้ล้มลุกและวัชพืชที่ชอกช้ำจากบริเวณโบราณสถาน
- สร้างกิจกรรมในบริเวณโบราณสถาน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมือง โดยกำหนดให้เป็นที่ว่างพักผ่อนสาธารณะ

(7) การปรับปรุงสระมโนราห์และพื้นที่โดยรอบ

สภาพปัจจุบันบริเวณรอบสระมโนราห์มีประชาชนเช่าที่ดินเช่าที่ดินกรมศิลปากร และบางส่วนบุกรุกจนกลายเป็นชุมชนแออัดที่เสื่อมโทรม และประชาชน

ถ่ายเทน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงสระจนสระกลายเป็นแหล่งกักเก็บน้ำเสียทำให้เกิดกลิ่นเหม็นเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรคได้

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่สระมโนราห์และพื้นที่โดยรอบ

- ขุดแต่งและปรับปรุงสระมโนราห์ให้เป็นที่ว่างของเมือง พื้นฟูให้เป็นสระลักษณะตามเดิมเท่าที่หลักฐานทางโบราณคดีจะสนับสนุน
- ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์พื้นที่ที่เหลือรอบสระ โดยปลูกต้นไม้ยืนต้น และไม้พุ่มให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด พร้อมทั้งทำทางเดินเพื่อชมโบราณสถาน และสระมโนราห์

(8) การปรับปรุงพื้นที่วัดเชิงท่าและท่าเรือขุนนาง

สภาพปัจจุบันบริเวณดังกล่าวประสบปัญหา ที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมกับสภาพแวดล้อมของเมือง ซึ่งในบริเวณท่าเรือหลวงยังปรากฏแนวทางเดินและศาลาท่าน้ำ แต่อยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมมากไม่ได้ใช้การในปัจจุบัน สำหรับท่าขุนนางนั้นก็ถูกละเลยปล่อยให้ไม่ได้ใช้ประโยชน์เป็นท่าเรือที่ควร

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่วัดเชิงท่าและท่าเรือขุนนาง

- ดำเนินปรับปรุงก่อสร้างศาลาในบริเวณ ท่าเรือหลวง ให้คงสถาปัตยกรรมรูปแบบเดิมมากที่สุด
- ดำเนินการปรับปรุงก่อสร้างท่าเรือในส่วนปลายถนนราชดำเนิน ท่าขุนนาง ให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านการค้า และการท่องเที่ยวได้
- ดำเนินการโยกย้ายแพต่างๆ ในแม่น้ำหน้าบริเวณพื้นที่ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด โดยขุดลอก และกำจัดวัชพืชในลำน้ำ
- บูรณะกำแพงฉนวนทั้งด้านเหนือ และด้านใต้ของพื้นที่ตามหลักฐานเดิม และดำเนินการสร้างกำแพงเตี้ยลักษณะก่ออิฐถือปูน และจัดทำป้ายบอกตำแหน่งและรายละเอียดของโบราณสถานให้ชัดเจน

(9) การปรับปรุงพื้นที่วัดมณีชลขันธ์ และสภาพแวดล้อม

สภาพปัจจุบันวัดไม่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา และดอกไม้ประดับตกแต่งบริเวณโดยเฉพาะบริเวณตอนเหนือของวัด ซึ่งบริเวณศาลาเทพารักษ์ที่อยู่ติดกับลานโล่งนี้ไม่มีการปลูกต้นไม้ในการเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความร่มรื่นแก่บริเวณวัด

แนวทางการปรับปรุงพื้นที่วัดมณีชลขันธ์ และสภาพแวดล้อม

- จัดทำลานจอดรถและปลูกต้นไม้หน้าศาลาเทววรรณ และพัฒนาพื้นที่ว่างด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวัดเป็นที่จอดรถยนต์และปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา
- จัดสนามหญ้าหน้าพระอุโบสถ และปลูกต้นไม้รอบสนามหญ้าเพื่อรองรับกิจกรรมทางศาสนา

(10) การปรับปรุงพื้นที่วัดสันเปาโล

สภาพปัจจุบันบริเวณโดยรอบวัดสันเปาโลมีการใช้ประโยชน์ที่ดินย่านพักอาศัย ซึ่งด้านด้านหน้าทางเข้าวัดจากถนนรามเดโชและถนนชนะสงครามมีต้นไม้และบ้านพักอาศัยบดบังทำให้มองตัวอาคารโบสถสถานไม่เด่นชัด

แนวทางการปรับปรุงป้อมท่าโพธิ์ และพื้นที่โดยรอบ

- ดำเนินการปรับปรุงเปิดด้านหน้าวัดให้เป็นพื้นที่โล่งปราศจากการปลูกสร้างอาคารทั้งสองด้านจากถนนรามเดโชและถนนชนะสงคราม โดยจัดสร้างทางเท้า สนามหญ้าด้านหน้าและด้านหลังของวัด และสร้างพื้นที่จอดรถด้านริมถนนเดโช

ข. แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาศึกษาสามารถสรุปได้ว่า เมืองลพบุรีมีปัญหาและข้อจำกัดในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายประการ และที่สำคัญได้แก่ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการประสานงาน ตลอดจนปัญหาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความต่อเนื่องตลอดทั้งปีซึ่งเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นช่วงเวลาในแต่ละปีเท่านั้น (สรุปจากบทที่ 5 ตารางที่ 5.6 หน้าที่ 129)

ดังนั้นการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงเป็นแนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพทาง การท่องเที่ยวของเมืองลพบุรี โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม โดยที่จะต้องเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

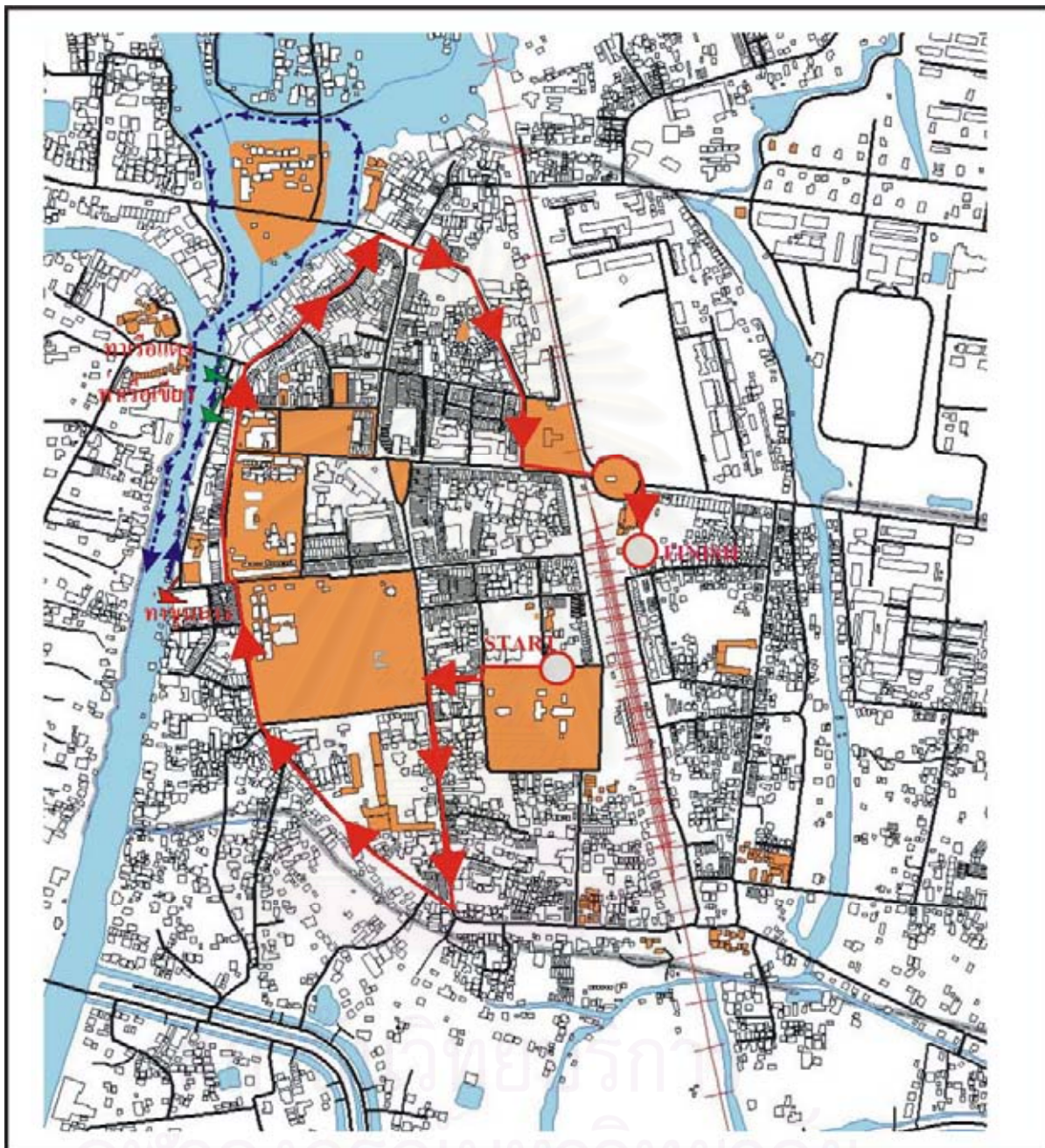
(1) การทางเที่ยวโดยจักรยาน แสดงในรูปที่ 6.3

การมีจักรยานให้เช่าในนั้น เนื่องจากจักรยานที่นักท่องเที่ยวใช้ขี่กันนั้น นอกจากชื่นชมทัศนียภาพรอบเมืองเก่าแล้วยังขี่เข้าไปในบริเวณหมู่บ้านเรือนไทย ในชุมชนต่างๆ หากเป็นวันธรรมดาจะไม่เกิดปัญหา แต่จะเกิดปัญหามากในช่วงเสาร์-อาทิตย์ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเดินเข้ามา มาก ทำให้เกิดความยากลำบากในการหลบหลีก ทั้งตัวนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ขี่รถจักรยาน และนักท่องเที่ยวที่เดินอยู่ตามเส้นทาง ทำให้ขาดความสนุกไป ดังนั้นสิ่งที่จะเสนอ คือ จัดรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวชมแหล่งประวัติศาสตร์เมืองเก่าโดยใช้จักรยาน เนื่องจากพื้นที่แหล่งสถาปัตยกรรมสมัยต่างๆ อยู่มากและเป็นระยะทางไกลพอสมควร จึงไม่สะดวกที่จะอาศัยการเดินทางทำเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ เสนอให้มีศูนย์ให้เช่าจักรยานบริเวณวัดราชา(ร้าง)บริเวณอาคารที่ทำการ ททท. และบริเวณหน้าวัดนครโกษา โดยสามารถทำการเช่าและไปคืนอีกที่หนึ่งได้ โดยไม่ต้องย้อนกลับมาที่เดิม รวมถึงการกำหนดข้อห้ามมิให้ขี่เข้าไปในบริเวณถนนราชดำเนิน และถนนตลาดเมือง เพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เดินเลือกซื้อสินค้าอื่นๆ

ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองลพบุรีเป็นผู้จัดซื้อจักรยานเพื่อให้เช่า ททท.เป็นผู้แนะนำเส้นทาง และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ จากนั้นชุมชนวัดราชา(ร้าง) และชุมชนนครโกษาเป็นผู้เก็บค่าบริการจากนักท่องเที่ยว และดูแล ซ่อมบำรุงรักษาจักรยาน

(2) เปิดคลองชมธรรมชาติ แสดงในรูปที่ 6.3

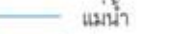

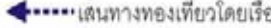

ลพบุรีมีคลองเรือและแม่น้ำลพบุรี ซึ่งปัจจุบันอยู่ในสภาพตื้นเขิน หากมีการขุดลอกคูคลองให้เรือแล่นได้ พานักท่องเที่ยวล่องเรือชมบ้านไทยริมน้ำที่มีทำน้ำอยู่หน้าบ้านและธรรมชาติริมฝั่งคลอง และมีการรณรงค์ปลูกต้นไม้ เช่น ต้นลำพู พร้อมทั้งไม้หายากอื่นๆ ขึ้นมาอีกครั้งของสองฝั่งคลอง ก็จะเป็นที่อยู่อาศัยของหิ่งห้อย ซึ่งจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจมาก ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองลพบุรีเป็นหน่วยงานที่ดูแลการขุดลอกคูคลอง จัดเก็บขยะจุดต่างๆ ตามริมคลอง และททท.จัดรณรงค์ปลูกต้นไม้ริมคลองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนคลองสะพานเรือ ป้อมท่าโพธิ์ตลาดล่างกลับมาใช้คมนาคมทางน้ำ และจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการการทองเทียวเชิงประวัติศาสตรเมืองเกาลพบุรีอยางยั่งยืน

รูปที่ 6.3 แสดงแนวทางการจัดกิจกรรมทองเทียว

สัญลักษณ์

- เส้นทางรถไฟ
- แม่น้ำ
- เขื่อน
- เส้นทางทองเทียวโดยเรือ
- เส้นทางทองเทียวโดยจักรยาน
- ถนนสายหลัก
- สถานที่ทองเทียว

สาขาวิชาวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : จากการศึกษา

0 0.5 1.0 2.0 Kilometers

(4) ส่งเสริมให้เกิดการจัดกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะรู้จักเมืองลพบุรี เนื่องจากมีแหล่งโบราณสถานและสถาปัตยกรรมน่าสนใจ จึงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมามากในเดือนกุมภาพันธ์ และปีที่ผ่านมาได้มีการจัดกิจกรรมแสง สี เสียง ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จึงสมควรที่จะให้จัดมีขึ้นทุกปี แต่อาจเปลี่ยนสถานที่จัด รวมถึงหัวเรื่องในการจัดแสดงให้แตกต่างกันออกไป เพื่อที่นักท่องเที่ยวที่เคยชมแล้ว สามารถกลับมาชมได้อีก และในปีที่ผ่านมาเช่นเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมมิไนท์แอนด์ชาวด์(การแสดงประวัติศาสตร์จินตนาการ) แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ออกไปมากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ทราบ เพราะเพิ่งจัดขึ้นเป็นครั้งแรก เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ควรล้มเลิก ควรมีการดำเนินการจัดในปีต่อไป แต่ดำเนินงานในลักษณะที่ร่วมกันประชาสัมพันธ์ รวมถึงจุดมุ่งหมายของงานออกไป นอกจากนี้อาจหากิจกรรม รวมถึงประเพณีที่น่าสนใจอื่นๆ ขึ้นมาอีก เพื่อให้นักท่องเที่ยวสนใจ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามา

ดำเนินการโดยชมรมอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมเมืองลพบุรี เป็นผู้เสนอโครงการและหางบประมาณ กรมศิลปากรเป็นผู้จัดหาสถานที่ได้แก่ วังนารายณ์ราชนิเวศน์ ททท.เป็นผู้ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ และชุมชนทั้ง 15 ชุมชนเป็นผู้สนับสนุนเช่น ช่วยกันรณรงค์แต่งกายชุดไทย จัดสินค้าพื้นบ้านมาแสดง เทศบาลช่วยอำนวยความสะดวกเรื่องพื้นที่เช่น การจัดช่องทางจราจร ดูแลรักษาความสะอาด

รูปที่ 6.4 งานประเพณีลอยกระทงย้อนยุคจอมพล ป.พิบูลสงคราม
ที่มา : www.lopburimun.net

6.2.2 แนวทางการส่งเสริมทางการตลาดการท่องเที่ยว

แนวทางการส่งเสริมทางการตลาด จึงมุ่งเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีการจัดการรองรับการท่องเที่ยวไว้ค่อนข้างดี ก่อนที่จะทำการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์กว้างขวางออกไป การส่งเสริมการตลาดอย่างเต็มที่ต้องดำเนินการภายหลังการดำเนินการจัดการทรัพยากรที่มีศักยภาพนั้นๆ และมีการสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว ก่อนด้วย

ในกระบวนการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การจัดการบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พบว่าเป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระบบตลาดกับทรัพยากร หรือให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการกระจายข้อมูล ข้อเสนอแนะไปยังนักท่องเที่ยวการนำเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่มีศักยภาพที่สุดในการควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพที่สุด รวมทั้งเป็นส่วนที่จะส่งเสริมให้เกิดนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

จากผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า เมืองลพบุรีมีศักยภาพในด้านตลาดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม และปัญหาที่พบก็คือ ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่างๆ (สรุปจากบทที่ 5 ตารางที่ 5.6 หน้า 131)

ดังนั้นการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว จึงเป็นแนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวของเมืองลพบุรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ยั่งยืนได้ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

ก. การส่งเสริมและเพิ่มการประชาสัมพันธ์

เสนอให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้วยการโฆษณา-ประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การจัดทำแผ่นปลิว และแผ่นพับมีรายละเอียดแนะนำแหล่งท่องเที่ยวของเมืองลพบุรี รวมถึงมีแผนที่และรูปประกอบด้วย การจัดทำแผนที่แสดงเส้นทาง พร้อมทั้งป้ายแสดงเส้นทางเดินทางเข้ามายังเมืองลพบุรี โดยจัดตั้งไว้ตามจุดที่มีประชาชนผ่านไป-มา นอกจากนี้ยังสามารถทำการโฆษณาเผยแพร่ โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารบางครั้งอาจใช้หน่วยงานทั้งจากภาครัฐและเอกชนสนับสนุนในการจัดทำ เพื่อให้การเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งทราบถึงความหมาย รูปแบบ และลักษณะการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง

ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลาง เขต 7

ข. มาตรฐานสินค้าและบริการ

การจะเป็นที่นิยมของตลาด จำเป็นจะต้องมีสินค้าและบริการที่มีมาตรฐาน เป็นสินค้าที่ส่วนใหญ่แล้วผลิตในชุมชนเอง ราคายุติธรรม มีการแจ้งรายการและราคาสินค้าและบริการที่ชัดเจน เช่น อัตราค่าบริการนั่งรถรางชมเมือง อัตราค่าบริการการนำชมแหล่งท่องเที่ยว และอัตราราคาสินค้า/ของที่ระลึกต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และยอมรับ ซึ่งรายได้ที่ได้มาจะได้ยั่งยืนตลอดไป เพราะนักท่องเที่ยวยังคงให้ความนิยมและสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ควรคำนึงถึงอัตราการให้เข้าพื้นที่ร้านค้าต่างๆ สำหรับ ผู้ต้องการเข้ามาประกอบธุรกิจ จะต้องมีความชัดเจน เสนอข้อตกลงต่างๆ ในการร่วมกันใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ โดยไม่ทำลายเพื่อก่อให้เกิดรายได้กลับมาพัฒนาเมืองลพบุรี และยังคงรักษาสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านั้นไว้ให้คงอยู่ตลอดไป โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบกลับมาสู่ชุมชนในเมืองลพบุรี ซึ่งหน่วยงานที่เข้ามาดูแลการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและบริการ คือ เทศบาลเมืองลพบุรี และ ททท.เป็นผู้ดูแลด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ เช่น ป้ายบอกราคาสินค้า อัตราค่าบริการมัดคุเทศก์ ฯลฯ

ค. การเชื่อมโยงเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี

จากแนวทางการส่งเสริมทางการตลาดท่องเที่ยวที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถเสนอเป็นเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางใหม่ เพื่อสร้างแนวทางในการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่อยู่เพียงเขตเมืองลพบุรี เป็นการเสนอขึ้นเพื่อเป็นรองรับการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยว รวมทั้งเพื่อเป็นการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ที่มีอยู่ในภายในจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นการเพิ่มระยะเวลาการท่องเที่ยว รวมถึงเป็นการนำมาซึ่งรายได้จากการใช้จ่ายต่างๆ ของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอีกทั้งยังเป็นการใช้คุณค่าและเอกลักษณ์ของโบราณสถาน ที่อยู่ตามอำเภอต่างๆของจังหวัดลพบุรีอย่างมีประโยชน์และคุ้มค่าแล้วพร้อมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

รูปแบบเส้นทางที่ 1 : ทวีร์เมืองลพบุรี-อำเภอท่าม่วง-อำเภอบ้านหมี่

ช่วงเช้า : นมัสการพระศรีอาริย์ และชมลวดลายปูนปั้นที่วิหารวัดไผ่
ประติมากรรมฝาผนังขนาดใหญ่ และมีความสำคัญชิ้นหนึ่งของประเทศ / ชมวัดต่างๆ
บนเทือกเขาสมอคอน เทือกเขาแห่งประวัติศาสตร์ของลพบุรี / ชมอุโบสถรูปเรือสำเภา
ลอยน้ำและศาลาธรรมสังเวชรูปรถโดยสารประจำทางที่วัดทองคั้ง (อาหารกลางวัน)

ช่วงบ่าย : ชมการทอผ้าบ้านหมี่และผ้าขาวม้าลายได้ปลาไหลของชาว
ไทยพวนที่บ้านกล้วย บ้านหินปัก / เลือกซื้อของฝากปลาต้มผัก / วัดเขาวงกต รอชม
ค้างคาวนับล้านตัวออกหาอาหารยามเย็น เป็นบรรยากาศที่น่าประทับใจมาก /
เดินทางกลับ

รูปแบบเส้นทางที่ 2 : ทวีร์ลพบุรี-อำเภอโคกสำโรง

ช่วงเช้า : ออกเดินทางไป เขาวงพระจันทร์ ทดสอบความแข็งแรงของ
ร่างกาย โดยการเดินขึ้นบันไดไปเพื่อนมัสการรอยพระพุทธรูปทาบพนายอดเขาวง
พระจันทร์ (อาหารกลางวัน)

ช่วงบ่าย : แวะชมเขาพระงามเลือกซื้อของฝากเพชรเขาพระงาม /
เดินทางกลับลพบุรี

รูปแบบเส้นทางที่ 3 : ทวีร์ลพบุรี-อำเภอชัยบาดาล-อำเภอพัฒนานิคม

ช่วงเช้า : เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมนกและพรรณไม้นานาชนิด ณ เขต
ห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ / ทานอาหารกลางวันที่นี่น้ำตกวังก้านเหลือง พักผ่อน
ตามอัธยาศัย(อาหารกลางวัน)

ช่วงบ่าย : ชมการทอเสื่อกกหมู่บ้านท่าดินดำ/ เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ / ชม
พระอาทิตย์ตกที่อ่างซับเหล็ก / เดินทางกลับลพบุรี

รูปแบบเส้นทางที่ 4 : ทวีร์ลพบุรี-ป่าซับลังกา (2 วัน 1 คืน)

วันแรก : เดินทางไปเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา / ฟังบรรยายสรุป /
เลือกเส้นทางเดินป่า (พักค้างคืน)

วันที่สอง : สัมผัสบรรยากาศยามเช้าท่ามกลางความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ
ในป่าซับลังกา เริ่มการเดินทางสัมผัสธรรมชาติอีกเส้นทาง / เดินทางกลับลพบุรี

รูปแบบเส้นทางที่ 5 : ทวีร์กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ทหาร

ช่วงเช้า : ออกเดินทางไปโรงเรียนศูนย์สงครามพิเศษ ชมการสาธิตการ
ดำรงชีพในป่า/ ทดสอบกำลังใจด้วยการกระโดดหอสูง 34 ฟุต / อาหารกลางวัน

ช่วงบ่าย : ทดสอบความแม่นยำด้วยการยิงปืนระยะต่างๆ / ใต้หน้าผา / ชมวิวัฒนาการของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ๓ พิพิธภัณฑสถานทหารบกพิเศษ ค่ายป่าหวาย (อ้างอิงจาก บทที่3 ตารางที่3.7หน้า 67)

6.2.3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ก. แนวทางเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรีเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรคำนึงถึงนอกจากการพัฒนาทางด้านกายภาพดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้เพราะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนในเมืองลพบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลเมืองลพบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนหรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีโอกาสเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันในการสำรวจความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้น ค้นหาปัญหาแนวทางแก้ไข วางแผน วางโครงการ จัดกิจกรรม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและผลประโยชน์ระหว่างกัน รวมถึงการช่วยกัน ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้องก็จะเพิ่มความรู้สึกแห่งการเป็นเจ้าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน และรักษาไว้ซึ่งคุณค่าและเอกลักษณ์ รวมถึงคงไว้ซึ่งสิ่งที่จะก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างยั่งยืน

จากปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเมืองลพบุรี ในปัจจุบันที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ดังนั้นการสร้าง หรือ การพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในเมืองลพบุรีจึงควรเริ่มในระดับที่เป็นหัวหน้าก่อน ซึ่งก็คือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์ของการที่ประชาชนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี รวมถึงหาโอกาสเข้าไปพูดคุยกับประชาชนตามชุมชนต่างๆ ในเทศบาลเมืองลพบุรี ทั้งที่มีความเกี่ยวข้อง และไม่มี ความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจ และความต้องการที่จะเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนา เพราะเมื่อชุมชนเข้าใจ มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่มีอยู่เดิม และสร้างขึ้นมาใหม่ หรือพัฒนา ทางด้านอื่นๆ เพื่อการท่องเที่ยวของเมืองลพบุรีแล้ว จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จะเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพเพิ่มขึ้นตลอดไป

ก. รูปแบบองค์กรที่บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

จากแนวทางเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าการมีเทศบาลเมืองลพบุรี เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวกลางหลักของชุมชนต่างๆที่มีอยู่ในเขตเมืองลพบุรี ซึ่งองค์กรนี้จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในกระบวนการต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้ก็คือ เกิดการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การพัฒนาคน และการได้ผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ที่มีอยู่เดิม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น โดยมีชุมชนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี เป็นผู้บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของตนเองในรูปแบบของคณะกรรมการ ชุมชนท้องถิ่นที่มีตัวแทนหลากหลายกลุ่มและมีคณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงวิชาการสาขาต่างๆ

คณะกรรมการตามรูปแบบนี้ จะดำเนินการในลักษณะของคณะกรรมการที่มีองค์ประกอบของตัวแทนกลุ่มหลากหลายที่มีอยู่ในพื้นที่ประกอบด้วย กลุ่มหัวหน้าชุมชน กลุ่มพาหนะนำเที่ยว กลุ่มร้านอาหาร กลุ่มร้านค้าของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มเจ้าของที่พักค้างแรม ซึ่งตัวแทนกลุ่มเหล่านี้ จะช่วยเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐ คณะกรรมการ และสมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะเชื่อว่าจะสามารถประสานประโยชน์และความร่วมมือในการบริหารจัดการร่วมกับคณะที่ปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคณะที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองลพบุรี พนักงานองค์ปกครองส่วนจังหวัด นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เจ้าหน้าที่ศูนย์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร จากภาคธุรกิจ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี บริษัทนำเที่ยวต่างๆ และภาคเอกชน ซึ่งลักษณะโครงสร้างของคณะกรรมการในรูปแบบการบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น จะมีลักษณะดัง **แผนภูมิที่ 6.2**

แผนภูมิที่ 6.2 รูปแบบการบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น

ที่มา : การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข. การวางแผน บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

(1) การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรี

เทศบาลเมืองลพบุรีและหน่วยงานของรัฐแล้วยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ เช่น ชุมชนต่างๆ และชมรมอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมเมืองลพบุรี เป็นต้น ดังนั้นในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จึงต้องมีแนวทางการบริหารและจัดการร่วมกันที่ชัดเจน กล่าวคือ

- 1) เทศบาลเมืองลพบุรี ต้องร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์หาความต้องการ ในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน
- 2) เน้นการวางแผนการจัดการ การท่องเที่ยวในภาพรวม โดยมีแนวทาง มาตรการ วิธีการ ตลอดจนงบประมาณและการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) กำหนดภารกิจ ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน เช่น เทศบาลเมืองลพบุรี มีหน้าที่ในการวางแผนจัดเขตที่ดิน ดูแลสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ความสะอาด ถนนและเส้นทางเข้าถึง

ททท.และองค์กรพัฒนาชุมชน มีหน้าที่ประสานงานชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ชาวเฝ้าระวังการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ ตัวชุมชนเองก็มีหน้าที่ให้ความร่วมมือดูแล สภาพแวดล้อมในพื้นที่ของชุมชนเอง

4) กำหนดแผนการดำเนินงาน เป็นการจัดทำแผนรายละเอียดที่ต้องนำไปปฏิบัติได้ การใช้งบประมาณต้องแบ่งแยกให้ชัดเจนว่างบประมาณในแต่ละโครงการ มาจากส่วนใด

(2) การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรี

ส่วนที่ 1 การดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และแผนพัฒนาเทศบาลเมืองลพบุรี ให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 2 การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการกำหนดภารกิจในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนกำหนดรูปแบบการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่ของเทศบาลเมืองลพบุรี ดังนี้

1) การจัดแบ่งภารกิจ ต้องมีการกำหนดภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้ชัดเจนและกำหนดว่าหน่วยงาน/องค์กรใดรับผิดชอบในการดำเนินงาน เช่น

- การดูแลพื้นที่โบราณสถาน เป็นหน้าที่กรมศิลปากร
- การดูแลรักษาความสะอาด, สาธารณูปโภค/สาธารณูปการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นหน้าที่ของ เทศบาลเมืองลพบุรี
- การกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว และมีคฤหาสน์ ท้องถิ่น/ลูกหาบ เป็นหน้าที่ขององค์กรชุมชนกลุ่มต่างๆ และชมรมอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมเมืองลพบุรี
- การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นหน้าที่ขององค์กรชุมชนกลุ่มต่างๆ และชมรมอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมเมืองลพบุรี
- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและการจัดอบรมบุคคลากรในด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นหน้าที่ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 7 และ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2) การจัดเก็บและการจัดสรรผลประโยชน์ จะต้องมีความชัดเจนร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลประโยชน์จากเข้าชมพระราชวังพระนารายณ์ จะต้องมีการทวงถาม กำหนดการแบ่งรายได้ให้เทศบาลให้ชุมชนนอกจากนั้น อาจกำหนดวิธีการจัดเก็บผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นส่วนๆ เช่น เทศบาลจัดเก็บผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวจากชมรมอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(3) การติดตามและประเมินผล

เป็นขั้นตอนที่เทศบาล จะต้องดำเนินการเอง ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในด้านต่างๆ และเป็นการตรวจสอบว่า การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการต่างๆ ได้ผลมากน้อยเพียงใด มีปัญหา/อุปสรรคหรือไม่และต้องมีการดำเนินงานด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.2.4 แนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการ ซึ่งเป็นภารกิจของผู้ให้บริการเจ้าของหรือผู้ควบคุมดูแลพื้นที่ หน่วยงานของรัฐ และในบางพื้นที่ประชาชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยนักท่องเที่ยวจะต้องเข้าใจถึงขนาดของการบริการที่อาจมีจำกัดตามสภาพด้วย

จากผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพพื้นที่ แบบสอบถามของประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเทศบาลเมืองลพบุรี ได้มีการเสนอแนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในด้านต่างๆดังนี้

ก. ระบบคมนาคมขนส่ง

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า เมืองลพบุรีมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ที่มีการคมนาคมที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและสามารถเดินทางได้ทั้งรถไฟและรถยนต์ แต่จากสำรวจถนนและทางเท้าหลายแห่งแคบใช้เดินไม่สะดวกพัฒนาเพื่อรองรับการพัฒนาท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จึงเสนอแนวทางดังนี้ (สรุปจากบทที่5 ตารางที่5.6 หน้า 122)

1) ถนน แสดงในรูปที่ 6.5

ควรมีการปรับปรุงเส้นถนนในเขตเมืองลพบุรี รวมทั้งสะพานข้ามแม่น้ำลพบุรี ออกแบบให้มีความเหมาะสม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เส้นทางปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ถนนวิภาวดี และถนนฝรั่งเศส เนื่องจากมีลักษณะ

แคบและสกปรกควรปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดี รวมถึงบริเวณขอบทางที่ปัจจุบันจะเห็นการต่อท่อระบายน้ำ รวมถึงวางสิ่งของอื่นๆ ระเบะระกะ ควรมีการจัดการให้เหมาะสมพร้อมทั้งเส้นทางอื่นๆ และสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ รอบเมืองเก่าควรจะได้มีความสะอาดและผลก็จะตกสู่ประชาชนในชุมชนเองที่ได้รับความสะอาดเพิ่มมากขึ้น

2) ทำเรือเพื่อท่องเที่ยวคลองชมธรรมชาติ แสดงในรูปที่ 6.5

ปัจจุบันมีท่าเรือสำคัญ 2 แห่ง คือ ท่าเรือเขียว และท่าเรือแดง ควรมีการปรับปรุงและสร้างท่าเรือให้อยู่ในสภาพที่คงทนสวยงาม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และมีรูปแบบที่เหมือนกันในทุกท่า เสนอการเพิ่มจุดของการขึ้น-ลง เรือ เพื่อที่นักท่องเที่ยวเมื่อใช้เส้นทางการท่องเที่ยว โดยนั่งเรือขนาดเล็กมาสามารถขึ้นลงได้โดยสะดวก นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงมาตรฐานการเก็บเงินให้เท่าเทียมกันและมีความคุ้มค่า โดยเทศบาลเมืองลพบุรีเป็นผู้ลงทุน และชุมชนคลองสะพานเรือก บ่อมท่าโพธิ์ ตลาดล่าง เป็นผู้ดูแลรักษาท่าเรือและเก็บค่าบริการแก่นักท่องเที่ยว

ข. การดูแลรักษาความสะอาด

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ปัญหาปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูลที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัญหาหนึ่งที่ต้องเตรียมหาแนวทางในการรองรับการเกิดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม ที่จะเป็นผลตามมาจากการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางดังต่อไปนี้ (สรุปจากบทที่ 3 ตารางที่ 3.12 หน้า 80)

1) การจัดการขยะ

ปรับปรุงประสิทธิภาพการเก็บขยะมูลฝอย เพิ่มบุคลากร พร้อมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บขยะ รวมถึงเพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายอย่างทั่วถึง และออกแบบถังขยะให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ควรมีการรณรงค์ให้ใช้ภาชนะที่สามารถย่อยสลายได้ง่าย เช่น ภาชนะที่ทำจากใบตองแทนภาชนะจากโฟม หรือพลาสติก เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเทศบาลเมืองลพบุรีต้องเพิ่มรถเก็บขยะและนำไปทำลายโดยถูกสุขลักษณะ

2) การรณรงค์รักษาความสะอาด

สร้างค่านิยมและปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนใน เทศบาลเมืองลพบุรี ผู้ประกอบธุรกิจ เช่น ร้านค้าต่างๆ รวมถึงนักท่องเที่ยวให้รักษาความสะอาดในพื้นที่รณรงค์ให้ทุกบ้านรักษาความสะอาดบริเวณบ้าน และบริเวณโดยรอบบ้านของตนเองอาจจัดการประกวดในระดับหมู่บ้านของตน หรือระดับระหว่างหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัว และต้องการรักษาความสะอาดพื้นที่ของตน ประชาสัมพันธ์และรณรงค์โดย ททท.ร่วมมือกับ เทศบาล จัดประกวดชุมชนน่าอยู่ปีละ 2 ครั้ง

ค. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

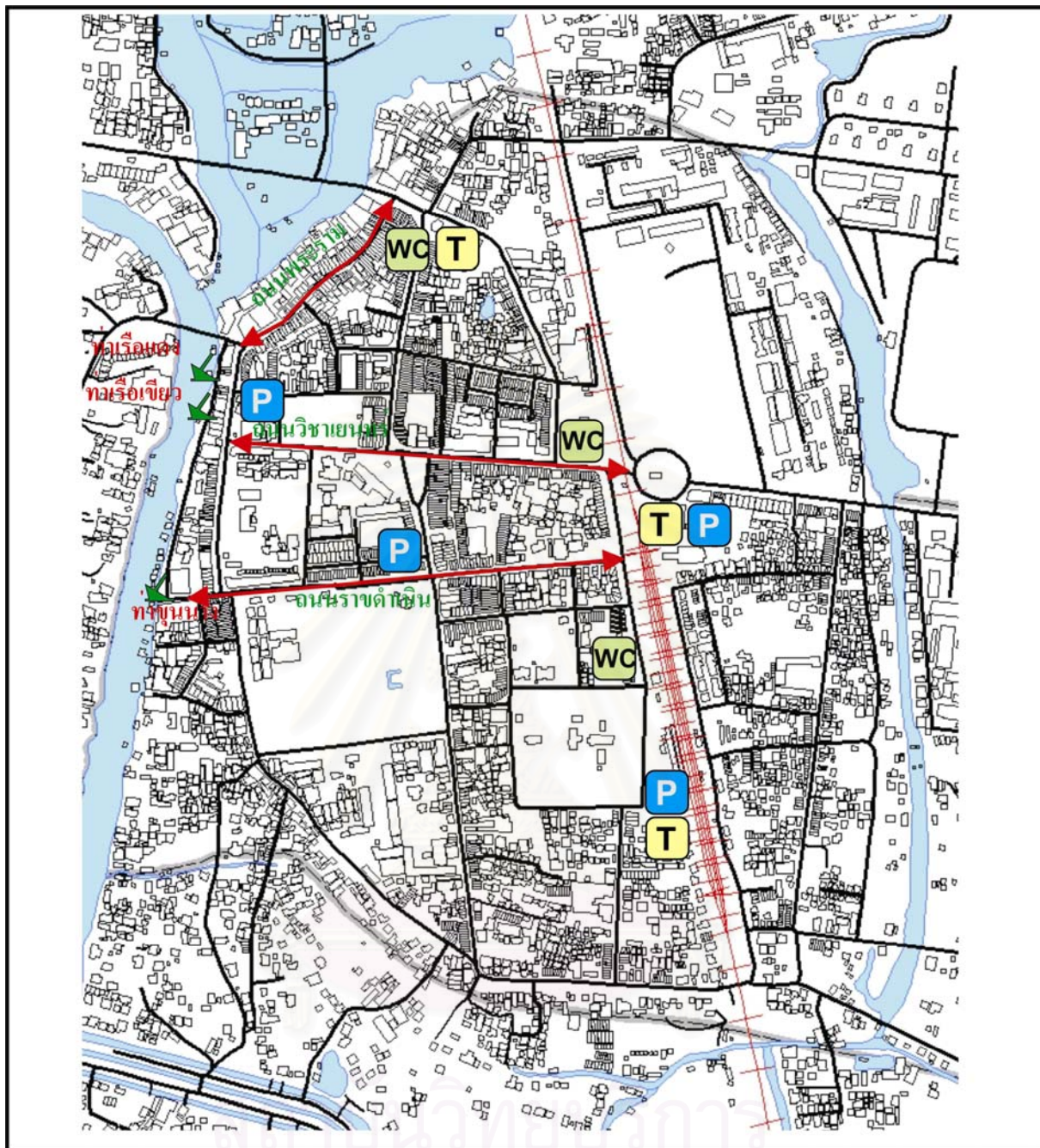
มีศูนย์รับแจ้งเหตุ โดยจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจ พร้อมทั้งกำลังรักษาความปลอดภัยให้ประจำอยู่จุดเสี่ยงต่างๆ ปรับปรุงสถานีตำรวจบริเวณศาลพระกาฬ และที่พักสายตรวจ รวมถึงการรวมศูนย์รับแจ้งเหตุ กับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เข้าด้วยกัน เพื่อให้ความสะดวก พร้อมทั้งความอุ่นใจกับนักท่องเที่ยว รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ตามชุมชนต่างๆ อาจทำให้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดลดลง หรือการป้องกันการเกิดปัญหาอาชญากรรมเนื่องจากมี เจ้าหน้าที่คอยดูแลตลอดเวลา แสดงในรูปที่ 6.5 โดยเทศบาลเมืองลพบุรีเป็นผู้จัดตั้งศูนย์รักษาความปลอดภัย จากนั้นจึงจัดอาสาสมัครจากชุมชนต่างๆ มาช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจดูแล ช่วงเวลาละ 2 คน

ง. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ที่ต้องการให้เกิดพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจำเป็นต่อการรองรับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย (สรุปจากบทที่ 3 หน้า 76-82)

1) ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว แสดงในรูปที่ 6.5

ปรับปรุงศูนย์เดิมที่มีอยู่แล้วที่วัดราชา (ที่ทำการกรมศิลปากร) ให้มีความพร้อมทั้งข้อมูลและเจ้าหน้าที่ และเพิ่มอีก 1 ศูนย์บริเวณหน้าศาลพระกาฬ เพื่อสามารถให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังเมืองลพบุรี รวมถึงเพื่อก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง โดยเทศบาลเมืองลพบุรีเป็นผู้จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว จากนั้นจึงจัดอาสาสมัครจากชุมชนนครโกษา ที่มีความรู้แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานต่างๆ หรือเจ้าหน้าที่ ททท.มาให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการการท่อกึ่งเชิงประวัติศาสตร์เมืองเก่าลพบุรีอย่างยั่งยืน

รูปที่ 6.5 แสดงแนวทางการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่อกึ่งเชิง

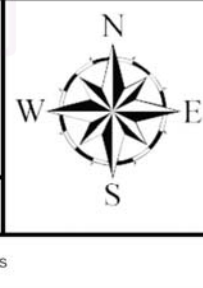
สัญลักษณ์	
	เส้นทางรถไฟ
	แม่น้ำ
	ถนนที่ต้องปรับปรุง
	ท่าเรือ
	จุดแจ้งเหตุ
	จุดบริการข้อมูลท่อกึ่งเชิง
	จุดบริการท่อน้ำ

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : จากการศึกษา

0 0.5 1.0 2.0 Kilometers

2) ห้องน้ำสาธารณะ แสดงในรูปที่ 6.5

จัดให้มีห้องน้ำสาธารณะอย่างเพียงพอ และกระจายอย่างเหมาะสม ไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีรูปแบบที่ไม่ขัดต่อสภาพแวดล้อม และอัตราการคิดค่าบริการอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยเทศบาลเมืองลพบุรีเป็นผู้จัดตั้งสถานที่ และจัดจ้างพนักงานเพื่อดูแลทำความสะอาดอย่างน้อยจุดละ 2 คน

3) แผนที่ป้ายบอกทาง แสดงในรูปที่ 6.6

เพื่อความสะดวกในการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยว ควรมีแผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงป้ายบอกทางแก่นักท่องเที่ยว ที่สามารถสื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ง่ายทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และสามารถเดินทางเที่ยวชมด้วยตนเองได้ เสนอให้มีแผนที่ตั้งอยู่บริเวณโบราณสถานต่างๆ ภายในเมืองลพบุรี โดย ททท.เป็นผู้จัดเตรียมระบบข้อมูลต่างๆ จากนั้นจึงให้เทศบาลจัดเป็นป้าย ตั้งไว้ตามจุดต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถสังเกตได้ง่าย

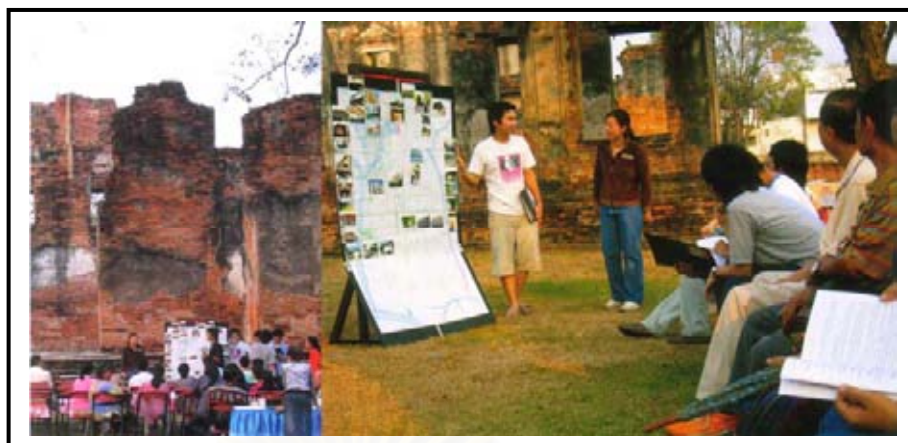

รูปที่ 6.6 แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าลพบุรี

ที่มา : แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี

4) มัคคุเทศก์

จัดอบรมส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนต่างๆ สามารถนำนักท่องเที่ยวเดินทางชมแหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองลพบุรีด้วยตนเองได้ เพราะประชาชนจะเป็นผู้รู้ดีที่สุดรวมถึง เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักถิ่นฐานตัวเอง พร้อมกับการช่วยรักษาสิ่งที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีจัดสถานที่ และบุคลากรเพื่อฝึกอบรมให้กับ เยาวชน และหัวชุมชนต่างๆ ทั้ง 15 ชุมชน และ ททท.ทำหน้าที่ในการช่วยประชาสัมพันธ์ไปยังชุมชนต่างๆ

รูปที่ 6.7 การฝึกอบรมมัคคุเทศก์โดยใช้บรรยายภาคสถานที่ท่องเที่ยวจริง
ที่มา : แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 6.3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง
- 6.3.2 ควรมีการศึกษาขีดความสามารถของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวของเมืองเก่าลพบุรี
- 6.3.3 ควรมีการศึกษาแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินที่เหมาะสม เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวมิให้ผลกระทบต่อโบราณสถาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร กรมกองโบราณคดี. 2535. แผนงานอนุรักษ์ และพัฒนาโบราณสถานเมืองลพบุรีและบริเวณโดยรอบ. กรุงเทพมหานคร, (อัคราเสนา)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ไม่ระบุปีที่พิมพ์. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2530. การสำรวจเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี. กรุงเทพมหานคร, (อัคราเสนา)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2534. คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.สต. กรุงเทพมหานคร,
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2531. คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่
พัฒนาการท่องเที่ยวภาคกลางฝั่งตะวันออก. กรุงเทพมหานคร,
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. รายงานฉบับสมบูรณ์แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร,
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2547. คู่มือการจำแนกเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2537. โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์
และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าลพบุรี. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร,
- เทศบาลเมืองลพบุรี. 2545. แผนพัฒนาระยะ 5 ปี (2545-2549) เทศบาลเมืองลพบุรี. ลพบุรี: เทศบาลเมืองลพบุรีอำเภอเมือง, (อัคราเสนา)
- เทศบาลเมืองลพบุรี. 2548. แผนพัฒนา 3 ปี (2548-2550) เทศบาลเมืองลพบุรี. ลพบุรี: เทศบาลเมืองลพบุรีอำเภอเมือง, (อัคราเสนา)
- ประหยัด ตะคอนรัมย์. 2544. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัคราเสนา)
- ภูธร ภูมะธน. 2534. ความสำคัญของคูเมืองคันดิน กำแพงเมืองลพบุรี. หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี: พี เอ ลีฟวิ่ง, (อัคราเสนา)
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. 2547. เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,
- สุมาลี สันติผลลุมิ และ สมหมาย อุดมวิทิต. 2548. โครงการฝึกอบรมและจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวสำคัญ จังหวัดลพบุรี, (อัคราเสนา)

- สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล. 2543. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ดจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (อัคร์สำเนา)
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2548. แผนที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี. จังหวัดลพบุรี,
- สาทิส สุขผ่องศรี. 2543. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงค์ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (อัคร์สำเนา)
- จำไพพรรณ แก้วสริยะ. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (ม.ป.ป.), (อัคร์สำเนา)
- จำไพพรรณ แก้วสริยะ. 2544. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง ความรู้เฉพาะด้าน: อบจ.กับการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร,
- จำไพพรรณ แก้วสริยะ. 2545. เอกสารประกอบการบรรยาย หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร,

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามประชาชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีอย่างยั่งยืน
โดย นายทศพล ชื่นอุปการนันท์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามประชาชนในพื้นที่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง	
2. อายุ	☐ ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 21 - 30 ปี	☐ 31 - 40 ปี
	☐ 41 - 50 ปี	☐ 51 - 60 ปี	☐ 60 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา	☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษา/ปวช.	☐ อนุปริญญา (ปวส)
	☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี	
4. รายได้/เดือน	☐ ต่ำกว่า 10,000	☐	10,001-20,000
	☐ 20,001-30,000	☐	30,001-50,000
	☐ 50,001-70,000	☐	70,001 ขึ้นไป
5. อาชีพ	☐ นักเรียน/นักศึกษา	☐	ข้าราชการ
	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
	☐ แม่บ้าน	☐	พนักงานลูกจ้างทั่วไป
	☐ เกษตรกร	☐	อื่น(ระบุ).....
	☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพ		
6. ภูมิลำเนา	☐ อยู่จังหวัดลพบุรี	อำเภอ.....ตำบล.....	
	☐ ภูมิลำเนาอื่นนอกจังหวัดลพบุรี	จังหวัด.....	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 ความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรี

ค่าคะแนนของความสำคัญและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว	สูง	3
	ปานกลาง	2
	ต่ำ	1

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยว	ความสำคัญและคุณค่า		
		ด้านการท่องเที่ยว	ความงดงาม	ด้านการอนุรักษ์
1	พระนารายณ์ราชนิเวศน์			
2	พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท			
3	พระปรางค์สามยอด			
4	ศาลพระกาฬ			
5	บ้านหลวงรับราชทูต หรือ บ้านหลวงวิชาเยนทร์			
6	พระที่นั่งสุทธาสวรรย์			
7	หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฏ			
8	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์			
9	ศาลหลักเมือง หรือศาลลูกศร			
10	เทวสถานปรางค์แขก			
11	วัดต่างๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์			
	- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ			
	- วัดเสาธงทอง			
	- วัดนครโกษา			
	- วัดสันเปาโล			
	- วัดมณีชลขันธ์			
	- วัดตองปุ			
12	พระตำหนักทะเลชุบศร			
13	เพนียดคล้องช้างและประตูเพนียด			
14	คูเมือง, กำแพงเมือง, บ่อน้ำ, ประตูเมือง			
15	สระมนิราห์			
16	สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ			

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งโบราณสถานเมืองลพบุรี

1. การมีถนนที่ไม่สะดวกและไม่เพียงพอต่อความต้องการ

มาก ปานกลาง น้อย

2. ปัญหาน้ำประปาที่ไม่สะอาด หรือมีกลิ่นและไม่เพียงพอต่อความต้องการ

มาก ปานกลาง น้อย

3. ปัญหาคุณภาพของอากาศมี ฝุ่น/ควัน/เสียง/กลิ่น ที่ก่อให้เกิดเป็นมลพิษ

มาก ปานกลาง น้อย

4. ปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูล ที่มีกำจัดได้ไม่ดีพอ
- มาก ปานกลาง น้อย
5. ปัญหาแหล่งโบราณสถานที่เสื่อมโดยธรรมชาติ / ภัยธรรมชาติ
- มาก ปานกลาง น้อย
6. ปัญหาแหล่งโบราณสถานที่ถูกทำลายโดยน้ำมือมนุษย์
- มาก ปานกลาง น้อย
7. ปัญหาการค้าและบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เป็นระเบียบ
- มาก ปานกลาง น้อย
8. ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัย เช่น สลัม หรือ ชุมชนแออัด
- มาก ปานกลาง น้อย
9. วัฒนธรรมและประเพณีในปัจจุบันเปลี่ยนไป
- มาก ปานกลาง น้อย
10. ปัญหาการดูแลรักษาและการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานของภาครัฐ
- มาก ปานกลาง น้อย
11. ปัญหาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน
- มาก ปานกลาง น้อย
12. ปริมาณของนักท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือในฤดูท่องเที่ยว
- มาก ปานกลาง น้อย
13. ปัญหาอื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 4 ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อเมืองลพบุรี

1. ท่านคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี จะส่งผลกระทบต่อลักษณะทางเศรษฐกิจของเมืองลพบุรีอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจของประชาชน โดยการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. เกิดการสร้างอาชีพและจ้างงานของประชาชนในพื้นที่
3. เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ด้วยกัน
4. ทำให้ค่าครองชีพและราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น
5. ทำให้เกิดการกระตุ้นการผลิต เช่นของที่ระลึก อาหาร ของฝาก
6. เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาล
7. ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนต่างๆ ของเมืองลพบุรี
8. อื่นๆ (ระบุ).....
2. ท่านคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี จะส่งผลกระทบต่อลักษณะทางสังคมของเมืองลพบุรีอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ โดยหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

2. เกิดการสร้างสรรคความเจริญแก่ประชาชนในพื้นที่ เกิดการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่ดียิ่งขึ้น
3. ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในพื้นที่
4. เกิดการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชน
5. เกิดการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่ออกสู่นอกเมือง
6. เกิดการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองลพบุรี
7. เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่
8. วิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นอยู่
9. เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว
10. เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การพนัน ขึ้นในพื้นที่
11. อื่นๆ (ระบุ).....

3. ท่านคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี จะส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของเมืองลพบุรีอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)

1. เกิดการสร้างสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของเมือง
2. เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเมือง
3. เกิดการถูกล้ำของที่อยู่อาศัยของประชาชนเข้าไปในพื้นที่โบราณสถาน
4. เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมของโบราณ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น
5. เกิดปัญหาขาดแคลนทรัพยากรน้ำ
6. เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสีย
7. เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในเมืองและบริเวณโบราณสถาน
8. เกิดมลภาวะทางเสียง เนื่องจากเกิดการจัดการแสดงต่างๆ ประจำปี
9. เกิดปัญหาทำลายภูมิทัศน์ของแหล่งโบราณสถาน
10. อื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับข้อความดังต่อไปนี้

1. ควรทำการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ทั้งหมด ในเทศบาลเมืองลพบุรีว่ามีอะไรบ้างเพื่อหาแนวทางในการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยว
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
2. ฟื้นฟู เผยแผ่ และจัดงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นให้คงสืบต่อไป
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
3. กำหนดบทบาทและแบ่งหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้ชัดเจนในการเข้ามา พัฒนาการท่องเที่ยว
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
4. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ในการจัดการการวางแผนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนของเมืองลพบุรี
- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

5. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เมืองลพบุรีด้วยสื่อต่างๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลต่างถิ่น

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

6. ควรมีการให้เช่ารถจักรยานเพื่อให้นักท่องเที่ยวขึ้นชมทัศนียภาพโบราณสถานรอบเมืองลพบุรี

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

7. ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือไม่

ต้องการ

ไม่ต้องการ

ถ้าท่านต้องการ ดังนั้นควรมีการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อย่างไร

.....

.....

8. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากประชาชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	42	42.0
หญิง	58	58.0
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	24	24.0
21 - 30 ปี	30	30.0
31 - 40 ปี	15	15.0
41 - 50 ปี	19	19.0
51 - 60 ปี	9	9.0
60 ปี ขึ้นไป	3	3.0
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	16	16.0
มัธยมศึกษา/ปวช.	44	44.0
อนุปริญญา (ปวส)	11	11.0
ปริญญาตรี	26	26.0
สูงกว่าปริญญาตรี	3	3.0
4. รายได้/เดือน		
ต่ำกว่า 10,000	62	62.0
10,001 - 20,000	29	29.0
20,001 - 30,000	5	5.0
30,001 - 50,000	1	1.0
50,001 - 70,000	3	3.0
70,001 ขึ้นไป	-	-
5. อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	34	34.0
ข้าราชการ	13	13.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3	3.0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	17	17.0
แม่บ้าน	4	4.0
พนักงานลูกจ้างทั่วไป	18	18.0
เกษตรกร	6	6.0
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	2	2.0
อื่นๆ (ระบุ).....	2	2.0
6. ภูมิลำเนา		
อยู่จังหวัดลพบุรี	94	94.0
ภูมิลำเนาอื่นนอกจังหวัดลพบุรี	6	6.0

ส่วนที่ 2 ความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรี

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยว	ความสำคัญและคุณค่า		
		ด้านการท่องเที่ยว	ด้านความงาม	ด้านการอนุรักษ์
1	พระนารายณ์ราชนิเวศน์			
	สูง	80	73	70
	ปานกลาง	18	24	27
	ต่ำ	2	3	3
2	พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท			
	สูง	63	65	66
	ปานกลาง	34	30	26
	ต่ำ	3	5	8
3	พระปรางค์สามยอด			
	สูง	76	65	66
	ปานกลาง	21	30	26
	ต่ำ	3	5	8
4	ศาลพระกาฬ			
	สูง	72	53	64
	ปานกลาง	25	41	34
	ต่ำ	3	6	2
5	บ้านหลวงรับราชทูต หรือ บ้านหลวงวิชาเยนทร์			
	สูง	37	36	57
	ปานกลาง	55	58	36
	ต่ำ	8	6	7
6	พระที่นั่งสุทธาสวรรค			
	สูง	41	48	51
	ปานกลาง	50	44	40
	ต่ำ	9	8	9
7	หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฏ			
	สูง	40	56	45
	ปานกลาง	51	35	48
	ต่ำ	9	9	7
8	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์			
	สูง	77	72	68
	ปานกลาง	19	25	27
	ต่ำ	4	3	5
9	ศาลหลักเมือง หรือศาลลูกศร			
	สูง	36	38	54
	ปานกลาง	56	53	39
	ต่ำ	8	9	7

ส่วนที่ 2 ความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรี (ต่อ)

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยว	ความสำคัญและคุณค่า		
		ด้านการท่องเที่ยว	ด้านความงาม	ด้านการอนุรักษ์
10	เทวสถานปรางค์แขก			
	สูง	47	50	48
	ปานกลาง	46	42	43
	ต่ำ	7	8	9
11	วัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์			
	- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ			
	สูง	65	65	61
	ปานกลาง	33	27	37
	ต่ำ	2	8	2
	- วัดเสาธงทอง			
	สูง	44	44	50
	ปานกลาง	50	53	41
	ต่ำ	6	3	9
	- วัดนครโกษา			
	สูง	36	33	43
	ปานกลาง	58	56	48
	ต่ำ	6	11	9
	- วัดสันเปาโล			
	สูง	19	30	36
	ปานกลาง	47	50	42
	ต่ำ	34	20	22
	- วัดมณีชลขันธ์			
	สูง	35	42	40
	ปานกลาง	55	54	51
	ต่ำ	10	4	9
	- วัดตอขลุ			
	สูง	21	28	36
	ปานกลาง	51	61	53
	ต่ำ	28	11	11
12	พระตำหนักทะเลชุบศร			
	สูง	46	37	48
	ปานกลาง	46	55	40
	ต่ำ	8	8	12
13	เพนียดคล้องช้างและประตูเพนียด			
	สูง	39	41	47
	ปานกลาง	45	42	42
	ต่ำ	16	17	11

ส่วนที่ 2 ความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมืองลพบุรี (ต่อ)

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยว	ความสำคัญและคุณค่า		
		ด้านการท่องเที่ยว	ด้านความงาม	ด้านการอนุรักษ์
14	คูเมือง, กำแพงเมือง, ป้อม, ประตูเมือง			
	สูง	45	46	56
	ปานกลาง	43	40	31
	ต่ำ	12	14	13
15	สระมโนราห์			
	สูง	36	36	40
	ปานกลาง	34	32	24
	ต่ำ	30	32	36

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งโบราณสถานเมืองลพบุรี

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การมีถนนที่ไม่สะดวกและไม่เพียงพอต่อความต้องการ		
มาก	35	35.0
ปานกลาง	56	56.0
น้อย	9	9.0
2. ปัญหาน้ำประปาที่ไม่สะอาด หรือมีกลิ่นและไม่เพียงพอต่อความต้องการ		
มาก	17	17.0
ปานกลาง	60	60.0
น้อย	23	23.0
3. ปัญหาคุณภาพของอากาศมี ฝุ่น/ควัน/เสียง/กลิ่น ที่ก่อให้เกิดเป็นมลพิษ		
มาก	25	25.0
ปานกลาง	57	57.0
น้อย	18	18.0
4. ปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูล ที่มีกำจัดได้ไม่ดีพอ		
มาก	23	23.0
ปานกลาง	57	57.0
น้อย	20	20.0
5. ปัญหาแหล่งโบราณสถานที่เสื่อมโดยธรรมชาติ / ภัยธรรมชาติ		
มาก	14	14.0
ปานกลาง	56	56.0
น้อย	30	30.0
6. ปัญหาแหล่งโบราณสถานที่ถูกทำลายโดยน้ำมือมนุษย์		
มาก	39	39.0
ปานกลาง	44	44.0
น้อย	17	17.0

7. ปัญหาการค้าและบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เป็นระเบียบ		
มาก	20	20.0
ปานกลาง	53	53.0
น้อย	27	27.0
8. ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัย เช่น สลัม หรือ ชุมชนแออัด		
มาก	33	33.0
ปานกลาง	54	54.0
น้อย	13	13.0
9. วัฒนธรรมและประเพณีในปัจจุบันเปลี่ยนไป		
มาก	45	45.0
ปานกลาง	50	50.0
น้อย	5	5.0
10. ปัญหาการดูแลรักษาและการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานของภาครัฐ		
มาก	23	23.0
ปานกลาง	60	60.0
น้อย	17	17.0
11. ปัญหาความปลอดภัย เนื่องจากตำรวจเข้าไปไม่ถึง		
มาก	14	14.0
ปานกลาง	61	61.0
น้อย	25	25.0
12. ปริมาณของนักท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือในฤดูท่องเที่ยว		
มาก	42	42.0
ปานกลาง	50	50.0
น้อย	8	8.0

ส่วนที่ 4 ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อเมืองลพบุรี

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี จะส่งผลกระทบต่อลักษณะทางเศรษฐกิจของเมืองลพบุรีอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)		
- เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจของประชาชน โดยการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	39	39.0
- เกิดการสร้างอาชีพและจ้างงานของประชาชนในพื้นที่	53	53.0
- เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ด้วยกัน	45	45.0
- ทำให้ค่าครองชีพและราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น	54	54.0
- ทำให้เกิดการกระตุ้นการผลิต เช่น ของที่ระลึก อาหาร ของฝาก	61	61.0
- เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาล	31	31.0
- ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนต่างๆ ของเมืองลพบุรี	32	32.0
- อื่นๆ (ระบุ).....	-	-

<p>2. ท่านคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี จะส่งผลต่อลักษณะทางสังคมของเมืองลพบุรีอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดการเปลี่ยนแปลงทางแบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่โดยหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น 51 51.0 - เกิดการสร้างสรรคความเจริญแก่ประชาชนในพื้นที่ เกิดการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่ดียิ่งขึ้น 50 50.0 - ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในพื้นที่ 25 25.0 - เกิดการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชน 45 45.0 - เกิดการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในพื้นที่ออกสู่นอกเมือง 21 21.0 - เกิดการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนภายนอกเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองลพบุรี 23 23.0 - เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ 32 32.0 - วิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นอยู่ 47 47.0 - เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว 42 42.0 - เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การพนัน ขึ้นในพื้นที่อื่นๆ 17 17.0 - อื่นๆ (ระบุ)..... - - 		
<p>3. ท่านคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองลพบุรี จะส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของเมืองลพบุรีอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของเมือง 44 44.0 - เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเมือง 65 65.0 - เกิดการลุกจ้าของที่อยู่อาศัยของประชาชนเข้าไปในพื้นที่โบราณสถาน 34 34.0 - เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมของโบราณ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น 37 37.0 - เกิดปัญหาขาดแคลนทรัพยากรน้ำ 23 23.0 - เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสีย 31 31.0 - เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในเมืองและบริเวณโบราณสถาน 53 53.0 - เกิดมลภาวะทางเสียง เนื่องจากเกิดการจัดการแสดงต่างๆ ประจำปี 31 31.0 - เกิดปัญหาทำลายภูมิทัศน์ของแหล่งโบราณสถาน 26 26.0 		

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
<p>1. ควรทำการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ทั้งหมดในเทศบาลเมืองลพบุรีว่ามีอะไรบ้างเพื่อหาแนวทางในการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยว</p> <p>เห็นด้วย 99 99.0</p> <p>ไม่เห็นด้วย 1 1.0</p>		
<p>2. ฟื้นฟู เหยแม่ และจัดงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นให้คงสืบต่อไป</p> <p>เห็นด้วย 98 98.0</p> <p>ไม่เห็นด้วย 2 2.0</p>		
<p>3. กำหนดบทบาทและแบ่งหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้ชัดเจนในการเข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยว</p>		

เห็นด้วย	97	97.0
ไม่เห็นด้วย	3	3.0
4. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ในการจัดการการวางแผนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองลพบุรี		
เห็นด้วย	98	98.0
ไม่เห็นด้วย	2	2.0
5. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เมืองลพบุรีด้วยสื่อต่างๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลต่างถิ่น		
เห็นด้วย	99	99.0
ไม่เห็นด้วย	1	1.0
6. ควรมีการให้เช่ารถจักรยานเพื่อให้นักท่องเที่ยวชื่นชมทัศนียภาพโบราณสถานรอบเมืองลพบุรี		
เห็นด้วย	77	77.0
ไม่เห็นด้วย	23	23.0
7. ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือไม่		
ต้องการ	47	47.0
ไม่ต้องการ	53	53.0

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง

แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีอย่างยั่งยืน

โดย นายทศพล ชื่นอุปการนันท์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี 21 - 30 ปี 31 - 40 ปี
 41 - 50 ปี 51 - 60 ปี 60 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. อนุปริญญา (ปวส)
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
4. รายได้/เดือน ต่ำกว่า 10,000 10,001-20,000
 20,001-30,000 30,001-50,000
 50,001-70,000 70,000 ขึ้นไป
5. อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ
 พนักงานรัฐวิสาหกิจ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
 แม่บ้าน พนักงานลูกจ้างทั่วไป
 เกษตรกร อื่น(ระบุ).....
 ไม่ได้ประกอบอาชีพ
6. ภูมิลำเนา อำเภอ..... ตำบล.....

ส่วนที่ 2 ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว

1. จุดประสงค์ในการเดินทาง ท่องเที่ยว พักผ่อน เยี่ยมญาติ
 ราชการ ธุรกิจ อื่นๆ(ระบุ).....
2. ลักษณะการเดินทาง เอกเทศ กลุ่มเพื่อน.....คน ครอบครัว
 มากับทัวร์ อื่นๆ(ระบุ).....
3. การมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร บริษัทนำเที่ยวใน กรุงเทพฯ บริษัทนำเที่ยวในภูมิลำเนา
 บริษัทนำเที่ยวในสถานที่นำเที่ยว เพื่อนๆ
 บริการตัวเอง อื่นๆ(ระบุ).....
4. ท่านพักค้างคืนในจังหวัดหรือไม่ ค้าง ไม่ค้าง
 1 คืน 2 คืน 3 คืน
 4 คืน มากกว่า 4 คืน

5. ลักษณะที่พักที่ท่านค้างคืน

- โรงแรม บังกะโล บ้านญาติ
 บ้านเพื่อน อื่นๆ(ระบุ).....

6. ก่อนหน้ามาเที่ยวที่จังหวัดลพบุรีท่านไปเที่ยวที่ไหนมาบ้าง

- ไป (สถานที่.....จังหวัด.....)
 ไม่ได้ไป

7. เหตุผลที่ท่านมาเที่ยวในจังหวัดลพบุรี(ตอบได้มากกว่า1ข้อ)

- จากการแนะนำของบริษัทที่ท่านเที่ยว คำแนะนำจาก ททท.
 สนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สนใจแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
 การเดินทางสะดวก ค่าใช้จ่ายถูก
 การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ อื่นๆ (ระบุ).....

8. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

ค่าที่พัก

- ต่ำกว่า 100 บาท 101 - 500 บาท 501 - 1000 บาท
 1001 บาท ขึ้นไป ไม่มีค่าใช้จ่าย

ค่าอาหาร

- ต่ำกว่า 50 บาท 51 - 100 บาท 101 - 150 บาท
 151 บาท ขึ้นไป ไม่มีค่าใช้จ่าย

ค่าบริการท่องเที่ยว

- ต่ำกว่า 50 บาท 51 - 100 บาท 101 - 150 บาท
 151 บาท ขึ้นไป ไม่มีค่าใช้จ่าย

ค่าพาหนะ

- ต่ำกว่า 50 บาท 51 - 100 บาท 101 - 150 บาท
 151 บาท ขึ้นไป ไม่มีค่าใช้จ่าย

ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก

- ต่ำกว่า 50 บาท 51 - 100 บาท 101 - 150 บาท
 151 บาท ขึ้นไป ไม่มีค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายเพื่อบันเทิง

- ต่ำกว่า 50 บาท 51 - 100 บาท 101 - 150 บาท
 151 บาท ขึ้นไป ไม่มีค่าใช้จ่าย

อื่นๆ (ระบุ).....

9. แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านไปชมในการเดินทางครั้งนี้ (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- สวนสัตว์สระแก้วลพบุรี สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง
 อ่างเก็บน้ำซับเหล็ก น้ำตกไร้พรพรรณ
 น้ำตกสวนมะเดื่อ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
 ฟุ้งทานตะวัน เขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่าเขาสมโภชน์
 เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

☐ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	☐ วัดไผ่
☐ พระปรางค์สามยอด	☐ วัดเขาพระงาม
☐ ศาลพระกาฬ	☐ วัดเขาสมโภชน์
☐ พิพิธภัณฑฯ สมเด็จพระ นารายณ์มหาราช	☐ วัดกัลยาณาราม
☐ บ้านหลวงรับราชทูต หรือบ้านวิชาเยนทร์	☐ วัดธรรมมิการาม หรือวัดค้างคาว
☐ ศาลหลักเมืองหรือศาลลูกศร	☐ เขาสมอคอน
☐ เทวสถานปรางค์แขก	☐ เขาวงพระจันทร์ (รอยพระพุทธรูป)
☐ พระที่นั่งไกรสรสีหราช	☐ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์
☐ วัดยาง ณ รังสี และพิพิธภัณฑฯ เรือพื้นบ้าน	☐ แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว
☐ วัดสันเปาโล	☐ ปรางค์นางผมหมอม
☐ วัดมณีชลขันธ์	
☐ วัดตองปุ	

แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม

☐ หมู่บ้านดินสอพอง	☐ หมู่บ้านแกะสลักหินทราย
☐ บ้านท่ากระยาง (หล่อทองเหลือง)	☐ กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ทหาร
☐ หมู่บ้านทอผ้ามัดหมี่	☐ โอเอซิส ฟาร์ม
☐ ศูนย์ศิลปาชีพประชาชนสุลันดี	☐ สวนอัญมณีวิทย
☐ สวนเหรียญทองเห็ดขจรวิทย์	☐ ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง

อื่นๆ (ระบุ).....

10. ท่านประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอะไรบ้าง

☐ ชมโบราณสถาน หรือพิพิธภัณฑฯ	☐ กิจกรรมผจญภัยทางทหาร
☐ ไหว้พระ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน คู่เมือง	☐ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่นน้ำตก ภูเขา เดินป่าตั้งแคมป์
☐ ชมพื้นที่ทางการเกษตรเช่น พืชดอกทานตะวัน	☐ ท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี
☐ เดินชมและเลือกสินค้าที่ระลึก	☐ ท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท
☐ ชี้จักรยานชมเมือง	☐ อื่นๆ(ระบุ).....
☐ ทานอาหารพื้นบ้าน	

11. หลังจากท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีแล้วท่านจะเดินทางไปท่องเที่ยวที่อื่นต่ออีกหรือไม่

☐ ไป (สถานที่).....	☐ ไม่ไป เพราะ.....

12. ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่

☐ กลับ	☐ ไม่กลับเพราะ.....

13. ท่านมีความประทับใจสิ่งใดบ้างต่อเมืองลพบุรี

.....

.....

.....

4. ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ถึงขยะ
 มาก ปานกลาง น้อย
5. แหล่งโบราณสถานถูกบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งปลูกสร้าง
 มาก ปานกลาง น้อย
6. ปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูลที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว
 มาก ปานกลาง น้อย
7. สภาพการใช้สอยพื้นที่บริเวณรอบๆแหล่งท่องเที่ยว
 (กลายสภาพเป็นแหล่งอุตสาหกรรม/พาณิชย์กรรม/เกษตรกรรมข้างเคียง)
 มีมาก ปานกลาง น้อย
8. การค้า / การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว
 มาก ปานกลาง น้อย
9. ข้อจำกัดสำหรับการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว
 ไม่ต้องอนุญาต ต้องขออนุญาต
10. ปัญหาอื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เมืองลพบุรี

1. สิ่งที่มีความจำเป็นปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
 ถนน/ทางเท้า/ทางจักรยาน ความสะอาด
 พาหนะเดินทาง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 ที่พัก การอนุรักษ์ธรรมชาติ/ภูมิทัศน์
 แหล่งท่องเที่ยว เอกสาร
 เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ อื่นๆ(ระบุ).....
2. การเดินชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่นโบราณสถาน วัด ควรมีมัคคุเทศน์คอยอธิบายและแนะนำ
 เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
 เพราะ.....
3. การทำกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชี้อจักรยาน เพื่อเที่ยวชม
 เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
 เพราะ.....
4. การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งรวบรวมทุกอย่าง อย่างให้ท่านได้ศึกษาหาความรู้
 เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
5. ควรให้มีการแสดงแสง สี เสียง ตระการตา ในช่วงประเพณีต่างๆ
 เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ
-
-

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

QUESTIONNAIRE FOR TOURIST

GUIDELINES FOR SUSTAINABLE HISTORICAL TOURISM MANAGEMENT OF MUANG LOBURI

By Todsapol Cheunouprakaranan

Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Architecture Chulalongkron University

Part I. General Information

1. Sex Male Female
2. Age below 20 years 21 - 30 years 31 - 40 years
 41 - 50 years 51 - 60 years 60 years up
3. Education Level Primary School High School/Vocational Level
 Bachelor Degree Higher Bachelor Degree
4. Income/month below 500 US \$ 501 - 800 US \$
 801-1,100 US \$ 1,101-1,400 US \$
 1,401-1,700 US \$ 1,701-2,000 US \$
 2,001 US \$ up
5. Occupation Student Government Officer
 Private Company Officer Owner business
 Employee Agiculturist
 Other (specify.....)
6. Country of Residence

Part II Characteristic trip

1. The purpose for your trip
 Travel/Relax to visit relative Contact government
 Contact business Other (specify.....)
2. You travel with
 Alone Friends Family
 Tour groups Other (specify.....)
3. You comes to visit Lopburi by
 Tour Company in Bangkok Tour Company in your country
 Tour Company in Lopburi Province Yourself
 Other (specify.....)
4. Will you stay in Lopburi?
 Yes (If yes, how long) No

{	☐ 1 day	☐ 2 days	☐ 3 days	}
	☐ 4 days	☐ More than 4 days		

5. Where do you stay while do you visit in Lopburi

- Hotel Resort Friend house
 Other (specify.....)

6. Do you visit other place before coming here?

- Yes (PlaceProvince.....)
 No

7. What is the reason for you to visit Lopburi Province? (You can choose more than one)

- Sugesstion from Tourist Company Having natural tourism
 Sugesstion from Tourist Authority of Thailand Having historical tourism
 Good accessibility Low cost
 Information-Direction Other (specify.....)

8. How much do you spend for travel in Lopburi?

Accommodation

- less than 4 US \$ 5-10 US \$ 11-15 US \$
 16-20 US \$ More than 21 US \$ Don't have

Food and Drink

- less than 4 US \$ 5-10 US \$ 11-15 US \$
 16-20 US \$ Don't have

Tourism Services

- less than 4 US \$ 5-10 US \$ 11-15 US \$
 16-20 US \$ Don't have

Transportation

- less than 4 US \$ 5-10 US \$ 11-15 US \$
 16-20 US \$ Don't have

Sourvenirs

- less than 4 US \$ 5-10 US \$ 11-15 US \$
 16-20 US \$ Don't have

Entertainments

- less than 4 US \$ 5-10 US \$ 11-15 US \$
 16-20 US \$ Don't have

Other (specify.....)

9. What places do you visit in this trip? (You can choose more than one)

Natural Tourism

☐ Lopburi Zoo	☐ Wang-Kanluang Waterfall
☐ The Sub-Lek Reservoir	☐ Pronpun Waterfall
☐ Suanmadoe Waterfall	☐ Sap-Langka Wildlife Conservation
☐ Sunflower Filed	☐ Kow-Somphoch Wildlife Conservation
☐ Pa Sak Cholasit Dam	

Historical Tourism

☐ Phasiratanamaharach Temple	☐ Wat Lai
☐ Phra Prang Sam Yot	☐ Prajam Temple
☐ San Phra Kan	☐ Kow-Somphoch Temple
☐ King Narai National Musuem	☐ Kutlepanaram Temple
☐ Vichayen House (ambassador)	☐ Tammikaram Temple
☐ Sahn-luk Maung	☐ Sa-mau Korn Mountain
☐ Prang-Kag Pagoda	☐ Wong Pha-Chan Mountain (holy Buddha footprint)
☐ Kraisor-sriharach Hall	☐ King Narai The Great Shrine
☐ Yang Temple	☐ Bang-Pong Manow Antique
☐ San-Paolo Temple	☐ Phom-Hom Pagoda
☐ Manee-Chonlakun Temple	☐ Phra Narai Ratchaniwet (King Narais Palace)
☐ Tong-Pu Temple	

Cultural Tourism

☐ Soft chalk Village	☐ Oasis Agro Farm
☐ Ban Takrayang	☐ Pen-Thawat Grape Farm
☐ Pracha-Suksan Cultural Center	☐ Bee Farm
☐ Kachonvit Mushroom Farm	☐ Other (specify.....)

10. What are your activities of tourism in Lopburi? (You can choose more than one)

☐ Advanture in Military area	☐ Visting historical heritages, museum
☐ Paying the respect to Buddha	☐ Visiting natural tourism i.e., waterfall, mountain
☐ Visiting cultural and traditional of people	☐ Visiting agricultural area i.e., sunflower farm
☐ Buying sourvenirs/handicraft	☐ Ride a bicycle around Lopburi Town
☐ Other (specify.....)	

11. Do you have program go to other places after taveling in Lopburi?

- Yes (Where.....) No

12. Do you plan to return?

- Yes, beause.....
- No, beause.....

13. What's your impression of Lopburi?

.....

.....

.....

Part III Tourist's opinion on Historical Tourism

1. Do you interest the historical tourism on this trip?

- Yes, because (You can chooses more than one)
- I like to study historical story
 - It's beautiful and one place of Lopburi heritage as Ayudthaya and Sukhothai
 - Convenient for traveling
 - Other (specify.....)
- No, because (You can chooses more than one)
- I don't like to study historical story
 - Boring, it's cannot compare with Ayudthaya and Sukhothai Antique
 - Other (specify.....)

2. What are you expect of historical tourism in Lopburi? (You can chooses more than one)

- Should have the Museum for historical tourism
- The historical tourism (antique) should be presreved as remained the same charecteristic
- Should have local guide (People, Student) to explain the historical story for tourists
- Should have activities for tourist attaction
- Other (specify.....)

3. How do you think that the historical area of Ayudthaya and Sukhothai is similar Lopburi?

- Not sure
- Similar because (You can chooses more than one)
- The area of provinces connected that can be a same story of historical
 - There is historical chareteristic of Ayudthaya in Lopburi
 - Other (specify.....)
- Diffence because (You can chooses more than one)
- Lopburi has antique areas less than Ayudthaya and Sukhothai
 - Lopburi has a long historical story more than Ayudthaya and Sukhothai
 - Other (specify.....)

Part IV. Present Conditions on Historical Tourism of Loburi

1. Accessibility to tourism places i.e., transportation

- Good Satisfactory Poor

2. Safety condition in tourism places

- Good Satisfactory Poor

3. Tourism information board, tourist brochures etc.

- Good Satisfactory Poor

4. Tourism facilities such as Parking lot, toilet, bin

- Good Satisfactory Poor

- 5. Visual pollution by building construction that block historical areas
 Very much Much Little
- 6. Amount of garbage on tourism places
 Very much Much Little
- 7. Have the areas of industrial, commercial, and agriculture surrounding of historical tourism in Lopburi City
 Very much Much Little
- 8. Have rental shop service in tourist places
 Very much Much Little
- 9. Limitation for come to visit tourism places.....
- 10. Other problems (specify.....)

Part V. Recommendations for Tourism Development in Lopburi

- 1. What should be improved for tourism development ?

☐ Road/Walking street/Bi-road	☐ Cleaning
☐ Public bus services	☐ Safety for tourist
☐ accommodations	☐ Natural conservation/Land scape
☐ Tourism Resources	☐ Imformation document
☐ Guide/Staff	☐ Other (Please identify).....
- 2. Should have Guide for tourist when looking historical tourism
 Agree Disagree
 If agree, please explain.....
- 3. Having activities in tourism resources such as ride a bicycle for looking tourism places
 Agree Disagree
 If agree, please explain.....
- 4. Should have activities to attact tourist in traditional festival
 Agree Disagree
- 6. Other suggestions

Thank you for your time and have good time in Thailand

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตัวแปร	กลุ่มนักท่องเที่ยว		ร้อยละ
	ชาวไทย	ต่างชาติ	
1. เพศ	100 คน	20 คน	100.00
ชาย	54	12	55.00
หญิง	46	8	45.00
2. อายุ			
ต่ำกว่า 20 ปี	22	2	20.00
21 - 30 ปี	26	8	28.33
31 - 40 ปี	17	2	15.83
41 - 50 ปี	20	5	20.83
51 - 60 ปี	12	3	12.50
60 ปี ขึ้นไป	3	-	2.50
3. ระดับการศึกษา			
ประถมศึกษา	24	-	20.00
มัธยมศึกษา/ปวช.	33	3	30.00
อนุปริญญา (ปวส)	5	3	6.67
ปริญญาตรี	35	9	36.67
สูงกว่าปริญญาตรี	3	5	6.67
4. รายได้/เดือน			
ต่ำกว่า10,000	60	-	50.00
10,001-20,000	21	5	21.67
20,001-30,000	13	3	13.33
30,001-50,000	4	3	5.83
50,001-70,000	2	1	2.50
70,001 ขึ้นไป	-	5	4.16
5. อาชีพ			
นักเรียน/นักศึกษา	32	5	30.83
ข้าราชการ	11	1	10.00
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	14	5	15.83
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	12	2	11.67
แม่บ้าน	7	1	6.67
พนักงานลูกจ้างทั่วไป	15	5	16.67
เกษตรกร	6	1	5.83
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	3	-	2.50
6. ภูมิลำเนา			
ภาคกลาง	66	-	66.0
ภาคเหนือ	14	-	14.0
ภาคตะวันตก	1	-	1.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	17	-	17.0
ภาคใต้	2	-	2.0

ส่วนที่ 2 ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว

ตัวแปร	กลุ่มนักท่องเที่ยว		ร้อยละ
	ชาวไทย	ต่างชาติ	
1. จุดประสงค์ในการเดินทาง	100 คน	20 คน	100.00
ท่องเที่ยว	49	16	54.17
พักผ่อน	25	2	22.50
เยี่ยมญาติ	8	2	8.33
ราชการ	6	-	5.00
ธุรกิจ	3	-	2.50
อื่นๆ (ระบุ).....	9	-	7.50
2. ลักษณะการเดินทาง			
เอกเทศ	12	2	11.67
กลุ่มเพื่อน.....คน	32	8	33.33
ครอบครัว	42	8	41.67
มากับทัวร์	3	2	4.17
อื่นๆ(ระบุ).....	11	-	9.17
3. การมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร			
บริษัทนำเที่ยวใน กรุงเทพฯ	-	-	0.00
บริษัทนำเที่ยวในสถานที่นำเที่ยว	3	-	2.50
บริษัทนำเที่ยวในภูมิภาคอื่น	2	2	3.33
เพื่อนๆ	15	-	12.50
บริการตัวเอง	70	18	73.33
อื่นๆ (ระบุ).....	10	-	8.33
4. ท่านพักค้างคืนในจังหวัดหรือไม่			
ไม่ค้าง	61	7	56.67
ค้าง	39	13	43.33
1 คืน	8	8	30.76
2 คืน	19	4	44.23
3 คืน	5	1	11.53
4 คืน	-	-	0.00
มากกว่า 4 คืน	7	-	13.46
5. ลักษณะที่พักที่ท่านค้างคืน			
โรงแรม	16	11	51.92
บังกะโล	1	2	5.76
บ้านญาติ	9	-	17.31
บ้านเพื่อน	4	-	7.69
อื่นๆ (ระบุ).....	9	-	17.31
6. ก่อนหน้ามาเที่ยวที่จังหวัดลพบุรีท่านไปเที่ยวที่ไหนมาบ้าง			
ไป	27	17	36.67
ไม่ได้ไป	73	3	63.33

7. เหตุผลที่ท่านมาเที่ยวในจังหวัดลพบุรี(ตอบได้มากกว่า1ข้อ)			
จากการแนะนำของบริษัทนำเที่ยว	3	2	4.17
คำแนะนำจาก ททท.	1	-	0.83
สนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	36	3	32.50
สนใจแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	51	14	54.17
การเดินทางสะดวก	46	4	41.67
ค่าใช้จ่ายถูก	27	-	22.50
การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ	-	1	0.83
อื่นๆ (ระบุ).....	15	3	15.00
8. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง			
ค่าที่พัก			
ต่ำกว่า 100 บาท	5	5	8.33
101 - 500 บาท	16	6	18.33
501 - 1000 บาท	13	2	12.50
1001 บาท ขึ้นไป	5	4	7.50
ไม่มีค่าใช้จ่าย	61	1	51.67
ค่าอาหาร			
ต่ำกว่า 50 บาท	11	2	10.83
51 - 100 บาท	23	12	29.17
101 - 150 บาท	16	4	16.67
151 บาท ขึ้นไป	38	-	31.67
ไม่มีค่าใช้จ่าย	14	-	11.67
ค่าบริการท่องเที่ยว			
ต่ำกว่า 50 บาท	32	12	36.67
51 - 100 บาท	10	5	12.50
101 - 150 บาท	6	-	5.00
151 บาท ขึ้นไป	9	-	7.50
ไม่มีค่าใช้จ่าย	43	-	35.83
ค่าพาหนะ			
ต่ำกว่า 50 บาท	21	12	27.50
51 - 100 บาท	15	6	17.50
101 - 150 บาท	5	-	4.17
151 บาท ขึ้นไป	32	-	26.67
ไม่มีค่าใช้จ่าย	27	-	22.50
ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก			
ต่ำกว่า 50 บาท	2	12	11.67
51 - 100 บาท	12	6	15.00
101 - 150 บาท	5	-	4.17
151 บาท ขึ้นไป	36	-	30.00
ไม่มีค่าใช้จ่าย	45	-	22.50
ค่าใช้จ่ายเพื่อบันเทิง			
ต่ำกว่า 50 บาท	4	10	11.67
51 - 100 บาท	8	3	9.17

101 - 150 บาท	3	1	3.33
151 บาท ขึ้นไป	17	2	15.83
ไม่มีค่าใช้จ่าย	68	-	56.67
9. แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านไปชมในการเดินทางครั้งนี้			
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ			
สวนสัตว์สระแก้วลพบุรี	60	3	52.50
สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง	20	-	16.67
อ่างเก็บน้ำซับเหล็ก	23	-	19.97
น้ำตกไทรพลพวรรณ	1	3	3.33
น้ำตกสวนมะเดื่อ	2	1	2.50
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา	4	-	3.33
ทุ่งทานตะวัน	29	1	25.50
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสมโภชน์	1	-	0.83
เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์	51	2	44.17
แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์			
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	31	9	33.33
วัดไผ่	3	3	5.00
พระปฐมเจดีย์	66	12	65.00
วัดเขาพระงาม	2	-	1.67
ศาลพระกาฬ	80	14	78.33
วัดเขาสมโภชน์	-	-	0.00
พิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	63	14	64.17
วัดกัลยาณมิตร	1	-	0.83
บ้านหลวงรับราชทูต หรือบ้านวิชาเยนทร์	7	4	9.17
วัดธรรมมิการาม หรือวัดค้างคาว	1	-	0.83
ศาลหลักเมืองหรือศาลลูกศร	6	-	5.00
เขาสมอคอน	2	-	1.67
เทวสถานปรางค์แขก	13	1	11.67
เขาวงพระจันทร์ (รอยพระพุทธรูป)	5	-	4.17
พระที่นั่งไกรสรสีหราช	5	-	4.17
พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์	14	1	12.50
วัดยาง ณ รังสี และพิพิธภัณฑสถานเรือพื้นบ้าน	1	2	2.50
แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว	1	-	0.83
วัดสันเปาโล	3	2	4.17
ปรางค์นางผมหมอม	-	1	0.83
วัดมณีชลขันธ์	3	-	2.50
วัดตองปุ	1	-	0.83
แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม			
หมู่บ้านดินสอพอง	20	-	16.67
หมู่บ้านแกะสลักหินทราย	3	-	2.50
บ้านท่ากระยาง (หล่อทองเหลือง)	9	-	7.50
กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ทหาร	9	-	7.50
หมู่บ้านทอผ้ามัดหมี่	14	-	11.67

โอเอซิสฟาร์ม	1	-	0.83
ศูนย์ศิลปาชีพประชาสุขสันต์	-	-	0.00
สวนอ่งน้เพ็ญธวัช	1	-	0.83
สวนเหรียญทองเห็ดขจรวิทย์	2	-	1.67
ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง	2	-	1.67
10. ท่านประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอะไรบ้าง			
ชมโบราณสถาน หรือพิพิธภัณฑ์	44	11	45.83
กิจกรรมผจญภัยทางทหาร	8	-	6.67
ไหว้พระ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน คู่เมือง	77	4	67.50
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่นน้ำตก ภูเขา เดินป่าตั้งแคมป์	16	4	16.67
ชมพื้นที่ทางการเกษตรเช่น พืชดอกทานตะวัน	10	2	10.00
ท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี	4	10	11.67
เดินชมและเลือกสินค้าที่ระลึก	18	-	15.00
ท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท	1	-	0.83
ขี่จักรยานชมเมือง	-	-	0.00
ทานอาหารพื้นบ้าน	7	-	5.83
11. หลังจากท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีแล้วท่านจะเดินทางไปท่องเที่ยวที่อื่นต่ออีกหรือไม่			
ไป	24	14	31.67
ไม่ไป	76	6	68.33
12. ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่			
กลับ	100	17	97.50
ไม่กลับ	-	3	2.50

ส่วนที่ 3 แนวคิดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ตัวแปร	กลุ่มนักท่องเที่ยว		ร้อยละ
	ชาวไทย	ต่างชาติ	
1. ท่านมีความสนใจหรือไม่ต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นี้ เพราะอะไร	100 คน	20 คน	100.00
สนใจ เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	90	20	91.67
-ชอบศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์	58	13	59.17
-มีความคล้ายคลึงกับแหล่งท่องเที่ยวอยุธยาและสุโขทัย	25	12	30.83
-การเดินทางสะดวกและรวดเร็ว	55	1	46.67
-รู้จักสถานที่อยู่ก่อนแล้ว	45	-	37.50
-อื่นๆ (ระบุ).....	-	-	0.00
ไม่สนใจ เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	4	-	3.33
-ไม่ชอบศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์	4	-	3.33
-คิดว่าเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอยุธยาและสุโขทัยไม่ได้	-	-	0.00
-ไม่เคยได้ยินชื่อเสียงไม่เคยรู้จัก	-	-	0.00
-อื่นๆ (ระบุ).....	-	-	0.00
2. ท่านคาดหวังต่อแหล่งประวัติศาสตร์แห่งนี้มีลักษณะการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร			
ให้จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ ซึ่งรวบรวมทุกอย่าง อย่างเอาไว้ที่เดียว	22	2	20.00
อยากให้คงสภาพแบบเดิมเอาไว้มากที่สุด ไม่ต้องสร้างอะไรใหม่	75	11	71.67
เดินชมทัศนียภาพ และประวัติศาสตร์ต่างๆ ในพื้นที่ โดยมีมัคคุเทศก์คอยนำทาง และ	38	6	36.67

อธิบาย			
สนุก ตื่นเต้น มีกิจกรรม การแสดงแสงสีเสียงตระการตา	15	5	16.67
อื่นๆ (ระบุ) ไม่มีความคิดเห็น	3	-	2.50
3. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดอยุธยาและจังหวัดสุโขทัยคล้ายหรือแตกต่างกับเมืองลพบุรีอย่างไร			
ไม่แน่ใจ หรือ ไม่คล้ายกันเลย	24	18	35.00
คล้ายกัน เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	51	1	43.33
- พื้นที่ต่อเนื่องกันย่อมมีประวัติศาสตร์ที่เป็นเรื่องราวเดียวกัน	24	-	20.00
- มีเมืองโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่ด้วย	38	1	32.50
แตกต่าง เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	24	1	20.83
- เมืองลพบุรีมีโบราณสถานน้อยกว่าจังหวัดอยุธยาและสุโขทัย	23	1	20.00
- เมืองลพบุรีมีประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่าจังหวัดอยุธยาและสุโขทัย	-	-	0.00
- อื่นๆ (ระบุ).....	1	-	0.83

ส่วนที่ 4 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เมืองลพบุรี

ตัวแปร	กลุ่มนักท่องเที่ยว		ร้อยละ
	ชาวไทย	ต่างชาติ	
1. ความสะดวกการเข้าถึงภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคมขนส่ง ลักษณะถนน	100 คน	20 คน	100.00
ดีมาก	47	16	52.50
ปานกลาง	52	4	46.67
น้อย	1	-	0.83
2. การดูแลรักษาความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว			
มาก	34	15	40.83
ปานกลาง	65	5	58.33
น้อย	1	-	0.83
3. การโฆษณา และสื่อความหมายภายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง			
มาก	31	13	36.67
ปานกลาง	58	5	52.50
น้อย	11	2	10.83
4. ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ถังขยะ			
มาก	22	7	24.17
ปานกลาง	62	12	61.67
น้อย	16	1	14.17
5. แหล่งโบราณสถานถูกบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งปลูกสร้าง			
มาก	32	1	27.50
ปานกลาง	61	1	51.67
น้อย	7	18	20.83
6. ปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูลที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว			
มาก	15	3	15.00
ปานกลาง	41	4	37.50
น้อย	44	13	47.50

7. สภาพการใช้สอยพื้นที่บริเวณรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว มีพื้นที่อุตสาหกรรม/พาณิชย์กรรม/เกษตรกรรมข้างเคียง			
มีมาก	33	4	30.83
ปานกลาง	52	7	49.17
น้อย	15	9	20.00
8. การค้า / การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว			
มาก	10	1	9.17
ปานกลาง	64	3	55.83
น้อย	26	16	35.00
9. ข้อจำกัดสำหรับการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว			
ไม่ต้องอนุญาต	34	-	28.33
ต้องขออนุญาต	66	-	55.00

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เมืองลพบุรี

ตัวแปร	กลุ่มนักท่องเที่ยว		ร้อยละ
	ชาวไทย	ต่างชาติ	
1. สิ่งที่ควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว	100 คน	20 คน	100.00
ถนน/ทางเท้า/ทางจักรยาน	32	12	36.67
ความสะดวก	43	5	40.00
พาหนะเดินทาง	13	4	14.17
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	24	-	20.00
ที่พัก	12	1	10.83
การอนุรักษ์ธรรมชาติ/ภูมิทัศน์	29	3	26.67
แหล่งท่องเที่ยว	16	2	15.00
เอกสาร	14	3	14.17
เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ	39	1	33.33
2. การเดินชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่นโบราณสถาน วัด ควรมีมัคคุเทศก์คอยอธิบาย			
เห็นด้วย	79	7	71.67
ไม่เห็นด้วย	21	13	28.33
3. การทำกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชี้อจักรยาน เพื่อเที่ยวชม			
เห็นด้วย	55	9	53.33
ไม่เห็นด้วย	45	11	46.67
4. การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งรวบรวมทุกอย่าง อย่างให้ท่านได้ศึกษาหาความรู้			
เห็นด้วย	91	20	92.50
ไม่เห็นด้วย	9	-	7.50
5. ควรให้มีการแสดงแสง สี เสียง ตระการตา ในช่วงประเพณีต่างๆ			
เห็นด้วย	81	17	81.67
ไม่เห็นด้วย	19	3	18.33

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์สถานประกอบการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง

แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีอย่างยั่งยืน

โดย นายทศพล ชื่นอุปกานันท์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ลักษณะรูปแบบของธุรกิจ

- เจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วน ประเภท.....
- บริษัท ร้านค้า อื่นๆ(ระบุ).....

2. ลักษณะการบริการของท่าน

- บริษัททัวร์นำเที่ยว บริการรถเช่า
- ร้านขายของที่ระลึก บริการที่พัก โรงแรม บังกะโล ขนาด.....ห้อง
- ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม อื่นๆ (ระบุ).....

3. ระยะเวลาที่ท่านดำเนินกิจการ

- น้อยกว่า 5 ปี 5-10 ปี
- 11-15 ปี 20 ปีขึ้นไป

4. สถานประกอบการของท่านมีกิจกรรมการท่องเที่ยวบริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการหรือไม่

- มี ไม่มี
- ถ้ามี คือ.....
-
-

ส่วนที่ 2 ลักษณะและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ

1. จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการธุรกิจของท่าน

- 1 คน 2-3 คน
- 4-6 คน 6 คนขึ้นไป

2. ประเภทนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการของท่าน

- ชาวไทย.....%
- ชาวต่างชาติ.....%

3. ให้ท่านลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุด มา 3 อันดับ

- พระนารายณ์ราชนิเวศน์
- พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท
- พระปรางค์สามยอด
- ศาลพระกาฬ
- พระที่นั่งสุทธาสูรย์
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์
- ศาลหลักเมือง หรือศาลลูกศร
- อื่นๆ (ระบุ).....

4. นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการธุรกิจของท่านใช้จ่ายประมาณเท่าไรต่อครั้ง

- 0 - 100 บาท 101 - 500 บาท
- 501 - 1,000 บาท 1,001 - 5,000 บาท
- 5,001 - 10,001 บาท 10,001 - 20,000 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อธุรกิจของท่านที่ดำเนินการ

1. ช่วงเดือนไหนที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการธุรกิจของท่านมากที่สุด

- มกราคม-มีนาคม เมษายน-มิถุนายน
- กรกฎาคม-กันยายน ตุลาคม-ธันวาคม

2. ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อธุรกิจของท่าน

ทางบวก

- เพิ่มรายได้ ปริมาณความต้องการของสินค้าและบริการ
- การขยายกิจการ มีการจ้างงาน
- อื่นๆ (ระบุ).....

ทางลบ

- เกิดการแข่งขันกิจการสูง ไม่สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้
- อื่นๆ (ระบุ).....

3. ท่านคิดว่าจากปัญหาแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานที่เสื่อมโทรมลงส่งผลกระทบต่อ
จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการธุรกิจของท่านหรือไม่ อย่างไร

ส่งผล ไม่ส่งผล

ส่งผลอย่างไร.....

.....

4. ในปัจจุบันมีหน่วยงานของภาครัฐภาคเอกชนหรือหน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมหรือการจัดการ
การท่องเที่ยวมากน้อยแค่ไหนและท่านต้องการให้หน่วยงานต่างๆ ช่วยพัฒนาอย่างไรบ้าง

มาก ปานกลาง น้อย

การพัฒนาทาง

ควรทำการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ทั้งหมด

ในเทศบาลเมืองลพบุรีว่ามีอะไรบ้างเพื่อหาแนวทางในการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยว

ฟื้นฟู เผยแพร่ และจัดงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นให้คงสืบต่อไป

กำหนดบทบาทและแบ่งหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งทั้งภาครัฐและเอกชนให้ชัดเจนในการ
เข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยว

มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มชุมชน สถานประกอบการ ในการจัดการการวางแผน
เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองลพบุรี

ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เมืองลพบุรีด้วยสื่อต่างๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลต่างถิ่น

อื่นๆ (ระบุ).....

5. ท่านคิดว่าควรมีการปรับปรุงฟื้นฟูหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่เดิมหรือไม่

ควร ดีอยู่แล้ว

อย่างไร.....

.....

6. ท่านอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีหรือไม่

อยาก ไม่อยาก

อย่างไร.....

.....

7. ท่านคิดว่าจังหวัดลพบุรีควรมีการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวทางด้านใดมากที่สุด

- การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
- การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
- การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การท่องเที่ยวพื้นที่ทหาร
- การท่องเที่ยวเชิงกีฬา
- อื่นๆ (ระบุ).....

เพราะเหตุใด

.....

.....

10. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

โบราณสถานและประวัติศาสตร์ในเขตเมืองลพบุรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ตรงข้ามกับสถานีรถไฟลพบุรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

สร้างในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เมื่อเข้าไปในบริเวณวัดจะพบศาลาเปลื้องเครื่องเป็นอันดับแรก ศาลาเปลื้องเครื่องนี้ใช้เป็นที่สำหรับพระเจ้าแผ่นดินเปลี่ยนเครื่องทรงก่อนที่จะเข้าพิธีทางศาสนาในพระวิหารหรือพระอุโบสถ ปัจจุบันศาลาเปลื้องเครื่องคงเหลือเพียงเสาเอนอยู่เท่านั้น ส่วนอื่นปรักหักพังไปหมดแล้ว ถัดจากศาลาเปลื้องเครื่องเป็นวิหารหลวงซึ่งสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ เป็นวิหารที่มีขนาดใหญ่ ประติมากรรมเป็นเหลี่ยมแบบไทยหน้าต่างเจาะช่องแบบโกธิคของฝรั่งเศสภายในสร้างฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูป ทางทิศใต้ของวิหารหลวงเป็นพระอุโบสถขนาดย่อม ประตูหน้าต่างเป็นแบบฝรั่งเศสทั้งหมด ห่างไปทางทิศตะวันตกของวิหารหลวงเป็นพระปรางค์องค์ใหญ่ที่สูงที่สุดในลพบุรี สร้างเป็นพุทธเจดีย์ องค์ปรางค์ก่อด้วยศิลาแลงใบกปูนมีเครื่องประดับลวดลายเป็นพระพุทธรูปและพุทธประวัติที่ลายปูนปั้นหน้าบันพระปรางค์แสดงถึงอิทธิพลของพุทธศาสนานิกายมหายานและหุ้มโคปุระของปรางค์องค์ใหญ่เป็นศิลปะละโว้ มีลายปูนปั้นที่ถือว่างามมาก เดิมคงจะสร้างในสมัยเรืองอำนาจแต่ได้รับการซ่อมแซมในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีฯ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และสมเด็จพระนารายณ์ฯ ลวดลายจึงปะปนกันหลายสมัย ปรางค์องค์นี้เดิมบรรจุพระพุทธรูปไว้เป็นจำนวนมาก ที่ขึ้นชื่อคือ พระเครื่องสมัยลพบุรี เช่นพระนุชยาน พระร่วง ซึ่งมีการขุดพบเป็นจำนวนมาก อีกสิ่งหนึ่งที่สมควรจะกล่าวถึงคือปรางค์รายทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือที่มุมกลับมะเฟืองทุกมุมนั้นเป็นรูปเทพพนมหันออกรอบทิศพระพักตร์เป็นสี่เหลี่ยม พระชนงต่อกันเป็นศิลปะแบบอู่ทอง

2. พระปรางค์สามยอด

ที่ตั้ง อยู่ที่ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เป็นโบราณสถานที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่บนเนินดินใกล้กับศาลพระกาฬ เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางพุทธศาสนา มีอายุอยู่ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 18 สร้างด้วยศิลาแลง หินทรายตกแต่งด้วยลายปูนปั้นที่สวยงาม ลักษณะเป็นปรางค์เรียงต่อกันสามองค์ องค์กลางสูงประมาณ 15 เมตร มีฉนวนทางเดินเชื่อมต่อกันเป็นศิลปะเขมรแบบบาเยน ปรางค์องค์กลางมีฐานซึ่งเดิมคงเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป มีเพดานไม้เขียนลวดลายสีแดงเป็นรูปดอกไม้ ด้านหน้า

เป็นวงโค้งที่นิยมทำกันในยุคนั้น ภาพในวิหารอัฐิมีพระพุทธรูปหินทรายปางมารวิชัย ยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ดี เป็นศิลปะแบบสมัยอยุธยาตอนต้น มีอยู่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 ปรากฏสามยอดนี้ สันนิษฐานว่าชนชาติขอมเป็นผู้สร้าง โดยได้นำแบบอย่างการก่อสร้างมาจากปรางค์อินเดีย สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพ ในพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ปรากฏองค์กลางประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรก ปรากฏองค์ขวาประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ปรากฏองค์ซ้ายประดิษฐานรูปนางปรัชญาปารมิตา

3. ศาลพระกาฬ

ที่ตั้ง อยู่ใกล้ปรางค์สามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เป็นเทวสถานเก่าแก่สมัยขอมครองเมืองลพบุรี มีอายุอยู่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 สร้างด้วยศิลาแลงเรียงซ้อนกันเป็นฐานสูง จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ศาลสูง เป็นเทวสถานแบบขอม มีลักษณะเป็นปรางค์เดี่ยวขนาดใหญ่ รูปร่างสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีมุขยื่นด้านหน้า มีบันไดขึ้นลงทั้ง 4 ด้าน เรือนธาตุหรือองค์ปรางค์หักพังหมดแล้ว ทับหลังสลักเป็นรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ ทำด้วยหินทราย อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 ได้พบศิลาจารึกหลักที่ 18 เป็นเสาแปดเหลี่ยม กับศิลาจารึกศาลสูงหลักที่ 19 และ 20 เป็นอักษรขอม ภายในวิหารประดิษฐานรูปพระนารายณ์ประทับยืนทำด้วยหินสององค์ หรือเป็นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร องค์เล็ก เป็นเทวรูปรุ่นเก่า องค์ใหญ่เป็นประติมากรรมแบบลพบุรี ศาลพระกาฬเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่อเมืองลพบุรีมาช้านานจนถึงปัจจุบัน

4. พระนารายณ์ราชนิเวศน์

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี ทางด้านตะวันตกของตัวเมืองลพบุรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เดิมเรียกว่า วังนารายณ์ สันนิษฐานว่าเป็นพระราชวังของพระราเมศวร คราวที่ประทับอยู่ที่เมืองลพบุรี เมื่อถึงรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังที่เมืองลพบุรีอย่างงดงาม ลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมไทยผสมกับยุโรป เมื่อสิ้นรัชสมัยของพระองค์ พระราชวังนี้ได้ถูกทิ้งร้าง ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะ

พระราชวังแห่งนี้ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เป็นราชธานีชั้นใน และพระราชทานนามว่า พระนารายณ์ราชนิเวศน์ พระราชวัง แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ชั้น ชั้นนอกอยู่ทางทิศตะวันออก เป็นที่ทำการรัฐบาลและเป็นคลัง ชั้นกลางเป็นโรงช้างโรงม้า ชั้นในอยู่ทางด้านทิศตะวันตก เป็นพระราชมณเฑียร ที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสร้าง มีพระที่นั่ง 3 องค์ คือ พระที่นั่งจันทรพิศาล พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ และพระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท พระที่นั่งและตึกต่าง ๆ ได้สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพอประมวลได้ดังนี้ พระที่นั่งและตึกที่สร้างในรัชสมัยพระนารายณ์มหาราช ได้แก่ พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท พระที่นั่งจันทรพิศาล พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ ตึกเลี้ยงต้อนรับแขกเมือง ตึกพระเจ้าเหา หมู่ตึกสิบสองห้องพระคลังและถังเก็บน้ำ พระที่นั่งและตึกที่สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฏ หมู่ตึกพระประเทียบ ทิม บ้านหลวงรับราชทูต หรือบ้านวิชาเยนทร์ ป้อม ประตู่ เมือง ประตู่ชัย ประตู่พะเนียด

5. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ในพระนารายณ์ราชนิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แห่งที่ 3 ของประเทศไทย ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2466 แบ่งอาคารจัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุเป็น 4 อาคาร คือ

- 1) พระที่นั่งพิมานมงกุฏ จัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุ มีอายุเก่าแก่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุเหล่านี้มีอายุแตกต่างกัน ตั้งแต่สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี กรุงสุโขทัย เชียงแสน (ล้านนา) กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ และมีการจัดแสดงพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ ที่เพิ่งขุดค้นพบ ณ สถาบันราชภัฏเทพสตรี เมื่อปี พ.ศ. 2540
- 2) พระที่นั่งจันทรพิศาล อาคารด้านหน้าจัดแสดงพระราชประวัติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และโบราณวัตถุที่ทำด้วยหินขนาดใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระพุทธรูป และห้องด้านหลังจัดแสดงงานประณีตศิลป์สมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์
- 3) อาคารชีวิตไทยภาคกลาง เดิมเป็นห้องเครื่องในสมัยราชการที่ 4 จัดแสดงเครื่องมือ เครื่องใช้ของชาวนา ได้แก่ คราด ไถ เกวียน สี่ฝัด และเครื่องมือจักปลา เป็นต้น

- 4) พิพิธภัณฑสถานใหญ่ จัดแสดงหนังสือ เรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งได้มาจากวัด ตะเคียน ตำบลท้ายตลาด อำเภอเมืองลพบุรี

6. บ้านหลวงรับราชทูต หรือบ้านวิชาเยนทร์

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของพระนารายณ์ราชนิเวศน์ ใกล้กับปรางค์แขก และวัดเสาชิงทองใน เขตตำบลท่าหิน อำเภอเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เนื่องจากสถานที่แห่งนี้เป็นที่พำนักของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จึงได้ชื่อว่าบ้านวิชาเยนทร์ และเมื่อคราวที่ทูตจากประเทศฝรั่งเศส คือ เซอวาเลีย เดอไซมอนต์ เข้ามาเมื่อปี พ.ศ. 2228 ก็ได้พักอยู่ ณ ที่นี้จึงได้ชื่อว่าบ้านหลวงรับราชทูต พื้นที่บริเวณบ้านวิชาเยนทร์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน มีตึกใหญ่อยู่หลายหลัง มีถังเก็บน้ำประปา และมีกำแพงล้อมรอบทั้งสี่ด้าน นับว่าเป็นสถานที่ที่ใหญ่โต รongลงมาจากพระนารายณ์ราชนิเวศน์ ส่วนกลางและส่วนด้านตะวันออก มีสิ่งก่อสร้างที่มีความสัมพันธ์กันคือ โบสถ์ และตึกหลังใหญ่สองชั้น ใช้เป็นที่ต้อนรับทูตต่างประเทศ โบสถ์ทางคริสตศาสนาเป็นของนิกายเยซูอิต อาคารบริเวณด้านตะวันตกคงเป็นที่อาศัยของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร บางหลังเป็นแบบยุโรป แต่บางหลังเช่นอาคารที่เป็นโบสถ์ ผังและแบบของโบสถ์เป็นแบบยุโรป แต่ชุ้มประตูหน้าต่างเป็นชุ้มเรือนแก้ว และมีปลายเสาเป็นรูปกลีบบัวยาว อันเป็นศิลปะแบบไทย นับว่าเป็นโบสถ์คริสต์ที่ตกแต่งโบสถ์แบบพุทธหลังแรกในโลก

7. ศาลหลักเมือง หรือศาลลูกศร

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ถนนสายวิมน์น้ำหลังวัดปืนใหญ่ใกล้กับบ้านวิชาเยนทร์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

ตัวศาลาเป็นตึกเล็ก ๆ มีเนื้อที่ประมาณ 12 ตารางเมตร มีแท่งหินแท่งหนึ่งโผล่เหนือระดับพื้นดินขึ้นมาสูงประมาณ 1 เมตร เป็นศาลเจ้าหลักเมืองโบราณที่เรียกว่า ศาลลูกศร สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับศาลลูกศรไว้ในตำนานเมืองลพบุรีว่า “หลักเมืองลพบุรี อยู่ทางตลาดข้างเหนือวัง เรียกกันว่า ศรพระราม จะมีมาแต่ก่อนสมัยขอม ถ้าเมื่อครั้งขอมทราบไม่ได้แน่ ที่เรียกกันว่า ศรพระรามนั้น เกิดแต่เอาเรื่องรามเกียรติ์มาสมมุติเป็นตำนานของเมืองนี้ คือ เมื่อเสร็จศึกทศกัณฐ์ พระรามกลับไปครองเมืองอยุธยาแล้ว จะสร้างเมืองประทานตรง

นั้น ลูกศรพระรามไปตกบนภูเขา บันดาลให้ยอดเขานั้นราบลง หนุมานตามไปถึงจึงเอาหางกวาดดินเป็นกำแพงเมืองหมายไว้เป็นสำคัญ แล้วพระอินทร์ให้พระวิษณุกรรมลงมาสร้างเมือง ครั้นเสร็จแล้วพระรามจึงพระทานนามว่า เมืองลพบุรี ด้วยเหตุนี้จึงอ้างกันมาก่อนว่า หลักเมืองนั้นคือลูกศรพระรามที่กลายเป็นหิน และเนินดินตามกำแพงเมืองที่ยังปรากฏอยู่เป็นของหนุมานที่เอาหางกวาดทำไว้”

8. เทวสถานหรือปราสาทแขก

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เป็นปราสาทที่สร้างด้วยอิฐไม่สอปูน มีอยู่สามองค์ แต่ไม่มีเจดียงเชื่อมต่อกันเหมือนปราสาทสามยอด มีกรอบประตูทางเข้าด้านหน้าอยู่องค์ละหนึ่งประตู กรอบประตูไม่มีทางเข้าออก เดิมเป็นศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์ลัทธิฮินดู มีอายุอยู่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 มีลักษณะคล้ายปราสาทศิลาปะเชมร แบบพะโค เป็นปราสาทแบบเก่าคือ มีประตูศิลาเข้ากรอบเลียนแบบเครื่องไม้ ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช องค์ปราสาทได้รับการซ่อมแซมด้วยอิฐสอปูน และได้สร้างวิหารเล็กหน้าปราสาท มีประตูทางเข้าแบบโค้งแหลม ที่หน้าจั่วมีลายปูนปั้น และถึงเก็บน้ำประปาอยู่ทางทิศใต้ของตัวปราสาท เทวสถานปราสาทแขกนับว่าเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดลพบุรี ที่ยังคงเหลือสภาพสมบูรณ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

9. พระที่นั่งไกรสรสีหราช (พระที่นั่งเย็นหรือตำนัगतะเลชุบศร)

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

พระที่นั่งแห่งนี้เป็นที่ประทับในฤดูร้อนของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ณ เมืองลพบุรี องค์พระที่นั่งตั้งอยู่บนเกาะกลางทะเลชุบศร มีเขื่อนหินปูนล้อมรอบ ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เป็นพระที่นั่งชั้นเดียว ก่ออิฐถือปูน สภาพปัจจุบันคงเหลือกำแพงและผนัง ส่วนทะเลชุบศรในสมัยโบราณนั้นเป็นที่ลุ่มมีน้ำขังอยู่ตลอด สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำทำนบใหญ่กั้นน้ำไว้ เพื่อชักน้ำจากทะเลชุบศรผ่านท่อน้ำดินเผาไปยังเมืองลพบุรี ปัจจุบันยังเห็นเป็นสันดินปรากฏอยู่ พระที่นั่งเย็นเป็นสถานที่มีความสำคัญทางดาราศาสตร์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงใช้เป็นที่สำรวจจันทรุปราคา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2228 และทอดพระเนตรสุริยุปราคา เมื่อ

วันที่ 30 เมษายน 2231 ร่วมกับคณะทูตและบาทหลวงจากประเทศฝรั่งเศสที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ส่งมาเจริญสัมพันธไมตรี

10. วัดยาง ณ รังสี และพิพิธภัณฑสถานเรือพื้นบ้าน

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บนตำบลตะลุง ริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี ด้านทิศตะวันออก ด้านหน้าติดทางหลวงสายลพบุรี บางปะหัน อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศใต้ประมาณ 9 กม. อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เดิมเรียกว่า วัดพญายาง เนื่องจากภายในบริเวณวัดมีต้นยางยักษ์ใหญ่ตระหง่านเป็นสัญลักษณ์ท่ามกลางดงต้นยางสันนิษฐานว่าเดิมเป็นวัดโบราณอยู่กลางป่า น่าจะอายุตั้งแต่สมัยละโว้ เพราะมีประติมากรรมหินทรายประดิษฐานอยู่ภายในอุโบสถของวัด คือ พระพุทธรูปปางนาคปรก 2 องค์ พระพุทธรูปปางมารวิชัย 1 องค์ และพระพุทธรูปปางสมาธิ 1 องค์ เป็นเนื้อหินทรายและหินมาฆ (หินสีเขียว) รูปทรงเป็นแบบสมัยของเรื่องอำนาจ ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ และเปลี่ยนชื่อใหม่ถึง 2 ครั้ง เป็นวัดยางศรีสุธรรมาราม แล้วเป็นวัดยาง ณ รังสีจนถึงปัจจุบันนี้

สำหรับพิพิธภัณฑสถานเรือพื้นบ้านตั้งอยู่ที่ศาลากลางเบรียญเก่าภายในวัดยาง ณ รังสี เป็นศาลากลางเบรียญไม้ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2470 ตั้งอยู่ริมแม่น้ำลพบุรี ศาลาหลังนี้ได้รับรางวัลอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดีเด่น ในปี พ.ศ. 2536 ลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบศาลาวัดในชนบทของภาคกลางในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้สร้างจำลองแบบมาจากภาพศาลาที่อยู่ด้านหลังธนบัตรใบละ 1 บาท ที่พิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 8 ซึ่งนับวันจะหาดูได้ยาก ต่อมาได้มีการบูรณะซ่อมแซมแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2531 โครงการพิพิธภัณฑสถานเรือพื้นบ้านจึงได้เกิดขึ้นและนับเป็นพิพิธภัณฑสถานเรือพื้นบ้านแห่งแรกของประเทศไทย

11. วัดเสาป่าโล

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บนถนนร่วมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นวัดของบาทหลวงเยซุอิต มีหอดูดาวแปดเหลี่ยมสูง 3 ชั้น สร้างแบบเดียวกับหอดูดาวที่ประเทศฝรั่งเศส ใช้เป็นที่สังเกตปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ กล่าวได้ว่า เป็นหอดูดาวแห่งแรกของประเทศไทย และเป็นหอดูดาวที่ทันสมัยแห่งแรกของ

ทวีปเอเชีย คำว่า “สันเปาโล” คงเพี้ยนมาจากคำว่า “เซนต์ปอล” หรือ “เซนต์เปาโล” ชาวบ้านมักเรียกว่า ตึกสันเปาหล่อ

12. วัดมณีชลขันธ์

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของตลาดท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สิ่งที่น่าสนใจ คือ พระเจดีย์ทรงแปลก ก่อเป็นเหลี่ยมสูงชะลูดขึ้นไปคล้ายกับเจดีย์เหลี่ยมสมัยเชียงแสน (ล้านนา) แต่ตรงมุมมีการย่อมุมไม้สิบสอง ทำเป็น 3 ชั้น มีซุ้มประตูยอดแหลม ด้านข้างทั้ง 4 ด้านทุกชั้น นอกจากนี้ภายในวัดยังมีต้นโพธิ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเพาะเมล็ดและนำมาปลูกไว้

13. วัดตองปุ

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ด้านหลังโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

ในอดีตเป็นที่ชุมนุมกองทัพไทย ในวัดตองปุมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น พระอุโบสถทรงไทยที่มีฐานอ่อนโค้ง วิหารมีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือ หน้าต่างและประตูเป็นช่องโค้งแหลม นอกจากนี้ยังมีเจดีย์ลักษณะคล้ายกับเจดีย์หลวงพ้อแสงวัดมณีชลขันธ์ แต่มีขนาดเล็กกว่า และยังเป็นโบราณวัตถุที่สำคัญเหลืออยู่เพียงชิ้นเดียวในเมืองไทย คือ ที่สรงน้ำพระโบราณ หรือที่เรียกกันว่า น้ำพุสรงน้ำพระ เก็บรักษาไว้ที่วัดแห่งนี้

14. วัดเขาพระงาม

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ในเขตตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เดิมเป็นวัดร้าง สร้างมาแต่สมัยใดไม่ปรากฏ ต่อมาปี พ.ศ. 2455 เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาสพระนครกับพระสงฆ์ 2 รูป ได้ธุดงค์ มาพักที่วัดนี้ แล้วเห็นว่ามีภูมิประเทศดี จึงสร้างพระพุทธรูปขึ้นที่ไหล่

เขา ขนาดหน้าตักกว้าง 11 วา สูงจากหน้าตักถึงยอดพระเศียร 18 วา เส้นพระศกทำด้วยไทร กระเทียมและถวายเป็นพระนามว่า “พระพุทธรูปมฤตมัยมพุทธกาล” ภายหลังมีการบูรณะเมื่อปี พ.ศ. 2469 จึงเปลี่ยนนามใหม่ว่า “พระพุทธรูปวิภาคัมภยมพุทธกาล” จนถึงทุกวันนี้

15. พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บนถนนนารายณ์มหาราช ที่กลางวงเวียนเทพสตรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

มีพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นรูปปั้นในท่าประทับยืน ผืนพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก พระหัตถ์ขวาทรงพระแสงดาบ ทอดพระบาทซ้ายออกมาข้างหน้าเล็กน้อย ที่ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ได้จารึกพระเกียรติคุณของพระองค์ไว้

16. วัดนครโกษา

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของสถานีรถไฟลพบุรีด้านทิศตะวันออกใกล้กับศาลพระกาฬ ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

ลักษณะเป็นเจดีย์องค์ใหญ่สมัยทวารวดี พระปรารักษ์สมัยลพบุรี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 17 อยู่ด้านหน้า คำว่า “นครโกษา” มีผู้สันนิษฐานว่า เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นผู้บูรณะจึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดนครโกษา” ตามราชทินนาม นอกจากนี้ได้พบพระพุทธรูปปูนปั้นแบบอุทงบนปรารักษ์ซึ่งได้สร้างเพิ่มเติมขึ้นภายหลัง และพระพุทธรูปหินขนาดใหญ่แบบลพบุรี มีร่องรอยตัดแปลงเป็นพระพุทธรูปอยู่ 2 องค์ ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ เทวสถานแห่งนี้ ภายหลังมีผู้สร้างเป็นวัดในสมัยอยุธยา จะเห็นได้จากซากวิหารที่เหลือแต่ผนังและเสาอยู่ทางด้านหน้า มีเนินเจดีย์สูงก่อด้วยอิฐอยู่ด้านหลัง การที่ได้ชื่อว่าวัดนครโกษา มีผู้สันนิษฐานว่าเนื่องจากเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ขุนเหล็ก) ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นผู้บูรณะจึงได้ชื่อนี้

17. วัดเสาธงทอง

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บนถนนฝรั่งเศส อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เป็นตึกเก่าสันนิษฐานว่าใช้เป็นที่พักของแขกเมือง และราชทูตต่างประเทศชาวเปอร์เซีย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีโบราณสถานที่น่าสนใจคือ พระวิหาร ซึ่งเดิมเป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนาอิสลามของชาวเปอร์เซีย นอกจากนั้นยังมีตึกปฎิ ตึกคชสารหรือตึกโคระสาน

18. วัดกวีศรารามราชวรวิหาร

ที่ตั้ง ตั้งอยู่บนถนนเทพราชา ตำบลท่าหิน ติดกับพระนารายณ์ราชนิเวศน์ทางด้านทิศใต้ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร จากตำนานกล่าวกันว่าเดิมชื่อ วัดขวิด และในประกาศเรื่องพระนารายณ์ราชนิเวศน์ กล่าวว่าในสมัยรัชการที่ ๔ ได้ทรงโปรดพระราชทานนามให้เรียกว่า วัดกวีศราราม ต่อมาได้รับปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมในสมัยรัชการที่ ๕ และใน พ.ศ. ๒๔๘๑ พระกิตติญาณมุนีเจ้าอาวาสในขณะนั้นได้ขอเปลี่ยนชื่อเป็น วัดกวีศราราม อันมีความหมายว่า วัดของพระเจ้าแผ่นดิน กล่าวกันว่าเป็นที่ทำพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในสมัยนั้น ภายในวัดมีพระอุโบสถมีประตูทางเข้าออกทางเดียวกัน หน้าต่างเจาะช่อง ศิลปะแบบอยุธยา มีมุขเด็จอยู่ด้านหน้า ที่รัชกาลที่ ๔ ทรงโปรดให้ต่อออกมาและขยายพัทธสีมาให้ใหญ่กว่าเดิม พระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยศิลปะอุททองจิตรกรรมฝาผนังเป็นลายรูปดอกไม้ นอกจากนี้ยังมีเจดีย์ทรงกลมบนฐานเหลี่ยมองค์ใหญ่อยู่ด้านหลังพระอุโบสถและหมูกุฎีซึ่งเป็นตึกในสมัยรัชการที่ ๔ ตลอดจนหอพระไตรปิฎกที่สวยงามอยู่ในวัด

19. คูเมือง, กำแพงเมือง, ป้อมประตูเมือง

ที่ตั้ง อยู่บนเนินเขาท่าโพธิ ทางด้านเหนือของวัดมณีชลขันธ์และทางทิศตะวันออกของสถานีรถไฟลพบุรี

ประวัติความเป็นมา

ป้อมปราการของเมืองลพบุรี ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ค่อนข้างสมบูรณ์ มี 2 แห่งคือ ป้อมท่าโพธิ์ และ ป้อมชัยชนะสงคราม *ป้อมท่าโพธิ์* เป็นป้อมที่มีลักษณะสูงใหญ่สร้างในสมัยลพบุรี และได้มีการสร้างเพิ่มเติมในสมัยพระราเมศวรเสด็จไปครองเมืองลพบุรี ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทรงให้ รื้อกำแพงเมืองออกเสีย ด้วยเกรงว่าข้าศึกจะมายึดใช้เป็นประโยชน์ ในรัชสมัยพระนารายณ์มหาราช พระองค์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเพิ่มเติม โดยสร้างเฉพาะตอนพระราชวังกับป้อมที่มุมเมือง และได้สร้างประตูเมืองขึ้นมาใหม่ *ประตูเมือง* สร้างในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือ ประตูชัย และประตูพะเนียด *ประตูชัย* อยู่ทางมุมกำแพงพระนารายณ์ราชนิเวศน์ด้านตะวันออกเฉียงใต้ มีลักษณะสูงเด่น ช่องประตูโค้งแหลม ประตูนี้อยู่ติดกำแพงเมือง ซึ่งมีลักษณะเป็นกำแพงดิน ขนานคู่กับพระราชวังด้านทิศใต้ *ประตูพะเนียด* อยู่ในบริเวณค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซากประตูที่เหลือมีลักษณะค่อนข้างสมบูรณ์ ในบริเวณนี้มีร่องรอยพะเนียดคล้องช้าง เป็นเนินดินปรากฏอยู่ พะเนียดคล้องช้างนี้ได้ใช้จับช้างมาหลายยุคหลายสมัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย ทศพล ชื่นอุปการนันท์ เกิดเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2524
 ปี พ.ศ.2541 เข้าศึกษาระดับอนุปริญญา สาขาเทคนิคสถาปัตยกรรม
 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนนทบุรี
 ปี พ.ศ.2543 เข้าศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
 สาขาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 ปี พ.ศ.2545 เข้าศึกษาระดับปริญญาโท คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 ภาควิชาการวางผังเมือง สาขาการวางผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

รายงานการวิจัยวิชาชีพ การออกแบบโครงการศูนย์บริการนักท่องเที่ยวภาค
 กลางฝั่งตะวันตก จังหวัดราชบุรี

ปริญญาานิพนธ์ การออกแบบโครงการศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพทางการแพทย์และ
 สาธารณะสุข จังหวัดนนทบุรี

ปัจจุบันประกอบอาชีพ สถาปนิกอิสระ และธุรกิจส่วนตัว

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย